

ÇEVRECİNİN REHBERİ

Haklarımız-Fonlarımız

KÜRESEL DENGE
GLOBAL BALANCE

Güncelleme
2. Baskı

ÇEVRECİNİN REHBERİ

Haklarımız - Fonlarımız

Editör: Prof. Dr. Nükhet Turgut

Yazarlar

Nükhet Turgut - Güneşin Aydemir

Yazarlar hakkında

Kitabın birinci bölümü Prof. Dr. Nükhet Turgut tarafından yazılmış ikinci bölümü Güneşin Aydemir tarafından hazırlanmıştır.

Nükhet Turgut: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini dereceyle bitirmesinin ardından aynı fakültede Genel Kamu Hukuku dalında akademik kariyerine başlayıp 1993'de Çevre Hukuku ana bilim dalının kurucu başkanı olarak başladığı görevini Eylül 2003'e kadar sürdürmüştür. Bu tarihten sonra halen görev yapmakta olduğu ve kurulması çalışmalarında da yer aldığı, Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesi kadrosuna dahil olmuştur. Ülkemizde Çevre Hukuku dalında doçentlik ve profesörlük ünvanını alan ilk ve halen tek akademisyendir. Yine ülkemizde bu alanda ki ilk yazarlardandır. Çevre konusunda yazdığı iki kitap ve ulusal ve uluslararası dergilerde yayınlanmış makaleleri bulunmaktadır. Ulusal ve uluslararası sempozyumlarda bildiriler sunmuş ve konferanslar vermiştir. Ülkemizde özellikle katılım ilkesinin önemi, cep telefonu yer istasyonları ve elektromanyetik kirlilik ile genetik açıdan değiştirilmiş organizmaların çevre hukukundaki yeri ve ihtiyatlılık ilkesi gibi yepyeni konulardaki yazı, konferans, demeç ve söyleşileriyle bu konuların toplumun gündemine taşınıp algılanmasında rol oynamıştır.

Güneşin Aydemir: 1993 yılında Hacettepe Üniversitesi Biyoloji Bölümünden mezun oldu. Öğrencilik yıllarından itibaren ekolojik araştırma projelerinde ve doğa koruma konusunda çalışan sivil toplum kuruluşlarında çalıştı. 2002 yılının sonlarında, çalışmalarını yerel sivil toplum kuruluşlarıyla paylaşmak ve alan ziyaretleri yaparak doğa koruma üzerindeki tehditleri araştırmak amacıyla, son çalıştığı sivil toplum örgütü olan Doğal Hayatı Koruma Demeğinden ayrıldı. Şu anda Doğa Demeği ve Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneğinin yönetim kurulu üyesi olarak çalışmalarını devam ettiriyor. Atlas Dergisi'nin editoryel servisinde doğa konuları üzerinde çalışıyor. Aydemir Küresel Denge Demeği'nin kurucularından biridir ve Coşkan'ı çok özler.

İTHAF

Sevgili Coşkan'a Aramızdasın.....

Bu kitap Küresel Denge Derneğinin kurucusu ve ilk başkanı olan Coşkan Daş'ı (1951-2001) anmak için tamamlanmıştır. Böyle bir projenin çevrenin korunması yönünden yararlı olacağı daha Coşkan'ın sağlığında, önce onun bu kitabın yazarları ile olan ikili görüşmelerinde, daha sonra da Derneğimizin diğer üyeleri ile olan toplantılarında kararlaştırılmıştı. Ve böylece çalışmaya başlamıştık. Ne var ki, herkesin kendi mesleki yaşamında yoğun bir çalışma temposu içinde olması ve zamanın su gibi akıp gitmesi nedeniyle, çalışmamızı bir türlü noktalayamamıştık. Coşkan'ın bizi şok eden ve hala bir türlü inanamadığımız ölümü, yarıda bıraktığımız, projemizi tamamlama borcunu omuzlanımıza yükledi. Biliyorduk ki tamamlamasak o üzülecekti, tamamlarsak o hep bizimle ve tüm çevrecilerle olacaktı. Bitirmeye mahkumduk.....

İşte O'nun bizlere hissettirdikleri

"Sevgili dostum, hayal ettiğimiz bir dünyada yeniden buluşmak dileğiyle..... yokluğunu hep hissedeceğim".

Ali Turan

"Coşkan bana hep terterniz, hoşgörülü, geleceği, uygar ve gelişme yanlısı bir enerji sembolü gibi görünürdü. Onun tavırları, telefonda sesini duyduğum zamanlarda da gözümün önüne gelirdi. Coşkan'ın varlığı sıkıcı bir günde umut hissi gibiydi".

Tamer Levent

"Coşkan benim için hep yarından gelen adamdı. Ama hiç yarının umutsuzluğundan konuşmazdı. O, gülen yüreğiyle beni hep yanna taşıdı. O, bugünlerde benimle...Seni Seviyorum Coşkan".

Bülent Alten

"Bu kadar hayat dolu bir insanın hayatı yanda bırakıp gitmiş olduğuna hala inanamıyorum. O'nun gibi bir dostum bir daha olur mu bilmiyorum. En karamsar olduğum günlerde bile O'nun sesini duymak içimi rahatlatırdı. Coşkan'ı çok özliyorum. Tüm dostları gibi."

Aşkın Tümer

"Coşkan beyi anımsadığımda zihnimde hemen beliren iki şey var: gülen, mutlu yüz ifadesi ve hayat dolu sesi. Onu tanıdığım süre boyunca canlı ve enerjik yapısına, renkli kişiliğine hep hayran oldum".

Özgür Öztürk

"Hatırlıyor musunuz...Telefonu ilk açışındaki canlı, renkli ve kendimden eminim diyen 'efendim'i. Coşkan çok efendi bir insandı. Onu özliyorum. Böyle özlemler ağır ve zor oluyor".

Nuran Talu

"Onunla ilk tanıştığımda güneş açıyor gibi hissetmiştim ve bu his onunla her karşılaşmamda devam etti. Bu diyaloglarımızda en ciddi, en derin sıkıntılarımızı bile onun sayesinde kahkahaya dökebiliyorduk".

Nüket Turgut

"Coşkan Daş'ı Türkiye'de çevre bilincinin gelişmesinde kısa sürede çok önemli katkılar olan, coşkusu ve heyecanı ile bulunduğu ortama güç katıp yönlendiren, yokluğu ıstırap veren bir dost olarak hatırlayacağım".

Güneş Gürseler

"Sevgili Coşkan, aylardır senin için bir iki satır yazmaya çalışıyorum, hep yanımda kalıyor. Sanki çıkıp geleceksin, yazdıklarımı okuyup her zamanki aydınlık gözleriyle güleceksin ve birlikte yeni projelerin keyifli hayallerini kuracağız duygusuna kapılıyorum. Hayallerinden birisinin gerçekleşmesine tanıklık etmenin sevincini yaşıyorum. Bunlar kederimi biraz azaltsa bile özlemini asla gideremiyor. Sevgiyle, huzurla ve ışık içinde kal."

Nesrin Algan

Katı yargılardan arınmış, sevgi dolu zarif arkadaşım, seni her zaman gülerken hatırlayacağım.

Coşkan Yurteri

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Sivil toplum kuruluşlarının haklarımız ve fonlarımız konularında bilgi ihtiyaçlarına cevap verebilmek ve yol gösterici olmak amacıyla hazırlanmış olan "Çevrecinin Rehberi" düşünülenin üzerinde bir talep görmüştür. Bu durum birinci baskının tahmin ettiğinizden kısa bir sürede tükenmesine yol açmış ve ikinci baskıyı yapmamızı gerekli kılmıştır. Türkiye'de hem mevzuatın sık değişmesi, hem de fonlarla ilgili bilgilerin yenilenme zorunluluğu, ikinci baskının bu gelişmeleri de yansıtacak biçimde güncelleştirilmesini gerektirmiştir.

Elinizdeki bu ikinci baskı Ocak 2004 – Ekim 2004 arasındaki tüzel düzenlemelerle, fonlardaki güncel durumu yansıtacak şekilde hazırlanmıştır. Güncelleştirilmiş ikinci baskının hazırlanmasındaki işbirliği için Z. Bilgi Buluş ve A. Özge Gökçe'nin şahsında GEF Küçük Destek Programına teşekkür ediyoruz.

Ekim 2004

ÖNSÖZ VE GİRİŞ

"Çevre" ya da "çevreyi korumak" bir "moda"(!) olmadığı ve olmaması gerektiği gibi çevreciler de sertüven arayan veya çevresel varlıkları insanlara üstün tutan kişiler olmayıp (olmamalı) doğanın ve yaşamın gerçeklerini gören ve algılayan kesimlerdir. Bu çerçevede her bir bireyin, kendisinin de sadece bir parçası olduğu, "doğa"nın önemini anlaması, algılaması ve çevre sorunlarını önlemek için çaba göstermesi gereklidir. Kısacası kendi yaşamının devamını, çocuklarının ve torunlarının gelecekte varolmasını isteyen herkes çevreci olmak zorundadır. Bu olgu ister tek başına hareket etsin ister topluluklar ya da sivil toplum kuruluşları içinde yeralsın bütün bireyler için geçerlidir.

İnsanoğlu yerküredeki organizmalardan sadece birisi olduğu halde bu gerçeği yıllardır görmeyerek doğayı tahrip etmiş ve çevresel sorunların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Sonuçta, bu sorunları çözüme kavuşturmaya yönelik, temel sorumluluğu da yine insanoğlu üstlenmek zorunda kalmıştır. Bu doğrultuda girşilen yoğun çabalar ve yaşanan deneyimler çerçevesinde geliştirilen çözümlerde "katılım ilkesi" merkezi bir konuma oturtulmuştur. Bunun anlamı, çevrenin korunmasında yine insanoğlunun aktif rol oynamasının ve bu bağlamda "kendisine düşen ödevi yapmasının" kaçınılmaz olduğudur. Bu nedenledir ki katılım ilkesi günümüz çevre koruma politikalarının ve bunları yansıtan ulusal ve uluslararası hukuki metinlerin odağında yer almıştır. Bu nedenledir ki bu ilke aracılığıyla bireyler çevreyi korumadaki ödev ve sorumluluklarını yerine getirebilmelerini sağlayacak haklarla donatılmıştır. Ayrıca yine bu ilkenin yalnızca kağıt üzerinde kalmayarak etkili bir şekilde hayata geçirilebilmesi için çevreci sivil toplum kuruluşlarına ulusal ve evrensel ölçekte kabul edilmiş bazı mali kaynakların sağlanması da kaçınılmaz olmuştur. Şu halde her bir bireyin ve çevreci kuruluşun öncelikle bu hakları bilmesi sonra da amacına uygun olarak kullanması ve bu doğrultuda ortaya çıkacak engelleri aşmak için de mali olanaklardan yararlanması gereklidir. Çünkü parasal açıdan istikrarın sağlanması çevreci sivil toplum kuruluşlarının tüzüklerinde belirttikleri faaliyet alanlarında etkili olabilmeleri ve bu faaliyetlerini uzun vadede de devam ettirebilmeleri için şarttır. *İşte bu kitap bu iki konunun birbirinden ayrılmayacak ve kenetlenmiş şekildeki bütünsel durumunu gösterebilmek ve çevreci kuruluşlarca yapılacak çalışmaların ancak bu olgu görüldüğü ve*

buna göre hareket edildiği takdirde amacına ulaşacağını vurgulamak amacıyla hazırlanmıştır.

İlk bölümde öncelikle genelde bütün bireylerin özeldense çevreci sivil toplum kuruluşlarının çevrenin korunması sürecine çeşitli yollarla dahil edilmesinin gerekçelerinin algılanmasını sağlayacak bazı olgular ve kavramlar hakkında genel açıklamalar yapılması hedeflenmiştir. Sonra bireylerin ve çevreci kuruluşların dahil olacakları söz konusu süreçte, **hem hak hem ödev sahibi kişiler** olarak, nasıl bir rol üstlenecekleri ve bu rolün yerine getirilmesinde ne tür hukuki olanaklara sahip oldukları belirtilmiştir. Bu bağlamda öne çıkan temel gerçek, ekolojinin gerçeklerinin ya da günlük yaşantımızda duymaya alışık olduğumuz deyişle **doğanın yasalarının çevrenin korunmasının, dolayısıyla çevre politikası ve hukukunun dayanağını oluşturmasıdır.**

Bu bölümdeki açıklamaların ana amacı çevreyi korumada proje üretip hazırlayacak kişilere çevre koruma politikası ve hukukunun yerleşmiş kavram ve esaslarını ve bunların doğadan kaynaklanan dayanaklarını göstermektir. **Bu temel noktaların herkes tarafından doğru olarak algılanmaları çok önemlidir. Çünkü hem bütün çevre koruma projelerinin yapılmasında hem yapılmış projelerin uygulanmasında bunların dikkate alınmaları zorunludur.** Açıkçası ikinci bölümde bahsedilen fonlar ancak birinci bölümdeki konuları "özümsemiş ve benimsemiş" kişiler ve kuruluşlar tarafından "amaca uygun olarak sorumlu ve yararlı" şekilde kullanılabilir. Öte yandan özellikle çevreci sivil toplum kuruluşları hem günlük faaliyetlerini sürdürürken hem somut bazı projeleri hazırlayıp yürütürken çok sayıda kişi ve kuruluşlarla iletişime girmek durumundadırlar. Bunlar arasında özel ve resmi kuruluşlar ve özellikle yöre halkı da bulunmaktadır. İşte çevreci kuruluşların "bilgi donanımlı olmaları" ve "sorumlu davranmaları" hem bu diyalogların verimli bir şekilde sonuca ulaşmasını sağlayacak hem de bilginin iletişim kurulan kesimlere de aktarılması yönünde olumlu etkiler yapacaktır.

İkinci bölümde birbiriyle bağlantılı iki ana konu açıklanmıştır. Bunlardan **ilki** mali kaynak sağlamanın ne anlama geldiği ve bu konuda kaynak sağlayanlarca belirlenen ve hem hukuki hem etik yönden uyulması gereken ölçütler ile proje hazırlanırken ve yürütülürken dikkat edilmesi gereken diğer konuları kapsayan genel nitelikli

açıklamalarıdır. Burada katılım ilkesinin uygulanması çerçevesinde çevrenin değişik yönlerine ilişkin olarak ve çeşitli somut sorunları çözmek için ne tür projelerin nasıl hazırlanacağına yönelik somut bilgiler -hedef kitleye hitabeder bir anlatımla- sunulmuştur. **İkinci** ana konu ise katılım ilkesini hayata geçirecek çabaların önündeki **maliyet engelinin** aşılması için getirilen olanakların neler olduğu ve bunların nasıl sağlanacağıdır. Bu bağlamda da, katılım ilkesinin **özendirilmesi ve etkililiğinin sağlanması** çerçevesinde geliştirilen, evrensel, bölgesel ve ulusal ölçekte resmi ya da özel kuruluş veya kişiler tarafından verilen mevcut fonlar ve benzeri mali olanaklar ile bunların nerelerden nasıl sağlanacağı konusunda somut bilgilere yer verilmiştir. Kısacası ikinci alt başlıkta mali kaynakların -fonların- bir envanteri sunulmuştur.

Rehberimizin hazırlanması sürecinde sivil toplum kuruluşlarıyla yapılan toplantılarda da söylediğimiz bir noktaya burada da dikkat çekmek yararlı olacaktır. Proje önerimizden de anlaşılacağı üzere bu rehber genel bir hukuk rehberi değildir. Diğer bir deyişle çevreci kuruluşlar karşılaştıkları bütün hukuki sorunların çözümünü burada bulmayı bekleme gibi bir yanıla kapılmamalıdır. Çevre sorunları çok yönlü ve birbirlerine bağlı özellikleri nedeniyle geleneksel hukukun bütün alanları ve bütün konularıyla ilgilidir. Bu yüzden bu alanda faaliyette bulunanların tüm mevzuatı yakinen takibetmeleri gereklidir. Bunun ötesinde, teknik hukuki konuların anlaşılması ancak uzman hukukçulara başvurulması sayesinde ve çoğu kez de somut sorun üzerinde kafa yorularak mümkün olabileceğinden, kuruluşların bünyelerinde, çeşitli ülkelerdeki gibi, hukukçu bulundurmaları uzun vadeli etkinlikler yönünden kaçınılmazdır. Ayrıca rehberin ikinci bölümündeki envanter kısmı bakımından da baskıdan çıktığı anda bile gelişmelerin gerisinde kalma gibi bir risk var. Çünkü, kısa bir zaman içinde bile, bazı mali kaynaklar sona ermiş, bazı alanlarda ise yeni mali kaynaklar ortaya çıkmış olabilir. İşte bu riskin iki yönlü olarak giderilmesi düşünülmüştür. Birincisi rehberimizde mali kaynak sağlayıcıların web sitesi adresleri verilmiştir. Böylece okuyucular bizzat kendileri son durumları buralardan öğrenebileceklerdir. İkincisi ise Küresel Denge Demegi'nin web sitesinde en yeni ve en son gelişmelere yer vermek.

Rehberimizin ikinci bölümüne konu olan fonlara ilişkin bilgiler çeşitli kaynaklardan ve yoğun çabalar sonucunda sağlanmıştır. Kitap araştırmalarına ek olarak çoğu bilgi ilgili web sayfalarından araştırmalar yapılarak ve internet yoluyla elimize ulaşmış; bütün

kuruluşlarla yazışmalar ve telefon görüşmeleri yapılmıştır. Bu girişimlerde bize yardımcı olan çevre dostu arkadaşlarımız Selen Akhuy, Burcu Anık, Erman Erdoğan, Melike Hemmami, Cengiz Özalp ve Kuş Araştırmaları Derneği'nden Okan Can'a, verdikleri bilgiler ve yorumlar için Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliğinden Gürdoğar Sangül ve Meriç Özgüneş'e, içeriği önerileriyle zenginleştiren program yürütücüleri Z. Bilgi Buluş ve A. Özge Gökçe'ye ve rehberin hazırlanıp basılması için yapılan çalışmalara mali destek sağlayan GEF Küçük Destek Programına; ayrıca rehberin geneli üzerinde fikir yürüten ve aynı zamanda GEF yetkilileriyle ilişkileri başlatan, derneğimiz üyelerinden, Nesrin Algan ile Ali Turan'a teşekkür ediyoruz.

Ocak 2004 Ankara

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ.....	5
ÖNSÖZ VE GİRİŞ.....	6

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇEVRENİN KORUNMASINDAKİ HUKUKİ ÇERÇEVE -HAKLARIMIZ-

I. ÇEVRE SORUNLARI	14
A. Sorunlar ve Ekolojik Gerçekler	14
Sorunların kökeni: Hepimiz suçluyuz	14
Yanlış ve Yanlışlarımızı görebilmek.....	15
B. Sorunları farketme, algılama ve bilgilendirme.....	17
II. SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ: EKOLOJİK GERÇEKLERİN ÇEVRE KORUMA POLİTİKASI VE HUKUKUNA TAŞINMASI.....	21
A. Temel kavram ve ilkeler.....	21
Bütünsel Yaklaşım (parçalarda kaybolmayıp bütünü görebilmek).....	21
Sürdürülebilir Kalkınma (SK): "Ekonomi ile Ekolojiyi uzlaştırma çabası".....	23
Önleme İlkesi	26
İhtiyatlılık İlkesi.....	26
Kirlenen Öder İlkesi.....	27
Kirlenenler ödedikçe kirlenmeye devam mı edecek?	
Parası olanı hep kirlenecek mi?	27
"Ödeme" nasıl olacak?	28
Çevre Kanunumuzda kirlenen öder ilkesi var mı?	29
Katılım İlkesi	29
Katılım nedir? Kimler, neye katılacak?	29
Neden Katılım?	30
Ülkemizde katılım ilkesi kabul edilmiş mi?	31
B. Çevreyi Korumadaki Haklarımız.....	33
Çevre Hakkı.....	33
Bilgi ve Belge Edinme Hakkı: Kamu yönetimi (idareciler) açık-şeffaf- olmak zorundadır.	35
Yeni bir hak mı?	35
Bu hak sahibine ne sağlıyor?	36

Hakkın kapsamında neler var?	36
Hangi bilgi ve belgeler?	37
Ülkemizde kamu yönetimi şeffaf mı? Bilgi ve belge edinme hakkımız var mı?.....	38
(1) Dilekçe hakkımız:	38
Kimlerden bilgi istenebilir?.....	39
Dilekçe hakkının kullanılmasındaki püf noktaları (Anayasa ve 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun çerçevesinde)	39
(2) Çevre konusundaki bazı bilgi ve belgeleri doğrudan (dilekçe hakkı konusundaki hükme bağlı olmaksızın) edinme olanaklarımız	41
- Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Yönetmeliği	41
- Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliği (HKKY)	42
(3) Bilgi Edinme Hakkı Kanunu.....	44
Katılım Hakkı.....	46
- ÇED Yönetmeliğindeki katılım olanakları	46
- Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliğindeki katılım olanakları	52
- İmar Kanunundaki katılım olanakları	53
- Sulak Alanların Korunması Yönetmeliğindeki katılım olanakları	54
Yargıya Başvuru Hakkı.....	54
Genel durum ve eğilim	54
Hangi yargı?	55
Ülkemizdeki Durum	56
İdari dava açmadan önceki adım: İdareye başvurma	59
Hangi işlemlere karşı dava?	60
Hangi istemler?	60
C. Çevreyi Korumadaki Diğer Mücadele Yolları	62
Toplantı ve gösteriler	62
Sözlü ve yazılı basınla iletişim	64
Üniversitelerle iletişim	64
Uluslararası çevrelerle iletişim	64
III. EK AÇIKLAMA: ÇEVRE KANUNUNUN GETİRDİĞİ YAPTIRIMLAR VE BU KANUNDA YETKİLİ KILINMIŞ BİRİMLER	65
KAYNAKÇA İÇİN AÇIKLAMA	70

İKİNCİ BÖLÜM
ÇEVRECİ KURULUŞLARIN YARARLANABİLECEKLERİ MALİ KAYNAKLAR
-FONLARIMIZ-

I. GENEL BİLGİLER	71
A. Mali Kaynak Sağlama Nedir?.....	71
B. Mali Kaynak Sağlamada Etik	72
C. Mali Kaynak Sağlama Süreci	75
II. FON OLANAKLARI VE ÖDÜL PROGRAMLARI ENVANTERİ.....	85
A. FON OLANAKLARI	85
GEF (GLOBAL ENVIRONMENT FACILITY)	85
Küresel Çevre Fonu (GEF)- Küçük Destek Programı (SGP)	88
Küresel Çevre Fonu (GEF)- Orta Ölçekli Projeler	92
Karadeniz Ekosistemini Kurtarma Projesi-Küçük Ölçekli Yardım.....	94
AVRUPA TOPLULUĞU'NUN ÇEVRE KORUMA DESTEK PROGRAMLARI.....	95
Life-Üçüncü Ülkeler	95
Türkiye Topluluk Programları - Halk Sağlığı Çerçeve Programı.....	99
Bölgesel Çevre Merkezi-Türkiye (REC).....	99
ELÇİLİK VE KÜLTÜR DERNEKLERİNE AIT PROGRAMLAR.....	104
British Council Değişim ve Ziyaret Programı.....	104
Birleşik Krallık Avrupa İçin Çevre Fonu	105
Hollanda Elçiliği Küçük Projeler Programı (MATRA/KAP).....	106
Japonya Yerel Projeler İçin Hibe Yardımı Programı.....	109
Azahar Programı	110
MERKEZİ HÜKÜMET VE TAŞRA TEŞKİLATLARI İLE ÇEVRE KORUMA VAKIFLARININ KULLANDIĞI FONLAR	112
Yoksulluğu Azaltma Projeleri	112
Özel Çevre Koruma Kurumu Bütçe Gelir ve Gider Usul ve Esasları hakkında Yönetmelikteki Olanak.....	114
Türkiye Çevre Koruma Vakfı.....	115
Valiliklere Bağlı Çevre Koruma Vakıfları	116
WWF AKDENİZ PROGRAMI ACROSS THE WATERS DESTEKLERİ.....	117
Proje Destekleri.....	117
Küçük Ölçekli Destekler	118
Yolculuk Destekleri.....	118
Akdeniz Okulları	119

RAMSAR SULAKALANLARIN KORUNMASI VE AKILCI KULLANIMI İÇİN KÜÇÜK
DESTEK FONU (RAMSAR SMALL GRANTS FUND FOR WETLAND
CONSERVATION AND WISE USE)

ŞİRKET FONLARI	120
BP Koruma Programı.....	122
İngiliz Havayolları Yannın Turizmi İçin Ödüller (British Airways Tourism for Tomorrow Awards)	124
Alisbagis.com.tr	127
VAKIFLAR VE HAYIR KURUMLARINA AIT FONLAR.....	128
Soros Açık Toplum Enstitüsü (Soros Open Society Institute OSI)	128
Sulakalan Bilimcileri Derneği-Öğrenci Araştırma Destek Programı Society of Wetland Scientists Student Research Grants Program.....	129
Dünya Doğa Derneği Küçük Ölçekli Destekler (World Nature Association).....	131
Önemli Ekosistemler Ortaklık Fonu.....	132
National Geographic Society Çevre Koruma Komisyonu Desteği	135
National Geographic Society Ödülleri (National Geographic Society Awards).....	136
Rockefeller Kardeşler Fonu (Rockefeller Brothers Fund).....	139
Kuşların Korunması İçin Club 300 Fonu.....	141
Heinrich Böll Vakfı.....	142

B. ÖDÜL PROGRAMLARI	144
ST Andrews Çevre Ödülü	144
Marchig Hayvan Refahı Ödülleri (Marchig Animal Welfare Awards).....	146
Whitley Ödülleri	146
Yaşayan Çevreyi Geliştirme Konusundaki En iyi Uygulamalara Verilen Uluslararası Dubai ödülleri.....	149
Tyler Ödülü (Tyler Award)	154
Rolex Ödülleri	155
Ramsar Sulakalan Koruma Ödülleri ve Evian Özel Ödülü	157
UNEP Sasakawa Çevre Ödülü	159
Global 500 Ödülleri.....	160
Mavi Gezegen Ödülü (The Blue Planet Awards).....	162
Goldman Çevre ödülü (Goldman Environmental Prize).....	163
Enerji Küre ödülü (Energy Globe Award)	165
Akdeniz Onur ödülü.....	166

III. EK AÇIKLAMA: SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ MALİ MEVZUATI HAKKINDA GENEL BİLGİ.....	167
--	-----

IV. İLGİLİ DİĞER MEVZUAT	178
--------------------------------	-----

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇEVRENİN KORUNMASINDAKİ HUKUKİ ÇERÇEVE -HAKLARIMIZ-

I. ÇEVRE SORUNLARI

A. Sorunlar ve Ekolojik Gerçekler

Hava, su ve toprak kirliliği; gürültü; asit yağmurları; küresel ısınma ve bunun olumsuz sonuçları (iklim değişikliği ve bu çerçevede ortaya çıkan seller, kuraklık, toprak kaymaları); türlerin ve ekosistemlerin yok olması, ormansızlaşma, çölleşme günümüzde çevre sorunlarından sözedildiğinde öne çıkan ve artık herkesin bildiği temel sorun yumaklarıdır. **Ancak önemli olan, bu konuda sadece soyut bir bilgiye sahibolmak değil, bu sorun yumaklarının bizlerin etkinliklerinin dışında kendiliklerinden ortaya çıkmadığını, günlük yaşamımızın her anını nasıl etkilediğini ve nihayet bunların önlenmesinde hepimizin etkili olabileceğini anlamaktır.** Bunu anlamak ise öncelikle çevre sorunlarının dünya gündemine gelmesini sağlayan temel noktaları görebilmemize bağlıdır. Çünkü bunlar çevresel bozulmanın önlenmesi için günümüzde de vazgeçilemez olan noktalardır. Bu bağlamda da bilim insanlarının çalışmaları ile hem bu çalışmalar hem de somut olaylar sonucunda açığa çıkan ekolojinin gerçekleri ve bir de çevreci bireylerin mücadeleleri ön plana çıkmaktadır. İşte bu temel noktalar aşağıdaki kısa açıklamalarla vurgulanacaktır.

Sorunların kökeni: Hepimiz suçluyuz

Gerçekte çevre sorunlarının kökenleri ve, özellikle kirliliğe ilişkin, ilk örnekleri eski yüzyıllara kadar uzanır. Ne var ki bunların dünya gündemine yerleşmesi için 1970leri beklemek gerekmiştir. Bu yerleşmede kuşkusuz 1960ların ikinci yarısından itibaren gerçekleşen önemli **çevre kazalarının** belirgin rolü olmuştur. Bu kazalar tipik olarak tanker kazaları ile kimyasal maddelerle ilgili fabrikalar ve nükleer tesisler çerçevesinde gözükmüş ve bunlar insanlar ve diğer canlılar bakımından kitlesel ölümler, yaygın ve kalıcı hastalıklar şeklinde etkiler yaratmaları nedeniyle çevre felaketlerinin çarpıcı

örnekleri olmuştur. Üstelik bu örneklerin dünyanın çok farklı yörelerinde yaşanması belirtilen **olumsuz etkilerin herkesin bahçesine girebileceği** (kimsenin bunlardan kaçamayacağı) konusunda bir uyan olmuş ve değişik kesimlerin soruna eğilmesini sağlamıştır. Bu bağlamda söz konusu trajik çevre felaketleri hem çevreci hareketin gelişmesini hem bilim insanlarının çalışmalarını hızlandırmıştır. Bu grupların çabaları ise siyasal iktidarlar ve devletlerin sorunu ciddi şekilde ele almaları bakımından baskı yarattığı gibi halkın sorunlar karşısında duyarlılık kazanmasında ve giderek bilinçlenmesinde de etkili olmuştur.

Yanılı ve Yanlışlarımızı görebilmek

Yukandaki mücadelelerin belirgin sonucu insanların yıllardır gözardı ettikleri bazı gerçekleri görmeye başlamalarıdır. Öncelikle, yaşanan somut sorunlarla da ön plana çıkan, **doğanın gerçekleri insanların zihninde yıllardır yeretmiş bazı sığ düşüncelerin yanlışlığını ortaya çıkarmıştır.** Bu düşüncelerden birisi, bireylerin kendilerini, hem etkilenme hem sebep olma bakımlarından, çevre sorunlarının dışında görmeleridir. Oysa bu anlayış her iki yönüyle de yanlıştır. Herşeyden önce hiçkimse kendisinin çevre sorunlarının ortaya çıkmasında hiçbir rolü ve sorumluluğu bulunmadığını söyleyemez. Böyle bir sav ileri süren kişinin, bu savının doğru olmadığını görebilmesi için, yıllardır sorgulamadan sürdürdüğü alışkanlıklarından en basit gözükkenlerine bile biraz dikkat etmesi yeterlidir. Çünkü bireyin sabah yataktan kalkma anı ile başlayan en masum evsel faaliyetlerinde bile hem, doğrudan veya dolaylı, bir doğal kaynak tüketimi söz konusu olmakta (su, enerji); hem bu kaynakların kirlenmesindeki ilk adımlar (evsel atıklar) atılmaktadır. Bireylerin iş yaşamlarındaki faaliyetlerini ele aldığımızda ise biraz önce değinilen sorumluluğun derecesinin daha da arttığı gerçeği ile karşılaşırız. Şu halde derecesi farklı olabilmekle birlikte hepimizin çevresel varlıkların bozulmasında payı vardır.

Öte yandan hiçkimse çevre sorunlarının olumsuz özelliklerinden tamamen ve sürekli şekilde kaçabilme gibi bir lükse sahip değildir. Çünkü çevresel kirlilik ve

bozulma, derecesi ve zamanı farklı olabilmekle birlikte, herkesi etkiler. "Ozon tabakasındaki incelme, okyanuslardaki radyasyon, yağmur ormanlarının, bitki ve hayvan türlerinin yokolması benim kişisel yaşamımı etkilemez" diyen herkes yanılığında. Bunu, yaşanan somut trajik olaylar ve bunlarla bağlantılı olarak yapılan bilimsel incelemeler açıkça ortaya koymuştur. Ekoloji kitaplarında belirtilen tipik ve çarpıcı örnek, tarımda verimi arttırmak için kullanılan, DDT kalıntılarının tarım alanlarıyla hiçbir şekilde bağlantısı olmayan yörelerde yaşayan penguenlerde bulunmasıdır.

İnsanların yüzyıllardır yaşadıkları bir nokta da kendilerinin göremedikleri çok uzak alanlara atılan atıkların doğada yokolabileceğini sanmalarıdır. Bu yanlış algılama "**denize atarım su alır götürür**" ya da "**rüzgar uzaklaştırıp yokeder**" düşüncesinin ve buna yönelik uygulamaların da gerekçesini oluşturmuştur. Oysa ki, başta yine DDT örneği olmak üzere, çok sayıda olay bu düşüncenin de yanlışlığını kanıtlamıştır. Atıklar içindeki zararlı maddeler besin zinciri yoluyla (örneğin sebze ya da balıklar aracılığıyla) bizzat insan bünyesine geri dönmektedir. Çünkü doğa özümleme kapasitesi sayesinde bu atıklardan yalnızca bazılarını ve belli ölçüde etkisiz kılabilir. Buradan geline başka bir gerçek ise, doğanın, yine insanların bildiklerinin aksine, sınırlı olduğu ve özellikle bazı kaynakların, gerekli önlemler alınmadığı takdirde, tamamen tükenebileceğidir.

Kısaca vurgulamak gerekirse, çevre sorunları kökenleri bakımından yerel olabilmekle birlikte, etkileri söz konusu olduğunda, hem coğrafi hem zaman bakımından sınır tanınamakta; bu bağlamda bölgesel, evrensel bir boyuta taşınmakta ve gelecek kuşaklara da yansımaktadır. Bu ekolojik gerçeğin çevre koruma politikalarına yansması ise çözümler oluşturulurken **bütünsel bir bakış açısıyla** sorunun tüm yönlerinin ve boyutlarının dikkate alınmasıdır. "**Global düşün, yerel hareket et**" özdeyişi bu gerçeği açıkça vurgulamaktadır. Şu halde

çözüm konusunda proje üretecek kişilerin, projeler mikro örnekleri kapsasa dahi, buna dikkat etmeleri gereklidir. Esasen, ikinci bölümdeki açıklamalarda da görüleceği gibi, fon sağlanan projelerin konularının önemli bir kısmı biyolojik çeşitlilik, iklim değişikliği ve çölleşme gibi evrensel boyutu da belirgin olan sorunlara ilişkindir.

B. Etrafımızdaki sorunları farketme, algılama ve bilgilendirme

Yukarıda belirtilen açıklamaları özümsemiş dolayısıyla çevre sorunlarının önemini anlamış her kişi çevre duyarlılığını kazanmış demektir. Ancak bunun sadece duyarlılık düzeyinde ve soyut bir çerçevede kalmaması, **bilgilendirme** ve **eylem (harekete geçme)** aşamalarıyla da tamamlanması gerekir. Bunun için de öncelik noktası yaşanılan yerel bölgelerin çevre sorunları olmalıdır.

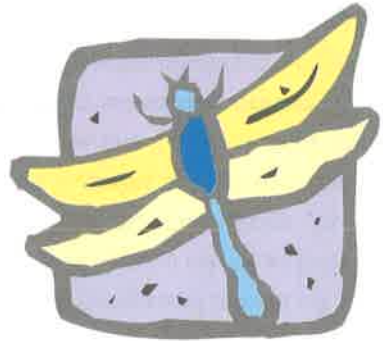
Böylece çevreye duyarlı bireylerin atmaları gereken ilk adım öncelikle yaşadıkları yöredeki çevre sorunlarının farkına varıp bunları belirlemeye çalışmaktır. Bunun için de, ister özel sektör ister kamu birimleri tarafından gerçekleştirilsin, yörede yapılan bütün faaliyetlerin izlenmesi gerekir. Bu faaliyetler halen varolan ve çevreye olumsuz etkisi bulunan tesislere ilişkin olabileceği gibi yapılmak istenen yeni yatırımlara yönelik de olabilir. Çevre sorunları, yukarıda da değinildiği üzere, çok yönlülük özellikleri gereği, insan yaşamının her alanında ve her saniyesinde ortaya çıktıklarından yaşadığı çevreye biraz dikkat eden, sadece bakmakla yetinmeyip **görmeye çalışan** her bireyin bunları farketmemesi düşünülemez.

Sorunları farketmenin olumlu bir sonuca gidecek bir başlangıç oluşturması farkedilen sorunların **tam ve doğru olarak algılanması** halinde mümkündür. Bu noktada da işin içine **bilgilendirme zorunluluğu** girmektedir. Bilgilendirme hem "haberdar olma" sözcüğü çerçevesinde öğrenilenler hem uzmanlık sahibi olma anlamıyla iç içe geçmiş bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Öncelikle (1) sorunun ne olduğu ve ne gibi sonuçlar yaratabileceği hakkında fikir sahibi olmak gerekir. Bu bağlamda soruna ilişkin teknik, sosyal ve ekonomik yönlerin bilinmesi ön plana çıkar. Bunlarla birlikte ve

özellikle çözüm arama aşamasıyla bağlantılı olarak ortaya çıkan ikinci bir bilgilendirme (2) konusu ise hukuki boyuta ilişkindir. Bu boyut hem sorunun hukuki çerçevesinin ne olduğu hem sorunun çözülmesi için girişilecek mücadele yollarının ve bu çerçevedeki olanakların öğrenilmesi anlamında kendini gösterir. Kısacası sorunun hukuki çerçevesi kadar yapılacak mücadelenin hukuki durumunu da bilmek gereklidir.

Bilgilendirme olmadan sorunun algılanması söz konusu olamayacağından **algılanmamış** bir soruna çözüm üretilmesi de gündeme gelemez; üretilen sanılan çözümler ise sağlıklı olamayacaktır. Şu halde sağlıklı ve doğru bilgi olmadan mücadeleye girilirse, başarılı olmak bir yana, istenmeyen başka olumsuz sonuçların doğmasına sebep olma olasılığı vardır. Nitekim "**bilgi birikimi ve deneyim**" çevre sorunlarına ilişkin projeler hazırlanması ve bunların uygulanması konusunda verilecek malî olanakların (bkz. ikinci bölüm) elde edilmesindeki koşullar arasında bulunmaktadır. Bu noktaya, toplumsal yapımızdaki olumsuz bir geleneğin (herkesin herşeyden anladığını sanması ve bu doğrultuda bir davranış sergilemesi; kısacası "ağzı olanın konuşması") varlığını da düşünerek çok dikkat edilmesi gereklidir.

Doğru bilgilendirme için ise her türlü iletişim yollarının kullanılması ve önyargılara dayalı ayrımlar yapmaksızın soruna ilgili olan her türlü kesimle iletişime geçilmesi gerekir. Bu bağlamda yöre halkı, ilgili özel sektör ve yerel ve merkezi yönetim temsilcileri ile iletişim kurulmalıdır. Bu süreçte değişik alanlarda beceri kazanmış uzmanların görüşlerinin alınması ya da uzmanların da bu diyaloglarda hazır bulunmaları önemlidir. İletişim kurma yörede yaşayan bir birey olma sıfatına dayanarak ya da hukukun bu çerçevede tanıdığı olanaklar varsa doğrudan bunları kullanma çerçevesinde gerçekleştirilebilir. Genelde demokratik bir hukuk devletine sahip olmanın ve bunun bir gereği olarak da bilgi ve belge edinme hakkının varlığının önemi bu noktada belirginleşir (bakınız aşağıda). Bu konuyla ilgili genelde gözardı edilen bir gerçeğin de görülmesi şarttır. Bu da yöresel düzeyde, yaşamlarını çok eski dönemlerden beri doğa ile kurdukları ilişkilere dayalı

faaliyetler sonucunda kazanan kişilerin, yılların tecrübesi ile oluşmuş, "bilgi birikimi"nin yabana atılmaması gerektiğidir. Bu birikim ortaya çıkarılarak genel düzeyde de bundan yararlanılmasını sağlayacak şekilde sistemleştirilmelidir.

Bireysellikten topluluk haline yönelme hem sorunların farkedilip algılanması hem de bilgilendirme alanında önemli katkı sağlayacaktır:

Sorunun **bireysel düzeyde** farkına varılmasını takiben ilk planda atılabilecek adım ya varsa o yöredeki bir çevreci örgüt ya da toplulukla iletişim kurma ya da böyle bir oluşum yoksa biraraya gelerek **gönüllü bir grup (topluluk)** (yurttaş inisiyatifi) oluşturmaktır. Kuşkusuz bölgesel ve ulusal düzeydeki çevreci örgütlerle bağlantı kurma da söz konusu olabilir. Ancak somut sorunun bulunduğu yöredeki halkın, ilk aşamada bir topluluk oluşturmayı takiben, daha sonraki bir aşamada örgütlenmesi, yalnızca o sorunla mücadele bakımından değil, yörenin diğer sorunlarına sahip çıkma yönünden de etkili olacaktır.

Örgütlenme nasıl olabilir?

Demek, vakıf, hatta kooperatif şeklinde olabilir. Bu şekildeki örgütlenmelerin herbirisi **ülkemizde** aynı gün kanunlarla düzenlenmiştir. Demek ve vakıflara ilişkin düzenlemelerin hukuki dayanağı **Anayasamızın dernek kurma hürriyeti** başlıklı 33üncü maddesidir. En son 2001deki anayasa değişiklikleri ile değiştirilen bu hüküm gereğince demek ve vakıf kurma hakkı **herkese tanıdığı gibi önceden izin alma koşulu da kaldırılmıştır**. Değişiklikle birlikte aynı paraleldeki hüküm Demekler Kanununa da (madde 4) yapılan değişiklikle konulmuştur. Buna göre **"fil ehliyetine sahip ve 18 yaşını doldurmuş olan gerçek kişiler ile tüzel kişiler önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir"**. Ancak bu kanunda açıklanan bazı suçları işlemiş olanlar için beş yıl süre ile demek kurma yasağı vardır. Demekler Kanununu Anayasa değişikliğine uyarlama yolundaki değişiklikler sırasıyla 4748 sayılı 9 Nisan 2002 tarihli Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun; 4778 sayılı 2 Ocak 2003 tarihli Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ve 4963 sayılı ve 7 Ağustos 2003 tarihli Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile yapılmıştır. Bu

kanunlardan birincisi demekler Kanununun 4, 5/6, 6, 34/1,2,3, 38 ve 43üncü maddelerini; ikincisi ise 5, 6/1, 16/1, 18/5 ve 44üncü maddelerini; üçüncüsü 1, 4, 8/3, 10/1, 16/3, 17/1, 31/1 ve 38inci maddelerini değiştirmiştir. Ayrıca bunlardan ikinci ve üçüncüyle Türk Medeni Kanununun demeklere ilişkin hükümleri de (madde 91, 92, 56, 64/1 ve 66) değiştirilmiştir. Değişiklikler arasında demeklerin yurt dışı faaliyetlerine ilişkin hükümler de vardır. Bu konudaki, demeklere esas itibarıyla uluslararası faaliyet yasağı getirerek ancak bazı durumlarda izin almak koşuluyla bu yasağı kaldıran, maddeler (7, 11, 12) Demekler Kanunundan çıkarılmıştır. Yine 16/4, 31/son fıkra ve 83üncü maddeler de yürürlükten kaldırılmıştır. Medeni Kanunun değiştirilen 91inci maddesinde de, demeklerin tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere uluslararası faaliyette bulunabilecekleri, yurt dışında şube açabilecekleri ve yurt dışındaki demeklere üye olarak katılabilecekleri açıkça belirtilmiştir. Demekler Kanununun **yabancı dernek ve kuruluşlarla ilişkiyi** düzenleyen madde (43) ise değiştirilmiş, **izin koşulu kaldırılarak sadece bildirim** ile yetinilmiştir. (Buna göre yurt dışındaki demek veya kuruluşların üyelerini davet etmek ya da onların davetine uyarak üyelerini oralara göndermek isteyen dernekler en az yedi gün önceden merkezlerinin bulunduğu ve faaliyetin düzenleneceği illerin valiliğine bildirimde bulunacaklardır. Bildirimde davete ilişkin bilgiler -amaç, yer, tarih, isimler, katılacak üyeler-yazılacaktır).

Vakıf şeklinde örgütlenme 2762 sayılı Vakıflar Kanunu çerçevesinde olmaktadır. Yukarıdaki değişikliklerden sonra, örgütlenme söz konusu olduğunda, **vakıflar** ile demekler arasında bulunan ve vakıflar daha avantajlı kılan bazı noktalar azalmış olmaktadır. Bu arada yukarıda değiştiği söylenen Medeni Kanunun 92inci maddesinin vakıflar için de uygulanacağı değişiklik getiren kanunda belirtilmiştir. (yabancı dernek ve vakıfların Türkiye'de faaliyette bulunmaları için aranan mali koşulun miktarının çok artmış olması bu şekilde örgütlenmeyi güçleştirmiştir. Yine de bunların avantajlarından birisi mali yardım almalarnın daha kolay olmasıdır. Ayrıca yönetim yönünden, daha açık deyişle, mevcut yönetimin devam ettirilmesi bakımından da kolaylıkları

vardır. Çünkü derneklerde olduğu gibi genel kurullar toplama, yeni yönetim kurulunu seçme gibi durumlar burada söz konusu değildir. **Kooperatifler** (1163 sayılı Kooperatifler Kanunu) ise, kuruluşa ilişkin ana sözleşmenin Sanayi ve Ticaret Bakanlığına verilmesinin de göstereceği gibi, nitelik itibarıyla bu iki oluşumun biraz dışında kalan bir örgütlenme türüdür. Esasen bunlar dernekler tarafından da kurulabilir. Bu yüzden

bunların daha ziyade, ormanların, milli parkların, sit alanlarının korunması gibi, yöre halkını da ekonomik nedenlerle yönetime dahil etmenin söz konusu olduğu konular bakımından ve yerel topluluklarca oluşturulmaları yararlı olabilir.

II. Sorunların Çözümü: Ekolojik Gerçeklerin Çevre Koruma Politikası ve Hukukuna Taşınması

Bu başlık altında, sınıfsal konumu, statüsü ve eğitim düzeyi ne olursa olsun, **herkesin bilmesi gereken** birbirine bağlantılı iki ana konuda (temel kavram ve ilkeler ile haklarımız) açıklama yapılacaktır.

A. Temel kavram ve ilkeler

Ekolojinin gerçekleri, ilk planda ve tamamıyla olmasa da ve politikacılar tarafından istenerek yapılmaya da, zaman içerisinde çevre koruma politikasına yansıtılmış ve yansıtılmaya da devam edilmektedir. Yansıtmanın sonucu, bazı önemli kavram ve ilkelerin kabul edilmesi ve bunların gereklerinin çevre hukuku ve mevzuatında da yeralmasıdır. **Bunlardan, yalnızca çevre sorunlarını algılayan ve buna karşı mücadele edenlerin değil çevre sorunlarına karşı duyarlı olan herkesin (bütün halkın) bilmesi gerekenler burada kısaca vurgulanacaktır.** (Bu konularda tartışmaları ve gelişim süreci gibi boyutları da içeren daha geniş bilgi için Yazarın kaynakçada belirtilen eserine bakılabilir).

Bütünsel Yaklaşım (parçalarda kaybolmayıp bütünü görebilmek)

Çevrenin gerçek anlamda korunması için bütünsel yaklaşımın çevre koruma politikası ve hukukunda esas alınması gerektiğini yine yaşanan çevre sorunları ile ekolojinin gerçekleri ortaya koymuştur. Esasen bütünsel ya da diğer adıyla sistemik yaklaşım ekoloji biliminin temel yöntemidir.

Bütünsel yaklaşım temelde etrafımızda birbirlerinden ayrılmış gibi gördüğümüz birçok çevre sorununun aslında birbirine bağlı olması gerçeği karşısında ortaya çıkmıştır. Bunun anlamı, çevre sorunlarının bütün yönlerinin ve birbirleriyle bağlantılarının dikkate alınarak nedenlerinin ve çözümlerinin belirlenmesi ve çözümlerin uygulanmasının da yine bu çerçevede gerçekleştirilmesidir. Böyle bir bakış açısına göre oluşturulmayan politikalar ve hukuki düzenlemelerin, hatta somut projelerin bile, istenen sonuçları sağlaması güçtür. Örneğin çöp sorunu yalnızca toprak ele alınarak sular ihmal edilerek çözülemeyeceği gibi hava kirliliği de diğer kirliliklerden bağımsız olarak tek başına sağlıklı şekilde çözülemez; türlerin korunması da onların yaşam ortamlarından bağımsız olarak sağlanamaz. Aynı şekilde kentsel kirlilik trafikten, trafik ulaşım sorunundan ve nüfus artışından, nüfus artışı kente göçten, kente göç sosyal ve ekonomik sıkıntılardan soyutlanamaz. Bu son örnekte açıkça belirginleştiği gibi, çevre sorunları yalnızca birbirleriyle değil, toplumun diğer sorunlarıyla da çok yönlü neden- sonuç bağlantılarıyla içiçe girmiş durumdadır. Bunun daha açık anlamı, güncel yaşamımızda ilgisiz sanarak dikkat etmediğimiz birçok konunun ve bunlara ilişkin alışkanlıklarımızın karşılaştığımız sorunlarla bağlantılı olabilmesidir. Bu yüzdendir ki bazı konuların ilgisiz görülmemesi, örneğin ülkemizdeki nüfus artışı sorununun, özellikle eğitime ilişkin, somut çevre koruma projelerine özellikle dahil edilmesi gerekir.

Bütünsel yaklaşımın benimsenmesinin ardındaki gerçekler çevre koruma projesi yapacak kişilerin dikkate almaları gereken önemli bir konudur. Bu yapılmadığı takdirde belli bir soruna getirilmek istenen çözüm, istenen yaranı sağlamak bir yana, başka sorunlar da yaratabilir. Diğer bir deyişle sadece parçalar dikkate alınarak planlar ve projeler yapıp kararlar alırsa bunların yetersizliği kısa zamanda açığa çıkar. Bu bağlamda yerel sorunlara çözüm üretirken bölgesel ve evrensel boyutları da düşünmek, yerel özellikleri bu boyutlar içinde değerlendirmek önemlidir. Dahası bu düzeylerdeki gelişmeleri sadece gelişmiş ülkelerin tekelinde bırakmamak ve bunların yönlendirilmesinde de etkili olmak gerekir. Aksi halde, Karadeniz'e bırakılan zehir dolu variller örneğinde olduğu gibi, sanayileşmiş ülkelerin ülkemizin su ve topraklarını çöp kutusu olarak kullanmalarını önleyemeyeceğimiz gibi Çernobil gibi nükleer kazaların olumsuz etkilerine de yıllarca maruz kalmaya devam ederiz.

Sürdürülebilir Kalkınma (SK): "Ekonomi ile Ekolojiyi Uzlaştırma çabası"

SK günümüzde farklı yorumlara konu olmaya devam etmektedir. Ancak bu kavramla ilgili, kimsenin yadsıyamayacağı, bazı temel gerçeklerin bilinmesi önemlidir. Çünkü ancak bu sayede yorum yaparken yanlış yönlere gidene karşı çıkılabilir.

SK ekolojinin gerçeklerinin ekonominin gerçekleriyle çatışması sorununun çözümü için geliştirilen bir kavramdır. Burada söz konusu olan çağdaş uygarlığın hazırlanmasında temel rolü olan **klasik ekonomik anlayışın** gerçekleridir. Bu anlayış **doğadaki kaynakların sınırsızlığı** düşüncesinden yola çıkarak "ekonomik büyümeyi ve bununla birlikte karların maksimumlaştırılması" hedefine ulaşmayı varlık nedeni olarak görmüştür. Böylece, "piyasa fiyatları" da bulunmayan (yani bedava olan), hava ve su gibi doğal kaynaklar rahatlıkla ve acımasızca kullanılmıştır.

Oysa ekolojinin gerçekleri doğal kaynakların sınırsız olmadığını ortaya koymuştur. Bunun anlamı, hepimizin günlük yaşamındaki davranışlarına da yansıyan, klasik ekonomist anlayış çerçevesinde benimsenen kalkınma hedefinin gerçekleşmesinin tehlikeye girmesidir. Çünkü kaynakların sınırlılığı gerçeği bunların, eski dönemlerde yapıldığı gibi, rahatlıkla ve acımasızca kullanılamayacağı sonucunu doğurmuştur. Bu ise ekonomik büyüme hedefleri için açıkça bir risk demektir. Bu yüzden ki klasik ekonomistler ve sermayedarlar çevre koruma mücadelesine, başlangıçta, belirgin şekilde cephe almışlar ve çevrecileri "kalkınmaya" karşı kişiler olarak damgalamışlardır.

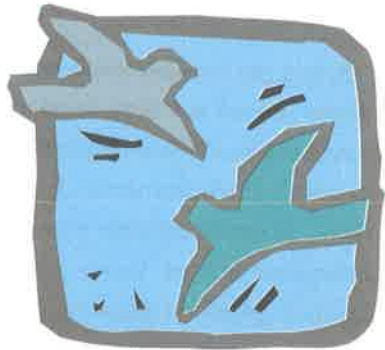
Bu karşı çıkış temeldeki gerçeği ortadan kaldırmamıştır. Bu da, kalkınma faaliyetlerinde kullanılan ve sınırlı olan doğal kaynakların korunması için önlemler alınmadığı takdirde kalkınmanın gelecekte devam ettirilmesinin söz konusu olamayacağıdır. Zaman içinde klasik ekonomistlerin bile, istemeseler de, kabul etmek zorunda kaldıkları bu gerçek klasik kalkınma anlayışında değişikliğe gitmek zorunluluğunu beraberinde getirmiş ve böylece "**sürdürülebilir kalkınma**" kavramı ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla SK ekolojinin gerçekleri ile ekonominin gerçeklerini **uzlaştırma iddiasını gösteren** bir kavramdır. Uzlaşmadan amaç

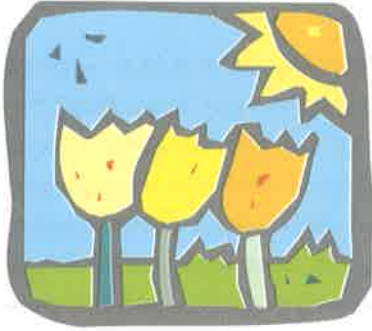
hem kalkınmadan hem çevre korunmasından vazgeçilememesi, dolayısıyla, bu ikisini beraber gerçekleştirecek önlemlerin alınmasıdır.

Böylece SK kısaca "**çevrenin korunması dikkate alınarak gerçekleştirilen kalkınma**" anlamına gelmektedir. Şimdiye kadar ihmal edilmiş olan çevre boyutu bundan böyle kalkınmaya ilişkin bütün faaliyetlerde temel faktörlerden biri olarak devreye girecektir. İşte bu devreye girme çevre hukukunun esaslarının dikkate alınması ve araçlarının kullanılmasıyla sağlanabilir. Somut örnek vermek gerekirse bu çerçevedeki en önemli araç olarak başvuru çevresel etki değerlendirilmesine değinebiliriz. Bu süreçte, kalkınma faaliyetlerinin, gerçekleştirilmelerine izin verilmeden önce, çevre üzerindeki olası bütün olumsuz etkilerinin belirlenerek önlenmesi ya da en aza indirilmesi hedeflenmiştir.

Bu temel belirlemelerden sonra SK'nın ilk kez bizzat Birleşmiş Milletler'in oluşturduğu bir komisyonun çalışmaları sonucunda hazırlanan bir kitapta (Our Common Future- Ortak Geleceğimiz)(diğer adıyla Brundtland Raporu) resmi olarak tanımlandığını da belirtmek gerekiyor. Bu tanım şu şekilde yapılmıştır: "**Sürdürülebilir kalkınma bugünün gereksinimlerini gelecek kuşakların kendi gereksinimlerini karşılama olanaklarını tehlikeye atmaksızın karşılayan kalkınmadır**".

SK konusunda bilinmesi gereken bir nokta da bu kavramın "**Sürdürülebilir Gelişme**" şeklinde kullanılmasının **yanlışlığıdır**. Şöyle ki, böyle bir çeviri dilimizde yerleşmiş bulunan "gelişmiş -az gelişmiş ülke" (developed-under developed) sözcüklerinden esinlenilerek yapılıyor olsa gerek. Ancak çeviri yapılırken asıl dikkat edilmesi gereken şey o kavramın gerçek anlamını ve özünü ortaya koyacak sözcüğü seçmektir. Herşeyden önce kalkınma sözcüğü SK kavramının, yukarıdaki kısımlarda yapılan açıklamaların da gösterdiği gibi, kökenini (bu bağlamda ortaya çıkış gerekçesini ve ekonomik boyutunu da) vurgulayan bir kavramdır. Gelişme sözcüğü ise günlük dilde de her zaman kullandığımız bir sözcük olarak böyle bir temeli vurgulamaktan uzaktır. Ayrıca SK kavramında kalkınma sözcüğü tek başına değil "sürdürülebilir" sözcüğü ile birlikte düşünülüp ele alınmalıdır. Böyle

düşünüldüğünde ise sürdürülebilir gelişme sözcüğünün bir çelişkiyi içerdiği açıkça görülür. Çünkü gelişme kendiliğinden gerçekleşen bir olgu olup bunun sürdürülebilir olmasından söz etmek pek gerçekçi değildir.

SK dan Çevre Kanunumuzda sözedilmemektedir. Üstelik Kanunun bazı maddelerinde bu kavramın özüne aykırı

ifadeler kullanılmıştır. Ama bu hükümleri sanayiciler ve idareceler kendi yararlarına kullanamazlar; yargıçlar da sadece bu maddeleri dikkate alarak karar veremezler. Çünkü bu ifadelerin olumsuzluğunu Kanunun bütününe esas alarak ve amaç maddesine ve ülkemizin imzaladığı uluslararası sözleşme ve belgeler (örneğin Rio Bildirgesi-1992) ile Avrupa Birliği düzeyindeki, mevzuatımıza uyarlamaya çalıştığımız, politik ve hukuki metinlere dayanarak aşmak mümkündür. Öte yandan 5 Mayıs 2003de yayınlanan "Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun"da * "sürdürülebilir kalkınma ilkesi" çerçevesinde çevreye etki yapabilecek her türlü plan, program ve projenin çevresel etki değerlendirmesinin yapılacağından sözedilmiştir (madde 2/g). Aynı kanunun başka maddelerinde de (madde 2/h, madde 10/c) "dengeli ve sürekli kalkınma" ifadelerine yer verilmiştir. Ancak buradaki sürekli sözcüğü bu ilkenin özüne uygun düşmediğinden yanlış bir kullanımdır.

• ÖNEMLİ NOT

5 Mayıs 2003 tarihindeki Resmi gazetede yayınlanan 4856 sayılı "Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" ile bu tarihe kadar aynı bakanlıklar şeklinde faaliyette bulunan Çevre ve Orman bakanlıklarını birleştirilmiştir. Bu nedenle bu tarihe kadar adı geçen bakanlıklar aynı olarak görevli ve yetkili sayan tüm mevzuattaki sözcüklerin bundan böyle "Çevre ve Orman Bakanlığı" olarak anlaşılması gerekmektedir.

Geçici madde hükümlerine göre:

1. Diğer mevzuatta Çevre ve Orman Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile ve Orman Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanuna yapılan atıflar bu yeni kanuna yapılmış sayılacaktır.
2. 4856 sayılı yeni kanunda belirtilen tüzük ve yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar mevcut tüzük ve yönetmeliklerin "bu kanuna aykırı olmayan" hükümlerinin uygulanmasına devam edilecektir.

Önleme ilkesi

Ekolojinin gerçeklerinin (ya da doğanın yasalannın) dayanak oluşturduğu ve çevreyi koruma mücadelesinde birinci sıraya yerleştirdiği ilk önemli esas "**önleyiciliktir**". Yani sorunların ortaya çıkmamasına çalışılacaktır; kirlilik ilgili faaliyetlerin kaynağında önlenecek, doğal varlıkların yönetimi bu varlıkların bozulmasına, türlerin yokolmasına sebep olmayacak şekilde sağlanacaktır. Neden mi? Çünkü, yukandaki başlıkta belirtilen, çevresel felaketlerin olumsuz etkilerine maruz kalarak yokolan insan ya da hayvanlar ve ekosistemler **geri getirilememektedir**. Şu halde her türlü koruma etkinliğinin asıl amacı sorunların ortaya çıkmasını önlemeye çalışmak olmalıdır (Önlemek tedavi etmekten kolaydır). Çevre konusundaki projelerin hazırlanması ve uygulanmasında da bu noktanın gözönünde bulundurulması zorunludur.

İhtiyatlılık İlkesi

Önleme ilkesinin uygulanması için bilimsel verilerin varlığı şarttır. Örneğin bir yöredeki hava kirliliği konusunda düzenleme yaparak bu kirliliğin önüne geçilmek isteniyorsa o yöredeki kirliliğin miktarı, niteliği, kaynağı, kirleticiler ve çevresel özellikler gibi birbirine bağlı çeşitli konularda teknik verileri uzmanların ortaya koyması gereklidir ki önleme yolunda gerekli tedbir alınabilsin. Ne var ki bilim insanlarının her konuda bu şekilde net sonuçlar ortaya koymaları mümkün olamamaktadır. Teknik anlamıyla "bilimsel belirsizlik" diye adlandırılan böyle durumlarda bir faaliyet ya da ürünün olumsuz sonuçları olup olmayacağı konusunda ortada karşıt görüşler olmakta, üzerinde anlaşmaya varılmış görüşler ve neden-sonuç bağlantısını gösterecek kanıtlar ortaya konulamamaktadır.

Yukarıda belirtilen olgunun pratiğe yansımaları önleme ilkesinin uygulanamaması olmaktadır. Bu olgu şimdiye kadar politikacıları ve idarecileri hep durumu ortada herhangi bir risk yokmuş gibi davranarak ilgili konu hakkında karar vermeye itmiştir ki bu tutum hep insan ve çevre sağlığının aleyhine olmuştur. İşte bu olumsuzluğu önlemek için ihtiyatlılık ilkesi getirilmiştir. Bunun özü, ortada net bilimsel veriler olmasa bile, idarecilerin risk ve

tehlikenin varlığını dikkate alarak gerekli önlemleri düşünüp karar vermeleridir. Kısacası artık idareciler bilimsel belirsizliği önlem almamanın bir mazereti olarak öne süremeyeceklerdir. Bu ilke ülkemiz çevre mevzuatında açıkça belirtilmemiştir. Ancak imzaladığımız uluslararası metinlerde ve Avrupa Topluluğu'nun mevzuat ve politikasında yer almıştır.

Kirleten Öder İlkesi

Kirletenler ödedikçe kirletmeye devam mı edecek? Parası olan hep kirletecek mi?

Hayır: Öncelikle bu ilkeye ilişkin bir yanlış anlamının bilinmesi gerekiyor. Yanlış anlama kirletenin ödemesinin "kirletirim öderim" şeklinde algılanmasından ileri geliyor. Bu tür bir algılama ise temelde konunun esasına girmeden yalnızca sözcüklerin anlamına bağlı kalmaktan kaynaklanmaktadır. Böylece, doğal olarak, parası olanların ödemeyi göze aldıkları sürece çevreyi kirletmeye de devam edecekleri sonucuna varılmaktadır. Oysa gerçek durum bu şekilde değildir.

Öncelikle sözcüklerin çağrıştırdığının aksine bu ilke "kirleten öder" değil, "kirletecek olan ödeyecek" şeklinde düşünülmelidir. Çünkü buradaki kirleten sözcüğü, aslında, olup bitmiş bir durumu değil, ortaya çıkması olası bir durumu göstermektedir. Kısacası buradaki odak noktası çevreyi kirletebilecek faaliyette bulunmadır; ortaya çıkmış kirlilik değildir. Dolayısıyla öder sözcüğü de bu çerçevede yorumlanmalıdır. Böylece bu sözcük birinci planda kirlilik ortaya çıkmasını diye alınması gereken önlemlerin maliyetine katlanma anlamına gelir; ikinci olarak da, gerekli önlemlerin alınıp alınmamasına bağlı olmaksızın, ortaya çıkan kirliliğin yarattığı olumsuz sonuçların giderilmesinin maliyetinin karşılanmasını gerektirir. Kısaca, ödeme, öncelikle önleyici ilkenin daha sonra ise giderici ilkenin uygulanması çerçevesinde söz konusu olmaktadır. Bu da doğal bir durumdur. Çünkü yukarıda gördük ki çevrenin korunmasında asıl olan

giderme değil önlemedir ve kirleten öder ilkesinin ekolojinin esaslarına dayanan evrensel bir ilke olabilmesi için bu noktayı hedef alması gerekir. Ayrıca aksi bir anlayış kirletenlerin de kirlilikten olumsuz şekilde etkilendikleri gerçeğinin de dışlanması anlamına gelir.

"Ödeme" nasıl olacak?

"Öder"in ne şekilde gerçekleşeceği konusunda uygulanan değişik yöntemler vardır. Bu yöntemler kirletenin bazı şeyleri yapmaya zorlanmasından, vergi ve benzeri ücretler alınmasına ve özendirilerek gerekli önlemleri gönüllü olarak almasının sağlanmasına dek birbirinden farklı bir dizi şekilde gözükür. Günümüzde en çok bilinen ve yaygın şekilde uygulanan yöntem kirlenene yükümlülükler getirerek onu bunların gereklerine uymaya zorlamaktır. Somutlaştırsak;

- kirletenin artma tesislerini kurmak ve çalıştırmakla zorunlu tutulması,
- faaliyette bulunabilmek için bazı izinlerin alınmasının önkoşul sayılması ve bu izinleri alabilmek için de yine çevreyi koruyucu bazı önlemlerin yerine getirilmesinin şart kılınması,
- standartlar belirlenerek bunların üstüne çıkılmasının yasaklanması böylece kirletenlerin bu standartları aşmamak için gereken önlemleri almaya zorlanması

gibi yaygın örnekleri vurgulayabiliriz. Görüleceği gibi bütün bu durumlarda çevreyi kirletebilecek nitelikte faaliyetlerde bulunanların önceden önlemleri almaları ve dolayısıyla bu önlemlerin maliyetlerine de bizzat katlanmaları söz konusudur. İşte "öder" sözcüğünün anlamı, uygulamada, ilk planda bu şekilde gerçekleştirilmektedir; daha sonra ise, eğer herşeye karşın faaliyet sonucunda bir zarara neden olunmuşsa, bu kez hukuki sorumluluk yoluyla bunların tazmin ettirilmesi yoluna gidilmektedir. Bu noktada ise, "öder" sözcüğünün günlük dilde alışık olduğumuz anlamına uygun olarak, kirletenin çoğunlukla doğrudan nakdi bir ödeme yapması söz konusu olmaktadır. Bu nakdi ödeme hem doğrudan çevrenin uğradığı kayıplar için hem kişilerin maruz kaldığı maddi ve manevi zararlar içindir.

Çevre Kanunumuzda kirleten öder ilkesi var mı?

Bu ilke yukarıdaki açıklamalara uygun şekilde kanunumuzun 3/e maddesinde düzenlenmiştir. Bu hükümde esas olarak kirletenin (gerçek kişiler veya özel ya da kamu tüzel kişileri) kirletmeyi önlemek ve sınırlandırmak için gerekli olan önlemlerin masraflarına katılacağı vurgulanmıştır. Ancak aynı maddede yetkili makamlara da yükümlülük getirilmiştir ki bunun bilinmesi yetkili makamların bu doğrultuda uygulama yapmaya zorlanması bakımından önemlidir. Buna göre

kirleten kendisine düşeni yapmazsa önlemler yetkili makamlarca alınacak ve bunun masrafları daha sonra kirletenden, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre, tahsil edilecektir. Hatta bu madde gereğince yetkili makamlar kirletenlerin kendilerine düşeni yapmasıyla bağlantılı olmaksızın doğrudan da önlemleri alabilecekler ve daha sonra masraflar için yine kirletene başvuracaklardır. Ancak bu seçenekte kirletenin kendisine getirilen önlemleri aldığı kanıtlanması durumunda bu masrafları karşılama yükümlülüğünden kurtulma şansı vardır. Çevre Kanunumuz ayrıca 28inci maddesinde kirletenleri sebep oldukları zararlardan ötürü kusursuz olarak sorumlu tutmuştur (bakınız aşağıda yargıya başvuru-adli yargı-).

Bu ilke bakımından dikkate alınması gereken önemli bir nokta "kabul edilebilir kirlilik düzeyi"nin, "sıfır kirlilik ideali" esas alınarak, sonraki yıllarda periyodik şekilde düşürülmesinin hedeflenmesi gerektiğidir. Aksi halde kirletenlere bu düzey dahilinde sürekli bir kirletme olanağı tanınmış ve sürdürülebilir kalkınma kavramının uygulanmasında kalkınmaya çevrenin aleyhine olarak ağırlık verilmiş olunacaktır.

Katılım İlkesi

Katılım nedir? Kimler, neye katılacak?

Katılım en öz şekliyle halkın yönetimde söz sahibi olmasıdır. Katılım en geniş anlamıyla bireylerin, örgüt ve toplulukların ve genelde halkın çevresel yönetim sürecinde yer alması ve rol oynamasıdır. Bu rolün şekil ve derecesi farklı olabilmekte;

görüş ve öneriler bildirmekten eyleme geçmeye kadar geniş bir yelpazeye uzanabilmektedir. Halkın görüş ve önerilerinin alınması katılım hakkı şeklinde çeşitli metinlerde belirlenmektedir. Bu görüş ve öneriler ya politika, plan, mevzuat gibi genel nitelikli metinlerin hazırlanması sırasında ya da idari düzeydeki kararların alınması (örneğin bir temik santral ya da otopark yapımı) sırasında olabilmektedir.

Günümüzde katılım ilkesi evrensel düzeyde tartışmasız bir kabul görmüş olup çok sayıda ulusal ve uluslararası metinde de yer almıştır. Bunların bir kısmında katılım hakkı ifadesini içeren belirlemeler de olmakla birlikte, yaygın olan düzenleme katılımı genelde ilke olarak belirtmek ve somut konulara ilişkin hukuki metinlerde de değişik katılım olanaklarına yer vermek şeklindedir. Uluslararası metinlerin en önemlileri yalnızca katılım ilkesini düzenlemekle kalmayıp bunun pratikte gerçekleşmesinin önemini gösteren belirlemelere de yer vermişlerdir. Örneğin, bu çerçevede, **devletlerin katılımı özendirmek ve kolaylaştırmak** için gerekli adımları atmalarına işaret edilmiş; kadınların, gençlerin ve yerli kabilelerin katılımlarının önemi ayrıca vurgulanmıştır. Katılımı en geniş şekliyle ve hak olarak düzenleyen en önemli evrensel metin Aarhus Sözleşmesidir. 23-25 Haziran 1998de imzaya açılan ve 30 Ekim 2001' de yürürlüğe giren Sözleşme aslında kapsadığı üç temel konunun hepsini yansıtan uzun bir isme sahiptir: "Çevresel Konularda Adalete, Bilgi ve Belgelere Erişme ve Karar Alımına Halkın Katılımı Hakkında Sözleşme". Bu sözleşmede hem çevre konusundaki belirli faaliyetlere ilişkin kararların alınmasına hem çevreyle ilgili politika, plan ve programların hazırlanmasına hem de çevre üzerinde önemli etkisi olabilecek hukuki düzenlemelerin yapılmasına katılım ayrı ayrı maddelerde düzenlenmiştir.

Neden Katılım?

(Katılımın nedenini anlarsak onun önemini algılayabilir ve böylece bu düzeyde bize düşenleri daha iyi yapabiliriz; bu olanağımızı engellemek isteyen kamu otoritelerine karşı da sunacak gerekçelerimiz olabilir). Öncelikle hepimiz çevre sorunlarından etkilendiğimize göre bu etkinin yokedilmesinde sözümüzün olması gerekir. Öte yandan bu sorunların

varlığında yine hepimizin payı olduğuna göre sorumluluğu da üstlenmemiz kaçınılmaz olmaktadır ki bu noktada katılımın sadece bir hak değil aynı zamanda ödev olduğu görülür. Ayrıca bizzat çevre sorunlarının özellikleri katılıma çeşitli yönlerden gereksinim duyulmasını zorunlu kılmıştır. Bu yönler, sorunların, nedenler de dahil, tüm yönleriyle belirlenebilmesi, bunlara çözüm üretilebilmesi

ve nihayet üretilen çözümlerin uygulanmasıdır. Görüleceği gibi bütün bu aşlar bireylerin yönetim sürecinin değişik aşamalarında işin işine girmelerini gerektirmektedir. Fakat bu aşamalardan en önemlisi henüz kararlar alınıp politikalar oluşturulmadan önceki devredir. Çünkü bireylerin bu aşamada devreye girmeleri sayesinde çevre korumasının en önemli ilkesi olan **önleyicilik** sağlanabilecektir. Esasen katılımın çevre sorunları bağlamında bir ilke olarak tartışmasız kabul görmesi öncelikle bu aşamaya yöneliktir. Bu yüzden de çevrenin değişik alanları hakkındaki hukuki düzenlemelerde bireyleri bu aşamada devreye sokma yolları belirtilmiştir.

Ülkemizde katılım ilkesi kabul edilmiş mi?

Ülkemizde bireylerin yönetim sürecine katılmalarna ilişkin bir hüküm Anayasamızda bulunmadığı gibi Çevre Kanunumuzda da bu konu hak veya ilke olarak düzenlenmiş değildir. Ayrıca Türkiye yukarıda belirttiğimiz Aarhus Sözleşmesini de imzalamamıştır ve resmi yaklaşım da imzalamamak yönündedir. Ancak **katılımı düzenleyen bazı uluslararası metinleri** de hükümetlerimiz kabul etmiştir. Bunlar arasında 1992 Rio Bildirgesi ve Gündem 21 gibi metinler ile Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ve buna ilişkin olan Biyogüvenlik Protokolü, Akdeniz'in Kirlilikten Korunmasına İlişkin Barcelona Sözleşmesine ilişkin Değişiklikler ve Çölleşmeyle mücadele hakkındaki sözleşme (Özellikle Afrika'da Ciddi kuraklık ve/veya Çölleşmeye Maruz Ülkelerde Çölleşme ile Mücadele İçin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi) bulunmaktadır. İşte hem yetkililerden bilgi almak hem onların katılım konusunda gerekenleri yapmasını sağlamak için bütün bu metinlerden yararlanılabilir. Özellikle, hukuki bağlayıcılıkları bulunması nedeniyle, sözleşmeler düzenledikleri çevre konularındaki somut istemlere dayanak olarak kullanılabilir.

Ayrıca birkısım mevzuatımızda da, aşağıda katılım hakkı kısmında gösterilecek, somut katılım olanakları tanınmıştır. Bunun ötesinde katılımı ilişkilendirilecek ve bazıları genel ve soyut birkısımı ise somut nitelikteki bazı düzenlemeleri **çevre mevzuatında** bulmak mümkündür. Şöyle ki:

1. Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun (4856 sayılı ve 08.05.2003 tarihli) gereğince "çevre konusunda faaliyette bulunan gönüllü kuruluşları yönlendirmek, desteklemek" (madde 2/i) ve "gönüllü kuruluşlarla işbirliği yapmak" (madde 16/e) bu Bakanlığın görevleri arasında sayılmıştır.
2. Çevre Şurası Yönetmeliğine göre "gönüllü kuruluşların" bu şuraya çağırılması da yine Çevre ve Orman Bakanlığının görevidir.
3. Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği gereğince kurulan Geri Kazanım Komisyonuna gönüllü kuruluşlardan da bir kişinin dahil edilmesi söz konusu olup bu kişi Çevre ve Orman Bakanlığınca belirlenecektir.
4. Yeni Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğine göre, bu süreçte oluşturulan, komisyonlara "sivil toplum örgütlerinin temsilcileri de üye olarak **çağırılabilir**". Görüleceği gibi burada kullanılan ve altını çizmiş olduğumuz sözcük bu çağırılma keyfiyetini Çevre ve Orman Bakanlığının takdirine bırakmaktadır. İşte pratikte sivil toplum örgütleri bu hükmün Çevre ve Orman Bakanlığınca, onun yukarıda değinilen görevleri de hatırlatılarak, mutlaka yerine getirilmesi için çaba gösterebilirler.
5. Sulak Alanların Korunması Yönetmeliğine göre, Sulak Alan Komisyonuna, sulak alanların korunmaında faaliyet gösteren, sivil toplum kuruluşlarından iki temsilci alınır.
6. Nesli tehlikede Olan Yabancı Bitki ve Hayvan Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşmenin Uygulanmasına Dair Yönetmelik (kısaça CITES ile ilgili yönetmelik) gereğince, Yönetmelik kapsamındaki uygulamaların izlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla Çevre ve Orman Bakanlığının koordinasyonunda yapılacak toplantıya yine Yönetmelikte gösterilen bazı idari birimlerin yanısıra "gönüllü kuruluşların temsilcileri"de katılır.

Sivil toplum kuruluşları ve bireyler **Belediye Kanununun 13üncü** madde hükmünü de (altını çizdiğimiz ifadeleri esas alarak) belediyelere karşı ve belediye yönetimine katılım istemlerinin dayanağı olarak öne sürebilirler. Çünkü bu maddede "**Her Türk nüfus kütüğüne yerli olarak yazıldığı yerin hemşerisidir. Hemşerilerin belediye işlerinde reye, intihaba, belediye idaresine iştirake ve belde idaresinin devamlı yardımlarından istifadeye hakları vardır**" denilmektedir.

Ayrıca, katılım ilkesinin en geniş anlamına dahil olan ve aşağıda "diğer mücadele yolları" başlığı altında açıklanan, başka bazı yollar da Anayasamızın düzenlediğı haklar çerçevesinde kullanılabilir.

B. Çevreyi Korumadaki Haklarımız

Çevre sorunlarını çözme girişimleriyle birlikte bireylerin bazı haklara sahip olmaları gerektiğı evrensel düzeyde ortaya çıkmıştır. Bunun asıl dayanağı da katılım ilkesinin pratikte gerçekleştirilebilmesinin birtakım hakları zorunlu kılmasıdır. Bu hakların başlıcaları çevre hakkı, bilgi ve belge edinme hakkı, katılım hakkı ve yargıya başvuru hakkıdır.

Çevre Hakkı

Çevre hakkı çevre koruma mücadelesinin temel hukuki kavramıdır. Bu hakkın anayasalara girmesini de esasen çevrecilerin ulusal ve uluslararası düzeydeki çabalarının bir ürünü olarak görmek gerekir. Gelişmekte olan ülkeler de dahil olmak üzere günümüz devletlerinin çoğunun anayasalarında çevrenin korunması yönünde hükümlere yer verilmiştir. Bunların önemli bir kısmında da bu yer verme çevre hakkının doğrudan veya dolaylı şekilde düzenlenmesi tarzında olmuştur. Burada bu hakkın hukuki niteliğı ve insan hakları içindeki yeri gibi hukuk tekniğı yönü ağır basan konulara girilmeyerek böyle bir düzenlemenin önemi ve getireceğı sonuçlar vurgulanacaktır. Bunun için öncelikle Anayasamızın konuya ilişkin hükmünü aktarmak

gerekmektedir. Anayasanın "Sağlık Hizmetleri ve Çevrenin Korunması" başlıklı beş fıkralık 56ncı maddenin ilk iki fıkrası çevre hakkına ilişkin düzenlemeyi içerir. Buna göre Anayasamız diyor ki:

"Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.

Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirliliğini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir".

Görülebileceği gibi bu düzenlemenin ilk fıkrasında çevre hakkı doğrudan doğruya değil yaşam hakkı ile bağlantı kurularak belirtilmiştir. Ancak bu durum düzenlemenin önemini azaltmamaktadır. Çünkü yaşama hakkı temel hakların en başında gelen bir hak olarak anayasadaki yerini esasen ilgili kısımda (ikinci bölüm, madde 17) almıştır. Kaldı ki bu maddede "sağlıklı ve dengeli" sözcükleri kullanılmak suretiyle çevreye ilişkin bir nitelendime yapılmıştır. Şu halde dolaylı da ifade edilmiş olsa 56ncı maddede amaçlananın çevre hakkı olduğunu ve böylelikle **tüm çevresel varlıkların korunmasının anayasal çatısının oluşturulduğunu** söyleyebiliriz. İkinci Fıkradakai ödev boyutu da bu yargıyı pekiştirmektedir. Genel ve soyut bir çerçeve oluşturan bu çatının somut hale getirilmesi, yani pratikte kullanılması, aşağıda açıklanan, diğer haklar yoluyla gerçekleşecektir. İşte bütün bu hakları çeşitli çevre sorunları çerçevesinde kullanan bireyler çevre hakkının anayasadaki soyut ve kuramsal şeklinin yaşama geçirilmesini sağlamış olmaktadır.

Daha somut olarak söylenirse;

- çevre konusunda ister kamu yönetimi birimleri ister özel sektör tarafından yapılmak istenen herhangi bir faaliyet veya hazırlanmak istenen herhangi bir yasa ya da yönetmelik veya plan ve program hakkında ilgililerden bilgi ve belge isteyen,
- yukarıda değinilen metinlerin hazırlanması ve faaliyetler hakkındaki kararların verilmesi sürecinde yeralan ve
- yukarıda belirtilen ilgili süreçler çevreyi koruma doğrultusunda ortaya koyduğu görüşler dikkate alınmadan

tamamlandığı gerekçesiyle yargıya başvuran her kişi ya da topluluk çevre hakkının uygulamaya geçirilmesinde rol oynamış demektir.

Bu arada bu tür düzenlemelerin, bizimki de dahil, anayasalarda yer almasının önemini de kavramak gerekiyor. Herşeyden önce böylelikle çevresel varlıklara ilişkin menfaatin de **anayasada yaralan diğer menfaat alanlarıyla eşdüzeyde olması** sağlanmıştır. Bunun anlamı, söz konusu

değişik menfaatler arasında çatışmalar çıktığında bu çatışmalara konu oluşturan alanların eşit şekilde muamele göreceğidir. Öte yandan kanun koyucunun çevresel varlıkların korunması doğrultusunda yasal düzenlemeler yapma ve bunları anayasada belirtilen esasa aykırı olmayacak şekilde hazırlama ödevi olduğu açığa çıkmıştır. Bu ödev, bizzat çevre hakkına ilişkin düzenlemenin özünden çıkmasının yanısıra, 56ncı maddenin ikinci fıkrasındaki düzenleme ile de açıkça pekişmektedir. Çünkü bu fıkrada çevrenin korunmasının devletin ve vatandaşların ödevi olduğu belirtilmiştir.

İkinci fıkranın ortaya koyduğu ilk gerçek hem devletin hem vatandaşların çevreyi kirletmemesi gerektiğidir. İkinci ve daha önemli gerçek ise yine hem devletin hem vatandaşların çevreyi kirletenlere karşı gerekenleri yapmasıdır. İşte bu gerekenler noktasında devletin ve vatandaşın ödevi arasında farklılaşma olmaktadır. Çünkü devlet hem kirletenlere karşı denetim ve yaptırım görevini yerine getirecek hem vatandaşın bu ödevini yapabilmesi için de ona gereken olanakları sağlayacaktır.

***Bilgi ve Belge Edinme Hakkı: Kamu yönetimi (idareciler)
açık-şeffaf- olmak zorundadır.***

Yeni bir hak mı?

Bilgi ve belge edinme ya da bilgi ve belgelere erişme (veya ulaşma) hakkı, esasında, demokratik hukuk devleti anlayışının doğal bir sonucudur. Çünkü böyle bir yapıda yönetimler açık (şaydam, şeffaf) olmak durumundadırlar. Bunun en somut göstergesi ise bireylerin yönetim faaliyetleri hakkındaki bilgileri ve belgeleri elde edebilmeleridir. İşte bu

doğal durum kimi devletlerde bilgi ve belge edinmenin anayasal düzeyde veya yasalarla açıkça bir hak olarak tanınması ile hukuki açıdan da pekiştirilmiştir.

Bu şekilde bazı ülkelerde herhangi bir alan sınırlaması söz konusu olmaksızın genel bir düzenleme alanı bulan bu hak konuya ilişkin düzenlemesi olmayan diğer ülkelerin gündemine de çevre sorunlarına çözüm bulma çabaları çerçevesinde ve bu alana özgü olarak taşınmıştır. Bunun nedeni çok açıktır. Çevre sorunlarının özellikleri çözüm için herkesin devreye girmesini gerekli kılmış, bu gereksinim de beraberinde katılım ilkesini getirmiştir. Bireylerin katılım ilkesi çerçevesinde yapmaları beklenen görevi yerine getirebilmeleri ise herşeyden önce ilgili konudan haberdar edilmeleri ile sağlanabilmiştir. Böylece sonuç, hukuk devleti kavramının gereğine uygun olarak, bu haberdar edilmenin bir hak olarak düzenlenmesi olmuştur. Yukarıda değinilen Aarhus Sözleşmesi bu hakkı açıkça düzenlemiştir.

Bu hak sahibine ne sağlıyor?

Hak olarak düzenlemenin en önemli boyutu hakkın muhataplarının hak sahibinin istemini yerine getirme yükümlülüğünde olmandır. Hakkın muhatapları genelde "**kamu otoriteleri**" hakkın sahipleri ise **bireyler ve örgütlerdir**. Şu halde hak sahipleri, yani bizler ister tek başımıza ister örgüt adına bilgi ve belge isteminde bulunduğumuzda ilgili kamu otoriteleri bu istemleri karşılamak durumundadır.

Bilgi ve belge edinme hakkının birbirine bağlı **iki önemli boyutu** olduğunu bilmek gereklidir. **Birincisi** ilgili otoritelerin hak sahipleri tarafından gelen istemleri karşılamak zorunda olmaları; **ikincisi** ise yine aynı otoritelerin herhangi bir istem olmaksızın da yönetim faaliyetleri hakkında belli usuller çerçevesinde halka açıklamalarda bulunmalarıdır.

Hakkın kapsamında neler var?

Diğer **önemli bir nokta**, hakkın adından da anlaşılacağı gibi, **yalnız bilgileri değil belgeleri** de elde edebilmemizdir. Bunun önemi açıktır. Sadece bilgi edinme durumunda bu bilgilerin ilgili idari birimler tarafından kendi istedikleri ölçüde verilmesi ve hatta saptırılması söz konusu olabilir.

Oysa belgelere erişilmesi halinde bu tür kötüye kullanmalar önlenebilir. Kaldı ki daha sağlıklı bilgiler ancak erişilen belgelerin bizzat değerlendirilmesiyle elde edilebilir. Bu suretle sorunun varlığı ve boyutları daha iyi belirlenebilir; ilgili idari birimin eylem ve işleminin yasal olup olmadığı saptanabilir ve sorunu önlemek için girişilecek mücadele yollarında kullanılmak üzere gerekli kanıtlar toplanabilir.

Hangi Bilgi ve Belgeler?

Kuşkusuz bilgi ve belge edinme hakkı mutlak bir nitelik taşımadığı için ilgili ulusal ve uluslararası düzenlemelerde bazı konular hakkın istisnası olarak kabul edilmiştir. Bunun anlamı söz konusu konularda hak sahipleri tarafından istemde bulunulamaması, bulunulması halinde ise ilgili kamu otoritesinin bunun gereğini yerinde getirmek zorunda olmamasıdır.

Hemen hemen tüm düzenlemeler bakımından ortak sayılabilecek olan **istisnalar**, uluslararası ilişkiler, devletin güvenliği, ulusal güvenlik ve savunma, ekonomik ve mali sırlar veya menfaatler, adli suçların soruşturulması ve suçluların yargılanması ve özel yaşamın korunması gibi konulara dayandırılmıştır. Bu gibi temel konulara yönelik olmayan diğer bir istisna ise henüz tamamlanmamış ya da başlangıç değerlendirmelerini içeren belgeler ve iç yazışmalar ile ara kararlardır. Çevre konusuyla ilgili başka bir istisna bu kez doğrudan çevreyi korumak amacıyla getirilmiştir. Buna göre bazı çevresel bilgilerin herkes tarafından bilinmesi o alana ilişkin koruma projelerini tehlikeye düşürebilecekse, diğer bir deyişle ilgili çevresel varlıklara zarar verebilecekse, bunların kamuya açıklanmaması söz konusudur.

Üzerinde durulması gereken nokta hukuki düzenlemelerde **bu istisnalara olması gerekenden fazla sayıda yer verilmemesi ve aynı zamanda bunların uygulamada ilgili otoriteler tarafından keyfi olarak geniş şekilde yorumlanmaya neden olacak bir anlatımla belirtilmemiş olmalarıdır**. Aksi halde hakkın varlığının bir anlamı kalmayacaktır. Çünkü bütün anayasal haklarda olduğu gibi temel kural hakkın varlığı

olup istisnaların bu varlığı tehlikeye koyacak ölçüde ve şekilde düzenlenmemiş olması gereklidir. Hakların uygulanması bakımından da bu ana kuralın gözönünde tutulması gereklidir. Bu yüzden uygulamadaki kötüye kullanmaları önlemek için bilgi istemleri reddedilen çevrecilerin, bu reddin haksız olduğu yolunda kanıtları varsa, idari yargı da dahil olmak üzere ilgili başvuru yollarını kullanmaktan kaçınmaları gerekir. Böyle bir tavır çevreciler arasında yerleşmesi ve harekete geçirilen yargılama süreci sonucunda da haklı çıkılan dava sayısının artması kamu otoritelerinin bilgi ve belge edinme hakkını kötüye kullanmalarını engelleyici bir rol oynayacaktır.

Ülkemizde Kamu Yönetimi şeffaf mı? Bilgi ve belge edinme hakkımız var mı?

Ülkemizde bilgi ve belge edinme hakkı anayasamızda bulunmamaktadır. Üstelik kamu yönetimimizde yerleşmiş olan ve kökleri geçmişe dayanan "kapalılık" geleneği de bu bakımdan engel oluşturan ikinci ve çok daha önemli bir olumsuzluktur. Ancak bu olumsuzluklara karşı **iki olumlu durumun** da varolduğunun bilinmesi gerekiyor.

(1)**Dilekçe hakkımız:** Birinci olumlu nokta anayasamızın "dilekçe hakkı" başlıklı 74üncü maddesinin bu çerçevede kullanılması için bir engel olmadığıdır. Çünkü 3 Ekim 2001'de değiştirilen (altı çizili ifadeler) bu maddede aynen

" Vatandaşlar ve karşılıklılık esaslı gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar kendileri ile veya kamu ile ilgili dilek ve şikayetleri hakkında yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne yazı ile başvurma hakkına sahiptir. Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir"

denilmektedir.

Görülebileceği gibi burada "kamu ile ilgili dilek ve şikayetler" ifadesine de yer verilmiştir. Bu ifade 74üncü maddeye dayanarak çıkarılan ilgili kanunda da tekrar edilmiştir. Şu halde bu noktaya dayanarak bireyler kamu yönetiminin değişik alanlarına ilişkin gereksinim duydukları bilgileri ilgili yerel

ya da merkezi yönetim birimlerinden isteyebilirler. Bu bireylere çevre konusunda mücadele veren kişiler de dahildir.

Kimlerden bilgi istenebilir? (Bu maddedeki yetkili makamlar ifadesi kimleri gösteriyor?)

İdareci ya da yönetici konumundaki herkes bu kavrama dahildir. Örnekleştirecek yerel düzeylerde muhtarlıklar, belediye çalışanları, kaymakamlıklar, vallilikler, bakanlıkların yerel düzeydeki temsilcilikleri, merkezi düzeyde başbakanlık, bakanlıklar ve bunlara bağlı kuruluşlardan bilgi istenebilir. Kısaca kamu alanında ve kamu adına yetki kullanıp görev yapan herkes "yetkili makamlar" kavramına dahildir.

Dilekçe hakkının kullanılmasındaki püf noktaları (Anayasa ve 4778 sayılı ve 11 Ocak

2003 tarihli Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile değiştirilen 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun çerçevesinde)

- Yetkili makamlar dilekçelere en geç otuz gün içinde yanıt vermek zorundadırlar. Bu yanıt verme kanun gereğince vatandaşların hem kendileri hem kamu ile ilgili istemleri için geçerlidir. (Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne gönderilen dilekçelerin incelenip karara bağlanması süresi altmış gündür). Yanıt alınamaması durumunda aynı birime tekrar dilekçe verilerek Anayasa ve ilgili kanunun hükümleri hatırlatılıp hukuki yollara da başvurulacağı vurgulanabilir. Yine de yanıt alınamaması halinde, Devlet Memurları Kanununa göre disiplin hükümlerinin uygulanmasını isteme ve ,duruma göre, görevi ihmal iddiası ile savcılığa şikayet dahil, basın yoluyla olayı halka duyurma, merkezi idarede daha üst konumda olan ve bağlı bulunan yetkili birime şikayet gibi yollara başvurulabilir.
- Yetkili makamlar dilekçelere yanıtlarını gerekçeli şekilde vermek durumundadırlar.
- Dilekçe vermek için mutlaka asıl yetkili makamın kim olduğunu bilmek zorunlu

değildir. İdareciler kendileri o konuda yetkisiz makam olsalar bile kendilerine verilen dilekçeleri almak ve asıl yetkili birime göndermek zorundadırlar. Ancak, vakit kaybını önlemek amacıyla, asıl yetkili birimin önceden öğrenilerek dilekçelerin doğrudan bu birime verilmesinde yarar vardır. Yine de öğrenilememişse dilekçeler valilik ve kaymakamlıklara verilebilir. Çünkü bunlar tüm bakanlıkların il ve ilçe düzeyindeki temsilcisileridir. Ayrıca aynı dilekçenin yetkili olduğu düşünülen birden fazla idari birimin hepsine ayrı ayrı verilmesinde de yarar vardır.

- Dilekçelerde istenilen şeyin (talep) ve dilekçe sahibinin adı-soyadı ve imzası ile adresinin açık şekilde bulunması gerekir. Aksi durum dilekçenin dikkate alınmaması sonucunu doğurur.
- Dilekçelerin verildiğine ilişkin kanıtlar (evrak kayıt numarası, posta alındısı, faks belgesi gibi) saklanmalıdır. Çünkü bunlar daha sonraki idari ya da yargısal başvurularda kullanılabilir.

İdareden bilgi istenmesine ilişkin dilekçe konuları hakkında, fikir vermek amacıyla, şu örneklere işaret edebiliriz:

- İş makinası gibi araçlarla çalışma yapıldığını gördüğümüz bir alanda ne yapıldığını planlandığını sormak.
- Yeni kurulduğunu gördüğümüz ya da eskiden beri varolmasına karşın herhangi bir nedenle dikkatimizi çeken (örneğin çevreyi kirlettiği konusunda kuşku duyulan) bir tesisin faaliyette bulunmak için idareden gerekli izni (örneğin emisyon veya deşarj izni veya çevresel etki değerlendirmesi sürecine ilişkin kararlar) alıp almadığını sormak.
- Yapılmak üzere olduğunu gördüğümüz bir otoparkın imar planında yeralıp almadığını sormak.
- Yaşadığımız yöredeki hava kirliliği durumunun veya gürültü seviyesinin ne

olduğunu, bu açılardan ne gibi çalışmalar yapıldığını sormak.

(2)Çevre konusundaki bazı bilgi ve belgeleri doğrudan (dilekçe hakkı konusundaki hükme bağlı olmaksızın) edinme olanağımız: Yukarıda değindiğimiz ve yalnızca çevre konusuna özgü olan ikinci olumlu nokta ise, çevre korumanın önemi nedeniyle ülkemizde de kirlilik ile ilgili iki

yönetmelikte bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin açık hükümlere yer verilmesidir. Dolayısıyla aşağıdaki bu düzenlemeler halen ülkemizin hukukunda "istisnai önemli örnekler" olma özelliğini korumaktadırlar.

Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Yönetmeliği: Bu yönetmelik 1993 ve 1997deki birinci ve ikinci örneklerinden sonra en son 6 haziran 2001 tarihinde yenilenmiştir. Bunun 10, 12 ve 17inci maddeleri çerçevesinde iki ayrı şekilde bilgi edinmemiz mümkündür. Ancak bu maddelerin getirdiği bu olanağı anlayabilmek için öncelikle ÇED sürecinin özünün ve öneminin bilinmesi gerekiyor.

ÇED bizim için neden önemli? ÇED çevrenin korunmasındaki en etkili "önleyici" araçlardan birisidir. Burada çevre üzerinde olumsuz etkisi olabilecek ve yönetmelikte gösterilmiş olan faaliyetlerin (nükleer santral, çimento fabrikası gibi) bu etkilerinin faaliyetin gerçekleştirilmesine izin verilmeden önce araştırılıp değerlendirilmesi sözkonusudur. Kısacası idari birim ilgili yatırımı yapmak isteyen kişinin istediği izni verebilmek için önce ÇED yapacaktır. Buradaki değerlendirme sürecinden amaç yapılmak istenen faaliyetin (yatırımın) olumsuz etkilerinin "önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde enaza indirilmesi" için alınması gerekli önlemlerin belirlenmesidir. Etkiler önlendiği veya mümkün olduğunca aza indirildiği ölçüde ilgili faaliyetin yapılmasına izin verilmesi esastır. Bu sürecin odak noktasını ise bütün bu değerlendirmeleri içerecek bir "**ÇED raporunun**" hazırlanması oluşturur. Daha sonra ise bu rapor esas alınarak projenin akibeti (yapılıp yapılmayacağı) hakkındaki karar verilir.

1. Madde 12: Bilgi edinme hakkının aslına en uygun düzenleme bu maddede bulunur. Hazırlanan ÇED Raporu bu madde gereğince Çevre ve Orman Bakanlığı ve İl Çevre Müdürlüğünde **halkın incelemesine** açık tutulur. Buradaki İl Çevre Müdürlüğü ÇED Raporunun ilişkin olduğu projenin gerçekleştirileceği ildeki müdürlüktür. İlk önce adı geçen raporun hazırlanmasını takiben durum bu ilin valiliği tarafından halka duyurulur. Duyurudan itibaren **30 gün içerisinde isteyenler** raporu inceleyebilirler. Burada isteyenler ifadesi kullanıldığı için herkes (her gerçek ya da tüzel kişi) söz konusu raporu bu süre içinde inceleyip gerekli bilgileri elde edebilir.

2. Madde 10 ve 17: Bu maddelerde kullanılan ifade yalnızca "halkın bilgilendirilmesi"dir. Bu yüzden ifadenin sözüne sıkı sıkıya bağlı kalındığında ilgililerin halka bilgi vereceği ve halkın da bununla yetineceği gibi bir anlam çıkmaktadır. Ancak ÇED sürecinin önemi ve halkın bilgilendirilmesinin asıl amacının onun görüş ve önerilerini almak (aşağıda katılım olanakları kısmına bakınız) olduğu dikkate alındığında bu şekildeki dar bir yorumun kabul edilemeyeceği açıktır. Bunun anlamı adı geçen maddeler çerçevesinde halkın bilgilendirilmesi sırasında halkın yetkililerden onların söylediklerinin dışında da bilgi isteyebileceğidir.

ÇED Yönetmeliği kapsamında bilgi ve belge edinme hakkının ikinci boyutu olduğunu söylediğimiz idarecilerin doğrudan halkı bilgilendirmesi anlamında da hükümler vardır. Bunlardan ikisi gerek ÇED gerek ÇED ön araştırma süreci sonucunda **alınan kararların yöre halkına duyurulacağına** ilişkindir, bir diğeri ise proje sahibinin ÇED sürecine ilişkin ilgili izin kararını aldıktan sonra ilgili diğer mevzuat uyarınca almış olduğu ruhsat ve izinler ile yatırımın başlangıç, işletme ve işletme sonrası dönemlerine ilişkin raporları Çevre ve Orman Bakanlığına iletme yükümlülüğüyle ilintilidir. İşte yatırımcının bu bilgileri iletmesini takiben **halk bunlar hakkında valilik tarafından bilgilendirilecektir**. Bilgilendirmenin nasıl yapılacağı konusunda Yönetmelikte bir açıklık yoktur. Bu yüzden, kötüye kullanmaları önlemek için, yerel sorunları takibedenlerin bu hükmün bilincinde olarak durumu takibetmeleri gereklidir.

**Hava Kalitesinin Korunması
Yönetmeliği (HKKY):** Bilgi ve belge

edinme hakkı yönünden ikinci düzenleme bu yönetmelikte bulunmaktadır. Buna göre hava kalitesini etkileyecek nitelikteki tesislerin (ki bunlar Yönetmelikte belirtilmiştir) yapılabilmesi için önce yine Yönetmelikte belirtilen izin alınması gereklidir. İşte yatırım sahibi bu izin için gerekli belgelerle birlikte başvurduğunda yetkili birim bu durumu halka duyuracaktır. Duyuru tesisin kurulacağı

bölgede dağıtımı yapılan yüksek tirajlı yurt çapında yayın yapan en az iki gazetede ilan verilerek yapılır. Başvuru belgeleri ilandan itibaren iki ay süreyle Valilikte incelemeye açık tutulur. İşte bu süre içinde isteyen herkes (bu arada çevreci birey ve örgütler) söz konusu belgeleri inceleyerek yapılmak istenen tesis hakkında gerekli bilgileri edinebilir.

Yukarıdaki yönetmeliklerdeki düzenlemelerin hepsindeki "olumsuz" durum bu maddelerin incelenen belgelerin kopyalarının alınmasına ilişkin herhangi bir hükmü içermemeleridir. Oysa, hem incelenen belgelerin kapsamlı oluşu hem konunun teknik boyutu dikkate alındığında, incelemenin işlevsel olabilmesi ancak ilgili belgelerin ciddi şekilde değerlendirilmeleri ile mümkündür. Böyle bir değerlendirme yoğun çalışmayı ve zamanı gerektirdiğinden belgelerin kopyalarının alınması kaçınılmazdır. Ancak bu eksiklik bireylerin ilgililerden kopya alma yolunda istekte bulunmalarına engel olarak görülmemeli ve yetkililer isteyenlere bu belgelerin kopyalarını makul bir fotokopi masrafı karşılığında vermelidir. Çünkü belgelerin kopyalarının alınması esasında belgeleri incelemeye açık tutma işleminin doğal bir sonucudur ve katılım uluslararası düzeyde tartışmasız kabul edilirken onun devletler tarafından, sadece şekilsel olarak düzenlenmemesi, özendirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır.

Ülkemizdeki bilgi ve belge edinme hakkı bakımından yöneticiler karşısında dayanılabilecek uluslararası metinler ve sözleşmeler olduğunu da vurgulamak gerekir. Bunlar yukarıda katılım ilkesi konusunda ülkemizin imzaladığını belirttiğimiz sözleşmelerdir. Bilgi ve belge edinme hakkı katılımın bir ön koşulu olduğu için bu konuyu düzenleyen metinler ister istemez bu hakkı da düzenlemek zorunda kalmışlardır.

(3) Bilgi Edinme Hakkı Kanunu: 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu TBMM'de 9 Ekim 2003 günü kabul edildi ve 24 Ekim 2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlandı. Kanunun yürürlük tarihi 24 Nisan 2004 olarak belirtilmişti. 24 Nisan Pazar olduğu için Kanun resmen 26 Nisan 2004 Pazartesi günü yürürlüğe girdi. Öncelikle vurgulanacak husus bu kanunun yukarıda açıkladığımız Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun hükümlerini saklı tuttuğudur. Bunun ötesinde konuya ilişkin başlıca esaslar şu şekildedir.

Bilgi Edinme Hakkı Kanunun uygulanmasını sağlamak amacıyla önce 21 Ocak 2004 tarihinde ile Dilekçe ve Bilgi Edinme Hakkının Kullanılması Başbakanlık Genelgesi çıkarıldı. Yürürlük zamanı gelince de ile birlikte, 27 Nisan 2004 tarihinde çıkarılan Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliği 25445 sayılı Resmi Gazetede yayımlandı.

Bu yasal düzenlemeler gereği kamu kuruluşları bünyelerinde bilgi edinme ile ilgili birimler oluşturmaya başladılar. Çevre ve Orman Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesine bağlı olarak 9 Haziran 2004 tarihinde Bilgi Edinme Birimini kurdu.

Bilgi Edinme Hakkı Kanununa göre;

Hakkın sahibi: "Herkes bilgi edinme hakkına sahiptir". Buradaki herkes kavramına gerçek kişiler kadar tüzel kişiler ve yabancılar da dahildir. Ancak yabancıların bu haktan yararlanması iki koşula bağlanmıştır. Birincisi karşılıklılık esası, ikincisi ise istenecek bilginin kendileri (gerçek kişiler için) veya faaliyet alanlarıyla (tüzel kişiler için) ilgili olmasıdır.

Hakkın yükümlüsü: Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları kendilerinden istenen bilgi veya belgeleri vermekle yükümlüdürler.

Hakkın konusu: Sadece bilgiler değil belgeler de hakkın konusuna dahildir. Bilgi sözcüğü kamu kurum ve kuruluşlarının sahip oldukları kayıtlarda yer alan Kanun kapsamındaki her türlü veriyi, belge ise yine

aynı nitelikteki yazılı belge (evrak, kitap vs) yanısıra fotoğraf, film, kaset gibi diğer bilgi taşıyıcılarını kapsamaktadır. Bunların onaylı örnekleri başvuru sahibine “erişimin gerektirdiği maliyet tutarı kadar bir ücret” karşılığında verilir. Onaylı kopya çıkarma asıl belgeye zarar verecek ise başvuru sahibinin bilgi veya belgeyi okuyarak, görerek, dileyerek veya izleyerek not alması sağlanır.

Hakkın istisnası: Devlet sımnı, ülkenin ekonomik çıkarlarına, istihbarata, idari ve adli soruşturmaya, özel hayatın ve haberleşmenin gizliliğine ilişkin olan bilgi ve belgeler hakkın kapsamı dışındadır. Bu gibi hususlar diğer bilgi ve belgeler içinde yer alıyorsa bunlar ayıklanarak diğer kısımlar başvuru sahibine verilir.

Hakkın Kullanılması: Hak sahibi bilgi ve belgeleri *yazılı başvuru* ya da kendisinden istenen bilgilerin (ad, soyad, adres, imza, erişilmek istenen bilgi ve belgeler) yasal olarak belirlenebilir olması kaydıyla *elektronik ortamda veya diğer iletişim yollarıyla* da isteyebilir. Başvuru bilgi veya belgenin bulunduğu kuruluşa yapılır. Bu kuruluş istenen bilgi veya belgeye sahip değilse dilekçeyi sahip olan kuruluşa gönderir ve durumu yazılı olarak başvuru sahibine bildirir. Yanıt verme süresi 15 işgünüdür. Bu süre bazı durumlarda (başvurunun içeriğinin birden fazla kuruluşu ilgilendirmesi, başka kurumların görüşünün alınmasının gerekmesi) 30 güne çıkarılabilir. Ancak bu takdirde de durumun 15 işgününün bitiminden önce başvuru sahibine bildirilmesi gerekir.

Başvurunun reddi halinde durum kararın gerekçesi ve karara karşı başvuru yollarıyla birlikte başvuru sahibine bildirilir.

Başvuru sahibi red karanna karşı doğrudan doğruya idari yargı yoluna gitmeden önce bilgi edinme Değerlendirme Kuruluna, kararın tebliğinden itibaren, 15 gün içinde itirazda bulunabilir. Bu itiraz idari yargıya başvuru süresini durdurur. Kurul 30 gün içerisinde karar vermek zorundadır.

Katılım Hakkı

Çeşitli düzenlemelerde tanınan katılım olanaklarından kimlerin yararlanacağı sorusunun "istenen ve umulan" yanıtı "herkes" dir. Ancak bu konuda ülkeden ülkeye ve katılınacak konulara göre değişen sınırlamalara gidildiği görülebilmektedir. Düzenlemeler çerçevesinde dikkat çeken nokta ilgili sorundan doğrudan etkilenecekler, yani yöre halkına, katılım olanağı tanınmasına önem verilmesidir. Gelişmiş demokratik ülkeler yönünden ön plana çıkan önemli gerçek, mevzuat düzeyinde sınırlamalar olsa bile, pratikte idarecilerin halka danışma eğiliminde olmaları, halkı karşılına alacak girişimlerden kaçınmalarıdır.

Ülkemizde ne yazık ki, yöneticiler ve toplum olarak, böyle önemli bir özellikten yoksunuz. Bu durumda şimdilik katılma hakkımız çevre konusundaki iki önemli yönetmelikte getirilen olanaklar ile sınırlıdır. Bu yönetmelikler bize bilgi ve belge edinme hakkı veren ve yukarıda belirttiğimiz metinlerdir. Esasen bu yönetmeliklerde bilgi edinme hakkı konusunda hükümlerin bulunmasının temel nedeni de bunların katılım konusunda getirdikleri hükümlerdir. Çünkü bu hak katılım olanaklarının kullanılabilmesi için bir önkoşuldur: Bilgi ve belgeleri edineceğiz ki görüş ve önerilerimizi oluşturup bildirebileyim. Bu iki temel örnek dışındaki üçüncü bir katılım olanağı ise İmar Kanununda bulunmaktadır. Her üç düzenleme açısından önemli ve olumlu olan **ortak bir nokta** getirilen katılım olanaklarını kullanacaklar bakımından bir sınırlama kabul edilmemiş oluşudur. Yani bu olanakları yalnızca **yöre halkı veya ilgisi olanlar değil herkes** kullanabilecektir. Şimdi bunları sırasıyla belirtelim.

ÇED Yönetmeliğindeki Katılım Olanağı

ÇED Yönetmeliği çeşitli defalar üzerinde değişiklik yapılmış bir yasal düzenlemedir. En son AB müktesebatı ile uyumlu olarak hazırlandığı belirtilen ve 16 Aralık 2003 tarihinde çıkarılan ÇED Yönetmeliği bugün yürürlükte olanıdır. Bu yönetmelik bireylere **iki çeşit katılım olanağı** tanımıştır. Bu katılım olanakları herhangi bir sınırlama olmadığından **herkes** tarafından kullanılabilir. Yani yalnızca faaliyetin yapılmak istediği bölgede oturan bireyler veya faaliyet

gösteren örgütler değil yöre dışındaki çevreci birey ve örgütler de bu olanakları kullanabilirler.

Birinci katılım olanağı: Yazılı Görüş Bildirme

ÇED raporlarını inceleyenlerin (yukarıda bilgi ve belge edinme hakkında yazılan durum) bunlara esas teşkil eden proje - yatırım- hakkındaki görüşlerini yazılı olarak bildirebilecekleri kabul edilmiştir. Bildirilecek yetkili birimler Çevre ve Orman Bakanlığı veya ilgili valiliktir. Ancak valilik bu süreçte aracı konumunda olup kendisine bildirilen bu görüşleri Bakanlığa iletacaktır. Şu halde çevreciler yapılmak istenen projenin çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin giderilemeyeceğine inanıyor ve bu nedenle onun gerçekleştirilmesini istemiyorlarsa bu isteklerini belirtilen bu yetkili makamlara yazılı görüş olarak sunacaklardır. Bu katılım olanağının işlevsel olması için bunu kullananların unutmamaları gereken önemli nokta, yazılı görüşlerin sadece bir itiraz -salt karşı çıkış- belgesi olarak sunulmaması, **projenin neden istenmediğinin gerekçelere dayanarak belirtilmesidir.** Kuşkusuz bu gerekçelerin de sağlam ve doğru verilere dayandırılması etkili olmak açısından önemlidir. Öte yandan çevrecilerin yazılı görüşü mutlaka projenin istenmemesi şeklinde olmayabilir; **onun etkilerini önleyecek yollar bulunmuşsa bunlar belirtilerek bunların kabul edilmesi halinde projeye karşı çıkılmayacağı şeklinde de olabilir.**

İkinci katılım olanağı: Toplantı

Burada esas olan doğrudan ÇED sürecinde yapılacak toplantılara bireylerin gitmeleridir. Esasen bu toplantının asıl amacı yöre halkı başta olmak üzere isteyenlerin ilgili faaliyet hakkındaki görüş ve önerilerini öğrenmektir.

Bu konudaki hüküm yönetmelikte "Halkın Katılımı Toplantısı" başlığı altında 9. maddede düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; ÇED raporunun inceleyip değerlendirmek üzere Bakanlık tarafından kurulan Kapsam Belirleme ve İnceleme, Değerlendirme Komisyonunun Kapsam belirleme toplantısından önce, halkı yatırım hakkında bilgilendirmek, projeye ilişkin görüş ve önerilerini almak üzere proje sahibi

tarafından projenin gerçekleştirileceği yerde Bakanlık ile mutabakat sağlanarak belirlenen tarihte, halkın katılımı toplantısı düzenlenir. Çevresel Etki Değerlendirmesi sürecinden önce proje sahibi tarafından, halkı bilgilendirmek amacıyla anket, seminer vb. çalışmalar yapılabilir.

Toplantının zamanı: "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gereklidir" kararı verilen projeler için, proje sahibi bir dilekçe ekinde bu karar ve proje tanıtım dosyası ile Bakanlığa başvurur. Bu dosya yönetmeliğin EK-III' ünde yer alan "Proje Tanıtım Genel Formatı"na göre hazırlanır. Bu Formatın beşinci bölümü "halkın katılımı" ile ilgili bölümdür. Buna göre proje sahibi, projeden etkilenmesi olası halkın belirlenmesi ve halkın görüşlerinin ÇED çalışmasına yansıtılması için önerilen yöntemleri, görüşlerine başvurulması öngörülen diğer tarafları ve bu konuda verebileceği diğer bilgi ve belgeleri hazırlamak sorumluluğundadır. Proje sahibi tarafından hazırlanan bu dosya başvuru dosyası olarak işlem görür. Bakanlık bu dosyayı inceler ve belirlediği komisyon üyelerinin sayısı kadar çoğaltılmasını proje sahibinden ister. Bakanlık başvuru dosyasının bir kopyasını Halkın Katılımı Toplantısı ve Kapsam belirleme toplantısının tarihini ve yerini belirten bir yazı ekinde komisyon üyelerine gönderir ve Kapsam Belirleme ve İnceleme, Değerlendirme Komisyonunu ilk toplantıya çağırır. Bu Komisyona Bakanlık temsilcisi başkanlık eder ve komisyonun sekreteryası hizmetleri Bakanlıkça yürütülür.

Duyuru: Proje sahibi, toplantı tarihini, saatini, yerini ve konusunu belirten bir ilanı ulusal düzeyde yayımlanan bir gazete ile o yörede yayımlanan yerel bir gazetede toplantı tarihinden en az üç gün önce yayınlatır.

Toplantının Yeri: Halkın Katılımı Toplantısının yeri Valilik ve proje sahibi tarafından belirlenir ve Valilik tarafından Bakanlığa bildirilir. Toplantı için projeden en çok etkilenmesi beklenen yöre halkının kolaylıkla ulaşabileceği merkezi bir yerin seçilmesine özen gösterilir.

Toplantının yapılışı: Toplantı İl Çevre ve Orman Müdürünün veya görevlendireceği bir yetkilinin başkanlığında yapılır. Toplantıda; halkın proje hakkında bilgilendirilmesi, görüş ve

önerilerinin alınması sağlanır. Başkan katılımcılardan görüşlerini yazılı olarak vermelerini isteyebilir. Toplantı tutanağı, bir sureti Valilikte kalmak üzere Bakanlığa gönderilir. Kapsam Belirleme ve İnceleme, Değerlendirme Komisyonu üyeleri, kendi isteklerine bağlı olarak Kapsam belirleme toplantısı öncesinde proje uygulama yerini inceleyebilir, kendilerine iletilen tarihe göre halkın katılımı toplantısına katılabilirler. Halkın katılımı toplantısı çalışmalarını ile ilgili sekreteryaya hizmeti, İl

Çevre ve Orman Müdürlüğü tarafından yürütülür.

Kapsam Belirleme ve İnceleme, Değerlendirme Komisyonu: Kapsam Belirleme ve İnceleme, Değerlendirme Komisyonunun sivil toplum kuruluşları açısından önemi vardır. Çünkü ÇED yönetmeliğinin 8.maddesine göre Çevre ve Orman Bakanlığı, gerekli gördüğü hallerde, projenin konusu, türü ve proje için belirlenen yerin özelliklerini de dikkate alarak, üniversiteler, enstitüler, araştıma ve uzman kuruluşları, **meslek odaları, sendikalar, birlikler, sivil toplum örgütlerinden temsilcileri de** Kapsam Belirleme ve İnceleme, Değerlendirme Komisyonu toplantılarına üye olarak çağrabilir.

ÇED Süreci: ÇED sürecinde yönetmeliğe göre **Halkın Katılımı**, Bilgilendirme, Kapsam Belirleme ve Özel Format verme işlemleri, 12 işgünü içerisinde tamamlanması gerekmektedir. Kapsam Belirleme ve İnceleme, Değerlendirme Komisyonunun kapsam ve özel format belirleme amaçlı ilk toplantısında;

- Proje sahibi, proje hakkında komisyonu bilgilendirir.
- Bakanlık ve/veya taşra teşkilatı **Halkın Katılımı Toplantısı hakkında** komisyonu bilgilendirir. Ayrıca halkın katılımı toplantısına katılmış bulunan komisyon üyeleri de görüş ve önerilerini bildirirler.
- Projenin hangi kapsamda ele alınmasının gerektiğini belirlemek üzere projenin önemli çevresel etkileri göz önüne alınarak EK-III'deki proje tanıtım genel formatında ana başlıklar altında ele alınması gereken konular detaylandırılır, kapsam belirlenir.

Komisyon tarafından formata ilave edilmesi ya da formattan çıkarılması gereken hususlar tespit edilir. **Halkın Katılımı Toplantısındaki görüş ve öneriler de dikkate alınarak**, özel format ile Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunu hazırlayacak çalışma grubu belirlenir. Proje sahibi tarafından hazırlanan ve özel formata uygunluğu onaylanmış Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu için, proje ile ilgili inceleme değerlendirme sürecinin başladığı ve Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunun halkın görüşüne açıldığı Bakanlık ve Valilik tarafından uygun araçlarla halka duyurulur. Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunu incelemek isteyenler, Bakanlık merkezinde veya İl Çevre ve Orman Müdürlüğünde duyuru tarihinden itibaren raporu inceleyerek proje hakkında Bakanlığa veya Valiliğe görüş bildirebilirler. Valiliğe bildirilen görüşler Bakanlığa iletilir. Bu görüşler komisyon tarafından dikkate alınır. İnceleme, değerlendirme sürecinin tamamlanmasından sonra bildirilen görüşler dikkate alınmaz. Kapsam Belirleme ve İnceleme, Değerlendirme Komisyonu, hazırlanan ÇED Raporunu incelerken ve değerlendirirken aşağıdaki konular ele almak durumundadır;

- a) Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu ve eklerinin yeterli ve uygun olup olmadığı,
- b) Yapılan incelemelerin, hesaplamaların ve değerlendirmelerin yeterli düzeyde veri, bilgi ve belgeye dayandırılıp dayandırılmadığı,
- c) Projenin çevreye olabilecek etkilerinin kapsamlı bir şekilde incelenip incelenmediği,
- d) Çevreye olabilecek olumsuz etkilerin giderilmesi için gerekli önlemlerin tespit edilip edilmediği,
- e) **Halkın katılımı toplantısının usulüne uygun yapılıp yapılmadığı, halkın katılımı toplantısında üzerinde durulan konulara yeterince çözüm getirilip getirilmediğine ilişkin inceleme ve değerlendirmeler yapılır.**

Bütün bu değerlendirmelerin üyeler tarafından imzalanmış bir tutanakla saptanması

yönetmelik gereğidir. **Toplantının önemi (işlevi):** Toplantıda halkın ortaya koyduğu görüşlerin ÇED sürecinin daha sonraki aşamalarında, yani ÇED raporu özel formatının belirlenmesi, kapsamaştırma ve raporun incelenip değerlendirilmesi aşamalarında dikkate alınması gereklidir.

Toplantı olanağının yetkili birimler tarafından kötüye kullanılmasını önlemek ve işlevsel olmasını sağlamak için çevrecilerin dikkat etmeleri gereken noktalar şunlardır:

- Toplantının ÇED sürecine dahil olanlar tarafından (Çevre ve Orman Bakanlığı, Valilik ve proje sahibi) Yönetmelikteki bütün esaslara uyulmak suretiyle **herkes tarafından öğrenilecek bir şekilde** duyurulmuş olması gereklidir. Duyurunun hiç yapılmaması veya gerektiği şekilde yapılmaması ilgili proje hakkında verilecek nihai kararın hukuki açıdan geçerliğini sakatlayacaktır. Bu durum da idari yargıda söz konusu kararın çevreciler tarafından iptal ettirilmesi için bir sebep oluşturacaktır.
- Toplantı yerinin Yönetmelik hükmüne uygun olarak "faaliyetten en çok etkilenmesi muhtemel yöre halkının **kolayca ulaşabileceği merkezi bir yer**" olmasına özen gösterilecektir. Toplantıya herkesin gelmesini önlemek amacıyla olan yetkili birimler, bu hükmün tam aksine, toplantı için ulaşılması güç bir alan belirlemişlerse bu durum da çevreciler tarafından hem idari hem yargısal başvuru için haklı bir gerekçe olarak kullanılabilir.
- Toplantının belirtilen yerde ve saatte yapılmış olması gereklidir. Duyuru yapılmasına karşın toplantı fiilen yapılmamışsa bu açık bir hukuka aykırılık olacağından ilgili nihai kararın iptal istemi kolayca öne sürülebilecektir.
- Toplantıda hükümet temsilcilerine ve faaliyet sahibine sorular sorulması mümkün olduğundan alınacak yanıtlara göre görüş bildirilmesi gerekebilir. Bu nedenle çevrecilerin ve yöre halkının bu toplantılara tam anlamıyla hazırlıklı olarak gitmeleri gereklidir. Toplantıda sadece faaliyetle ilgili eleştiriler, istenmeyen

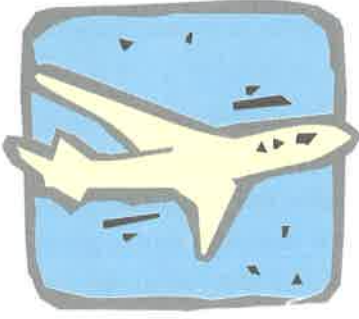
noktalar ve bunların gerekçeleri değil öneriler de ortaya konulabilir. Öneriler faaliyetin çeşitli yönlerine ilişkin değişiklik istekleri şeklinde olabileceği gibi onun tümüne da yönelik olabilir. Bütün bu görüş ve önerilerin tutanağa geçirilmesi Yönetmelik gereği zorunludur.

- Yönetmeliğe göre gerek yazılı olarak bildirilen gerek toplantıda katılanların belirtmiş oldukları "görüşlerin" ilgili projeye ilişkin hem rapor hazırlama hem inceleme değerlendirme sürecinde "dikkate alınması" gereklidir. Burada yalnızca "görüşler"den söz edilmesine karşın "önerilerin" de dikkate alınmaması için hiçbir neden yoktur. Çünkü öneri getirilmekle de bir görüş açıklanmış olunmaktadır. Şu halde, eğer katılım yollarının kullanılmasıyla yapılmak istenen faaliyet konusunda haklı gerekçelere ve sağlam verilere dayanan görüşler ortaya konulmuşsa bunların projeye ilişkin çok yönlü değerlendirmede, olumsuz etkilerin azaltılıp azaltılmayacağı da dahil olmak üzere, belirleyici rol oynaması gerekir. Aksine bir durum, yani bunların yetkililer tarafından gözardı edilmesi, ÇED ve katılım sürecinin anlam ve işlevini hiçe saymak demek olacağından bütün bu noktalar, proje hakkında verilecek onay kararna karşı açılacak bir iptal davasında, çevreciler tarafından davayı kazanma yönünde dayanak oluşturacaktır.

Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliğindeki Katılım Olanakları

Bu yönetmelikte getirilen katılım yolu "**itirazda bulunma**"dır. Hava kalitesini etkileyecek tesisleri (ki bunların örnekleri yukarıda bilgi ve belge edinme hakkı kısmında verildi) yapacak kişilerin gerekli izni almak için yetkili birime başvurulmasını takiben ilan verileceğini yukarıda bilgi ve belge edinme hakkını açıklarken belirtmiştik. İşte bu ilandan itibaren iki ay içerisinde isteyen herkes ilana konu oluşturan tesisin yapılmasına yönelik **itirazını yazılı olarak yetkili birime** bildirebilecektir. İtirazın yapılacağı yetkili birim ilanda belirtilecek makamdır. Böylece yalnız çevreciler değil, yörelerinde hava kalitesini etkileyebilecek bir tesisin yapılacağından haberdar olan, **herkes** bu itiraz yolunu kullanarak çevreye olumsuz etkiler getirecek

bu tesisin yapılmasına karşı çıkabilir. İtiraz yolu kullanılırken dikkat edilecek önemli noktalar da şunlardır:

- İtirazın süresi içerisinde, yani konuya ilişkin ilanın yetkililerce yapılmasından **sonraki iki aylık dönemde** yapılması gerekir. Bu süre ilanın yapılması ile başladığından gazetelerdeki ilanların takibedilmesi konusunda hassas olunması gerekir. Ayrıca mülki amirliklerdeki ilan panoları da takibedilmelidir. Hatta zaman zaman böyle faaliyetler için başvuru olup olmadığı yolunda ilgili memurlara sorular sorularak henüz ilan yapılmadan sözlü şekilde bilgi alma yolları da denenebilir.
- İtirazlar yapılırken faaliyete niçin karşı çıktığı ve bu bağlamda hangi olumsuz etkilere yolaçacağına gerekçeli olarak belirtilmesi itirazların etkili olması için önemlidir.
- İtirazda bulunan kişilerin itirazlarını takibetmeleri gereklidir. Çünkü Yönetmelik gereğince yetkili makam itirazları değerlendirmek zorundadır. Hatta yetkili birim bu değerlendirme tarihini tesisin yapılacağını duyuran ilanda belirtmek zorundadır.
- Yine Yönetmelik gereği yetkili birim ilgili tesise ilişkin **izin kararını ve gerekçelerini** başvuru sahibinden başka **itiraz edenlere de yazılı olarak bildirmek** zorundadır. Ancak burada itiraz edenlerin sayısının 100den fazla olması durumuna yönelik bir kısıtlama getirilmiştir. Böyle durumlarda yetkili birim isterse karar tek tek itiraz sahiplerine yazılı şekilde bildirmek yerine ilan yoluyla duyurabilecektir.

İmar Kanunundaki Katılım Olanığı

Yukarıdaki iki katılım olanığıyla karşılaştırıldığında daha dar kapsamlı olan bir katılım olanığı da imar kanunumuzda bulunmaktadır. Dar olmasının nedeni bu olanığın ancak imar planlarının yapılmasından sonraki aşamaya ilişkin olmasıdır. Yani imar planlarının yapılması sırasında bireylere bir söz hakkı tanınmamıştır. Bireyler yalnızca yapılmış olan imar planları hakkında görüş bildirme hakkına sahip kılınmışlardır. Buna göre yetkililerin hazırladıkları imar planlarını ilan etmeleri zorunludur. **İlandan itibaren bir aylık süre** içerisinde de **isteyenler** bu planlara itiraz edebileceklerdir (madde 8/b). Dolayısıyla bu planların çevrenin

bozulmasına sebep olacağı görüşünde olan kişi ya da örgütler bu durumu itirazlarında belirtebileceklerdir.

İmar planları düzeyinde bireylere katılım olanağı tanınması çok önemlidir. Çünkü bu planlar özellikle o yörede yaşayan kişilerin yalnız geleceğini değil gündelik yaşamlarını da yakından etkilemektedir. Bu yüzden çok sayıda ülkede katılım ilkesi planlama mevzuatına önemli ölçüde yansıtılmış ve yöre halkının planlar henüz yapılmadan devreye girmesi sağlanmıştır. İşte bu gerçek karşısında hem çevrecilerin hem yöre halkının, ilgili yerel yönetim birimleri üzerinde baskı da dahil olmak üzere, bu doğrultuda olanakların tanınması yolunda da mücadele etmeleri gereklidir.

Sulak Alanların Korunması Yönetmeliğindeki Katılım Olanağı

Bu olanak konusunda Yönetmelikte açık ve ayrıntılı bir düzenleme getirilmemiştir. Belirtilen husus herbir Ramsar Alanı için yönetim planı hazırlanacağı ve bu planların hazırlanmasında "gönüllü kuruluşların" da katılımının sağlanacağıdır. Bu genel hüküm karşısında katılımın nasıl gerçekleştirileceği konusu Çevre ve Orman Bakanlığının takdiline bırakılmış olmaktadır.

Yargıya Başvuru Hakkı

Genel durum ve eğilim

Buradaki yargıya başvuru hakkını önemli kılan nokta bunun herhangi bir " hakkı" ya da "menfaati" ihlal edilmeyen kişilerce doğrudan çevreyi korumak amacıyla kullanılmasıdır. Yoksa, özel kişilerin ya da devletin çevreyi bozucu faaliyetlerinden kişisel olarak olumsuz şekilde etkilenenlerin yargıya başvurması anayasalardaki hak arama özgürlüğünün sonucu olan doğal bir durum olup bu durum yerleşik hukuk dallarına ilişkin yasalarla da somut olarak düzenlenmiştir.

Şu halde çevreciler ister birey ister topluluk ister dernek veya vakıf olarak hareket etsin asıl amaçları bireysel menfaatleri değil çevreye ilişkin genel menfaati korumaları için olanaklarla donatılmışlardır. Dolayısıyla bunların bireysel menfaatlerin değil kamunun (toplumun, tüm halkın, gelecek kuşakların ve hatta tüm insanlığın)

sözcüleri olarak faaliyette bulunmaları asıldır. Nitekim aşağıda ikinci bölümde çevreciler tarafından kullanılabilir fonlar incelendiğinde bunlardan yararlanma koşulları arasında "kar amacı gütmeme ve kamu menfaati için hizmet yapıyor olma" nın bulunduğu görülür.

Katılım ilkesine çevre hukukunda gereksinim duyulması her bireye çevrenin korunması alanında söz hakkı tanınmasını beraberinde getirmiştir. Bu tanıma yalnızca, biraz yukarıda incelenen, kararların alınması aşaması ile (dar anlamda katılım) sınırlı kalmamış, alınmış olan kararların hukukiliğinin denetlenmesi aşamasına da yansımıştır (geniş anlamda katılım). Böylece çevrecilerin yani kişisel durumları olumsuz şekilde etkilenmemiş olan kişilerin de çevrenin çeşitli alanlarındaki kararları ve bunlara dayanarak yapılan somut projelerin olumsuz sonuçlarının hukukiliğini mahkemeler önünde sorgulama olanağı doğmuştur.

Hangi Yargı?

Çevrecilerin yargıya başvurusu konusunda ülkemizin de dahil olduğu hukuk sistemine temel oluşturan önemli bir ayırımı vurgulamak gerekiyor. Bu da **idari yargı** ve **adli yargı ayırımıdır**. **Adli yargıda** özel kişilerin birbirleriyle girdiği özel hukuka dayalı ilişkilerden kaynaklanan hukuka aykırılık durumlarının sonuca bağlanması söz konusudur. Bu bağlamda davacı olabilmenin temel koşulu "**hakkın ihlal edilmiş olmasıdır**". Kısaca, dava açacak kişinin dava açacağı faaliyet nedeniyle mağdur olması, diğer bir deyişle mal varlığının veya fiziksel durumunun olumsuz şekilde etkilenmesi gereklidir. Buradan gelinecek sonuç, yerleşik (geleneksel) hukuk kuralları çerçevesinde, çevrecilerin sırf çevreyi korumak amacıyla, yani kişisel bir hak ihlalleri söz konusu olmaksızın, adli yargıda dava açamayacaklardır. Daha somutlaştırırsak, çevreci bireyler çevreyi kirleten ve zarara yolaçan gerçek kişilere veya şirketlere karşı adli yargıda dava açarak bu kirliliğin durdurulmasını ve zararın giderilmesini isteyemezler.

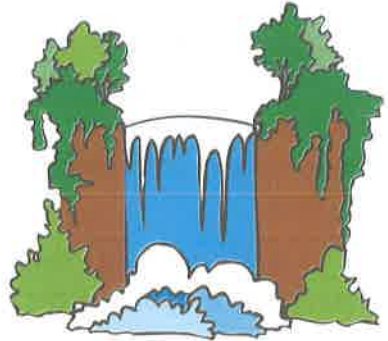
İşte çevre konusunda yukarıdaki genel hukuk kuralını kırma yönünde bazı gelişmeler bir kısım ülkelerde yaşanmıştır. Bunun anlamı çevrecilere çevreyi kirleten özel kişilere karşı

da dava açma hakkının tanınmasıdır. Bu gelişmenin tipik örneğini adli-idari yargı ayırımına dayanmayan ABDİ oluşturur. Temelde söz konusu ayırımı benimseyen Avrupa'da ise böyle bir uygulama henüz sınırlı ölçüdedir. Ancak bu yöndeki gelişmeler ve çabalar bu sınırlılığın yakın gelecekte aşılabileceği yolundadır.

Yukarıdaki açıklamalardan sonra gelinecek nokta çevrecilerin yargıya başvurmaları bakımından **idari yargının** ön plana çıkmasıdır. Bu yargı dalında esas olan bireylerin birbirleriyle değil de, yerel olsun merkezi olsun, tüm kamu yönetimi birimleriyle karşı karşıya gelmeleridir. Kısaca burada davacılar kamu otoritelerinin faaliyetlerinin hukukiliğini yargı önünde sorgularlar. Bu bakımdan günümüzde gelinen aşamada ve tüm hukuk sistemleri bakımından yapılabilecek bir **genelleme, çevreyi korumak isteyenlere, kişisel durumları olumsuz olarak etkilenmeye de, idari birimlere karşı dava açarak kirletici faaliyetlere dayanak oluşturan kararların iptal ettirilmesi hakkının tanınmasıdır.** Dikkat edilecek ilk **nokta** bu hakkın ilgili kirletici faaliyete ilişkin idari işlemlerin iptaline ve kirletici faaliyetin önlenmesine yönelik olduğu ve **tazmin taleplerini içermeyeceğidir.** İkinci **nokta** ise bu tanınan hakkın tüm ülkeler bakımından henüz mutlak bir nitelik taşımadığıdır. Bu bağlamda bir kısım ülkelerdeki uygulamalarda söz konusu hakkın yalnızca kimi çevre konularına yönelik olarak ve yalnızca bazı kesimlere (örneğin yöre halkı , çevreci dernekler gibi) tanındığı görülmüştür.

Ülkemizdeki Durum

Ülkemizde **adli yargıda** (adliye mahkemeleri ile en üst başvuru -temyiz- mahkemesi olan Yargıtay) dava açabilmek bakımından geleneksel kural olan "kişisel hakkın" ihlal edilmiş olması (kişisel olarak etkilenmiş olma durumu) çevre davaları yönünden de geçerliliğini korumaktadır. Çünkü çevreci bireylerin çevreyi korumak için özel kişi kirleticilere karşı adli yargıda dava açabilmeleri konusunda çevre mevzuatında özel bir düzenleme getirilmemiştir. Dolayısıyla, bir çevrecinin, kişisel olarak etkilenmediği sürece, örneğin havayı kirleten bir çimento fabrikasının sahibine karşı adliye mahkemelerinde dava açması mümkün değildir.

Ancak adli yargıya başvuru alanında bir başka noktanın da bilinmesi gereklidir. Bu da çevre kirliliğinin etkilerinin geniş bir alana yayılabilmesi gerçeği karşısında bu kirlilikten kişisel olarak etkilenebilecek kişilerin de çok olmasıdır. Ömek verecek olursak, bir çimento fabrikasının veya termik santralin bacasından çıkan kirleticilerin, yalnızca bu tesislerin hemen yanbaşındaki tarlaları değil, bütün o yöredeki tarlaları zarar tehlikesiyle karşı karşıya bırakması söz konusudur. Aynı ömek bir boya veya deri fabrikasının atıklarını bir akarsuya boşaltması durumu için de tekrarlanabilir. İşte böyle durumlarda tüm bu kirlenici faaliyetlerden "kişisel olarak etkilenen çok sayıda kişinin" (somut olarak ürünleri zarara uğrama tehlikesiyle karşı karşıya olan herkes) Medeni Kanunun ilgili hükümlerine dayanarak adli yargıya başvurması halinde çevre de korunmuş olacaktır. Çünkü Medeni Kanunun komşuluk hukuku ya da haksız fiil hükümlerine göre davacılar zarara neden olan kirlenici faaliyetlerin, zarar riskini ortadan kaldıracak, gerekli önlemler alınmaya kadar durdurulmasını mahkemeden isteyebilirler. Mahkemenin istenen kararı vermesinin getireceği normal sonuç ise davalıların kirlenici nitelikteki faaliyetlerine son vermeleridir.

Şu halde biraz önce belirtilen türden kirlenici faaliyetlerden bizzat etkilenebilecek bölgede yaşamayan (dolayısıyla normal olarak adli yargıda bu faaliyetlere karşı dava açma hakkı bulunmayan) çevreci birey ve topluluklara bu noktada bir görev düşmektedir. Bu görev de adı geçen kirlenici faaliyetlerden etkilenecek kişilerle bağlantı kurarak onları söz konusu davaları açmaya yönlendirmek ve aynı zamanda onlara yardımcı olmaktır. Böylece, belli ölçülerde de olsa, çevresel kirliliğin adli yargı yoluyla da önlenmesi sağlanabilir.

Adli yargıdaki davalar bakımından kirlenici faaliyetten ötürü uğradıkları zararı tazmin edilmesini isteyenlerin bilmesi gereken çok önemli bir hukuki boyut vardır. Bu da **Çevre Kanununun sorumlulukla ilgili 28inci maddesinin dayanak** alınmasıdır. Çünkü bu madde çevreyi bozucu ve kirlenici faaliyetlerden doğan zararlar için kusursuz sorumluluk kuralını getirmiştir. Bunun anlamı davalının kirlenici faaliyetinde bulunurken kusursuz olsa bile sorumluluktan kurtulamayacağıdır. Dolayısıyla davacının davalının kusurunu kanıtlamak gibi bir yükümlülüğü de bulunmamaktadır.

Adli yargı çerçevesinde çevrecilerin harekete geçirebilecekleri bir yol da, diğer alanlarda da olduğu gibi, **cumhuriyet savcılıklarına** suç duyurusunda bulunmaktır. Eğer ilgili ve yetkili birimler çevreyi korumak doğrultusunda kendilerine yükümlülük getiren hukuk kurallarına aykırı hareket ediyorlarsa haklarında, duruma göre **görevi ihmal** (Ceza Kanunu madde 230) ya da **görevi kötüye kullanma** (Ceza Kanunu madde 241) gerekçesiyle suç duyurusunda bulunulabilir. Bunun anlamı savcıların harekete

geçerek gerekli soruşturmaları yapmaları ve bunun sonucuna göre de Ceza Kanununun ilgili hükümlerini uygulamalarıdır.

Idari yargı alanına geldiğimizde ise çevrecilerin yargıya (idare mahkemeleri ile temyiz mahkemesi olan Danıştay) başvurusu bakımından bir sorun olmadığını görürüz. Çünkü çevre davaları söz konusu olduğunda dava açabilmeye aranan menfaatin geniş yorumlanması Danıştay kararları ile de artık yerleşmiş durumdadır. Kuşkusuz bu geniş yorumlamaya ulaşılmasında temel hukuki dayanak olarak aşağıdaki belirtilen hükümler rol oynamıştır.

- Anayasamızın çevre hakkı konusundaki 56ncı maddesi hükmü.
- Çevre Kanununun birinci maddesinde bulunan **"...bütün vatandaşların ortak varlığı olan çevrenin..."** ifadesi (bu hüküm vatandaşlar ile çevresel varlıklar arasında menfaat bağına doğrudan kummuş olmaktadır),
- Çevre Kanununun "Çevrenin korunması ve çevre kirliliğinin önlenmesi gerçek ve tüzel kişilerle **vatandaşların görevi ...**" olduğunu belirten 3/a maddesi hükmü ve
- Çevre Kanununun "Çevreyi kirlüten veya bozan bir faaliyetten zarar gören veya **haberdar olan gerçek ve tüzel kişiler idari makamlara başvurarak bu faaliyetin durdurulmasını isteyebilirler**" (madde 30) hükmü.

Uygulamada, bu hükümlere ve Danıştayın yerleşmiş kararlarına karşın, bazı idare mahkemelerinin yine de çevreci bireyler tarafından açılan davaları "bunların dava açamayacakları" gerekçesiyle reddettikleri görülmektedir. Bu tür davaların davalıların bilmelidirler ki bu şekildeki red kararları temyiz mahkemesi olan Danıştaydan dönecektir.

İdari dava açmadan önceki adım: İdareye Başvurma

Kural olarak, kanunlarda belirtilen bazı durumlar hariç, ortada idari bir eylem ya da işlem varsa idareye karşı dava açmak için önce idari başvuru yolunu kullanmak zorunlu değildir. Ancak, yargı yolunun hem uzun zaman alması hem masraflı olması nedeniyle, sonuca daha çabuk erişmek için önce idareye başvurma gerekli olabilir. Ancak bu seçenek böyle bir başvuru ile sonuç alınabileceği konusunda ipuçları varsa - bu sonuç belli ölçüde umuluyorsa- kullanılmalıdır. Aksi halde yargıya bavurulduğunda hemen talebedilecek olan ve çevrenin korunması bakımından büyük öneme sahip **yürütmenin durdurulması** seçeneği geciktirilmiş olur.

İdareye (yetkili gördüğümüz bütün kamu birimlerine) başvurabilmek esasında idare hukukunun temel esaslarındandır. Ancak yukanda belirttiğimiz dilekçe hakkındaki hüküm ile Çevre Kanununun 30uncu maddesi bu başvuruların açık dayanaklarıdır. Bu maddeyi kirillik ve bozulma hallerinde bunları durdurulması için kullanabiliriz. Dilekçe hakkını ise, yukanda açıkladığımız gibi idareden bilgi isteme dışında, diğer bazı isteklerimiz hatta önerilerimiz için de kullanabiliriz.

Çeşitli idari birimlere dilekçe hakkına dayanılarak yapılan başvurulardaki bu tür istemler karşılaşılan sorunlara **çözüm bulunması** ya da öneriler belirtilerek bunların **gündeme alınması** şeklinde de olabilir. Bütün bu açıklamalara yönelik istemleri aşağıdaki örneklerle daha da somutlaştırabiliriz:

- Bir diskodan veya inşaattan kaynaklanan gürültünün durdurulması.
- Suya atık boşaltan ya da havaya kirlilik veren fabrikaların yolaçtıkları bu olumsuz durumların önlenmesi.
- Yaşanılan yöredeki bazı sokakların trafiğe kapatılması.
- Yaşanılan yöredeki yeşil alanın artırılması.
- Yaşanılan yörede temiz enerji kullanımının yönlendirilmesi.
- Yapılaşma yasağına (kıyıları, sit alanları, su havzaları, milli parklar gibi yörelerdeki) ilişkin çeşitli mevzuattaki esaslar hatırlatarak bunlara uyulmasının istenmesi.

Hangi İşlemlere Karşı Dava?

İdari birimlerin doğrudan ya da dolaylı şekilde dahil olduğu bütün işlemler idari yargıda dava konusu yapılabilir. Şöyle ki, idare çevreyi bozucu veya kirletici faaliyetleri bizzat gerçekleştiriyor olabileceği gibi bu tür faaliyetlerin özel kişiler tarafından yapılmasına göz yumuyor da olabilir. Göz yumma ya istenen ilgili izin ve ruhsatları, bunlar için kabul edilmiş olan, yasal koşullar uygun olmasa da verme ya da kirletici faaliyetlere karşı kanunen yapılması gereken kontrol ve yaptırım uygulama görevlerini (faaliyeti durdurma, tesis kapatma, para cezası kesme gibi) yerine getirmeme şeklinde gerçekleşebilmektedir. İşte bu durumların hepsinde ilgili idareye karşı idari yargı yolu harekete geçirilebilir.

Hangi İstemler?

İdari yargıda yukarıdaki örnekler çerçevesinde açılan davalarda çevreciler hukuka aykırı olarak verilen kararların (izin, onay, ruhsat...) iptali ve kirletici veya çevreyi bozucu faaliyetlerin durdurulması istemlerinde bulunmuşlardır.

İstemler bakımından önemli olan nokta hukuka aykırı işleme yönelik "**yürütmenin durdurulması**"nın davanın açılmasıyla birlikte yani hemen başlangıçta istenilmesidir. Çünkü çevresel bozulmaların çoğunda ortaya çıkmış olumsuz sonuçları gidermek söz konusu olamamaktadır (Bergama'da altın aramak için kesilen yüzlerce ağacın geri getirilememesi örneğinde olduğu gibi). Böylece yürütmenin hemen durdurulmasıyla birlikte çevre koruma politikası ve hukukunun en önemli kuralı olan "önleyici ilkenin" gerçekleşmesine yargı yoluyla da katkıda bulunulabilecektir.

Davalarda istenilen sonucun elde edilmesi kuşkusuz **hukuki dayanakların açık bir şekilde ortaya konulmasına** bağlıdır. Bundan amaç hukuka aykırı olduğu öne sürülen idarenin işleminin aykırı olduğu hukuki metinlerin ilgili maddeleriyle birlikte gösterilmesidir. İşte bu noktada unutulmaması gereken dayanaklar arasında **uluslararası hukuki metinler** de bulunmaktadır. Çevre sorunu evrensel olduğu için bu alanda uluslararası sözleşmeler diğer hiçbir alanla kıyaslanamayacak ölçüde çoktur. Ayrıca yine aynı nedenden dolayı sözleşmelerden başka bildiri

niteliğindeki uluslararası metinlerin sayısı ve önemi de fazladır. Bu gerçeğin kaçınılmaz bir sonucu olarak ülkemiz de birçok sözleşmeye taraf olmuş; bazı bildirgelerin altına imza koymuştur. İşte bütün bu metinlerin de dava dilekçelerinde belirtilmesi gerekir.

Davalar açısından dikkat edilmesi gereken diğer bir nokta tüm kanıtların da belgelere dayalı bir şekilde dava dosyasına konulmasıdır. Kanıtların toplanması bakımından, ileride dava açma olasılığını düşünerek, önceden yapılması gereken bir başka işlem vardır. Bu da çevreyi kirleten ya da bozan bir faaliyet farkedildiğinde hukuk mahkemelerinden (nöbetçi sulh ya da asliye hukuk) **delillerin tespit edilmesini** (ilgili faaliyet alanına gidilerek yapılanlara ilişkin bütün durum kayda geçirilir) istemektir.

Ülkemizde çevreyi korumak için şimdiye kadar açılan davalar incelendiğinde çevrecilerin idari birimlerin değişik alanlardaki işlemlerini yargı önüne getirdikleri ve mahkemelerden bu işlemlere karşı "iptal kararları" elde ettikleri görülür. Bu idari işlemlerden bazı örnekler, bu çerçevede mücadele edecekler ışık tutmak amacıyla, aşağıda belirtilmiştir:

- İlgili belediyelerce verilen yeşil alanların otopark haline dönüştürülmesi kararları.
- Çevresel etki değerlendirme sürecine dahil olan faaliyetler bakımından Çevre ve Orman Bakanlığınca verilen bazı onay kararları (Bergama'da altın madeni işletilmesine ilişkin ÇED olumlu görüşü).
- Çok katlı bazı otellerin yapılmasına ilişkin ilgili belediyelerin izin kararları.
- İş ve alışveriş merkezleri yapılması hakkında ilgili belediyelerin izin kararları (İzmir Galleria örneği).
- Orman alanları içerisinde üniversite yapılmasına yönelik Orman Bakanlığının tahsis işlemi ve belediyelerin izin kararları (Koç Üniversitesi örneği).
- Arıtma sistemleri bulunmayan termik santraller için verilen deneme ve çalışma izinleri (Yatağan ve Kemerköy termik santralleri örneği).

Yukarıda örnekleri belirtilen davalarda davalıların arasında ise ilgili valilikler ve belediyelerin dışında Çevre, Kültür, Sağlık ve Enerji ve Tabii Kaynaklar bakanlıkları ile TEAŞ ve Türkiye Elektrik Kurumu gibi kamu kuruluşları bulunmaktadır.

İdari yargıda ancak zarara uğrayan kişilerin açabilecekleri "**tam yargı davası**" (yani uğranılan zararın idare tarafından tazmin edilmesinin istenmesi) açısından önemli bir gelişme, açılan bazı davalarda, davaların muhatabı olarak (yani davalı olarak) Çevre ve Orman Bakanlığının da Danıştay tarafından kabul edilmesidir. Somutlaştırsak, valiliğin çevreyi kirleten fabrikalara gerekli yaptırımı uygulamaması nedeniyle çiftçilerin uğradıkları zararların Çevre ve Orman Bakanlığınca ödenmesine hükmedilmiştir. Dayanılan nokta, bu bakanlığın hem Çevre Kanunu hem ilgili "kuruluş kararname"si gereğince çevre kirliliğini önlemekle görevli olmasıdır.

C. Çevreyi Korumadaki Diğer Mücadele Yolları

Her demokratik ülkede bireyler ve örgütler, yukarıda belirtilen çevre konusunda getirilmiş olanakların dışında, anayasalarda tanınan bazı temel hak ve özgürlüklerini kullanarak da çevreyi koruma mücadelesine girişebilirler.

Toplantı ve gösteriler: Bu açıdan ön plana çıkan etkili bir yol, iktidarların ya da uluslararası düzlemde devletlerin çevre açısından olumsuz girişimlerine karşı öncelikle "düşünceyi açıklama özgürlüğü" çerçevesinde örneğin yetkili ve ilgili bütün idari birimlere fakslar, elektronik postalar göndermek ve yine bu özgürlüğün de kullanıldığı "toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını"na dayanarak gösteriler düzenlemektir. Bu yol, özellikle iktidarların, mahkeme kararlarını uygulamamak gibi, hukuku hiçe sayan girişimleri karşısında kaçınılmaz olmaktadır. Bu gibi eylemlerde dikkat edilmesi gereken noktalardan birisi söylemlerde ve davranışlarda sorumlu olmak, kullanılacak sloganları yanlış anlamalara meydan vermeyecek, halkı ürkütmeyecek ve eylemin özünü ortaya koyacak şekilde belirlemektir.

İzin şart değil, bildirim yeterli: Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemek için önceden izin almak zorunluluğu yoktur ve herkes bu hakkı kullanabilir. Ancak buradaki toplantı ve gösteri yürüyüşü "silahsız ve saldırsız" olmak zorundadır. Bu durum Anayasamızda (madde 34) ve konuya ilişkin kanunda (1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı

ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu) belirtilmiştir. Bu kanuna göre söz konusu hak "fil ehliyetine sahip ve onsekiz yaşını doldurmuş" herkes tarafından kullanılabilir. Anayasamızın 34üncü maddesi 2001 Anayasa değişiklikleri ile değiştirilmiş olan hükümlerdedir. Buna bağlı olarak adı geçen kanunda, 4748 sayılı ve 9 Nisan 2002 tarihli Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ve 4963 sayılı 7 Ağustos 2003 tarihli Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile gerekli değişiklikler yapılmıştır. Bu bağlamda adı geçen kanunun 21inci maddesi yürürlükten kaldırılmış ve 9 ile, toplantıların yasaklanması ve ertelenmesini düzenleyen 15, 17, 18 ve 19 uncu maddelerinde değişiklik yapılmıştır. (Yürürlükten kaldırılan 21inci madde demek, vakıf ve sendikalarla kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının kendi konu ve amaçları dışında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyemeyecekleri hükmünü içeriyordu). Toplantı ve gösteri yürüyüşü için izin almak söz konusu değildir. Ancak Kanun gereğince (madde 9) toplantı ve/veya yürüyüşün yapılmasından enaz **72 saat önce bildirimde** bulunmak zorunludur.

Toplantı ve yürüyüş **yeri ve zamanı** bakımından da Kanundaki koşullara uyulacaktır. Şöyle ki Madde 6 gereğince, kısaca vurgulanırsa, mülki amirlerce önceden belirlenerek duyurulmuş yerler kullanılabilir. Madde 7 ye göre de izin verilen zaman açık alanlarda güneşin doğumu ile batımından bir saat öncesine kadar olan süre ve kapalı alanlarda ise gece saat 23e kadardır.

Bildirim mahallin **en büyük mülki amirine** yani vali ya da kaymakama yapılacaktır. Bir il'e bağlı ilçelerin o ilin belediye sınırları içerisindeki kısımlarına ilişkin olarak o ilin valisi mahallin en büyük mülki amiri olarak kabul edilmiştir.

Toplantı ve yürüyüş enaz 7 kişiden oluşan bir **düzenleme kurulu** tarafından düzenlenebilir. Bildirimin de bu kişilerin tamamı tarafından imzalanması ve gerekli bilgileri (toplantı ve yürüyüşün amacı, yeri, başlayış ve bitiş zamanı, düzenleyicilerin ad ve adresleri) içermesi şarttır.

Bildirimle ilgili önemli bir nokta da bildirimde bulunulduğunda "**alındı**" yazısının **alınmasıdır**. Bu yazı valilik veya kaymakamlıkça verilmez ya da bildirim yine bu birimlerce kabul edilmez ise durum tutanakla tespit edilir. Daha sonra noter aracılığıyla ihbar yapılır ve böylece ihbarın saati bildirim verilme saati yerine geçer.

Toplantı ve gösteri yürüyüşleri açısından dikkat edilmesi gerekli önemli bir konu da bunların silahsız ve saldınsız yapılmasının gerekliliğidir. Bu bağlamda sorunun önem ve aciliyeti çerçevesinde pasif direniş yolları da kullanılabilir.

Yukarıdaki türden eylemler yalnızca iktidarların olumsuz girişimlerine karşı, bunları engellemek amacıyla, değil, aynı zamanda onları harekete geçirmek amacıyla da yapılabilir. Örneğin bilgi ve belge edinme hakkının çevre korumadaki öneminden hareketle bunun, diğer ülkelerde olduğu gibi, açıkça tanınması için bu yollar kullanılabilir. Kuşkusuz bu hakkın anayasada yer almasını sağlamak ilk hedeftir. Ancak hem bunun vakit alacağını düşünerek hem de böyle bir hüküm anayasamıza konulsa bile onun ayrıntılarının belirlenmesi için bir kanuna gereksinim olması gerçeği karşısında, halen taslak durumunda olan idari usul yasasının çıkarılması için çabalamak gerekir.

Sözlü ve yazılı basınla iletişim: Bu kanallar gerek yukarıda açıklanan eylemlerde gerek genelde, periyodik olarak sürekli bir şekilde, kullanmak da etkili olabilmek ya da etkililiği artırmak için gereklidir. Esasen özellikle yerel düzeydeki medyanın yöresel çevre sorunlarının gündeme getirilmesi ve çözümler üretilmesinde sürekli olarak kullanılması, daha doğrusu medyanın çevre koruma çabalarının içerisine çekilmesi hem halk hem de yöneticiler düzeyinde etkili olabilmek için kaçınılmazdır.

Üniversitelerle iletişim: Bu iletişimin yararı diğerlerinde de olduğu gibi çok yönlüdür. Bir yandan üniversitelerin o zamana kadar sessiz kaldıkları kimi konularda harekete geçmesi sağlanarak soruna sahip çıkanların alanı genişletilmiş olur. Böylece yöneticiler karşısında da etkili olma avantajı fazlalaştırılır. Öte yandan üniversitelerin, eğitim, bilgi birikimi ve teknik araç alanlarındaki kapasitesinden yararlanma şansı yaratılır. Üniversitelerle kurulacak olumlu bir diyalog daha önemli sayıda halkı sorunların çözümüne dahil etmede de katkı sağlayacaktır.

Uluslararası çevrelerle iletişim: Çevre açısından olumsuzluğu belirginleşen ya da hakkında ilgili idari işlemin hukuka aykırı

olduğuna ilişkin mahkeme kararı bulunan buna karşın idari birimler tarafından yürütülmek istenen yatırım faaliyetleri konusunda başvurulacak bir yol da şudur: Bu faaliyetin uluslararası bir finans kuruluşu tarafından finansmanı söz konusu ise ya da bu açıdan bir başka devlet işin içine girmişse bu finansrlere adı geçen projenin özellikle yerel halk tarafından istenmediğinin, halkın, uluslararası boyutta kabul görmüş, katılım

ilkesi çerçevesindeki görüşlerinin dikkate alınmadığının açıkça ve güçlü bir şekilde duyurulması. Bu noktada evrensel nitelikli çevreci demeklerden de yararlanılabilir.

III. EK AÇIKLAMA: ÇEVRE KANUNUNUN GETİRDİĞİ YAPTIRIMLAR VE BU KANUNDA YETKİLİ KILINMIş BİRİMLER

nemli bir sorun: Kim yetkili?

Ülkemizde evre mevzuatının (evreyi ilgilendiren bütün yasa ve yönetmelikler ile daha alt düzeydeki diğer hukuki metinler) uygulanması bakımından karşılaşılan en önemli sorun yetki konusudur. evre konusu ile ilgilenen hemen herkesin dilinde yeretmiş olan "yetki karmaşası" sözcüğü ile bu durumu göstermektedir. Bundan amaç kimi durumlarda yetki ile ilgili hükümlerin soyut -belirsiz- olması, kimi durumlarda birden çok birimin aynı anda yetkili kılınması bazen de, ilgili kanun ile ona dayalı yönetmelikler arasındaki uyumsuzluk nedeniyle, ortada farklı yetkili birimlerin bulunmasıdır. Bu temel sorun bazı alanlarda eşgüdüm birimleri oluşturularak kısa vadede belli lde giderilebilir. Ancak tam ve kalıcı bir çözüm sadece hükümet düzeyinde girişilecek ciddi bir "kodifikasyon" alışması ile çözülebilir. Böyle bir çalışma, ancak farklı disiplinlerden uzmanların oluşturduğu komisyonlarca yapılabilecek ve hemen başlansa bile bitirilmesi uzun vadeye uzanacak bir çabayı gerektirir. Bu arada böyle bir çalışmadan önce halen yaşanılan yetki karmaşası sorununun ve bu bağlamda kimlerin hangi konularda yetkili olduklarının saptanması için

de yine hükümet düzeyinde ciddi bir çalışma gereklidir. Bu da daha önce oluşturulan kimi komisyonların kuramsal çerçevede hazırladıkları kapsamlı raporların uygulayıcıların karşılaştıkları somut noktaları da dahil ederek gözden geçirilmesiyle yapılabilir.

Sözün kısası yetki sorunu bu rehberin kapsamını kat kat aşan bir konu olduğu için burada sadece bu alandaki en temel noktalar Çevre Kanunu esas alınarak vurgulanmaya çalışılacaktır. Ancak uygulamada bir şeyler yapmak için çaba gösterilirken yetki konusunda takılmıyorsa dilekçe hakkı çerçevesinde konunun Valilikler nezdinde açıklığa kavuşturulması istenebilir. Çünkü valilikler bütün bakanlıkların ve yatırımcı kuruluşların il düzeyindeki temsilcileridir. (Ayrıca valiler Mahalli Çevre Kurullarının da başıdır. Bu kurullar ise Çevre ve Orman Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun Hükmünde Karamame ile kurulmuş olup çevre ile ilgili sorunların il düzeyindeki hem takipçisi hem de bazı somut konularda karar makamı olarak işlev görürler). Öte yandan sorun alanı Çevre Kanunu ve bununla ilgili yönetmelikler çerçevesinde ise bu kez çabaları Çevre ve Orman Bakanlığı üzerinde yoğunlaştırmak daha doğru olacaktır.

Çevre Kanunu ve ilgili yönetmelikler: Çevre Kanunu 34 maddeden ibaret çerçeve bir kanun olup çevrenin korunmasındaki ayrıntılı düzenlemeler bu kanunun getirdiği genel esaslar çerçevesinde, aşağıda belirtilen, çeşitli sorun alanlarına ilişkin yönetmeliklerle yapılmıştır.

- Hava Kalitesinin Korunması Y. (11.2.1986)
- Gürültü Kontrol Yönetmeliği Y. (11.12.1986)
- Su Kirliliğini Kontrol Y. (4.9.1988)
- Katı Atıkların Kontrolü Y. (14.3.1991)
- Tıbbi Atıkların Kontrolü Y. (20.5.1993)
- Tehlikeli Atıkların Kontrolü Y. (Taraf olduğumuz Basel Sözleşmesinin uygulanmasını sağlamak için çıkarılmıştır).
- Tehlikeli Kimyasallar Y. (11.7.1993)
- Toprak Kirliliğinin Kontrolü Y. (10.12.2001).
- Sulak Alanların Korunması Y. (30.1.2002, Taraf olduğumuz Ramsar Sözleşmesinin uygulanmasını sağlamak için çıkarılmıştır).
- Nesli Tehlikede Olan Yabancı Bitki ve Hayvan Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşmenin Uygulanması Hakkında Y. (27.12.2001, Taraf olduğumuz CITES Sözleşmesinin uygulanmasını sağlamak için çıkarılmıştır).

- Çevre Denetim Y. (5.1.2002, değişiklikler: 3.3.2002 ve 24.7.2002).
- Çevresel Etki Değerlendimesi Y. (En sonucusu: 6.6.2002)

(Bütün bu yönetmelikler için ve ülkemizin taraf olduğu bazı sözleşme ve diğer uluslararası metinler için Çevre ve Orman Bakanlığının şu web sitesine bakılabilir: <http://www.cevreorman.gov.tr>. Bu site, yönetmeliklerde yıllar içinde değişiklikler yapıldığı için, değişikliklerin de görülebilmesi bakımından önemlidir.)

Yaptırımlar ve bunlara ilişkin yetki: İşte yukandaki yönetmelik hükümlerinin ihlali halinde Çevre Kanununda belirlenen yaptırımlar uygulanacaktır. Bunlar üç ana grupta toplanabilir:

1. **İdari para cezaları** (Kanun adli para cezası-yani mahkemelerce kesilecek para cezaları- konusunda hiçbir hüküm içermemektedir). Yaptırımlar arasında en geniş yeri bu cezalar kaplamaktadır. Dolayısıyla diğer yaptırımlara konu olan ihlallerin dışında kalan bütün hukuka aykırılıklarda bu yaptırımın uygulanması söz konusudur. Bu cezalar gerçek kişiler, kuruluş ve işletmeler ve gemiler için ayrı ayrı düzenlenmiştir.

Bu cezaların kesilmesinde genelde yetki mahallin en büyük **mülki amirine** (illerde **vali**, ilçelerde **kaymakam**) verilmiştir. Ancak gemiler için getirilen cezalar bakımından, **büyükşehir belediyeleri** kendi sınırları içerisinde, bu sınırlar dışında ise **sahil güvenlik bot komutanları** yetkili kılınmıştır.

2. **Faaliyetin geçici ya da sürekli olarak kısmen veya tamamen durdurulması:** Çevre Kanunu ve ilgili yönetmeliklerdeki yasaklara uyulmaması ve yükümlülüklerin yerine getirilmemesi, bunların düzeltilmesi için en büyük mülki amir tarafından verilecek süreye rağmen, devam ettirilirse faaliyet ihlal edilen kuralın niteliğine göre kısmen veya tamamen, süreli ya da süresiz olarak durdurulur. (Bu sürelerin ne kadar olacağı Çevre Kanununun ihlal edilen hükümleri için ayrı ayrı olmak üzere Çevre Denetimi Yönetmeliğinde gösterilmiştir. Böylece mülki amirlerin birbirlerinden farklı şekilde ve keyfi süre vermeleri engellenmiştir). Bu yaptırım kararından ve uygulanmasından sorumlu ve yetkili birim **mahallin en büyük mülki amiridir**.

Faaliyetin geçici bir süre için kısmen veya tamamen durdurulması faaliyelin yolaçtığı kirliliğin toplum sağlığı açısından tehlike yaratması durumunda da gerçekleştirilir. Doğal olarak burada yukarıdaki seçenekte olduğu gibi önceden bir süre verme söz konusu değildir. Durdurmaya ilişkin karar 1. **Sağlık Bakanlığı** 2. Mahallin en büyük **mülki amiri** tarafından verilebilir. Her iki durumda da yaptırımın uygulanmasından mahallin en büyük mülki amiri sorumludur.

3. **Hürriyeti bağlayıcı ceza:** Bu açıdan **hapis cezası** şeklinde yaptırım sadece bir maddede (26) ve iki ayrı suç için kabul edilmiştir. Bunlardan ilki kuruluş ve işletmelerin belgeleme yükümlülüğünü yerine getirirken gerçeğe aykırı belge düzenlemeleridir. Bunun cezası bir yıldan üç yıla kadar hapidir. Belgeleme yükümlülüğü faaliyet sırasında kullanılan yakıt ve çıkan atık ve artıkların özellik ve miktarlarına ilişkin bilgilerin sürekli ve düzenli bir şekilde belirlenmesi ve kayda geçirilmesidir. **İkinci ceza** yukarıda değinilen belgeleme yükümlülüğünün yerine getirilmesi sırasında "yetkili makamlara yanlış ve yanıltıcı bilgi vermek" fiili için getirilmiştir ve miktar 6 aydan iki yıla kadar hapidir.

Yaptırım dışındaki konularda (izin verme ve denetim gibi) yetkili Birimler: Çevre Kanunu ve ilgili yönetmelikler çerçevesinde, proje sahiplerinin almak zorunda oldukları izinler ve yapılacak denetimler bakımından, yetkili birimler olarak esas itibarıyla Çevre ve Orman Bakanlığı, valilikler ve belediyeler gösterilmiştir. Bunların yetki durumları Çevre Kanunundaki yetki hükümleri de esas alınarak ve diğer bazı yetkili birimler ile birlikte ilgili yönetmeliklerde gösterilmiştir. Ancak kimi alanlardaki bazı hükümlerin (örneğin Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliğinde) Çevre Kanunundakilerden farklı olduğu görülebilmektedir. İşte bu durumlarda uygulamada sorun çıkarsa Kanunun hükümleri esas alınarak oradaki yetkili birimle sorun çözülmeye çalışılmalıdır. **Denetim** konusunda ise **Çevre ve Orman Bakanlığının** yetkisi son çıkan Çevre Denetim Yönetmeliği çerçevesinde, yaptırım uygulayacak birimlerin de yetkileri saklı kalmak üzere, açıklığa kavuşturulmuştur.

Bu bağlamdaki yetki konusunda en önemli konuları esas alarak aşağıdaki açıklamaları örnek niteliğinde verebiliriz.

En son ÇED Yönetmeliği gereğince Çevre ve Orman Bakanlığı çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) sürecindeki ana yetkili birimdir. Yani ÇED olumlu ya da olumsuz kararları ile ÇED gereklidir veya gerekli değildir kararlarını bu bakanlık verecektir.

Sulak alanların koruma ve kullanma esasları Çevre ve Orman Bakanlığınca belirlenirken bunlarla ilgili envanter ve planlamaya ilişkin işlemleri yapmak ve ilgili tesisleri kurmak Orman Bakanlığına aittir.

Tehlikeli atıklarla ilgili tesislere ön lisans ve lisans izni vermek ve bu atıklara ait yönetim planını yapmak Çevre ve Orman Bakanlığının; bunlara il sınırları içerisinde taşıma lisansı vermek ve taşıma sırasında gerekli acil önlemleri almak valiliklerin yetkisindedir.

Hava kalitesi yönünden hassas kirlenme bölgelerini belirlemek ve trafiği sınırlamak valiliklerin yetkisindedir.

Kıyı kenar çizgisinin tespiti ve buraların kıyının doğal yapısını bozmayacak şekilde kazılmasına ve kum ve çakıl alınmasına izin verme valiliklerin yetkisindedir (bu açıdan genel kural kıyıyı değiştirecek boyutta kazı yapılamaması ve kum alınmamasıdır).

Milli park alanları ile özel çevre koruma alanlarının yurt çapında belirlenmesi Bakanlar Kurulunun yetkisindedir.

Özel çevre koruma bölgeleri açısından asıl yetki (her türlü izin ve ruhsatı vermek ve ve her türlü yapı ve tesisi denetlemek dahil) Çevre ve Orman Bakanlığına bağlı olan Özel Çevre Koruma Kurumuna aittir. Ancak belediye sınırları dışında köy yerleşik alanları içinde ve mezralarda yapılacak konut, hayvancılık ve tanımsal amaçlı yapılar için inşaat ve iskan ruhsatını Bayındırlık Bakanlığı verir. Ayrıca bu bölgelerde sit alanı varsa sit kararları geçerlidir. Ancak Özel Çevre Koruma Kurumunun bu planlarda bazı açılardan değişiklik yapma yetkisi vardır. Yalnız bu yapılırken Koruma Yüksek Kurulundan görüş istenecektir. Aynı şekilde bu kurul da sit alanlarının tespit ve ilanından önce Özel Çevre Koruma Başkanlığından görüş alacaktır.

Çeşitli alanlardaki (milli parklar, su koruma havzaları, sit alanları, Boğaziçi alanı gibi) yapılaşma yasağına uyulmaması halinde yapılan bu yapıların yıkılması ise esas olarak belediyelerin en önemli yetkileri arasındadır. Bu yasaklara aykırılık, konunun ve ihlalin önemi nedeniyle genelde ilgili kanunlarda hapis cezası yaptırımına bağlanmıştır. Bu yaptırım türü sadece adı geçen yapılan yapanlar için değil usulsüz yıma veya imar izni veren (Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, madde 65), mevzuata aykırı ruhsat verenler (Boğaziçi Kanunu, madde 18) için de söz konusudur.

KAYNAKÇA İÇİN AÇIKLAMALAR

Bu bölümdeki açıklamaların tümü yazarın çevre konusunda yıllardır yaptığı çalışmaların bir ürünü olup büyük ölçüde onun kitap ve makalelerine de konu olmuştur. Anlatılan bütün konularla ve kavramlarla ilgili geniş açıklamalar ve ilgili çok sayıda kaynak için özellikle şu esere bakılabilir:

Nükhet Turgut, Çevre Hukuku, Karşılaştırmalı İnceleme, İkinci bası, Savaş Yayınları, Kasım 2001 Ankara (718 sayfa). (Not: Gözden geçirilerek değiştirilmiş üçüncü baskısı 2004 yılı başında yayınlanacak).

Ekoloji ile ilgili bilgilerin özellikle konuya yabancı olanlarla, çevre mücadelesine yeni adım atmış olanlara ve yöre halkınca edinilmesi çok önemli olduğu için bu konuda da aşağıdaki eser kullanılabilir. Çünkü burada çevre sorunları yaşamımızda aşına olduğumuz söylemler ve geleneklerimiz içerisine yedirilerek açıklanmıştır:

Mine Kışlalıoğlu-Fikret Berkes, Çevre ve Ekoloji.

Çevre koruma mücadelesindeki somut çabalarında atılacak bazı adımlarda, örneğin dilekçelerin nasıl yazılacağı, nelere dikkat edilmesi gerektiği gibi konularda fikir edinmek için de aşağıdaki esere bakılabilir. (Bu arada umarız yazar bu kitabının yeni baskısını yapar):

Noyan Özkan, Doğa Koruma Rehberi, Nar Yayınları, 1995.

Çevre koruma çabalarında halkın ne şekilde yaklaştığı, neler hissettiği, neden ve hangi durumlarda kızdığı gibi temel bir noktadan hareketle idarecilerle sanayicilerin bu noktaları algılayarak soruna nasıl yaklaşmaları gerektiğini, çevre felaketlerinin tipik örnekleri çerçevesinde, açıklayan şu eserden de özellikle çevreci örgütler faaliyetlerinde kullanmak üzere önemli ipuçları çıkarılabilir:

Lawrence Susskind-Patrick Field, Dealing With an Angry Public (The Mutual Gains Approach to Resolving Disputes), The Free Press, New York 1996. ISBN 0-684-82302-0.

Çevre mevzuatı için Çevre ve Orman Bakanlığının çıkardığı bir kitap bulunmaktadır. Bu kitap bütün Çevre İl Müdürlüklerine dağıtılmıştır. Buralardan sorulabilir. Bunun dışında piyasada bir tanesi Türk Çevre Vakfı'nın yayınladığı olmak üzere başka kitaplar da vardır. Yalnız bunların hangisi alınırsa alınsın, bu mevzuat alanında değişiklikler sık olduğu için, Resmi Gazetenin (<http://www.basbakanlik.gov.tr>) hergün takib edilmesi gereklidir. Aynı şekilde ilgili bakanlıklarla kuruluşların web siteleri de periyodik olarak izlenmelidir.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇEVRECI KURULUŞLARIN YARARLANABİLECEKLERİ MALİ KAYNAKLAR -FONLARIMIZ-

I. GENEL BİLGİLER

A. Mali Kaynak Sağlama Nedir?

Mali kaynak sağlama amacı belli olmayan faaliyetler için para istemek olmayıp bir sorunu çözmek amacıyla geliştirilmiş ve bir projede somutlaştırılmış bir fikri pazarlamaktır. Bu bağlamda mali kaynağı sunan kişi ya da kurumlar (donör) ile proje sahibi olan ve bunun için paraya gereksinimi bulunan kişiler biraraya gelirler. Her donör, çeşitli kuruluşların ürettiği projeleri desteklemek üzere kendi amacı doğrultusunda ölçütler - kriterler- belirler. Dolayısıyla proje geliştiren ve sunan tarafın, yani sivil toplum kuruluşlarının bu kriterlere uygun davranması gerekir. Böylece her tür mali kaynak sağlama durumunda taraflar arasında bir anlamda ortaklık oluşturulmakta olup, hem projeyi sunan hem kabul eden taraf bu ortaklıkta karşılıklı olarak menfaat sağlamaktadır.

Donörler, mali desteklerini iki sebepten dolayı verirler:

- Konuya ve fikre destek vermek istedikleri için,
- Belirli etkinliklere (eğitim çalışmaları, basılı malzeme üretimi, arazi çalışması vb) ilgi duydukları için.

Sivil toplum kuruluşları, faaliyetlerin bütünü veya bir kısmı için, gereksinim duydukları mali desteği iki kaynaktan bulabilirler.

I. Fon Kaynakları

Çevrenin korunması gerekliliğini amaç edinmiş kuruluşlar tarafından oluşturulan programlardır. Bu programlar sunulan projeleri belli ölçütlere göre değerlendirir ve destekleme kararını da buna göre verirler. Kuruluşların ölçütleri ve verdikleri yardımın özellikleri programlanmıştır ve bu program çeşitli araçlarla duyurulur. Mali destek verilen projeler için izleme süreçleri ve raporlama kuralları vardır.

2. Sponsorluklar

Günümüzde çevrenin korunması insanoğlunun yaşamını sürdürülebilmesi için zorunlu bir hale geldiği için çeşitli özel sektör kuruluşları, faaliyetleri sırasında kullandıkları, doğal kaynakların korunması amacıyla yapılan çalışmalarını destekleyerek, kendilerine, doğanın korunmasına katkıda bulunabilme ve bu yolda isimlerini duyurabilme olanağı sağlarlar. Bu kuruluşların, fon kaynaklarında olduğu gibi, kesin ölçütleri olmasa da iletişim yönü güçlü olma potansiyeli taşıyan projeleri destekleme olasılıkları yüksektir. Bu nedenle sivil toplum kuruluşlarının projelerini, öncelikle, bundan doğrudan fayda sağlayacak özel sektör kuruluşlarına, onların da yararlanabilecekleri ancak proje hedeflerinden sapmayacak bir formatta sunmaları gerekir.

B. Mali Kaynak Sağlamada Etik

Proje hazırlayan ve kaynak arayan kuruluşlarla, kaynak sağlayan kuruluşlar arasında sunulan proje ve yürütücü kuruluş yönünden etik çerçevede cevaplandırılması gereken birtakım sorular ortaya çıkar. sıralanan Etik karar alma temelini oluşturan 10 ana etik değer Josephson (1993) tarafından şöyle sıralanmıştır:

1. Dürüstlük
2. Güvenilirlik
3. Sözünde durma
4. Sadakat
5. Doğruluk
6. Her iki tarafın birbirine ilgisi
7. Her iki tarafın birbirine saygısı
8. Yasalara uymak / yurttaşlık sorumluluğu
9. Mükemmeliyetçiliğin takibi
10. Kişisel sorumluluk

Donörler ve sivil toplum kuruluşları yaptıkları ortaklıkta dürüst ve güvenilir olmalıdır. Verilen sözlerin arkasında durulmalı; anlaşmalar her iki taraf için de adil olmalı ve söz verilen ilkelere sadık kalınmalıdır. Donör kuruluşa karşı, kaynaklarını isteyen birileri gibi davranmak yerine, bir birey veya bağımsız bir kurum olarak

saygıyla yaklaşıldığı gösterilmelidir. Donör kuruluş, projenin her aşamasında doğru ve sistemli bir şekilde bilgilendirilmelidir. Aynı şekilde projenin donör kuruluş tarafından nasıl kullanılacağı da en başından sonuna kadar karşılıklı görüşmelerle tartışılarak karara bağlanmalıdır.

Kaynak sağlamanın önemli bir yanı iletişimdir. Kaynak sağlama süreci ilişkiler kurmakla ilgilidir. Kaynak sağlama konusunda çalışırken sorulacak ilk soru "İlişkilere kimin sahip olduğu" dur. Donörle olan ilişki sadece kurum sayesinde vardır. İlişkilere kurum sahiptir. Yararlara da kurumun sahip olması gerekir. Kurum için geliştirilen malzemeler aynı zamanda kurumun niyetlerini ve amaçlarını da yansıtmalıdır. Donörün ilgisini çekecek malzemeleri kullanıp ardından desteği alıp donörün isteklerinin yerine getirilmemesi ilişkilerin geriye dönülemez şekilde zedelenmesine yol açmaktadır.

Mali desteğin devamı için donörlerin kar amacı gütmeyen kuruluşlara ve destekledikleri amaçlara tam olarak inanmaları gerekir. Bunun sağlanması için donörlerin aşağıda sıralanan tüm haklara sahip olduklarını kabul etmek gerekir.

DONÖR HAKLARI YASASI

1. Destek alan kurumun amacı, kurumun bağışlanan kaynakları nasıl kullanmayı düşündüğü ve amaçlanan hedefleri için bağışları etkili kullanma kapasitesi hakkında bilgilendirilmek.
2. Destek alan kuruma hizmet eden yönetim kurulunun kimliği hakkında bilgilendirilmek
3. Destek alan kurumun güncel mali durumunun (meblağ büyüklüğü ve istikrarı) bilgilerine kolayca ulaşabilmek.
4. Bağışın amaçlanan hedef için kullanılacağı konusunda güvence verilmek.
5. Kurumu temsil eden tüm bireylerle ilişkilerin özünde profesyonellik olmasını beklemek.
6. Bağış arayanların kurumun gönüllüsü mü, çalışanı mı olduğu konusunda bilgilendirilmek.
7. Bağış yaparken soru sormak konusunda serbest olmak ve çabuk, inanılır ve samimi cevaplar almak.

Kontrol Listesi: Donörlerle ilgili ne bilmemiz gerekiyor?

- Fonun ana hedefleri nelerdir?
- Tema (lar)
- Coğrafi odak
- Fon sağlanan proje/faaliyet tipleri
- Tercih edilmeyen proje tipleri
- Tercih edilen kuruluş tipleri
- Tercih edilen proje süresi ve zaman aralıkları
- Bağış miktar
- Tam destek veya kısmi (%) destek isteği. Örneğin projenin stratejisinin belli bir bölümü için mali desteğin garanti altına alınmış olması önkoşulu
- Son başvuru tarihi/leri
- Başvuru ve destek arasındaki süreç
- Fonların uygunluğu/erişebilirliği
- Fon sağlama karan nasıl, nerede ve kim tarafından veriliyor?
- Herhangi bir özel başvuru usulü var mı? Örneğin doğrudan tam teklif ya da ön teklif ardından tam teklif
- Özel bir başvuru formu var mı? Varsa nasıl ulaşılabilir?
- Herhangi bir özel bir talep veya kısıtlama mevcut mu? Örneğin banka garantisi, sadece yeni projeler, proje süresince yılda dört defa raporlama gibi.

Bir donörün kararını neler etkiler?

1. **Gereksinim:** Projenin gereksinim duyulan bir alandaki boşluğu en iyi şekilde doldurması beklenir.
2. **Çözüm:** Gereksinim bir kere ortaya konduğunda çözümü de onu takip etmelidir.
3. **Deneyim:** Projeyi gerçekleştirecek kurumun konuyla ilgili tecrübesi, uzmanlarının varlığı ve özgeçmişleri önemli olup, bütün bunlar referanslar yardımıyla kontrol edilebilir olmalıdır.
4. **Sunum:** Projenin "paketlenmesi" ve sunumu; projenin konuyla ilgili belli bir özgeçmiş ve altyapıya sahip olmayan kişilerce de anlaşılabilir derecede açık ve sade olmalıdır.

5. **Karşılama:** İdeal durumda donör ile mali kaynak aranan projenin hedefleri birbirini karşılar ve uyum içindedir. Bu durum projenin sunumu içinde belirtilmelidir.
6. **Medya:** Projenin sonuçlarının basında duyurulabilir nitelikte olması, özellikle özel şirket sponsorluklarında, iletişim faaliyetlerinin gücü açısından önemlidir.
7. **Politik / sosyo-politik etmenler:** Sponsor ya da büyük donörlerin çoğu politik ve sosyo politik sebepleri gözönünde bulundururlar. Projenin hangi yönlerinin bu konular içerdiği belirgin olarak sunulabilir.
8. **Büyük toplantılar ve kampanyalar:** Bunlar, iletişim ayağı güçlü projelerde, donör ve sponsorların ilgisini, adlarını ve logolarını kullanabilme olanağı tanıdığından önemli olabilir.
9. **Vergiler:** Yapılan bağışların vergiden düşülebildiği durumlarda özel şirket sponsorluklarında daha kolay yardım bulunabilmektedir.
10. **Kar ve tanınırlık:** Çevreyi koruma günümüzde birçok kişi tarafından fikren ve kalben desteklenmektedir. Özel sektördeki sponsorların çevre koruma çalışmalarına verdikleri destekler yoluyla tanınmalarının ünlerine yansıtacağı ve böylece ürünlerini ya da hizmetlerini tercih eden kişi sayısının, dolayısıyla sponsor kuruluşun kannın artacağı düşünülür.

C. Mali Kaynak Sağlama Süreci

Başarılı fon sağlama çoğu zaman ortaklar arasında uzun vadeli ilişkiler kurmaya dayanır. Fon sağlama konusunda bir kuruluşla temasa geçen bir kuruluş uzun vadeli bir ilişkiye hazır olmalıdır.

Aşama I: İÇ HAZIRLIKLAR

Fon bulma ve yönetme bir kuruluşta aynı zamanda oluşur. Bu, en azından teoride, bir kuruluşun öncelikle kendisini sistematik bir şekilde fonları nasıl içselleştirip yöneteceği konusunda hazırlaması, sonra da olası fon kaynaklarına yönelmesidir. Yönetim ve muhasebe sisteminin kurulmuş olması ise gereksinimlerin belirlenmesi ve raporlama kolaylığı açısından önemlidir.

Her kuruluşun amaçlarını gerçekleştirilmeye yönelik, varoluş sebebini ve rolünü ortaya koyan ve faaliyetleri için ayrıntılı, öncelikleri olan bir stratejisinin olması gerekir. Bunlar

kesinleşince, uzun vadeli planlar ve mümkünse fon kaynakları hakkında orta vadeli planlar geliştirilmelidir.

Strateji geliştirirken şu sorular açıkça ve doğrudan araştırılmalıdır:

Kuruluşun

- Varoluş sebebi nedir?
- Rolü nedir?
- Çalışma ilkeleri ve değerleri nelerdir?
- Amaçları nelerdir?
- Hedef kitlesi kimlerdir?
- Öncelikleri nelerdir ve bu önceliklere yönelim nedenleri nelerdir?
- Hangi önemli gereksinimleri bulunmaktadır?
- Yönetim kurulundan en alt düzeyde çalışanına kadar tüm insan kaynakları bu girişimi desteklemekte midir?

Aşama II: BİR PROJE TASLAĞININ HAZIRLANMASI

Başarılı fon bulmada ikinci aşama iyi bir proje taslağı hazırlanmasıdır. Bir proje belirli bir zaman sınırı içindeki bir hedefe (projenin amacı) ulaşmak için birbiriyle bağlantılı faaliyetlerin, ve bunlar için gerekli kaynakların belirlenmesi ile oluşmaktadır. Projeler, parça parça belirli işlerin çıkartılmasına yararlar ve kuruluşların büyüyerek kurumsal yapı kazanmalarını sağlarlar. Program ise, hedefleri aynı amaca bağlı bir projeler topluluğudur. Kuruluşlar öncelikle programlarını oluşturmalı ve onları gerçekleştirebilmek için projeler halinde uygulamaya koymalıdır.

Neden Proje ?

- Belirli bir süre içinde belirli amaç ve hedefleri gerçekleştirmek için;
- Belirli proje süresinde yoğunlaşmak için;
- Tüm yönetim sürecini kolaylaştırmak/sadeleştirmek için;
- Belirli hedeflerin tamamlanması amacıyla görevlerin sıralamasına gereken önemi vermek için;
- Kaynakların etkin paylaşımına izin vermek için.

Kontrol Listesi: Problemleri teşhis etmek ve belirlemek

- Varolan, gerçek sorunu teşhis ettiğinize emin olun;
- Sorunun temelindeki ana nedenleri bulmaya çalışın;
- Hangi etmenlerin bu sorunu yarattığını ve bu sorunun sonuçlarını sorun.

Sorun mutlaka çözüm eksikliği değildir ancak istenmeyen bir durumun varlığıdır.

Her fon kaynağının birbirinden farklı yanları olmasıyla beraber, bir proje önerisi şu ana başlıklardan oluşmalıdır:

1. Giriş-Amaç

Projenin amacı ve kuruluşun bu amacı gerçekleştirmek için sahip olduğu yetenekleri açıkça özetlenir.

2. Gereksinim İfadesi

Projeye olan gereksinim belirtilir ve önerilen projenin cevaplayacağı ve çözebileceği sorun ayrıntılandırılır.

3. Başvuran kuruluşun projeye olan ilgisi

Kuruluşunuzun projeyi neden sahiplendiği ve proje yürütme kapasitesi konusundaki yeterliliği belirtilir.

4. Amaçlar ve Hedefler

Nihai amaç ölçülebilir alt hedeflere bölünmelidir. Hedefler proje amacını gerçekleştirmek veya sorunu çözmek için gerekli olan daha çok ayrıntılı yönelimlerdir.

5. Raporlama ve Değerlendirme

Belirlenen hedeflere varma başarısının nasıl ölçüleceği belirtilmelidir. Çoğunlukla bu danışma komitesinin projeyi düzenli bir şekilde ele alıp yönlendirmesi ile başarılabılır.

6. Projenin İlgili Sahipleri ve Projeden Faydalananlar

Hazırlık ve uygulama aşamasında projedeki faaliyetlerin hedef aldığı kitle ve ilgi sahiplerinin kim ve kimler olduğunun ve projeden kimlerin faydalanacağını ortaya konması gereklidir. Proje ilgi sahipleri, ilgilenilen konunun doğrudan veya dolaylı bir şekilde etkilediği veya bu konuyu önemli şekilde etkileyebilecek durumda olan kişi ve kurumlardır.

7. Proje Sonuçlarının Sürdürülebilirliği ve Örnek Olma Özelliği

Proje bitiminde elde edilen sonuçlar siz (proje yapanlar) olmasa da devam edebilecek nitelikte olmalıdır. Bu bir altyapının kurulması, kişilerin ya da kurumların yeterli hale gelmesi ve sürdürülebilir bir mekanizmanın kuruluşuyla mümkün olacaktır. Bunu nasıl başaracağınızı açıklayın. Projeniz belli bir sorunun çözümüne hangi özgünlükte çözüm getiriyor? Bu konuda örnek olarak gösterilebilecek tarafları hangileridir?

8. Yeniden Uygulanabilirlik ve Yaygınlaştırma Stratejisi

Proje benzer bir alanda yeniden uygulanabilir nitelikte mi ve sonuçları başka kişilerin faydalanması için nasıl bir yöntemle yaygınlaştırılacak?

9. Bütçe Özeti ve Proje Ortakları

Toplam proje maliyeti ve diğer fon olanakları açıkça gösterilmelidir. Diğer destekleyicilerin kimler olduğunu ve hangi ayni ve nakdi katkıları yapacakları donör açısından önemlidir.

10. Gelecek Fon Planlarının izlenmesi

Projenin devamı için gerekli olan mali kaynakların ve faaliyetlerin takip edilerek istenen desteklerin sonuca bağlanması ve kuruluşun bu tür kaynaklara nasıl ulaşacağını belirlenmesi projenin nihai hedefine ulaşmada önemli bir rol oynar.

11. Detaylı Bütçe

Proje harcamalarının ayrıntılı ve mümkün olduğu kadar doğru ve gerçekçi bir şekilde belirtilmesi gerekir.

12. Bilgi Kaynakları ve Ek Bilgiler

Bunlar konu hakkında daha önce çıkan makaleler, ayrıntılı çalışma planı, son yıllık rapor ve kuruluşun güvenilirliğini destekleyen her türlü belgeyi kapsar.

Kontrol Listesi: Başarılı bir fon yaklaşımı geliştirmek

Konunun zemini (nasıl bu noktaya vardınız?)

- Söz konusu türlerin/habitatın/ekosistemin/konunun önemi ve durumu (yerel/ulusal/uluslararası çerçevede) nedir? Eğilimler ve değişim hızı nasıldır?
- Bu eğilimlerin nedenleri nedir ve bağlantılarından ne kadar eminsiniz?
- Siz ve diğerleri buna yönelik ne yaptınız?
- Diğer grup ve bireyler bu konuyla nasıl ilgilidir veya önerdiğiniz projeden nasıl etkilenebilirler?
- Neden bu yeni proje önemli?
- Daha geniş anlamı veya uygulanabilirliği var mı?

Neden siz? Neden onlar?

- Projeyi neden siz yapmak istiyorsunuz? Konuya bu ilginizin nedenleri nelerdir?
- Bu konuyla ilgili önceki deneyimleriniz nelerdir? Bunu yapabileceğinize sizi inandıran nedir?
- Öneriniz donör/fon kurumunun kriterleri ve ilgi alanlarıyla nasıl bağdaşiyor? Projenin yeterli olduğuna nasıl ikna oldunuz?

Ne yapmak istiyorsunuz ve gerçekleştirdiğinizi nasıl bileceksiniz?

- Uzun vadeli amacınız ve bu projenin konusu nedir? Bunlar için ölçülebilir hedeflerinizi belirlediniz mi ? (göstergeler)
- Sonuçları ne olacak ve gelişmelerinizi nasıl ölçebileceksiniz?
- Tam olarak hangi faaliyetleri önereceksiniz? Bu faaliyetler belirlediğiniz sorunlara nasıl etki edecek?
- Önerdiğiniz tüm faaliyetler belirlediğiniz sorunu hedefleyecek mi? (hayır ise, ek faaliyetler neyi hedefliyor?)

Nasıl ödenecek/karşılancak?

- Projenin maliyeti ne olacak ? Bütçenin tüm gerçek masrafları karşıladığına emin misiniz?
- Önerdiğiniz kaynaklar çerçevesinde projeniz pratik ve yapılabilir mi?
- Ek fonlar talep ediyorsanız bunlar nereden geliyor? Güvenilir mi?

- Herhangi bir özel mali şart mevcut mu (banka garantisi/bağışın aşamalı ödemeleri)? Bunlar kuruluşunuza veya projenize zorluk çıkartıyor mu?
- Donör/Fon kurumu parayı vermezse ne yaparsınız?

Projeyi nasıl yürüteceksiniz?

- Projeyi nasıl yürütmeyi öneriyorsunuz? Bunun yapılabilir olduğuna emin misiniz?
- Proje için zamanlamanız/takviminiz nedir?
- Gelişmelerin nasıl izlenmesini önerirsiniz? Dönüm noktaları, göstergeler ve doğrulama gereçleriniz nelerdir?
- Fon kaynağının isteklerini nasıl yerine getireceksiniz (onay, reklam profili, raporlama ve mali denetim dahil)?
- Proje hedeflerine ulaştığınızı nasıl bileceksiniz? Kendi değerlendirmenizle mi yoksa dışardan bağımsız bir değerlendirmeyle mi?

Sonra ne olacak?

- Sonuçlar diğerleri için daha geniş uygulanabilirliği /değerliliği olacak mı?

Herhangi bir çoğalan etkisi olacak mı?

- Projenin geleceği ne olacak? Önerilen fon sağlama döneminin sonunda devam etmeye gereksinim duyacak mısınız?
- Duymayacaksınız etkisi nasıl sürdürülebilir olacak?
- Eğer devam etmesi gerekiyorsa nasıl ve kim tarafından yürütülecek ve nasıl fon sağlanacak?
- Eğer bu siz değilseniz, uygun bir devretme stratejiniz var mı?

Aşama III: OLASI SPONSORLARIN / FON KAYNAKLARININ BULUNMASI

Hazırlık aşamasından sonraki üçüncü adım "kim iyi ve tam hazırlanmış bir proje önerisine sponsorluk etmek ister?" sorusuna cevap bulmaktır.

Olası sponsorlar nasıl belirlenir?

Bu işin kuruluşta proje önerisini hazırlayanlardan bağımsız olarak ve sadece bu iş üzerinde çalışacak biri tarafından yapılması gerektiğinin hatırlanması önemlidir. Bu kişinin başlıca sorumluluğu bilgi toplayıp olası sponsor / donör kuruluşların

listesini hazırlamak olmalıdır. İdeal şekliyle bu kişi her kuruluştaki anahtar bir kişi olmalı ve gerekli bilgileri sınıflamalıdır. Bir çok kuruluştaki böyle bir çalışan olmadığı zaman başkan, muhasebeci veya yönetim kurulu üyeleri bu işi paylaşırlar.

Değişik kesimlerden yeni bilgi toplayarak zaman kaybetmek yerine hazırda bulunan bilgilerin kullanılması önemlidir. Bazen mükemmelin iyi bir işin kötüsü olduğunu unutmamak gerekir. Hemen veya çok kısa bir sürede üzerinde çalışmak ve gelecekte daha fazla bilgi toplamak için ön liste veya veritabanı oluşturmak çok ayrıntılı bir çalışmayı başından hazırlayarak beklemekten daha iyidir. Bu işle ilgilenen kişi fonlarla ilgili bilgilerin her yıl yenilendiğini düşünerek sponsor ve fon kuruluşlarını takip edip, bilgileri güncellemelidir.

Araştırmanın amacı hangi kuruluşların ilgi alanlarının projenin amacı, kuruluşun yapısı ve çalışma yöntemiyle uyduğunun bulunmasıdır. Her destek kuruluşu her faaliyeti desteklemeyebilir ya da tersine her faaliyet her kuruluşun fonlarına uymayabilir.

Kontrol Listesi: Fon araştırması devam ederken şu sorulara cevap bulmaya çalışın:

- Fon sağlayıcı kaynak istenen özel alan için destek veriyor mu?
- Fon sağlayıcı istenen türdeki destekleri veriyor mu? Örneğin bir konferans için kaynak arıyorsanız özellikle konferans veya seminer gibi faaliyetleri desteklemediğini belirten bir fon sağlayıcıya başvurmamalısınız. Çoğu kuruluş programlarında birtakım sınırlandırmalar yapmaktadır.
- Fon sağlayıcı birden fazla kuruluşun bulunduğu projeleri mi destekliyor?
- Fon sağlayıcı sizin önerdiğiniz miktarda kaynak sağlıyor mu? Örneğin 5000 Euro'dan fazla destek vermeyen bir kuruluşa 20000 Euro için başvuru yapmamalısınız. Kuruluşlar bütün bir projeyi desteklemeyi tercih etmeyebilir. Sizden ek fonlar bulmanızı bekleyebilirler.
- Fon sağlayıcı kuruluş doğrudan tümüyle bir projeyi mi kabul ediyor yoksa ön ve kısa bir araştırma mektubu mu tercih ediyor?

AŞAMA 4: ÖNERİNİN VERİLMESİ

Proje önerisi hazırlandıktan sonra, fon sağlayan kuruluşun ilgili kişisiyle yüzyüze veya en azından telefonla görüşülmesi önemlidir. Proje önerisi bir iyi niyet mektubu ekinde fon sağlayıcı kuruluşa sunulur. Bu durumda kısa ve açık 1 veya 2 sayfadan oluşan bir mektup yazılır. Bu mektup:

- Proje Önerisini tanımlar
- Gerçekleştirilmek istenen ölçülebilecek amaç ve hedefleri belirler
- Projenin bütçesini ve diğer kaynakları özetler
- Kuruluşun projeyi gerçekleştirmek için sahip olduğu yetenek ve nitelikleri açıklar.

Kontrol Listesi: Projeyi Gerçekleştirmek ve Sonrası için...

- Sonunda çabalarınız başarılı olduğunda ve somut bir proje için kaynak sağladığınızda fon sağlayıcı kuruluşu çalışmanın ilerlemesi ve sonuçları hakkında bilgilendirmeyi unutmayın.
- Her altı ayda bir alınan fonun kullanımı ve faaliyetlerin gelişimi hakkında kısa bir rapor (1-2 sayfa) yazın.
- Önerilen projede yapılacak herhangi bir değişikliği nedenleriyle birlikte fon sağlayıcı kuruluşa bildirin.
- Yapacağınız her yayın veya iletişimde fon sağlayıcının ismini belirtin ve logosunu kullanın.
- Fon sağlayıcı kuruluşun, fonun kullanımı veya projenin gidişi hakkında, soracağı her türlü soruyu cevaplamaya hazırlıklı olun. Proje ile doğrudan ilgili bütün faturaları saklayın.

Raporlama

Hemen hemen hiç bir kuruluş bir yıl sonunda verilecek yarım sayfalık bir rapor için destek sağlamaz. Çok kaliteli bir rapor hazırlamak çok önemlidir. Rapor faaliyet raporu ve mali rapordan oluşmalıdır.

Faaliyet raporunda şunlar olmalıdır:

1. Yapılan işlerin özeti
2. Projenin hedeflerinin çerçevesi
3. Hedefleri gerçekleştirmek için kullanılan yöntemlerin kısa bir tanımı
4. Kimin ne iş yaptığını belirten ayrıntılı çalışma tanımı (büyük ve küçük bütün faaliyetler belirtilmeli)
5. Ulaşılan ara hedefler
6. Geleceğe yönelik beklentiler

7. Proje ve sonuçlarının etkileri
8. Proje ile ilgili basına verilen her önemli açıklamanın eklenmesi
9. Projenin diğer ürünleri ve yayınların eklenmesi

Mali raporda proje çerçevesinde yapılan bütün harcamaların ayrıntılı analizi sunulur. Harcamaları kategorilere bölün. Eğer donör kuruluşun özel bir formatı yoksa, genellikle şu sınıflama kullanılır:

1. Personel (maaşlar, vergiler, proje kapsamında çalışan personelin sosyal sigorta ödemeleri, uzman gibi dışarıdan yapılan yardımlara ödenenler),
2. Seyahat (biletler, konaklama gibi projenin yapılması için kullanılan her türlü harcama),
3. Demirbaşlar (bilgisayar, faks makineleri, fotokopi makineleri, ofis mobilyaları gibi proje için alınan her türlü eşya),
4. Toplantılar (genellikle toplantı ve seminerler için yapılan harcamalar da ayrıca ayrıntılı bir şekilde sunulur),
5. Haberleşme giderleri (posta, kargo, telefon, internet giderleri),
6. Sarf malzemesi (bilgisayar programı, toner, kırtasiye malzemesi gibi malzemeler için yapılan harcamalar),
7. Ofis giderleri (kira, ısıtma, elektrik, telefon, internet bağlantısı ve bakım harcamaları bu kategoridedir).

Mali raporu proje önerisinde gösterilen bir şekilde sunmaya çalışın. Bu, sponsorun yapılan harcamaları proje teklifi ile karşılaştırması ve anlaması için yardımcı olacaktır. Yapılan harcamaların faturalarını kolayca incelenebilecek şekilde saklamayı unutmayın. Bazı sponsorların bu belgelerin kopyalarını isteyebileceğini hesaba katın.

Kontrol Listesi: Fon arama devam eden bir süreçtir. Bu süreçte şunlar aklınızda olsun!:

- Kurum içi mali yönetimi, gerekli şeffaflık ve kolay kontrolü sağlayın.
- Kuruluşunuzun uzun vadeli amaç, hedef ve stratejilerine bağlı olarak bir faaliyet programı oluşturun.
- Fonların web sayfalarını sürekli olarak kontrol edin.
- Bir takvime proje teslim tarihlerini işaretleyin ve sürekli güncelleyin

- Fonlara başvuru formlarını arşivleyin.
- Proje fikirlerinize uygun fonları belirleyin, kriterlerine göre değerlendirerek proje önerilerinizi hazırlayın.
- Olası fon sağlayıcı kuruluşları belirleyin. Üzerinde çalışmak üzere bir liste veya veritabanı oluşturun.
- Listeyi önerinize uygun olan 3-4 kuruluşa indirin.
- Seçilen kuruluşlar ile kişisel ilişki için bu kuruluşların yönetici kadrosunu inceleyin. Fonları yöneten kişilerle iletişimde olun.
- Her fon sağlayıcıya program ve önceliklerini gözönünde tutarak yaklaşın.
- Eğer fon projeniz ya da kuruluşunuz için uygun değilse başvuru yapmayın.
- Projeniz sonuçta kabul edildiğinde çalışmanın ilerlemesi ve sonuçlar hakkında kuruluşu bilgilendirin.
- Başarılı bir fon sağlamanın uzun süreli ilişkilere dayandığını unutmayın.

II. MALİ KAYNAK ENVANTERİ

A. FON OLANAKLARI

GEF (GLOBAL ENVIRONMENT FACILITY)

Küresel Çevre Fonu nedir?

Küresel Çevre Fonu, uluslararası işbirliği ve finansal faaliyetlerin şu dört kritik küresel çevre tehdidine yönelmesini güçlendirmek amacıyla kurulmuştur: biyolojik çeşitlilik kaybı, iklim değişikliği, uluslararası sular ve ozon tabakasının incilmesi. Toprak kaybı ve kalıcı organik kirleticiler (POPs) alanındaki ilgili çalışmalar da GEF kaynağına uygundur.

GEF'in uygulayıcı kurumları Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı'dır (UNEP).

GEF, ortak küresel çevresel gündemin tarafları olarak hükümetleri, öncü gelişme enstitülerini, bilimsel topluluk ve geniş bir sektör ve sivil toplum kuruluşları yelpazesini bir araya getirmektedir.

Odak Alanları

GEF fonları dört alanda toplanmaktadır: biyolojik çeşitlilik, iklim değişikliği, uluslararası sular ve ozon tabakası. Bu dört odak alanıyla bağlantısı bulunan toprak bozulması projeleri de GEF kaynağı için uygundur.

Biyolojik Çeşitlilik. GEF projelerinin neredeyse yarısını, dünyadaki biyolojik çeşitliliği koruma ve sürekli kullanma çabaları oluşturmaktadır. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinin finansal mekanizması olarak GEF, Sözleşmenin Taraflar'ndan, strateji, program öncelikleri ve kaynakların sözleşme amaçları için kullanılması ile ilgili uygunluk kriterleri konularında rehberlik almaktadır. Projeler genellikle şu dört kritik ekosistem çeşidinden bir veya bir kaçıyla biyolojik çeşitlilik üzerindeki tehditlerle mücadele ile ilgilenebilir: 1) kurak ve yarıkurak alanlar; 2) kıyı, deniz ve tatlı su kaynakları; 3) ormanlar ve 4) dağlar. Programa daha sonra beşinci madde olarak, tanımsal biyolojik çeşitlilik açısından önemli alanlar korunması başlığı da eklenmiştir.

İklim Değişikliği. İklim değişikliği ile ilgili projeler GEF'in finanse ettiği projeler içindeki ikinci büyük grubu oluşturmaktadır. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği (UNFCCC) Çerçeve Sözleşmesinin finansal mekanizması olarak GEF, sözleşmenin taraflarından, politika, program

öncelikleri ve Sözleşme ile ilgili uygunluk kriterleri konusunda yardım almaktadır. İklim değişikliği projeleri, sürdürülebilir kalkınma için, enerji sağlarken küresel iklim değişikliği riskini azaltmak için tasarlanmaktadır. GEF iklim değişikliği projeleri dört alanda oluşturulur: 1. Enerji etkinliği ve enerjinin korunmasının önündeki engelleri kaldırmak. 2.Uygulama maliyetlerini düşürüp, engelleri kaldırarak yenilenebilir enerji kaynaklarının geliştirmek. 3.Sera etkili gaz yayımı düşük enerji teknolojilerinin uzun vadeli maliyetlerini düşürmek. 4. Sürekli taşımanın gelişmesini desteklemek

Uluslararası sular. Bu projeler ülkelerin suyla ilgili ortak sorunların farkına varmalarını ve daha fazla bilgi edinmelerini, ortak çalışma yolları bulmalarını ve sorunların çözülmesi için gerekli önemli iç değişiklikleri üstlenmelerini sağlamaktadır. Su projelerinin üç kategorisi Su Odaklı Alan, Kara ve Su Entegre Odaklı Alan, ve Kirleticiler Odaklı Alandır.

Ozon tabakasının incelenmesi.: Ozon tabakasına zarar veren maddelerden vazgeçilmesi, hızlı, uzun vadeli ve küresel nitelikte çevresel faydalar sağlamanın etkili bir yoludur. GEF, Viyana Kongresinin Ozon Tabakasına Zarar Veren Maddelerle ilgili Montreal Protokolüyle ortaklaşa olarak, Rusya Federasyonu, Doğu Avrupa Ülkeleri ve Orta Asya Ülkelerinin ozon tabakasına zarar veren kimyasalları kullanmaktan vazgeçmelerini sağlayan projelere fon sağlamaktadır. Ülkemizde **ozon tabakasının incelenmesi konusu, GEF'in odak alanları dışında kalmaktadır.**

GEF, **ozon tabakasının incelenmesi dışında kalan odak alanlarla ilişkilerine göre toprak bozulması, çölleşme ve orman tahribatı gibi konulardaki projelere destek sağlamaktadır.**

Fon Türleri

Küçük Ölçekli Destekler. Sadece sivil toplum kuruluşu statüsündeki kuruluşlara destek sağlamaktadır. Yukarıdaki odak alanlarda tehditlerin çözümüne yönelik olarak hazırlanmış uygun projeler için 50,000 Amerikan Dolanna kadar ödenekler sunabilen programı UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) yönetmektedir. Küçük destek programının 2,000 Amerikan Dolanna kadar desteklediği proje geliştirme fonu da bulunmaktadır. Program ayrıca desteklediği sivil toplum kuruluşlarına gereksinimleri doğrultusunda kapasite artırımı çalışmalarını yürütmekte, teknik destek ve uzmanlık sağlamaktadır. Program, aralarında sivil toplum kuruluşları temsilcileri, akademisyenler, devlet kurumları temsilcilerinin bulunduğu tamamen ulusal bir komite tarafından kararlar alınarak yürütülmektedir. (Lütfen ayrıntı için "Küçük Destek Programı" başlıklı tabloya bakınız).

Orta Ölçekli Destekler. 50,000 ile 1,000,000 Amerikan Doları arasında mali destek sağlayan GEF programıdır. Sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra, akademik kurumlar, uluslararası kuruluşlar, özel sektör kuruluşları da başvurabilir ve ortak proje sunabilirler. (Lütfen ayrıntı için "Orta Ölçekli Destekler" başlıklı tabloya bakınız).

Web sayfası: www.gefweb.org

Büyük Ölçekli Destekler. 1,000,000 Amerikan Dolarının üzerinde bütçeye sahip projeleri desteklemektedir. GEF'in üç uygulayıcı kurumu (UNDP, UNEP ve Dünya Bankası) alıcı ülkelerin ulusal programlarıyla, öncelikleriyle ve GEF'in uygulama stratejisi ve programlarıyla uyumlu proje fikirleri geliştirmek için çalışmaktadır. Büyük ölçekli projelere yalnızca kamu kurumları başvurabilir.

Web sayfası: www.gefweb.org

Proje Geliştirme Fonu: GEF, hazırlık aşamasında olan projelere de destek sağlamaktadır. Destegın miktarı orta ölçek için 25,000 Amerikan Dolarına kadar, büyük ölçek için de 350,000 Amerikan Dolarına kadardır. Proje önerilerinin geliştirilebilmesi için gerekli verilerin ve altyapının sağlanması amacıyla kullanılacak bu fonlar sayesinde büyük bütçeli projeler katılımçılık esaslarına uygun biçimde geliştirilebilmektedir.

Web sayfası: <http://web.worldbank.org>, <http://www.gefweb.org>

Küçük ve Orta Ölçekli Girişim Programı (SME) Uluslararası Finans Kurumu ortaklığında ve Dünya Bankası bağlantılı olarak SME programı, pozitif çevresel etki gösteren ve finansal olarak uygulanması kolay olan projeleri, gelişmekte olan ülkelerdeki özel sektöre yatırım fırsatı sağlamak amacıyla desteklemektedir.

Web sayfası: www.ifc.org/sme/ veya www.ifc.org/enviro/EFG/GEF-SME-Program/gef-sme-program.htm

Küresel Çevre Liderliği Ödülü. 1997'de verilmeye başlanan Küresel Çevre Liderliği Ödülü her yıl, küresel çevreyi koruma konusunda uzun süreli ulusal veya uluslararası faaliyetlere belirgin biçimde öncülük etmiş yerel mülki amirler, hükümet görevlileri, sanayi önderleri veya sivil toplum kuruluşlarını onurlandırmaktadır. Açık aday gösterme süreci uygulanmakta ve ardından, dünyanın dört bir yanından seçkin çevre liderlerinin katılımıyla jüri incelemesi gerçekleştirilmektedir. Kazanan, geleneksel olarak 22 Nisan Dünya Günü'nde açıklanmaktadır.

Web sayfası: http://gefweb.org/Outreach/global_environment_leadership_.html

Küresel Çevre Fonu (GEF)- Küçük Destek Programı (SGP)

GEF Küçük Destek Programı (SGP) küresel çevre sorunlarına yerel çözümler geliştiren sivil toplum kuruluşlarına (STK) mali ve faal destek veren bir programdır. SGP'nin odak alanları biyoçeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı, toprak kaybının azaltılması, iklim değişikliği ile mücadele ve uluslararası suların korunmasıdır. SGP doğa tahribinin hepimizi tehdit ettiği ancak, genelde hassas ekosistemlerde yaşayan ve geçimleri doğal kaynaklara bağlı yoksulların daha çok risk altında olduğu gerçeğinden yola çıkmaktadır. Doğa koruma ve yenileme amacına yönelirken insanların refahı ve geçim kaynaklarını da gözeten projelere destek veren SGP, toplumsal hareketin hem insan, hem de doğanın ihtiyaçları arasındaki ince dengeyi koruyabileceğini göstermektedir. SGP, Türkiye'de 1993 yılından bu yana en fazla 50,000 USD ve ortalama 20,000 USD'lik küçük fonlarla 100'ün üzerinde projeye destek sağlamıştır.

SGP, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından uygulanır ve Birleşmiş Milletler Proje Hizmetleri Ofisi (UNOPS) tarafından 70'in üzerinde ülkede yürütülür. UNDP Programı, GEF'in üç uygulayıcı kurumu olan Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), UNDP ve Dünya Bankası adına uygular.

Fonun ana hedefleri nedir?	Odak alanları çerçevesinde faaliyet gösteren sivil toplum projelerine mali ve faal destek sağlamak. Bu yolla, toplumsal hareketin hem insan, hem de doğanın ihtiyaçları arasındaki ince dengeyi koruyabileceğini göstermek.
Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	Türkiye'de aşağıdaki odak alanlarındaki projeler SGP kapsamında desteklenmektedir: <ul style="list-style-type: none">• Biyolojik çeşitlilik (Tarımsal biyolojik çeşitlilik dahil);• Uluslararası sular;• İklim Değişikliği;• Toprak Bozulması Biyolojik çeşitlilik Zengin biyolojik çeşitlilik alanlarında koruma, yönetim ve sürdürülebilir kullanımı hedefleyen projeler SGP kapsamında desteklenmektedir. Temel olarak proje alanının biyolojik çeşitlilik açısından dünya çapında öneme sahip olması gerekmektedir. Buna göre aşağıdaki unsurlardan en az biri proje alanını tanımlıyor olmalıdır:

- Alan "sıcak nokta"dır; yani endemik, nesli tehlike altında veya ender türler açısından yoğundur ve tehdit altındadır;
- Alanda tür zenginliği yüksektir;
- Alanda ekosistem bütünsel olarak yoğun tehdit veya risk altındadır;
- Alan göç eden türler için önemlidir;
- Alan tarımsal açıdan önemli türler, gen havuzları barındırmaktadır;
- Proje alanı veya konusu uluslararası sözleşmelerin, anlaşmaların, kanunların (CITES, RAMSAR, IUCN Kırmızı Listeleri gibi) kapsamındadır.

Yukarıdakilerle birlikte, tarımsal açıdan önemli biyolojik çeşitliliğin (tarımsal gen kaynaklarının) korunması da SGP alanlarındandır.

Uluslararası Sular

SGP, uluslararası sular (nehir, göl, deniz) odak alanı kapsamında uluslararası sulara ulaşarak tehdit unsuru yaratan karasal kaynaklı yüzey ve yeraltı suları kirlenmesiyle mücadeleye öncelik vermektedir. Buna göre deniz ve sulakalan ekosistemlerinin artma kapasitelerini aşacak düzeyde, yaşayan organizmalarda birikim yapan zehirli maddeler ve ağır metal salınımının önlenmesine yönelik projeler SGP'nin uluslararası sular konusundaki önceliklerindedir.

Bununla birlikte aşağıdaki konular da öncelikler arasında belirtilebilir:

- Türleri tehlikeye sokan veya ekosistemleri tehdit eden organik, biyolojik kirlilik veya diğer atıkların önlenmesi;
- Uluslararası suların kıyılarında biyolojik çeşitliliği destekleyen hassas habitatların (kıyı sulakalanları, kıyı şeritleri ve mercanlar gibi) ekolojik karakterinin korunması;
- Uluslararası suların kıyılarında aşırı balık avlığı, aşırı tatlısu çekimi gibi sürdürülebilir olmayan doğal kaynak kullanımının önlenmesi.

	<p>İklim değişikliği SGP projeleri, İklim Değişikliği ile mücadele ve değişimin zararlı etkilerinin azaltılması yönünde politik, sosyal, teknolojik, teknik ve ekonomik engelleri kaldırılmasını ve ulaşılabılır, sürdürülebilir, iklim-dostu teknolojilerin ve önlemlerin bir yörede veya bölgede yayılmasını destekler. Bu odak alan kapsamında aşağıdaki konular da öncelikler arasında belirtilebilir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Enerji Tasarrufu ve Enerji Verimliliğinin Önündeki Engellerin Kaldırılması, • Yenilenebilir Enerji Kullanımının Önündeki Engellerin Kaldırılması ve Maliyetlerin Düşürülmesi Yoluya Özendirilmesi • Çevresel Olarak Sürdürülebilir Ulaşımın Özendirilmesi. <p>Toprak bozulması SGP, bu odak alanda, toprak bozulmasının sebeplerini gidermek ve ekosistem dengesi, işlev ve hizmetleri üzerine olumsuz etkilerini önlemek amaçlı projelere destek sağlar. Bu odak alan kapsamında aşağıdaki konular da öncelikler arasında belirtilebilir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sürdürülebilir toprak yönetimi; • Sürdürülebilir orman ve ağaçlık alan yönetimi; • Sürdürülebilir mera/ otlak yönetimi.
Coğrafi odak	<p>Tüm Türkiye. SGP, tüm Türkiye'den proje tekliflerine açık olmakla birlikte, koruma alanları içinde veya çevresinde, birbirini destekleyen bir seri projenin oluşmasını özellikle desteklemektedir. Bunun bir örneğini Küre Dağları Milli Parkı için başlatmıştır.</p>
Uygun olmayan proje tipleri	<p>Çevreye duyarlı, ancak SGP çerçevesi dışındaki projeler SGP tarafından desteklenmemektedir. Örneğin biyolojik çeşitlilik ve kaynak koruma ile doğrudan ilişkilendirilmeyen ağaçlandırma projeleri, herbaryum, botanik bahçeleri, gen havuzları gibi ex-situ koruma faaliyetleri bunlar arasındadır. Ayrıca, tabana ulaşmayacak, enerji teknolojilerine yönelik salt</p>

	araştırma geliştirme (AR-GE) çalışmaları; GHG salımına etkileri olmadığından küresel yarar bulunmayan, CNG (Sıkıştırılmış Doğal Gaz) veya LPG (Likit Petrol Gazı) otobüsler, taksiler, üçteker taşıyıcılar veya motosikletler. ¹
Uygun kuruluşlar	Proje sunan kuruluşta aranan özellikler: <ul style="list-style-type: none"> • Kar amacı gütmeyen bir sivil toplum kuruluşu veya toplum tabanlı örgüt olması; • Projenin gerektirdiği teknik altyapı, bilgi ve deneyime sahip olması; • Proje yönetimi, proje raporlama ve muhasebesi konularında deneyimli veya potansiyeli olan.
Tercih edilen proje uzunluğu	1-2 yıl
Verilen destek	Maksimum 50.000 Amerikan Doları Önemli Not: SGP Proje Geliştirme sürecinde, proje ilgili taraflarının toplanması, başlangıç verilerinin toplanması için 2,000 dolara kadar proje geliştirme fonu (PG) sağlayabilmektedir.
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	Aksi duyurulmadığı sürece, başvuruya sürekli açıktır. Komitenin toplandığı dönemlerde başvuruda bulunan projeler değerlendirilir.
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Seçim süreci: <ul style="list-style-type: none"> • Proje ön başvurularının UNDP-SGP Koordinatörlüğüne iletilmesi; • Ön başvuruların UNDP-SGP Koordinatörlüğüne değerlendirilmesi; • UNDP-SGP Koordinatörlüğüne GEF kapsamında bulunan projeler için, detaylı proje teklifinin hazırlanması; • Proje Teklifinin SGP Ulusal Yönlendirme Komitesine sunulması; • Komite tarafından projenin değerlendirilmesi; ve • Projenin destek için onaylanması, reddedilmesi veya değişiklik önerisi ile bir sonraki değerlendirme dönemine bırakılması;

¹ Bazı CNG dönüştürmeleri GHG salımını azaltabilir fakat GHG'yi yayan kasıtsız ve kaza sonucu oluşan sızıntılar bazen salımı artırabilir veya sistemin bütünü küresel yarar ortadan kaldırabilir.

	<ul style="list-style-type: none"> • Destek için onaylanan proje sahibi STK ile UNDP arasında sözleşme imzalanması ile projenin başlaması.
Özel başvuru formları	www.gefsgp.net
İletişim bilgileri	<p>Z. Bilgi Buluş veya A. Özge Gökçe Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) SGP Ulusal Koordinatörlüğü</p> <p>Birlik Mah. 2. Cadde No: 11 06610 Çankaya / Ankara Tel: 0312 454 11 31 veya 32 Faks: 0312 496 14 63-65 E-posta: gef.sgp@undp.org www.gefsgp.net</p>

Küresel Çevre Fonu (GEF) - Orta Ölçekli Projeler

Fonun ana hedefleri nedir?	Küresel Çevre Fonu (GEF), küresel çevrenin korunabilmesi için; gelişmekte olan ülkelerde, ekonomik geçiş süreci içerisinde çevrenin korunması ve yönetimi ile ilgili projelere kaynak sağlamaktadır.
Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	Bkz. GEF Küçük Destek Programı (SGP) kriterleri.
Coğrafi odak	Türkiye
Uygun olmayan proje tipleri	GEF kriterlerine uymayan projeler kabul edilmez.
Uygun kuruluşlar	Hükümetler, sivil toplum kuruluşları, akademik kurumlar, uluslararası kuruluşlar, özel sektör kuruluşları
Tercih edilen proje uzunluğu	Belirtilmemiş.
Verilen destek	Her bir proje için temin edilecek destek 1.000.000 Amerikan Doları'ndan daha fazla olamaz.
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	Başvuruya sürekli açıktır. Orta ölçekli projeler için proje faaliyetleri,

	<ul style="list-style-type: none"> • Ulusal öncelikler ve programlarla uyumlu olmalıdır. • Bir ya da daha fazla GEF odak alanı ile uyumlu olmalıdır. • GEF'in uygulama stratejisi ile uyumlu olmalıdır. • GEF mali desteğinin, küresel çevreye katkı vereceği gerekçelendirilmiş bir proje için istenmiş olması gereklidir. • Proje tasarımı ve uygulaması aşamasında halkın katılımını sağlamalıdır. • Proje, GEF Odak Kurumu olan T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından onaylanmış ve kabul edilmiş olmalıdır.
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Orta Ölçekli Projeler Programı, UNDP, UNEP ve Dünya Bankası tarafından uygulanmaktadır. Bütün proje teklifleri yukarıda sayılan uygulama kuruluşlarından biri aracılığıyla GEF'e sunulabilir.
Özel başvuru formları	Türkiye'de UNDP'den ve Dünya Bankası'ndan temin edilebilecek bir bilgi paketi bulunmaktadır. Bu yayın paketin; (1) proje fikrinin sunumu için bir proje önbaşvuru formu, (2) proje hazırlama safhasının desteği için verilebilecek en fazla 25.000 Amerikan Dolar'lık Geliştirme Fonu (PDF) formu ve (3) GEF onayına sunulmak üzere hazırlanacak projeler için proje ön başvurusu örneğini içermektedir. (http://www.worldbank.org/html/gef .)
İletişim bilgileri	<p>Hansin Doğan Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Birlik Mah. 2. Cadde No: 11 06610 Çankaya / Ankara Tel: 454 11 29 Faks: 0312 496 14 63-65 E- posta: hansin.dogan@undp.org www.undp.org/gef</p>

Karadeniz Ekosistemini Koruma Projesi-Küçük Ölçekli Destek Programı

Fonun ana hedefleri nedir?	Küçük ölçekli destek fonu programı aracılığıyla ötrofikasyonun azaltılması konusunda çalışan halka yardım etmek ve bölgedeki sivil toplum kuruluşlarına destek olmak. Ötrofikasyon, tehlikeli atıklar ve benzeri kirleticilerin kontrolü ve Karadeniz ekosisteminin iyileştirilmesi.
Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	Ötrofikasyon, tehlikeli atıklar ve benzeri kirleticilerin kontrolü Okullarda çevre eğitimi Organik Tarım uygulamaları
Coğrafi odak	Bulgaristan, Gürcistan, Romanya, Rusya, Türkiye, Ukrayna
Uygun olmayan proje tipleri	Belirtilmemiş
Uygun kuruluşlar	Sivil toplum kuruluşları
Tercih edilen proje uzunluğu	1 yıl
Verilen destek	50,000 Amerikan Doları
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	II. Kısım başladığında belirlenecektir. Proje başvuruları için son tarih Mayıs 2004'tür. Gerekli bilgiler için web sayfasını düzenli ziyaret ediniz.
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Belirtilmemiş
Özel başvuru formları	www.gefweb.org
İletişim bilgileri	Mr. Victor Pisotskiy (BSERP) Karadeniz Ekosistemini Koruma Projesi (BSERP) Tel: 0 212 227 99 27 Faks: 0 212 227 99 33 E-mail: vpisotskiy@blacksea-environment.org http://www.blacksea-environment.org/

AVRUPA TOPLULUĞU'NUN ÇEVRE KORUMA DESTEK PROGRAMLARI

Avrupa Topluluğu Türkiye gibi adaylık sürecinde olan ülkelere çevrenin korunabilmesi için üretilen projelere çeşitli programlar altında destek vermektedir. Bu destek programlarını iki başlık altında inceleyebiliriz:

1. Çok uluslu programlar

Avrupa Topluluğu'nun çok uluslu çevre destek programı olan LIFE, Avrupa Topluluğu çevre politikalarını ve yasalarını destekleyen bir finansal araçtır. Üç temasal bileşeni vardır: LIFE-Çevre, LIFE-Doğa ve LIFE-Üçüncü Ülkeler. LIFE, Topluluğun çevre politikalarının ve yasalarının uygulanması, güncellenmesi ve geliştirilmesine katkıda bulunan, özellikle çevre politikalarının diğer politikalarla entegrasyonu ve topluluğun sürekli gelişimiyle ilgili çevresel faaliyetlere mali destek vermektedir. Her üç bileşen de çevreyi geliştirmeyi amaçlarken her birinin kendine ait öncelikleri vardır. Türkiye sadece LIFE Üçüncü Ülkeler Programından faydalanabilmektedir.

2. Türkiye için açılan programlar

Bu destek programları Avrupa Topluluğu'nun http://europa.eu.int/comm/environment/funding/intro_en.htm ve Avrupa Topluluğu Türkiye Temsilciliğinin <http://www.deltur.cec.eu.int> web sayfalarında duyurulmaktadır. Programlarla ilgili bilgileri güncellemek ve başvuru koşulları hakkında bilgi alabilmek için bu web sitelerini düzenli olarak ziyaret etmek faydalı olacaktır.

Bu rehber içinde, çevre koruma konuları için uygun olan LIFE Üçüncü Ülkeler ve Yerel Sivil Girişimler Mikro Projeler Programı için ayrıntılı bilgi verilmektedir.

Life-Üçüncü Ülkeler

LIFE-Üçüncü Ülkeler, Akdeniz ve Baltık Denizi çevresindeki bazı üçüncü ülkelerdeki, uygunluk kriterlerini karşılayan çevresel projelerin mali desteklenmesini amaçlamaktadır.

Türkiye sadece LIFE - Üçüncü Ülkeler Programından faydalanabilmektedir.

Fonun ana hedefleri nedir?

LIFE-Üçüncü Ülkeler'in özel hedefi, çevresel sektörde ve çevresel politikalar ile faaliyet planlarının geliştirilmesinde ihtiyaç duyulan kapasitelerin ve yönetim yapılarının oluşturulmasına katkıda bulunmaktır. Bu kurumsal ve kapasite yaratıcı yardımlar ile LIFE-Üçüncü Ülkeler, AT çevresindeki

	<p>bölgelerde ulusal çevre politikalarının güçlendirilmesine ve dolayısıyla çevre korumanın artırılmasına katkıda bulunmaktadır.</p>
<p>Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?</p>	<p>Komisyon, proje tekliflerinin bölgedeki diğer ülkelerde ve/veya alanlarda tekrar kullanılabilir, ya da bölgesel seviyede halkın fikirlerini güçlü biçimde etkileyebilecek çözümler üretmesine önem vermektedir. Projenin, ulusal, bölgesel ve uluslararası öncelikler bazında çevreyle bağlantısı da önem taşımaktadır. Sınırları aşan ve bölgesel projeler (iki ya da daha fazla ülke içeren) teşvik edilmektedir. Sunulan teklifler, sonuçların tekrar kullanılması ve yayılması ile ilgili faaliyetler içermelidir.</p> <p>Kriterler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Proje LIFE-Üçüncü Ülkeler'in özel hedefi ile aynı yönde olmalıdır. Proje, çevresel sektörde ve çevresel politikalar ile faaliyet planlarının geliştirilmesinde gereksinim duyulan kapasitelerin ve yönetim yapılarının oluşturulmasına katkıda bulunmalıdır. 2. Komisyon sadece aşağıda belirtilen projeleri onaylamaktadır: <ul style="list-style-type: none"> • Avrupa Topluluğu çevre politikalarına uygun olan • Ulusal çevresel faaliyet planları ve programları çerçevesinde kararlaştırılan önceliklere uygun olan, • Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansında (UNCED) benimsenen kararlara uygun olan, • Akdeniz Eylem Planı (MAP) ve Akdeniz'in Deniz ve Kıyı Bölgelerinin Korunması için Barselona Sözleşmesi çerçevesinde kabul edilen ilkelere uygun olan, • Yaban Hayvanlarının Göçmen Türlerinin Korunması için Bonn Sözleşmesi ve Avrupa Yaban Hayatının, Doğal Habitatların Korunması için Bern Sözleşmesi ve Karadeniz, Akdeniz Deniz Memelilerinin Korunması Anlaşması çerçevelerinde kabul edilen ilkelere uygun olan, • Kısa ve Orta Vadeli Çevresel Öncelikler Faaliyet Programı (SMAP) / Avrupa-Akdeniz Ortaklığında üzerinde anlaşmaya varılan önceliklerle uyumlu olan.

	<p>3. Proje LIFE Yönetmeliğinin, aşağıda belirtilen, altı kriterini karşılamalıdır:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bölgesel ve uluslararası yönerge ve düzenlemelerin uygulamasına katkıda bulunarak Topluluğu ilgilendirmeli. • Uluslararası, ulusal ve bölgesel düzeyde sürdürülebilir kalkınmaya fayda sağlayacak yaklaşımlara katkıda bulunmalı. • Bölgede ve ilgili sektörde ana çevre sorunlarına çözümler sağlamalı. • Sınırlararası, ülkelerarası veya bölgesel düzeyde işbirliğini geliştirmeli. • Teknik önerilerin teknik açıdan fizibilitesi, zaman çizelgesi, bütçe, yönetim ve parasal değer açısından uygulanabilirliğini garanti etmeli. • Teknik ve mali açıdan güvenilir katılımcılar tarafından yürütülmelidir.
Coğrafi odak	Türkiye, Amavutluk, Cezayir, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Mısır, İsrail, Ürdün, Lübnan, Fas, Suriye, Batı Şeria ve Gaza ve Rusya Batlık Hattı (Kaliningrad ve St. Petersburg bölgeleri)
Uygun olmayan proje tipleri	<ul style="list-style-type: none"> • Akdeniz ile bağlantılı olmayan proje önerileri • Uygun olmayan bölge / ülkeler. (Karadeniz gibi) • LIFE Yönetmeliğinin gereksinimleri ve kriterleri ile uyumlu olmayan • Avrupa Topluluğunu ilgilendirmeyen - son derece yerel projeler • Bütçesi sadece/çoğunlukla uygun olmayan harcamalardan oluşan projeler • 12 aydan daha uzun süredir aynı konuda devam eden başka bir proje ile çakışan projeler • Fon oranının uygun olmaması (örneğin; bütçenin %80'inin LIFE'dan talep edilmesi)
Uygun kuruluşlar	Bununla birlikte LIFE, yerel, ulusal veya bölgesel düzeyde (bölgesel düzey iki veya daha fazla ülkenin katılımını içermektedir) projeler ileri sürmek ve uygulamak isteyen herhangi bir yasal statüdeki kişiler, şirketler, uluslararası statüye sahip ve Akdeniz Bölgesinde çevrenin korunması için faaliyet gösteren kamu kuruluşlarına ve sivil toplum kuruluşlarına da açıktır.

Tercih edilen proje uzunluğu	Standart bir süre olmamasına karşın üçüncü ülkelerdeki projeler genellikle 1 yıl ile 3 yıl arasında sürmektedir.
Verilen destek	Proje yönetiminin güvenilir olmasını ve kullanılabilir fonların maliyet-etkin biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla Komisyon, toplam maliyeti 300000 EURO'nun üzerinde ve 800000 EURO'nun altında olan projeleri onaylamaktadır. Topluluğun mali desteği uygun proje maliyetinin %70'iyle sınırlıdır.
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	Her yıl yeniden duyurulmaktadır.
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Başvurular Çevre ve Orman Bakanlığı Dış İlişkiler ve AB Dairesi aracılığı ile yapılmak mecburiyetindedir.
Özel başvuru formları	<p>http://europa.eu.int/comm/environment/life/funding/index.htm</p> <p>İletişim bilgileri European Commission Environment Directorate-General ENV.D.1 - The Life Unit BU-9 2/01 Rue de la Loi, 200 B- 1049 Brussels, Belgium Faks: 32 (0)2 2969556 Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği Yerel Sivil Girişimler Mikro Proje Programı Bölüm C Kurumsal Yapılandırma, Sivil Toplum Uğur Mumcu Caddesi 88/4, 06700 Ankara Tel: 0 312 446 55 11 delegation-turkey-microgrant@cec.eu.int http://www.deltur.cec.eu.int Çevre ve Orman Bakanlığı Eskişehir Yolu 8. Km. Ankara Tel: 0 312 2879963 Faks: 0 312 2853739</p>

Türkiye Topluluk Programları – Halk Sağlığı Çerçeve Programı

Fonun ana hedefleri nedir?	Halk sağlığı
Fonun teması / kriterleri? etkinlik / proje tipi?	Kirliliğe bağlı hastalıklar, kanserle mücadele, Ana AIDS ve bulaşıcı hastalıkların önlenmesi, uyuşturucu bağımlılığı ile mücadele, yaralanmaların önlenmesi, sağlığın izlenmesi faaliyetleri
Coğrafi odak	Türkiye
Uygun olmayan proje tipleri	Belirtilmemiş
Uygun kuruluşlar	Kamu kurum ve kuruluşları, mesleki demekler, bilimsel kurumlar, sivil toplum kuruluşları
Tercih edilen proje uzunluğu	Belirtilmemiş
Verilen destek	Programın uygulanması için 2001-2006 dönemi için Topluluk bütçesinden 300 milyon Euro ayrılmıştır
Son başvuru tarihi ve koşulları	Web sayfasında sürekli yenileniyor ve başvuru duyuruluyor
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	AB Komisyonu
Özel başvuru formları	Belirtilmemiş
İletişim bilgileri	www.deltur.cec.eu.int

Bölgesel Çevre Merkezi - Türkiye (REC)

Merkezi ve Doğu Avrupa için Bölgesel Çevre Merkezi (REC), 1990 yılında Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Komisyonu ve Macaristan tarafından kurulmuş bağımsız uluslararası bir kuruluştur. Bugün, tarafsız ve kar amacı gütmeyen bir kuruluş olarak çalışan REC'in hukuki

temeli, 28 ülkenin hükümetleri ve Avrupa Komisyonu tarafından imzalanmış bir tüzüğe dayanmaktadır.

REC, sürdürülebilir kalkınmanın çeşitli alanlarında çalışarak, paydaşlara çevre politikaları, biyoçeşitlilik, iklim değişikliği, yenilenebilir enerji, çevresel bilgi ve atık yönetimi gibi konularda etkin çözümler üretmeleri için destek vermektedir.

REC'in Merkez Ofisi, Macaristan'dadır. Merkez ofisinin yanı sıra, REC'in 16 ülke ofisi ve 3 saha ofisi vardır. REC'in en yeni ülke ofisi 27 Mayıs 2004 tarihinde Türkiye'de (Ankara) resmi olarak faaliyete geçmiştir. REC Türkiye Ofisi'nin hukuki temeli, REC Sözleşmesi ve REC ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan İkili Anlaşmaya dayanmaktadır. REC Türkiye'nin kuruluşu 2004'te TBMM tarafından onaylanmıştır. REC, Türkiye'deki ofisini, Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye 2002-2004 Mali Yardımları çerçevesinde sağladığı kaynaklar aracılığıyla açmıştır.

REC Türkiye'nin Misyonu ve Amaçları

REC Türkiye ülke ofisinin genel amacı, Avrupa Komisyonu tarafından sağlanan mevcut mali yardım çerçevesinde, Türkiye'nin çevre konusunda hukuki, kurumsal, teknik ve yatırım alanlarına yönelik kapasitesini güçlendirmek, böylelikle de AB çevre müktesebatının etkili bir şekilde uygulanması sürecini hızlandırmaktır. REC'in misyonuyla uyumlu olarak, Türkiye ofisi, hükümetler, sivil toplum kuruluşları (STK'lar), özel sektör ve diğer çevresel paydaşların arasında işbirliğini destekleyerek ve serbest bilgi değişimi ile çevresel karar alma süreçlerine kamu iştirakini sağlayarak Türkiye'nin çevre sorunlarının çözülmesine destek olmaktadır.

REC Türkiye ayrıca, ortak sorunlara hitap etmelerini sağlamak amacıyla bütün paydaşları biraraya getirmek için bir katalizör görevi üstlenmekte ve çevre konularında etkili diyalogları teşvik etmektedir. Bu yaklaşım, Türkiye'de paydaşlar arasında ortaklık ve işbirliği artıyor olsa da etkili ve verimli işbirlikleri oluşmadan önce, hitap edilecek öncelikli alanların hala var olması açısından özellikle önemlidir.

REC'in Türkiye'deki program hedefleri aşağıdaki alanlarda yoğunlaşacaktır:

Avrupa Birliği'ne katılım süreci

REC, bu alandaki tecrübesiyle, Türkiye'deki ilgi odaklarının REC ağına dahil ülkelerin AB katılım sürecine ait programlara ulaşabilmesine aktif olarak katkıda bulunacaktır. Buna ek olarak, çevresel aktörlerin özel ihtiyaçlarına yönelik özel programlar geliştirilecektir.

Sivil toplumun gelişimi

Türkiye'de sivil toplumun, öncelikle çevre konusunda faaliyet gösteren yerel sivil toplum kuruluşlarının güçlendirilmesine özellikle ihtiyaç duyulmaktadır. REC Türkiye, tabandan gelen çevre hareketlerinin, kamu bilincinin ve bölgesel/yerel seviyede katılımın desteklenmesi için önemli bir oyuncu olacaktır.

Halkın katılımı ve bilinçlendirilmesi

Düşük çevre bilinci ve karar alma süreçlerine merkezi bir yaklaşımın toplamı çevre konularında halkın katılımı için çok az sayıda fırsat yaratmaktadır. REC, Türkiye'de halkın katılımı ve bilinçlendirilmesine yönelik teknik destek ve bilgiye sahiptir.

REC Türkiye, bu hedeflere ulaşmak için dört program çerçevesinde çalışmalarını sürdürmektedir: Bu programlar ;Kapasite Geliştirme Programı, Çevresel Bilgi Programı, Hibe Programları ve Özel Programlar'dır. Aşağıda çevresel ilgi ortaklarını, özellikle STK camiasını desteklemek amacıyla oluşturulan "Hibe Programları" hakkında ayrıntılı bilgiler yer almıştır.

REC Türkiye Hibe Programları

Hibe Programları, küçük ve ulusal hibeler aracılığıyla çevre STK'ları ve yerel yönetimlere (sadece ulusal hibeler) mali destek temin etmektedir. Özel sektör ve akademik kurumlar gibi diğer paydaşlar da STK'lar ve yerel yönetimlerle işbirlikleri aracılığıyla Hibe Programlarına katılabilirler. Bu çerçevede;

Küçük Hibeler: Yerel STK'ları, kuruluş, teşkilatlanma ve proje geliştirme faaliyetlerinde desteklemek için planlanmıştır. STK'lara, teklif ettikleri projelerde, diğer STK'lar, yerel idareler gibi paydaşlarla ortaklık geliştirmeleri önerilmektedir. Uygun bulunan teklifler 10,000 Euro'ya kadar desteklenecektir.

Ulusal Hibeler: STK'ların ve yerel idarelerin, halkın bilinçlendirilmesi programları, kampanyalar ve forumlar da dahil olmak üzere ulusal önemdeki alanları konu alan projelerini desteklemek için planlanmıştır. Öncelik, ulusal düzeyde çarpan etkisi yaratabilecek ve REC Türkiye'nin hibe duyurularıyla uyumlu olarak seçilen tematik alanlardaki projelere verilecektir. Öncelikli alanlar ve gereksinimler, STK'ların ve yerel idarelerin doğrudan girdilerine imkan verecek biçimde tasarlanmış bir "ihtiyaç analizi" çalışmasıyla belirlenmektedir. Uygun bulunan teklifler 50,000 Euro'ya kadar desteklenecektir.

Fonun ana hedefleri nedir?

Hibe Programlarının hedefi, STK'lar ve yerel idareler başta olmak üzere, çevresel paydaşları, çevrenin korunması ve sürdürülebilir kalkınma alanlarındaki etkinliğini ve çalışma kapasitelerini artırmak amacıyla mali olarak desteklemektir. İlke olarak, Hibe Programları, Avrupa Birliği fonlarının, proje uygulama konusunda yerel idareler ve diğer paydaşlarla kurulacak ortaklıklar çerçevesinde, öncelikle STK'lara yönlendirilmesini sağlamayı hedeflemektedir.

Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	Türkiye'de çevre alanında faaliyet gösteren STK'lar, yerel idareler ve diğer paydaşların faaliyetlerini ve proje uygulamalarını mümkün kılmak, Farklı paydaşlar arasındaki işbirliği yaklaşımlarını, ortak projeleri, faaliyetleri ve girişimleri finanse etmek suretiyle desteklemek, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım sürecine tüm paydaşların dahil edilmesini hızlandırmak.
Coğrafi odak	Türkiye
Uygun olmayan proje tipleri	Belirtilmemiş
Uygun kuruluşlar	Program, yerel idareler ve kayıtlı STK'ları, hazırlamış oldukları proje teklifleri üzerinden desteklemektedir. Kamu kuruluşları, iş dünyası ve diğer paydaşların, proje lideriyle birlikte proje ortağı olarak Programa başvurması özellikle teşvik edilmektedir.
Tercih edilen proje uzunluğu	
Verilen destek	Çok ortaklı yaklaşımlar özellikle teşvik edilirken, ortaklık girişimleri gerekli görülmektedir. Uygun bulunan teklifler 10,000 ila 50,000 Euro arasında desteklenecektir.
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	İlk duyuru 2004 yılı sonu
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Hibe Programları REC Türkiye Ofisi tarafından yürütülmektedir. Başvurular için yapılan çağrını takip eden süreçte hazırlanan bütün proje teklifleri REC Türkiye'ye teslim edilir. Proje teklifleri "Hibe Değerlendirme Komitesi" tarafından değerlendirilmektedir. Hibe Değerlendirme Komitesi'nin üyeleri, adil bir rekabet ve şeffaf bir seçim sürecini temin etmek üzere çevresel paydaşların içinde bulunduğu geniş bir yelpazeden seçilmiştir. Hibeye hak kazanan projelerin faaliyetleri, yine REC Türkiye tarafından yakından izlenecek ve sonuçları değerlendirilecektir.

<p>Özel başvuru formları</p>	<p>Hibelerin yönetim sürecini, hibe seçim kriterleri ve verilecek hibeleri de içerecek biçimde tanımlayan bir "REC Türkiye Hibe Rehberi" hazırlanmaktadır ve talep edilmesi halinde yararlanıcılar bu yayını temin edebileceklerdir. Hibe Rehberine göre hazırlanmış hibe fırsatları ve proje hazırlama kriterlerinin ayrıntıları, elektronik ortamda ve yazılı olarak yararlanıcıların erişimine sunulacaktır. Hibe tekliflerinin aşağıda özetlenen üç temel unsurunu içermesi beklenmektedir:</p> <ul style="list-style-type: none">• Proje başlığı: etkileri, ilgisi, sürdürülebilirliği ve tekrarlanabilirliği• STK özellikleri: kurumsal altyapısı ve önceki deneyimi• Teklif içeriği: eylem planı ve bütçe
<p>İletişim bilgileri</p>	<p>Güzin Arar Hibe Programları Proje Yöneticisi Bölgesel Çevre Merkezi REC Türkiye Ceyhan Atuf Kansu Caddesi No:102 Balgat, Ankara - Türkiye Tel: (90 312) 284 95 55 Faks: (90 312) 287 01 10 E-posta: guzin.arar@rec.org.tr Web sitesi: www.rec.org.tr</p>

ELÇİLİK VE KÜLTÜR DERNEKLERİNE AİT PROGRAMLAR

British Council değişim ve Ziyaret Programı

Değişim ve Ziyaret Programı, Türkiye'deki kurumlara İngiltere'de, özellikle gelişmiş olan uzmanlık alanlarındaki, birikimden doğrudan yararlanma fırsatı sunmaktadır.

Fonun ana hedefleri nedir?	Program, belirli bir proje üstünde çalışmak üzere, Türkiye'den uzmanları İngiltere'ye göndermek ve İngiliz uzmanları Türkiye'ye getirmek suretiyle kurumlar arasındaki bilgi, beceri, eğitim ve araştırma değişimine yardımcı olur.
Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	Biyolojik çeşitlilik, enerji verimliliği, sürdürülebilir tarım, ormancılık, kentsel kalkınma, entegre kıyı yönetimi, sürdürülebilir turizm, çevre eğitimi
Coğrafi odak	Türkiye ve İngiltere arasında
Uygun olmayan proje tipleri	<ul style="list-style-type: none">• ekipman• yayınlar, kitaplar ve malzemeler• laboratuvar malzemesi• bedava İngilizce dil öğretimi• çevirmenler• İngiltere'de uzun vadeli eğitim, örneğin yüksek lisans veya doktora derecesi için
Uygun kuruluşlar	Üniversitelerden, hükümet ve sivil toplum kuruluşlarından (STKlar) ve araştırma kurumlarından başvurular kabul edilmektedir. Sivil toplum kuruluşları, çevre ve yerel toplum grupları gibi kar amacı gütmeyen kuruluşlar olmalıdır.
Tercih edilen proje uzunluğu	Belirtilmemiş.
Verilen destek	Program, uluslararası ekonomi sınıfı uçak bileti, yerel ulaşım ve yaşam giderlerine katkıda bulunmaktadır. Giriş ücretleri ödenmemektedir. Program, eleman değişim giderlerini de karşılamamaktadır.

<p>Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları</p>	<p>Her yıl 3 adet başvuru dönemi bulunmaktadır. Bu dönemlerin bitiş tarihleri aşağıdaki gibidir: 1 Mayıs, 30 Eylül, 31 Aralık. Başvurular, önerilen etkinliğin başlamasından en az 3 ay önce yapılmalıdır. Karar, başvuru tarihinin bitiminden sonra 6 hafta içinde duyurulmaktadır. Başvurunuzu herhangi bir tarihte yapabilirsiniz, ancak değerlendirmeye alınması için o dönemin son başvuru tarihine kadar beklenecektir. Başvurular, öz geçmiş ve gidilecek kurumdan bir davet mektubu veya katılacak etkinlik veya konferansın programıyla birlikte yapılmalıdır.</p>
<p>Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?</p>	<p>Ziyaret veya değişimler iki taraflı ve çok taraflı kurumların sağlayacağı daha büyük parasal desteklere önyak olmaktadır. Başka sponsorlar tarafından da desteklenen değişim veya ziyaretler de değerlendirilmeye alınmaktadır.</p>
<p>Özel başvuru formları</p>	<p>Belirtilmemiş İletişim bilgileri Esat Caddesi No: 41 Kücüksat, 06660 Ankara Tel +90 312 410 36 00 bc-ankara@britishcouncil.org.tr British Studies berrakaltun@britishcouncil.org.tr http://www.britishcouncil.org.tr/science/excappform.htm</p>

Birleşik Krallık Avrupa İçin Çevre Fonu – Küçük Çevre Projeleri Destek Programı

<p>Fonun ana hedefleri nedir?</p>	<p>Sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin uluslararası ölçekte yaşama geçirilmesine destek olmak</p>
<p>Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?</p>	<p>AB üyelik sürecindeki ülkeler için doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi, acil çevre sorunları, çevreyi geliştirmek amaçlı bilinçlendirme, halkın çevre karar mekanizmalarına katılımı alanlarında kapasite geliştirme projeleri ve AB tarafından desteklenme imkanı bulamayan projeler öncelikli projeler</p>

Coğrafi odak	Türkiye
Uygun olmayan proje tipleri	Araştırma projeleri
Uygun kuruluşlar	Kamu kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, akademik kuruluşlar
Tercih edilen proje uzunluğu	Belirtilmemiş
Verilen destek	Ortalama 5000-10.000 £. Tavan miktar 15.000£
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	Her yıl içinde belirli zamanlarda
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	İngiliz Hükümeti Çevre, Gıda ve Kırsal İşler Bakanlığı-defra
Özel başvuru formları	Web sayfasında veriliyor.
İletişim bilgileri	Özlem Altuğ İngiliz Büyükelçiliği, Ankara Tel: (0312) 455 32 71 Ozlem.altug@fco.gov.uk http://www.defra.gov.uk/environment/internal/enveurofund/index.htm

Hollanda Elçiliği Küçük Projeler Programı (MATRA/KAP)

Matra Hollanda Dışişleri Bakanlığının bir programıdır. Merkez ve Doğu Avrupa'daki sosyal dönüşüm sürecini destekleme amaçlı, birçok bileşene sahip, büyük çaplı bir çabadır. Matra, mevcut özel(sivil) girişimlerle ilgilidir. Açık, çoğulcu ve demokratik toplumun ve oturmuş bir hukuk sisteminin daha fazla geliştirilmesine katkıda bulunan faaliyetler üzerine odaklanmaktadır. Matra özellikle sivil toplum yapısının güçlendirilmesini, özel güçlerle kamu düzeni arasındaki verimli etkileşimin önemini vurgulamayı amaçlamaktadır. Matra Küçük Elçilik Projeleri Programı (Matra/KAP), bu çatının bir parçasıdır.

Fonun ana hedefleri nedir?	Matra özellikle sivil toplum yapısının güçlendirilmesini, özel güçlerle kamu düzeni arasındaki verimli etkileşimin önemini vurgulamayı amaçlamaktadır.
----------------------------	--

<p>Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?</p>	<p>Proje, çoğulcu demokratik topluma yönelik sosyal dönüşümü amaçlamalı; daha güçlü ve daha çeşitli bir sivil topluma bir şekilde katkıda bulunmalıdır.</p>
<p>Uygun faaliyet örnekleri:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sivil toplum kuruluşların fon yaratma, organizasyon yapma, halk tabanını genişletme, hükümetle ilişkilerini geliştirme kabiliyetlerini artırma gibi yollarla bu kuruluşları güçlendirme girişimleri. • Hukuk egemenliğini güçlendirecek girişimler. • İnsan hakları, kültürel azınlıklar, çevre, yerel yönetim işlerine halkın katılımı vb konularda seminer organizasyonu. • Reform süreciyle ilgili broşür, kitapçık, sürekli yayın yayımlanması. • Proje yerel girişimden doğmalıdır. • Net biçimde tanımlanmış hedef gruba yönelmelidir. • Bu hedef grup, projenin uygulanmasında aktif olarak yer almalıdır. • Hedef grup, proje yükünün bir kısmını para, malzeme, araç veya iş katkısında bulunarak yüklenmelidir. • Proje, mevcut yerel koşullarda ve diğer açılardan uygulanabilir olmalıdır. • Küçük ölçekli olmalı ve kar amacı gütmemelidir.
<p>Coğrafi odak</p>	<p>Türkiye</p>
<p>Uygun olmayan proje tipleri</p>	<p>Tıbbi yardım, yiyecek bağışı gibi safi yardımseverlik faaliyetleri, reform sürecine yapısal katkı olarak ele alınmamaktadır. Hedef grubu aktif olarak içerseler de. Bu tür faaliyetler övgüye değer, yararlı faaliyetler olmasına rağmen kesinlikle Matra/KAP ödeneği için uygun değildir.</p>
<p>Uygun kuruluşlar</p>	<p>Belirtilmemiş.</p>
<p>Tercih edilen proje uzunluğu</p>	<p>12 ayı aşmamalıdır.</p>

Verilen destek	<p>Elçilikler, ödenekleri maksimum 11000 Euro'ya kadar yükseltme yetkisine sahiptir.</p> <p>Matra/KAP ödenekleri hiçbir şekilde, projeyi tek parça halinde desteklemez. Fonlar özel olarak proje faaliyetlerine, fonun alınması da o faaliyetin gerçekleştirilmesine başlanmaktadır.</p>
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	<p>Proje teklifi aşağıdakileri mutlaka içermelidir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Proje hedeflerinin ve planlanmış faaliyetlerin detaylı açıklaması. • Projenin, sivil toplum yapısını nasıl güçlendireceğinin net biçimde ifadesi. • Hedef grubun net biçimde tanımı • Proje uygulaması için zaman çizelgesi • Bütün maliyet tahminlerinin yer aldığı, her gelir kaynağının açıkça belirtildiği, proje organizatörlerinin ve hedef grubun katkılarını içeren, bundan başka, Matra/KAP'ın arzu edilen katkısını ve kesin amacını net biçimde gösteren, yerel para birimiyle düzenlenmiş detaylı ve şeffaf bir bütçe • Adaylar proje teklifine, imzalı bir tanıtıcı mektup eklemelidir. • Başvurular yerel Hollanda Elçiliklerine sunulur. • Başvurular İngilizce olarak hazırlanmalıdır.
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Belirtilmemiş.
Özel başvuru formları	Belirtilmemiş.
İletişim bilgileri	<p>The Royal Netherlands Embassy Turan Günes Bulvarı 7. Cadde No:3 Yıldız, Ankara Consulate General of the Netherlands İstiklâl Caddesi 393 80050 Beyoğlu İstanbul</p>

Japonya Yerel Projeler İçin Hibe Yardımı Programı

Japon Hükümeti, kalkınmakta olan ülkelerde çeşitli ihtiyaçları karşılamak üzere tasarlanmış kalkınma projelerine yönelik bir mali yardım programı sunmaktadır. Bu program kapsamındaki yardımlar esnek olmaları ve zamanında verilmeleri nedeniyle yoğun talep görmektedir ve Japonya Resmi Kalkınma Yardımı için yerel kuruluşlara doğrudan fayda sağlayacak yeni bir işbirliği alanı yaratmaktadır.

Fonun ana hedefleri nedir?	Bu program sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler gibi kar amacı gütmeyen kuruluşlara, kalkınma amaçlı projelerini uygulayabilmeleri için geri ödemesiz bir mali yardım sağlamaktadır.
Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	Temel sağlık Temel eğitim Yoksulluğun giderilmesi Kamu yararı Çevre Bedensel engelliler için mesleki eğitim Seminer ve eğitim programları Kadınlara yönelik projeler
Coğrafi odak	Türkiye
Uygun olmayan proje tipleri	Belirtilmemiş
Uygun kuruluşlar	Kar amacı gütmeyen kuruluşlar başvuruda bulunabilir. Bireyler başvuru yapamaz. Uluslararası ve yerel sivil toplum kuruluşları, ilkokullar, üniversiteler, hastaneler, yerel yönetimler ve benzeri kuruluşlara açıktır.
Tercih edilen proje uzunluğu	Belirtilmemiş.
Verilen destek	Proje başına 10.000.000 Japon Yeni
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	Hibe yardımı projenin başlangıç tarihine bakmaksızın 31 Mart tarihinden önce yapılır. İngilizce olarak doldurulmalıdır. Başvuruyla birlikte teslim edilmesi gereken belgeler:

	Projenin bütçe detayları, proje ile ilgili üç adet fiyat teklifi, Projenin uygulanacağı yeri gösteren harita, Projenin fizibilite çalışması, Kuruluşun yönetmeliği, İrtibat detayları, Kuruluşu tanıtan (mevcutsa) broşür
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Kaynakları aşan miktarda başvuru olduğundan detaylı bir inceleme ve değerlendirme yapılmaktadır. Değerlendirilme yapıldıktan sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin bilgilendirilmesi ve görüşlerinin dikkate alınması yapılır.
Özel başvuru formları	Ankara Japon Büyükelçiliğinden edinilebilir.
İletişim bilgileri	Yerel Projeler için Hibe Yardımı Japon Büyükelçiliği Reşit Galip Sokak No: 81 G.O.P. Ankara Tel: 0 312 446 05 00 Faks: 0 312 437 18 12

Azhar Programı

Azhar Programı Akdeniz çevresinde sürdürülebilir kalkınmayı, çevrenin korunmasını ve doğal kaynakların kontrollü kullanımını amaçlayan bir kalkınma işbirliği programıdır. Program, İspanyol Uluslararası İşbirliği Ajansı'nın, İspanyol Kalkınma İşbirliği içinde sürdürülebilir kalkınma çevre koruma ve Akdeniz'deki doğal kaynakların korunması alanlarında koordineli biçimde çalışan bütün özel ve kamuya ait kurumlara dayanan bir girişimdir.

Fonun ana hedefleri nedir?	Akdeniz Havzası ülkelerinde, doğal kaynakların kontrollü kullanılması ve çevresel koruma ile uyumlu bir biçimde, faydalanan ülkeler tarafından çevreyle ilgili üstlenilen uluslararası taahhütlere katkıda bulunarak, insani gelişim üzerinde gerçekçi katkılar sağlamak
Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	Faaliyetler su üç ilkeye aynı anda veya temel kriterlere uymalıdır: 1. Bütün halkların yoksulluğuna karşı savaşma amacı olan Uluslararası Kalkınma İşbirliğine ilişkin İspanyol Politikalarının yol göstericiliğinde yerel nüfusun kalkınması ve yaşam standartlarının yükseltilmesi.

	<p>2. Çevresel koruma ve doğal kaynakların korunması</p> <p>3. Yerel planlama ve yönetim yeteneklerinin örgütsel ve kurumsal olarak kurulması ve güçlendirilmesi.</p> <p>Bu anlamda program, toprak korunumu, sürdürülebilir su kaynakları yönetimi, yenilenebilir enerjiler ve enerjinin etkin kullanımı, sürdürülebilir turizm, sürdürülebilir üretim, çevresel temizlik, çevresel planlama ve yönetim, Akdeniz havzası ülkelerinin karşılaştıkları çevresel problemlere etkili biçimde yardımcı olmayı arzulayan tüm bölgeler, İspanya'nın geniş tecrübe ve yüksek bilgi düzeyine sahip olduğu konularla ilgili faaliyetler içerir.</p>
Coğrafi odak	Maghreb, Orta Doğu ve Güney-Doğu Avrupa.
Uygun olmayan proje tipleri	Belirtilmemiş
Uygun kuruluşlar	Yerel otoriteler, sivil toplum kuruluşları, akademik kuruluşlar
Tercih edilen proje uzunluğu	Belirtilmemiş
Verilen destek	Belirtilmemiş
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	Belirtilmemiş.
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Karar, programın katılımcıları tarafından görevlendirilen koordinatörlerden oluşan Koordinasyon Komitesi tarafından verilir.
Özel başvuru formları	Belirtilmemiş.
İletişim bilgileri	Mr. Josep Ferre Josepferre@aeci.es

MERKEZİ HÜKÜMET VE TAŞRA TEŞKİLATLARI İLE ÇEVRE KORUMA VAKIFLARININ KULLANDIĞI FONLAR

Başta Çevre ve Orman Bakanlığı olmak üzere, Özel Çevre Koruma Kurumu, Valiliklere bağlı Çevre Koruma Vakıfları, Türkiye Çevre Koruma Vakfı ve Başbakanlığa bağlı fonlar da çevrenin korunması konusunda sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına destek sağlayabilir. Planlanabilecek proje türleri çeşitli kanun ve yönetmelikler ile vakıf senetlerindeki hükümlerde açıklanmaktadır. Verilen destek nakdi olabildiği gibi aynı de olabilmektedir.

Destekler, kalifiye uzmanlar, sivil toplum örgütleri, meslek odaları, ticaret odaları, sanayi odaları, kooperatifler ve üretici birlikleri, yerel girişimlere verilebilmektedir. Sivil toplum kuruluşları projelerinin belli bölümlerini bu fonlara başvurarak gerçekleştirme yoluna gidebilirler.

Yoksulluğu Azaltma Projeleri

T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF)

<p>Fonun ana hedefleri nedir?</p>	<p>T.C.Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF), devletimizin temel sosyal yardım ve destek kuruluşu olarak, tüm il ve ilçelerde kurulu bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla yoksulluğun azaltılması, gelir ve istihdam olanaklarının artırılmasına katkıda bulunmayı amaçlayan geniş kapsamlı kalkınma program ve projelerini finanse etmektedir. Sosyal güvence kapsamında olmayan insanların gelir ve yaşam koşullarını iyileştirici bireysel ve grup temelli olarak geliştirilen proje başvurularına destek sağlanmaktadır. SYDTF-Sosyal Riski Azaltma Projesi(SRAP) Yerel Girişimler bileşeni kapsamında başta küçük ölçekli gelir getirici nitelikteki projeler olmak üzere, istihdam edilebilirlik eğitimleri, sosyal hizmetler, kamu yararına geçici çalışma programları ve toplumsal kalkınma çalışmalarını konularında projeler hazırlanıp, başvuruda bulunulabilmektedir.</p>
-----------------------------------	---

Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	SRAP kaynaklarından kırsal ve kentsel alanda yaşayan yoksullar için sürdürülebilir istihdam olanakları sağlamak suretiyle yoksulluğun azaltılmasına katkıda bulunmak üzere, kamu, özel, sivil toplum kuruluşları ve yerel halkın önerdiği temel programları güçlendirmek ve finanse etmek.
Coğrafi odak (örneğin Akdeniz, Karadeniz gibi bir sınırlama söz konusuysa)	Tüm ülke geneli, yaygın alanda
Uygun olmayan proje tipleri	Yoksulları hedeflemeyen ve doğrudan yararlanıcısı yoksul olmayan projeler
Uygun kuruluşlar	Projelerin niteliğine bağlı olarak kamu ve sivil toplum kuruluşları ile özel ve mesleki dayanışma örgütleri.
Tercih edilen proje uzunluğu	Proje hazırlama formatına uygun nitelikte ve yeterli açıklamaları içerecek şekilde
Ödeneğin miktarı / ödülün özellikleri	Yerel Girişimler kapsamındaki farklı bileşenler için bireysel ve grup temelli projelere göre değişen üst limitler
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Proje başvuruları Kaymakamlıklar ve Valilikler bünyesinde kurulu bulunan yerel Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla Ankara'daki SRAP Proje Koordinasyon Birimi'ne gönderiliyor. Ön inceleme ve değerlendirme Birim tarafından yapılıyor ve nihai karar Yürütme Kurulu'nca veriliyor.
Özel başvuru formları	Yerel Girişimler proje başvuruları için özel geliştirilmiş formlar bulunmaktadır.
İletişim bilgileri (Telefon, faks, adres, e-mail, web sitesi)	SRAP Proje Direktörü: Yadigar Gökbal Tel: 0 312 424 16 20 Faks: 0 312 418 79 87 srp@basbakanlik.gov.tr www.sydtf.gov.tr

Özel Çevre Koruma Kurumu Bütçe Gelir ve Gider Usul ve Esasları hakkında Yönetmelikteki Olanak

<p>Fonun ana hedefleri nedir?</p>	<p>Bu Yönetmelik, Özel Çevre Koruma Bölgesindeki sahip olunan tabii, tarihi, turistik çevre değerlerinin korunması, geliştirilmesi, mevcut ve muhtemel çevre sorunlarını önleyici tedbirlerin alınması için 383 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı gelirlerinin toplanması ile Kurumun giderlerine dair esas ve usulleri belirlemektedir. Bölgelerin sahip olduğu tabii ve tarihi değerleri korumak, geliştirmek, bitki ve hayvan nesillerini korumak ve muhafaza etmek amacı ile yapılacak bilimsel ve teknik araştırmalar için gerekli finansman kaynakları Kurum gelirlerinden sağlanır. Bu çalışmalar Kurum elamanlarıncı yapılabileceği gibi, Kurum dışındaki yerli ve yabancı kişi ve kurumlara da yaptırılabilir.</p>
<p>Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?</p>	<p>Kurumun gelirleri aşağıdaki amaçlar için Özel Çevre Koruma Kurumunca alınan kararlar doğrultusunda kullanılabilir.</p> <p>Bölgelerin korunması ve iyileştirilmesi için araştırma faaliyetleri, tesisler ve altyapı tesisleri inşaatının ve onarımının yapılması, yaptırılması ve bölgelerin temizlenmesi ve temizlettirilmesi, personel yetiştirme ve eğitim faaliyetleri, bölgelerdeki araştırma, tanıtım ve denetim giderleri, teknoloji ve proje satın alınması, proje yarışmaları düzenlenmesi, bölgelerin korunması ve iyileştirilmesi için her türlü araç, gereç, malzeme, tüketim malları ve hizmet alımı, çevre tanzimi, hayvan ve bitki nesillerinin korunması ve muhafazası için yapılacak çalışmalar, Özel Çevre Koruma Bölgelerinde koruma hizmetleri ile ilgili giderler. (Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı Bütçe, Gelir ve Gider Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik)</p>
<p>İletişim bilgileri</p>	<p>Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı Ceyhan Atif Kansı Cad. No: 124 Balgat Ankara Tel: 0312 2879555 E-posta: ockkbsk@ockkb.gov.tr www.ockkb.gov.tr</p>

Türkiye Çevre Koruma Vakfı

<p>Fon'un ana hedefi nedir?</p>	<p>İnsanın, insan sağlığının, çevrenin korunması, çevre kirliliğinin önlenmesi ve iyileştirilmesi, kırsal ve kentseal alanda arazinin ve tabii kaynakların en uygun şekilde kullanılması ve korunması, ülkenin doğal bitki ve hayvan varlığı ile tabii ve tarihi zenginliklerinin korunması için maddi ve manevi katkıda bulunmak ve bu amaçla yeni kaynaklar temin etmek, Çevre ve Orman Bakanlığının merkez ve taşra teşkilatlarına kanunlar ve karamamelerle verilen görev, yetki ve sorumlulukların amaç ve hedeflere ulaştırılmasında, ekonomik, teknik, bilimsel, proje, altyapı, tesis, onarım, tevsi ve donatım konularında her türlü girdiyi sağlayarak güçlendirilmesini ve yaygınlaştırılmasını sağlamaktır.</p>
<p>Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?</p>	<p>Vakıf bu amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki konularda, aralarında sivil toplum kuruluşları da olan doğanın korunması konusunda çalışan kurumlara yardımcı olur. Ülkenin doğal, tarihi ve kültürel çevre ile ilgili değerlerinin belirlenmesi, tanıtılması ve korunması için gerekli çalışmalar yapmak; her türlü çevre kurum ve kuruluşunun açılmasına, bina ve tesislerinin bakım, onarım ve kiralanmasına yardımcı olmak; çevre kurumlarının üretim ve hizmet kapasitelerinin kullanımı ve işletimine yardımcı olmak; çevre kurumları ile iş sahipleri ve sanayiciler arasında kurulacak işbirliğini desteklemek ve bu konuda yardımcı olmak; çevre bilincinin yerleşmesi için tanıtıcı faaliyetler yapmak ve yaptırmak, bu amaçla kurslar açmak ve her seviyede çevre eğitimini desteklemek, toplantılar düzenlemek, çevre araştırmaları ve kirlilik tespitlerinde kullanılacak her türlü araç ve gereçleri sağlamak.</p>
<p>İletişim bilgileri</p>	<p>Çevre ve Orman Bakanlığı Eskişehir Yolu 8. Km. Ankara Tel: 0 312 2879963</p>

Valiliklere Bağlı Çevre Koruma Vakıfları

Fon'un ana hedefi nedir?	Birbirlerinden küçük farklarla ayrılmalarına rağmen Çevre Koruma Vakıfları ortak amacı taşımaktadır: insanın, insan sağlığının, çevrenin korunması ve iyileştirilmesi, kırsal ve kentsel alanda arazinin ve tabii kaynakların en uygun şekilde kullanılması ve korunması, her türlü çevre kirliliğinin önlenmesi, ülkenin doğal bitki ve hayvan varlığı ile tabii ve tarihi zenginliklerinin korunması için maddi manevi katkıda bulunmak ve bu amaçla yeni kaynaklar sağlamaktır.
Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	Valiliklere bağlı bu vakıflar kuruluş amaçlarını gerçekleştirmek için; çevre eğitim ve çevre bilincinin yerleşmesi için tanıtıcı faaliyetler yapmak ve yaptırmak; bu amaçla kurslar açmak ve her seviyede çevre eğitimini teşvik etmek, desteklemek, öğrencilerde çevre değerlerini koruyucu değer yargılarının gelişmesine katkıda bulunmak; çevre konuları ile ilgili kongre, panel, konferans ve seminerler hazırlamak ve hazırlananlara katılmak; çevreyi koruyucu, çevre kirliliğini önleyici araştırmalar yapmak ve yaptırmak, hayvan ve bitki nesillerinin ıslahı ve korunması için yapılacak çalışmalara katkıda bulunmak; çevre araştırmalarında ve kirlilik tesbitinde kullanılacak her türlü araç ve gereçlerin sağlanmasında yardımcı olmak; çevreyi koruyucu ve çevre kirliliğini önleyici her türlü projeyi yapmak veya yaptırmak, desteklemek ve bununla ilgili proje yarışmaları düzenlemek; anıtma tesisleri yapacak gerçek ve tüzel kişilere imkanları ölçüsünde destek sağlamak ve gerektiğinde bu tesisleri yapmak (Vakıf Senedi)
İletişim bilgileri	Her il için, Valiliklere başvurulması gerekmektedir.

WWF AKDENİZ PROGRAMI ACROSS THE WATERS DESTEKLERİ

Across The Waters (AtW), Dünya Doğa Vakfı'nın (WWF), Akdeniz'de yürütmekte olduğu bir proje destek ve kapasite artırımı programıdır. Barcelona'dan yürütülmektedir. AtW'nin ana amacı, Akdeniz Havzasındaki çevre sivil toplum kuruluşlarının rollerini güçlendirmek ve kampanya ve proje yürütmedeki yeteneklerini geliştirmektir. Bu program, güney ve doğu kısmındaki ülkeler öncelikli olmak üzere bütün Akdeniz havzasını kapsamaktadır.

Program kapsamında, Akdeniz havzasının korunması için çalışan sivil toplum kuruluşlarının projelerine yönelik proje destekleri, ofis malzemesi ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için küçük ölçekli destekler ve yine kendilerinin düzenlediği Akdeniz Okullarına ve Akdeniz bölgesinde bulunan enstitü ve merkezlerde yürütülen kurslara katılım için verilen yolculuk destekleri bulunmaktadır. 1995 yılından bu yana her yıl düzenlenen Akdeniz okulları, Akdeniz'in çeşitli yerlerindeki STKlar ve enstitülerdeki kişilerin pratik olarak eğitilmesi, fikir ve tecrübe alışverişinde bulunması ve edindiği bilgileri kendi ülkelerindeki projelerde uygulamaya geçirmesi amacıyla devam etmektedir.

Destekleri almak için aday kuruluş ve kişiler, www.atw-wwf.org adresinde bulunan başvuru formlarını doldurarak AtW'ye ulaştırabilirler. WWF'nin Türkiye'deki Ulusal Örgütü proje hazırlama, adayları programın Barcelona ofisine iletme ve izleme konularında kolaylaştırıcı rol yapmaktadır. Başvuru dili İngilizce ve Fransızcadır. Başvuru her sene değiştiği halde genellikle Şubat ayı sonlarına denk gelir. Değerlendirilen projeler arasında desteklenmeye değer bulunanlar Mayıs ayı sonlarında sahiplerine bildirilir.

Ayrıntılı bilgi için WWF Türkiye'ye başvurulabilir:	WWF Türkiye Büyük Postane Cad. No: 43-45 Kat:5-6 34420 Bahçekapı, Sirkeci / İstanbul Tel: 0 212 528 20 30 • Faks: 0 212 528 20 40 kelaynak@dhkd.org • www.wwftr.org
---	--

Proje Destekleri

Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	<ul style="list-style-type: none">Ormanların, sulakalanların ve su kaynaklarının, deniz ve kıyı ekosistemlerinin korunmasına ve sürdürülebilir yönetimini amaçlayan projelerin güçlü eğitim ve kapasite artırımı etkinlikleri önceliklidir.ATW desteği, bütçesi maksimum miktarda içinde kalan bir projenin bütününe kapsayabileceği gibi, bir projenin yukarıda belirtilen öncelikli kısmı için de verilebilir.
Uygun olmayan proje tipleri	Araştırma projeleri için verilmez.
Uygun kuruluşlar	Sivil Toplum Kuruluşları
Tercih edilen proje uzunluğu	18 aylık bir sürede harcanmak üzere verilir.

Verilen destek	10,000 Amerikan Doları (Kısa ve orta dönemli proje ve aktiviteler için verilmektedir.)
----------------	---

Küçük Ölçekli Destekler

Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	<ul style="list-style-type: none"> Bilgiye ulaşım, bilgi alışverişi ve iletişimi kolaylaştırmak ve geliştirmek amacıyla, bilgisayar ve internet sistemlerinin satın alınarak kuruma kazandırılması Bilinçlendirme ve eğitim materyallerinin üretimi için verilmektedir.
Uygun olmayan proje tipleri	Sürekli yayınlar ve magazinlerin üretimi için verilmez.
Uygun kuruluşlar	Sivil Toplum Kuruluşları
Tercih edilen proje uzunluğu	8 aylık bir sürede harcanmak üzere verilir.
Verilen destek	3,000 Amerikan Doları

Yolculuk Destekleri

Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	STK temsilcilerinin Akdeniz bölgesinde bulunan enstitü ve merkezlerde yürütülen kurslara katılmaları için gereken yolculuk giderlerini karşılamaya yönelik desteklerdir. Bu kursların amacı, Akdeniz'in çeşitli bölgelerinde, aynı amaçları paylaşan proje ve kurumlar arasında fikir, tecrübe ve kaynak alışverişi yapılmasını kolay hale getirmektir. ATW'nin Yolculuk Destekleri, WWF'in bölgesel eğitim kurslarından (Akdeniz Okulları) birine katılmak üzere başvurulduğu takdirde alınabilir.
Uygun olmayan proje tipleri	Belirtilmemiş.
Uygun kuruluşlar	Avrupa Topluluğu üyesi olmayan Akdeniz ülkelerindeki gönüllü kuruluşlarla, kar amacı gütmeyen enstitülerde çalışan kişiler başvurabilir.
Tercih edilen proje uzunluğu	Başvurulduğu yıl için geçerlidir.
Verilen destek	2200 Amerikan Doları

Akdeniz Okulları

Okulun Teması	<p>The Wet School (Sulakalan Kursu) Akdeniz sulakalanlarının biyolojisi, coğrafyası ve çeşitliliği, Akdeniz'de su kaynaklarının şimdiki ve gelecekteki durumu, su kaynakları ve sulakalanların korunması ve sürdürülebilir yönetimi. Örnek çalışmalar, kampanyalar, kanunlar ve uygulamalar. İnsanlar, tarım, turizm ve endüstri ile ilgili su kullanımı ve tüketimi konular.</p> <p>The Sun School (Çevre Eğitimi Kursu) Çevresel eğitimi destekleyen sebepler ve teoriler, temel Akdeniz ekosistemleri ile ilgili çevresel eğitim teknikleri ve yöntemleri (deniz ve kıyı, ormanlar, sulakalanlar, bozkırlar), çevresel eğitim etkinliklerinin uygulanması hakkında fikirler ve uygulamalı öneriler.</p> <p>The Blue School (Deniz ve Kıyı Yönetimi Kursu) Akdeniz'in biyoloji ve ekolojisi, korunan alanların içinde ve dışındaki deniz ve kıyı ekosistemlerinin yönetimi, deniz ve kıyı koruma çalışmalarının yöntem ve stratejileri, Akdeniz'i etkileyen uluslararası kanunlar, özellikle deniz ve kıyı alanlarına yönelik üretilmiş eğitim, bilinçlendirme ve iletişim çalışmalar ve kampanyalar için yöntem ve programlar</p> <p>Silva (Orman Okulu) Akdeniz ormanlarının ve ağaç sistemlerinin biyolojisi, jeolojisi ve çeşitliliği, Akdeniz ormanları ve İnsan: geleneksel kullanımlar ve yönetim teknikleri. Ormanlar ve yangınlar. Ormanların hidrolojik rolleri. Yeni ormanların yaratılması: fidanlıklar ve eko-ormanlık teknikleri. Akdeniz ormanlarının korunması ve sürdürülebilir yönetimi.</p> <p>The Wild School (Koruma Alanları Okulu) Uygulamalı ve kurumsal yönetim bakış açıları, bilimsel çalışma, yaban hayatı yönetimi ve ekosistemlerin izlenmesi, iş yaratma ve korunan alanlar içinde ve dışında doğal kaynakların ve kültür mirasının sürdürülebilir kullanımı. Yerel topluluklarla çalışma, çevresel eğitim, turizm ve ziyaretçi yönetimi.</p>
Uygun kuruluşlar	İngilizce biliyor olmak gereklidir. Akdeniz okullarının hedef kitlesi, çevre gönüllü kuruluşlarının temsilcileri ve ilgili konularda çalışan kamu personelidir.
Verilen destek	Masraflar WWF tarafından karşılanmaktadır.

RAMSAR SULAKALANLARIN KORUNMASI VE AKILCI KULLANIMI İÇİN KÜÇÜK DESTEK FONU (RAMSAR SMALL GRANTS FUND FOR WETLAND CONSERVATION AND WISE USE)

Sulakalan Koruma Fonu (Wetland Conservation Fund) (diğer adıyla Ramsar Sulakalanların Korunması ve Akılcı Kullanımı için Küçük Destek Fonu - SGF) 1990 yılında gelişmekte olan ve geçiş ekonomisi yaşayan ülkelerde sulakalanların korunması ve akılcı kullanımı konusundaki girişimleri desteklemek üzere oluşturulmuştur. Söz konusu destek, daha büyük kurumlar tarafından desteklenen büyük projeler için düşünülmemiştir. Akılcı kullanım kavramı şöyle tanımlanmaktadır: "sulakalanların insanoğlunun yararına ve ekosistemin doğal özelliklerinin korunmasını sağlayacak bir şekilde sürdürülebilir kullanımı".

Fonun ana hedefleri nedir?	SGF, ülkelere görece olarak küçük ölçekli projeler için, veya daha büyük ölçekli faaliyetler için diğer kaynaklardan fon arayışına girebilmek için gerekli hazırlıkları tamamlamak üzere parasal destek sağlayan bir programdır.
Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	SGF, Ramsar'a taraf olan veya olmayanlara açık olup, şu projeler için verilir: a) Ramsar Sözleşmesi'nin 2000-2002 Çalışma Programı'nın uygulanmasında katkıda bulunacak faaliyetler; b) Ramsar alanlarına acil yardım; c) taraf olmayan ülkelere Sözleşmeye katılmaları için "hazırlık yardımı".
Coğrafi odak	Belirtilmemiş.
Uygun olmayan proje tipleri	Belirtilmemiş.
Uygun kuruluşlar	Bütün gelişmekte olan ülkeler fondan yararlanabilir.
Tercih edilen proje uzunluğu	Belirtilmemiş.
Verilen destek	SGF proje başına en fazla 40.000 İsviçre frangı vermektedir.

<p>Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları</p>	<p>Ramsar Bürosu her yıl 31 ekime kadar bütün uygun ülkelere bir Diplomatik Nota göndererek SGF için başvurma tarihlerini bildirir. Bu bilgi ve Uygulama Yönergeleri ve ekleri, ilgili ülkedeki Ramsar Sözleşmesi İdari Birimi'ne de bildirilir. Başvuruların izleyen yılın 31 martına kadar Büro'ya ulaşması gerekmektedir. Başvuruyla ilgili her türlü belge aynı zamanda daimi olarak Sözleşme'nin web sayfasında bulunmaktadır.</p>
<p>Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?</p>	<p>Proje Önerisi Değerlendirme formunu doldurarak başvuran bütün projelerin teknik ve fizibilite değerlendirmesi Ramsar Bürosu tarafından yapılır. Bu süreçte, Büro gerekli gördüğünde Sözleşme'nin Bilimsel ve Teknik Kurulu'ndan görüş alabilir ve Daimi Komite'deki Bölgesel Temsilcilerin tavsiyelerine başvurabilir. Büro gerektiğinde Sözleşme'nin Uluslararası Kuruluş Ortakları'ndan (BirdLife International, IUCN, Wetlands International, and WWF International) da teknik görüş alabilir.</p>
<p>Özel başvuru formları iletişim bilgileri</p>	<p>http://www.ramsar.org/key_sgf_guide2.htm Başvuru formunu detaylı proje önerisiyle birlikte şu adrese iletiniz: Small Grants Fund (SGF), Ramsar Convention Bureau, 28 Rue Mauvemey, CH-1196 Gland, Switzerland. Faks: +41 22 999 0169, E-mail: ramsar@ramsar.org</p>

ŞİRKET FONLARI

BP Koruma Programı

BP Koruma Programı, küresel koruma önceliklerini yerel düzeyde ele alan uzun vadeli koruma projelerini desteklemeyi ve teşvik etmeyi amaçlar. Bu girişim, BP ile BirdLife International ve Fauna & Flora International (FFI) gibi iki önemli çevre koruma kurumu arasındaki işbirliğinin bir sonucudur. 17. yılına ulaşan Program, 55 ülkede toplam 175 projeyi desteklemiştir. Program, amacı doğrultusunda, öncelikle üniversite öğrencilerini hedef alan tavsiyeler, eğitimler ve parasal ödüller gibi yöntemler kullanır.

Fonun ana hedefleri nedir?	BP Koruma Programı, küresel koruma önceliklerini yerel düzeyde ele alan uzun vadeli koruma projelerini desteklemeyi ve teşvik etmeyi amaçlamaktadır.
Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	<p>BP Koruma Programı, dünya çapında, tehlike altındaki hayvanları, bitkileri ve yaşam alanlarını ve biyolojik çeşitliliğin korunmasını konu alan öncü araştırma projelerini destekler. Programa başvuracak bütün projelerde şu şartlar aranmaktadır:</p> <p>1. Uluslararası koruma önceliği</p> <p>Proje, uluslararası öneme sahip bir koruma konusunu ele almalıdır. Uluslararası koruma kuruluşları tarafından belirlenmiş önceliklerden yola çıkılarak hazırlanmış olması tercih nedenidir. Örneğin, IUCN Kırmızı Listelerinde bulunan türler veya BirdLife tarafından hazırlanan Dünyanın Endemik Kuş Alanları; Dünya Çapında Öncelikli Koruma Alanları adlı kaynakta yer alan Endemik Kuş alanlarından biri ile ilgili projeler. Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Eylem Planlarında belirlenmiş olan öncelikler de proje konusunu oluşturabilir.</p> <p>2. Yerel katılım</p> <p>Yerel halkın projeye katılımı ve yerel hükümetin projeye onay vermesi şarttır. Uluslararası bir proje ekibi tercih edilmektedir, ancak tek bir ülkenin vatandaşlarından oluşup da kendi ülkesinde çalışmayı planlayan bir ekip de kabul edilebilir.</p>

	<p>3. Ekip</p> <p>Program bütün dünyadan ekiplere açıktır. Proje ekibinin çoğunluğu lisans veya lisans üstü düzeyde öğrencilerden oluşmalıdır. Ekibe birden fazla ülkeden eleman katılımı teşvik edilmektedir.</p>
Coğrafi odak	Dünya çapında
Uygun olmayan proje tipleri	<p>Birçok keşif gezisine katılmış deneyimli ekipler değerlendirmeye alınmayacaktır. Program profesyonel akademisyenlerin veya araştırmacıların maaşları için de destek vermez.</p> <p>Fon almak üzere yapılan başvurular geriye dönük olarak değerlendirilmez. BirdLife ve FFI çalışanlarıyla onların kardeş kuruluşları BP Koruma Programına başvuramaz.</p>
Uygun kuruluşlar	<p>BP Koruma Programı burs vermemekte, maaş ödememektedir. Diğer kuruluşlar tarafından finanse edilen projelere de parasal destek verilmemektedir. Üniversiteler, kurumlar, hükümet organları veya sivil toplum kuruluşları projeye ancak yardımcı olabilir.</p>
Tercih edilen proje uzunluğu	Belirtilmemiş.
Verilen destek	<p>Toplam 125.000 GBP'lik fon ayrılmıştır.</p> <p>Bu miktar şu iki grup arasında bölüştürülecektir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • İlk kez fon alan projeler • Programdan daha önce ödenek almış projelerde tamamlanan çalışmaların takibini yapmak üzere öneri getiren ekipler. <p>Yeni başlayan projeler için verilen bireysel ödenekler 3 ile 7 bin GBP arasında değişmektedir, takip projeleri için bu miktar 8 ile 20 bin GBP arasında olabilmektedir. Ödeneklerin %75 ödül töreninden sonra, kalan %25 ise sonuç raporunun teslim edilmesinden sonra olmak üzere taksitler halinde ödenmektedir.</p>

<p>Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları</p>	<p>Son başvuru tarihi her yıl duyurulmaktadır. Başvuru dili İngilizcedir. Sadece ön elemeyi geçen başvuru sahiplerinden detaylı proje önerisi istenir. İlk başvurular elektronik formatta yapılmalıdır. Ödenek için başvuran bütün projelerin şu şartları taşıması gerekmektedir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Küresel koruma önceliğine sahip bir konuyu ele almak • Proje ekibinin çoğunluğunun öğrencilerden oluşması (tam zamanlı veya yarı zamanlı eğitime tabi lisans veya lisans üstü öğrencileri) • Projenin yürütüleceği ülkede tanınması-kabul görmesi
<p>Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?</p>	<p>Başvurular ilk aşamada BirdLife, BP ve FFI tarafından değerlendirilerek ön elemeye tabi tutulacaktır. Elemeyi geçenlerden, ocak ayının ortası ile sonu arasında İngilizce olarak ayrıntılı bir proje önerisi sunmaları istenecektir. Ödenek almaya hak kazananlar Organizatörler tarafından seçilmiş jüri heyetinin eleyeceği başvurular arasından seçilecektir.</p>
<p>Özel başvuru formları</p>	<p>http://conservation.bp.com/applications/application.asp</p>
<p>İletişim bilgileri</p>	<p>Programme Manager BP Conservation Programme, BirdLife International/FFI Wellbrook Court, Girton Road, Cambridge CB3 0NA, UK Faks: +22 1223 277200 Email : bp-conservation-programme@birdlife.org.uk http://conservation.bp.com/</p>

İngiliz Havayolları Yarının Turizmi İçin Ödüller (British Airways Tourism for Tomorrow Awards)

İngiliz Havayolları, 1992 yılından beri çevre koruma eylemlerini teşvik etmek için Yarın İçin Turizm Ödülleri vermektedir.

İngiliz Havayolları Yarın İçin Turizm Ödülleri dünya çapında sürdürülebilir turizm girişimlerini teşvik etmektedir. Ödüller, turizmle ilgili bütün etkinliklere ve projelere yönelmektedir. Dolayısıyla turizm endüstrisinin hangi sektöründe yer alırsanız alın, topluma ve çevreye karşı sorumluluk gündeminizde öncelikli bir yer işgal ediyorsa, Yarın İçin Turizm Ödülleri için başvurabilirsiniz!

Fonun ana hedefleri nedir?	<p>Çevreyi korumak için turizmle ilgili eylemleri teşvik etmek.</p> <p>British Airways bu prestijli ödülleri vermek üzere örnek sürdürülebilir turizm projeleri aramaktadır.</p>
Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	<p>Aşağıdaki kategorilerin her biri için bir ödül verilmektedir. Bir başvuru, jüri heyetinin kararına bağlı olarak birden fazla kategoride değerlendirilebilir.</p> <p>Kategoriler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Koruma Alanları ve Milli Parklar (bilimsel açıdan önemli alanlar ve kültürel/doğal miras alanları dahil) 2. Konaklama (kamplar, oteller, yolcu gemileri ve tatil köyleri dahil) 3. Turizm kuruluşları (kar amaçlı veya kar amaçlı olmayan, sivil veya gönüllü kuruluşlar, tur operatörleri ve toptan satış yapanlar dahil) 4. İmar edilmiş çevre (ileri teknolojiyle donatılmış eski yeni binalar, eski binaların restorasyonu ve yeni binaların yerleşim planı ve tarzı dahil olmak üzere) 5. Kitle turizmi (yılda Çevre deneyimi (yaban hayatı deneyimini içeren konaklama, çevresel buluşlar ve teknoloji kullanımı dahil) 6. En az 200,000 ziyaretçi kapasitesi)
Coğrafi odak	Dünya çapında.
Uygun olmayan proje tipleri	Belirtilmemiş
Uygun kuruluşlar	Ödül, küçük büyük tur operatörlerine, bağımsız veya zincir otellere, milli parklara ve kültürel/doğal miras alanlarına ve turizmle ilişkili diğer hizmetlere açıktır.
Tercih edilen proje uzunluğu	İngiliz Havayolları ancak en az bir yıldır yürürlükte olan projelerden gelen başvuruları kabul edilmektedir.

Verilen destek	<p>Ödül kazanan başvurular şu araçlarla tanıtılabilir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 'Wish You Were Here...?': Birleşik Krallık'ın ortalama 7 milyon izleyiciye ulaşan, seyahat konulu en popüler televizyon programlarından biri. • Ekolojik seyahat ve konaklama önerilerinin yer aldığı web sayfasında tanıtım (www.responsibletravel.com) • Her kategorinin galibini temsil eden birer kişiye British Airways ile uçarak ödül törenine katılma ve Londra'nın merkezinde iki gece konaklama imkanı • İngiliz Havayolları Yarın İçin Turizm broşüründe çıkacak bir yazı • İngiliz Havayollarının dünya çapındaki medya ilişkileri vasıtasıyla tanıtımlar.
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	<p>Son başvuru tarihi web sayfasında belirtilmektedir. Başvuru, İngilizce olarak yazılmalı ve ciltsiz olarak teslim edilmelidir. Faks veya e-mail ile başvuru kabul edilmeyecektir. Lütfen başvurularınızı formda belirtilen adrese postalayınız.</p>
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	<p>Ödül kazananlar uzman bir heyet tarafından belirlenecektir, büyük ödülün sahibi, altı kategorinin galipleri arasından seçilecektir.</p>
Özel başvuru formları	<p>https://www.britishairways.com/webmail/tourism_nominations</p>
İletişim bilgileri	<p>British Airways Tourism for Tomorrow Awards Sustainable Business Unit - Community and Environment Australasia House, Waterside (HBBG) PO Box 365 Middlesex UB7 0GB UNITED KINGDOM http://www.britishairways.com/tourism/ Tel: +44 (0) 20 8738 5816 Faks: +44 (0) 20 8738 9850 Ödül kazananlar ve diğer sorumluluk sahibi turizm projeler hakkında daha fazla bilgi almak için lütfen Responsible Travel Ltd.'nin adresini ziyaret edin: www.responsibletravel.com</p>

Alisbagis.com.tr

Alışbağış.com, sivil toplum kuruluşlarının somut proje fikirlerinin bireyler tarafından desteklenmesine ve bilgi sahibi olması için kurulmuş bir web sayfasıdır. Bağışlama yöntemi sitedeki elektronik posta kartlarını gönderme sayesinde gerçekleşmektedir.

Fonun ana hedefleri nedir?	Kamu yararına çalışan sivil toplum kuruluşlarına vakıf ve demeklere kaynak sağlamak.
Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	Somut çıktıları olan tek bir proje ile başvurulabilir.
Coğrafi odak	Türkiye
Uygun olmayan proje tipleri	Bağış mabzuzu kesemeyen kurumlar, somut tek bir proje ile başvurmayan kurumlar, ayrımcılık yapan ve şiddet taraftan olan kurumlar seçilmezler.
Uygun kuruluşlar	Kamu yararına çalışan vakıf / demek
Tercih edilen proje uzunluğu	Belirtilmemiş.
Verilen destek	Alisbagis.com.tr sitesi üzerinden gönderilen e-kartlar aracılığıyla sayfada yer alan kurumlara bağış
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	Kurumun logosu ve proje tanıtım metninin gönderilmesi gerekiyor
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Yukarıda belirtilen kriterlere uyan sivil toplum kuruluşları yıl boyunca kabul ediliyor
Özel başvuru formları	Belirtilmemiş.
İletişim bilgileri	Arzum Meleksoy bilgi@alisbagis.com.tr www.alisbagis.com.tr

VAKIFLAR VE HAYIR KURUMLARINA AIT FONLAR

Soros Açık Toplum Enstitüsü (Soros Open Society Institute OSI)

Açık Toplum Enstitüsü kar amacı gütmeyen özel bir vakıftır. 1993 yılında George Soros tarafından kurulan ve merkezi New York'da bulunan Açık Toplum Enstitüsü, dünyada 30'u aşkın ülkede (Orta ve Doğu Avrupa, eski SSCB ülkeleri, Guatemala, Haiti, Mongolistan, Güney Afrika v.s.) faaliyet gösteren Soros Vakıflar Ağı'nın (Soros Foundations Network) bir parçasıdır. Açık Toplum Enstitüsü, Macaristan'da yerleşik kardeş kurumu Açık Toplum Enstitüsü-Budapeşte (OSI-Budapest) ile birlikte, gerek idari ve mali, gerekse uzman desteği sağlayarak Soros vakıflarına yardım etmektedir.

Fonun ana hedefleri nedir?	Açık Toplum Enstitüsü, dünyada açık toplumların gelişimini ve devamlılığını sağlamak için, eğitim, sosyal değişim ve hukuk reformu alanlarında bir dizi programı desteklemekte, birçok zor olarak nitelendirilebilecek toplumsal konuya alternatif yaklaşımlar sunmaktadır.
Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	Açık Toplum Enstitüsü'nün programları, ağ programları, uluslararası girişimler ve ABD programları olmak üzere üç kategoriden oluşmaktadır. New York merkezli ağ programları şunlardır: Sanat ve Kültür Programı, ağ içindeki ülkelerde çağdaş sanat kültürünü destekler. Ekonomi Programı, vakıfların ekonomik yapılanma (mikro-kredi ve küçük ölçekli işletmelerin geliştirilmesi gibi) ile ilgili çalışmalarında destekler. Çocuk ve Gençlik Programı, gençliğin topluma katılımını sağlamak için fırsat ve kaynak yaratımını hedefler. İngilizce Dil Programı, ağ içindeki ülkelerde İngilizce'nin yabancı dil olarak okutulmasını ve modern eğitim yöntemlerinin geliştirilmesini amaçlar. İnternet Programı, İnternet teknolojisinin ağ içindeki ülkelerde yaygın kullanımı için çalışır. Sağlık Programı, Orta ve Doğu Avrupa ve eski SSCB ülkelerinde halk sağlığını iyileştirmeyi amaçlar.
Coğrafi odak	Türkiye
Uygun olmayan proje tipleri	Web sayfasında sürekli yenileniyor ve duyuruluyor.
Uygun kuruluşlar	Belirtilmemiş

Tercih edilen proje uzunluğu	Belirtilmemiş
Verilen destek	Belirtilmemiş
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	Web sayfasında sürekli yenileniyor ve duyuruluyor.
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Belirtilmemiş
Özel başvuru formları	Belirtilmemiş.
İletişim bilgileri	OSIAF-Türkiye Cevdetpaşa Caddesi, Mercan Apt. No. 164, D. 11, Bebek 80811 İstanbul Telefon: (212) 287 9986 Faks: (212) 287 9967 http://www.osiaf.org.tr

Sulakalan Bilimcileri Derneği-Öğrenci Araştırma Destek Programı (The Society of Wetland Scientists Student Research Grants Program)

Sulakalan Bilimcileri Derneği'nin hedeflerinden biri "öğrenci eğitimi, ders programı geliştirme ve araştırma için destek olmak suretiyle sulakalan biliminin başlı başına bir disiplin olarak gelişmesini teşvik etmek"tir. Dolayısıyla derneğin Burs Komitesinin birincil amacı, itibarlı bir üniversitedeki, lisans veya lisansüstü öğrencilerin sulakalanlarla ilgili araştırmalarına kısmi destek sağlamaktır. Destek, öğrencilerin araştırmasını tek başına desteklemek üzere değil, buna yardımcı olmak üzere düşünülmüştür.

Fonun ana hedefleri nedir?	Sulakalan Bilimcileri Derneği 1980 yılında sulakalanlarla ilgili bilgi değiş tokuşunu sağlamak amacıyla kurulmuştur. Öğrenci Araştırmalarına Destek programının amacı, bir öğretim üyesinin yönetiminde yürütülen daha büyük projelerin içindeki araştırmalara fon sağlamak değil, öğrenci araştırmalarını desteklemektir.
Fonun teması / kriterleri? etkinlik / proje tipi?	Öğrenci Araştırmaları Desteği genel olarak alan Ana çalışması sırasında yolculuk ve konaklama giderlerini ve/veya önerilen araştırmanın gerçekleştirilmesi sırasında gerekecek malzemelerin temini için öngörülmüştür.

	<p>Önerilerin değerlendirilmesi altı eş ağırlıklı kriter üzerinden yapılacaktır:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hipotezlerin, hedeflerin ve araştırma sorularının açıkça ifade edilmesi 2. Deney tasarımının, araştırma planının veya araştırma yaklaşımının doğru ve yerinde olması 3. Önerilen araştırmanın tamamlanması için öngörülen zaman takviminin makul olması 4. Öğrencinin önerilen araştırmayı yürütmesi için gerekli niteliklere ve becerilere sahip olması 5. Literatür alıntılarının doğru ve yerinde olması 6. Önerilen araştırmanın SWS'nin amaçlarıyla ilişkisi ve önemi.
Coğrafi odak	Dünya çapında.
Uygun olmayan proje tipleri	<p>Ekipman alımı, sözleşmeli rutin kimyasal analizler, alan asistanları, araç kiralama gibi giderler ancak çok istisnai durumlarda (örneğin yeni ve özel bir ekipmanın imal edilmesi veya özürülü bir öğrenciye alanda yardım edecek bir kişinin temini gibi durumlar) karşılanmaktadır. Bu tür gereksinimlerin yazılı önerinin bütçe bölümünde net bir şekilde gerekçelendirilmesi gerekmektedir. Maaş, harçlar, mesleki toplantı veya sempozyumlara katılmakla ilgili giderler, bilgisayara yazma, fotokopi, bilgisayar programı alımı ve/veya tez hazırlığı için fon temin edilmemektedir.</p>
Uygun kuruluşlar	İtibarlı bir üniversitede sulakalanlarla ilgili lisans veya lisansüstü düzeyinde bilimsel araştırma yapan her öğrenci, Öğrenci Araştırmaları Desteği için başvurabilir.
Tercih edilen proje uzunluğu	En fazla bir yıl.
Verilen destek	Destek miktarı en fazla 1.500 dolardır.
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	web sayfasında duyurulmaktadır.
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Bütün öneriler bağımsız olarak üç kişi tarafından incelenecek ve altı kriterin her biri için sayısal bir puanla değerlendirilecektir. Bu altı kriteri değerlendirirken tavsiye mektupları kullanılacaktır.

	Verilecek desteğin miktarı hem başvuru sahibinin sunduğu gerekçelendirilmiş bütçe, hem de SWS Burs Komitesinin sahip olduğu fonlar oranında belirlenecektir. Karar ne olursa olsun bütün başvuru sahiplerine, e-posta adreslerini belirtmeleri durumunda, sayısal skorları ve varsa değerlendirmeyi yapanların yorumları iletilecektir.
Özel başvuru formları	Öneriler ve tavsiye mektupları elektronik olarak teslim edilebildiği gibi (tercih edilen yöntem), posta ile de gönderilebilir. http://www.villanova.edu/sws/Grants2002/APPLICATION-WordForm.doc
İletişim bilgileri	SWS Sekretariat 1313 Dolley Madison Boulevard Suite 402 McLean, VA 22101 USA Tel: 703-790-1745 Fax: 703-790-2672 E-mail: SWS@BurkInc.com Dr. R. Kelman Wieder, SWS Student Research Grant Committee Department of Biology Villanova University 800 Lancaster Avenue Villanova Pennsylvania 19085 USA http://www.villanova.edu/sws/index.html

Dünya Doğa Derneği Küçük Ölçekli Destekler (World Nature Association)

Dünya Doğa Derneği, hem korumaya yönelik arazi çalışmaları hem de koruma ve eğitim ile ilgili çalışmalar için küçük ölçekte destekler vermektedir.

Fonun ana hedefleri nedir?	Çevre koruma ve eğitim
Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	<ul style="list-style-type: none"> • Yerel halkın katılımını içeren, • Koruma eğitimi, sürdürülebilir kalkınma (eğer uygulanabilir ise) ve korumaya yönelik araştırmalara önem veren, • Araştırma projelerinin, temel araştırmaları dahil ediyor olması tercih sebebidir.
Coğrafi odak	ABD dışındaki tüm ülkeler
Uygun olmayan proje tipleri	Destekler, kapasite artırım, kitap alımı, burslar veya seyahat için verilmez.

	Seçici kurul üyeleri önceliği, halihazırda başka finans kaynaklarını almış ve başlamış olan projelerden daha çok bir projenin başlangıcı için yapılacak olan çalışmalara vermektedir.
Uygun kuruluşlar	Başvurmak için herhangi bir kurum ya da örgüt ile çalışıyor olunması gerekmektedir. STKlar veya kişiler başvuruda bulunabilirler.
Tercih edilen proje uzunluğu	Belirtilmemiş
Verilen destek	2000 Amerikan Doları (bütçesi daha az olanlar önceliklidir)
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	Her yılın 1 Mart ve 1 Ekim günleridir.
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Belirtilmemiş
Özel başvuru formları	Belirtilmemiş.
İletişim bilgileri	World Nature Organisation PO Box 673, Silver Spring, MD, 20918-0673 USA Fax: +301 5932522 E posta: dlelloffisk@ucdavis.edu

Önemli Ekosistemler Ortaklık Fonu

Önemli Ekosistemler Ortaklık Fonu (The Critical Ecosystem Partnership Fund - CEPF), Uluslararası Çevre Koruma, Küresel Çevre Fonu, John D. ve Catherine T. MacArthur Vakfı ve Dünya Bankası arasında ortaklaşa yürütülen bir girişimdir. Bu ortak girişim, günümüzde biyolojik çeşitliliğin karşı karşıya olduğu tehditlerin aciliyeti ve karmaşıklığı nedeniyle stratejik işbirliğinin önemine inanmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerdeki biyolojik açıdan zengin ve tehlike altındaki alanları koruma çalışmalarını önemli ölçüde ilerletmek için beş yıllık bir süre zarfında en az 150 milyon dolarlık bir yatırım yapılması hedeflenmektedir.

Fonun ana hedefleri nedir?

Fonun amacı, çeşitli gruplar arasında stratejik çalışma ortaklıklarının kurulmasını özendirme ve mevcut kapasiteleri birleştirerek aynı doğrultuda gösterilen çabaların çakışmasını sağlamak suretiyle çevre koruma konularına kapsayıcı ve koordine edilmiş bir yaklaşım getirebilmektir.

	Toplum tabanlı örgütler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör gibi sivil toplum unsurlarının biyolojik çeşitliliğin korunmasına katılımını sağlamak temel amaçlardan biridir.
Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	Yatırımlar şu tür projeleri desteklemektedir: <ul style="list-style-type: none"> • Koruma alanlarının yönetimi ve biyolojik çeşitlilik koridorlarının koordinasyonu • Sınırdış planlama • Madencilik endüstrisiyle yerel diyalogu teşvik etme • Çatışma çözümlene • Öncelik belirleme ve uzlaşma oluşturma • Yerel örgütlenmelerin güçlendirilmesi • Özel sektör ve koruma alanları arasında ortaklıkların kolaylaştırılması <p>CEPF mali desteğin verilmeye başlanmasından önce her ekosistem için ekosistem profili adı verilen programlı bir yatırım stratejisi geliştirmektedir. Projelerin destek almaya hak kazanabilmesi için ilgili ekosistem profilinde belirtilen stratejik yönlendirmelere uygun olması gerekmektedir.</p>
Coğrafi odak Uygun olmayan proje tipleri	Kafkasya, Türkiye için, Doğu Karadeniz'deki sınır bölgesi. CEPF fonları, arazi alımı, toplulukların istekleri dışı yer değiştirmesi veya herhangi bir kültürel varlığın değiştirilmesi için kullanılamaz. Hassas noktaların dışında kalan alanlarla ilgili projeler de değerlendirilmeye alınmaz.
Uygun kuruluşlar	Kar amaçlı olmayan kuruluşlar, akademik kurumlar, yerel gruplar, bireyler ve özel girişimler başvurabilir.
Tercih edilen proje uzunluğu	En fazla beş yıl.
Verilen destek	Harcamaların nasıl yapılacağına dair bütün prosedürler destek anlaşmasında yer almaktadır. Genel olarak: <ul style="list-style-type: none"> • Birim fiyatı 2000 doların altında mal ve hizmet alımı yapılabilir. Belirli sayıda teklif alınması şart koşulmamıştır.

	<ul style="list-style-type: none"> • Birim fiyatı 2000 dolardan fazla ama 50.000'dan az olan ve onaylanmış proje bütçesinde yer alan mal ve hizmetlerin alımı için en az üç yerden teklif alınması gerekmektedir. • Bütçede yer almayan ve birim fiyatı 2000 dolardan fazla olan alımların ilgili CEPF destek yöneticisi tarafından onaylanması gerekmektedir. • Birim fiyatı 50.000 dolardan fazla olan alımlar ancak CEPF konseyinin açık onayıyla yapılabilir.
<p>Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları</p>	<p>Proje önerilerinin teslimiyle ilgili zamanlama ve prosedürler her coğrafi bölgede farklı olabilir. CEPF belirli bir bölgeye ayrılan fonların tamamı dağıtıldığında o bölge için proje önerisi kabulünü durduracaktır. Böyle bir durumda, başvuru sahipleri web sayfasında bilgilendirilecektir.</p>
<p>Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?</p>	<p>CEPF ortakları belirli bir karar verme süreci belirlemişlerdir. Proje önerileri söz konusu alandaki stratejik yönlendirme kriterlerini ne ölçüde karşıladıklarına bakılarak değerlendirilmekte ve onaylanmaktadır. Bu nedenle, projenin genel stratejik yaklaşımı ve önerilen uygulama biçimi dikkatle incelenmektedir. CI elemanları ve diğer uzmanlar öneriyi gözden geçirebilir. CEPF destek yöneticisi, CEPF genel müdürüyle iş birliği içinde bir önerinin parasal destek alıp almayacağına karar verir. Herhangi bir başvuru sahibine parasal vaat ancak bir CEPF çalışanı tarafından verilebilir.</p>
<p>Özel başvuru formları</p>	<p>Başvuru süreci iki aşamadan oluşmaktadır. Başvuru sahipleri önce bir niyet mektubu göndermelidir. Seçilen adaylardan daha ayrıntılı bir proje önerisi hazırlamaları istenir. CEPF internet tabanlı bir başvuru sistemi kurmuştur. Bu sayede projelerle ilgili başvurular, idari süreçler ve raporlar otomatik bir şekilde ve zamanında gerçekleştirilebilmektedir. Bu tercih edilen bir başvuru yöntemi olsa da CEPF internetin henüz bazı adaylar için uygun bir araç olmadığını bilincindedir. Bu nedenle, bütün başvuru süreci internet üzerinden olmadan da işlemektedir. http://www.cepf.net/he/how_to_apply.htm http://www.cepf.net/he/CEPF_Offline_Letter_of_Inquiry.doc</p>

İletişim bilgileri	Critical Ecosystem Partnership Fund Conservation International 1919 M Street NW, Suite 600 Washington, DC 20036-3521, U.S.A. Tel: 1.202.912.1808 Faks: 1.202.912.1045 E-posta: cepf@conservation.org http://www.cepf.net/he/home.htm
--------------------	---

National Geographic Society Çevre Koruma Komisyonu Desteği

Coğrafya önemli bir disiplinler arası bilimdir ve çevre koruma ile ilgili en etkili branşlardan biridir. Programın gücü, yeni araştırmalarda ve alanlarda söz konusu olan risklerden ötürü dikkate alınmayan programları belirlemesidir.

Fonun ana hedefleri nedir?	Çevre Koruma Komisyonu'nun amacı dünyanın her yerinde National Geographic Society'nin misyonuna uygun çevre koruma faaliyetlerini desteklemektir.
Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	Komisyon, dünyanın biyolojik, kültürel ve tarihi kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımına önemli katkıda bulunan projeleri ödüllendirmektedir.
Coğrafi odak	Fonlar ABD vatandaşlarıyla sınırlı değildir.
Uygun olmayan proje tipleri	Destek, dolaylı giderler, yönetim giderleri ve projeye doğrudan ilişkili olmayan diğer giderlerin karşılanmasında kullanılamaz. Maaşlar ve ek olanaklar da dışarda tutulmaktadır. Destek ayrıca bilimsel/mesleki toplantı veya konferanslara yapılacak yolculuklar, kanuni işlemler, arazi alımı, araştırma sonuçlarının yayınlanması amacıyla da kullanılamaz. Destek alanların bulgularının ilk yayınlanması hakkını National Geographic Society'yi tanınması beklenmektedir.
Uygun kuruluşlar	Başvuru sahiplerinin doktora derecesi gibi unvanlara sahip olması beklenmemekle birlikte daha önceden önerilen proje ile ilgili araştırma veya çevre koruma faaliyetleri içinde bulunduğunu belgeleyebilmesi gerekmektedir. Yabancı ülkelerde çalışmayı planlayan araştırmacılar ekplerine o ülkeden en az bir kişiyi almalıdır.

Tercih edilen proje uzunluğu	Heyet tarafından, bir yıllık alan ve laboratuvar çalışması için destek sağlanmaktadır.
Verilen destek	Destek miktarları, büyük ölçüde değişmekle birlikte genellikle 15.000 ile 20.000 dolar arasındadır.
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	Çevre Koruma Komisyonu yıl boyunca başvuru kabul etmektedir. Ön-başvurular, alan çalışmasının başlamasından en az 8 ay önce yapılmalıdır. National Geographic Society fonları tamamlayıcı destek olarak düşünüldüğünden, başvuru sahiplerinin diğer kuruluşlardan ek destek arayışına gitmesi önerilmektedir.
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Çevre Koruma Komisyonu'ndan destek almak için iki aşamalı bir başvuru süreci izlenir. 1. Adım: Ön-Başvuru Başvuru formu almadan önce baş araştırmacının internet üzerinden bir ön-başvuru formu doldurması gerekmektedir. 2. Adım: Başvuru Başvuru formunu alan baş araştırmacı bunu doldurarak conservationtrust@ngs.org adresine iletmelidir. Araştırma ve İnceleme Komitesi internet üzerinden yıl boyunca başvuru kabul etmektedir. Daha önce destek alanlar ek destek almak için başvurmadan önce, raporlama ve muhasebe ile ilgili yükümlülüklerini yerine getirmelidir. Bütün belgelerin elektronik postayla iletilmesi tercih edilir, bunun mümkün olmaması halinde postalama da kabul edilmektedir.
Özel başvuru formları	Belirtilmemiş.
İletişim bilgileri	Conservation Trust National Geographic Society 1145 17th Street NW Washington, D.C. 20090-8249 U.S.A. E mail: ConservationTrust@ngs.org http://www.nationalgeographic.com/research/grant

National Geographic Society Ödülleri (National Geographic Society Awards)

National Geographic Society (NGS) Ödülleri Araştırma ve İnceleme Komitesi (Committee for Research and Exploration - CRE) kanalıyla bilimsel alan çalışmalarına ve incelemelere destek sağlar.

Fonun ana hedefleri nedir?	Başvuran projelerin bilimsel önemi olması, hem coğrafi boyutunun olması hem de diğer bilim alanlarıyla ilgili olması gerekmektedir.
Fonun teması / kriterleri? etkinlik / proje tipi?	Başvurular genel olarak şu disiplinlerle sınırlıdır: Ana antropoloji, arkeoloji, astronomi, biyoloji, botanik, coğrafya, jeoloji, oşinografi, paleontoloji ve zooloji, çevre sorunlarını ele alan disiplinlerarası projeler (örneğin biyolojik çeşitlilik ve habitat kaybı, insan nüfusunun yarattığı baskının etkileri, vs.)
Coğrafi odak	Fonlar sadece ABD vatandaşlarıyla sınırlı değildir.
Uygun olmayan proje tipleri	<p>Komite, sadece laboratuvar çalışması veya arşiv araştırmasını içeren başvuruları değerlendirmeye almayacaktır. Destekler NGS'nin diğer bölümlerinden bağımsız bir şekilde ve bilimsel nitelikler gözetilerek verilmekle birlikte, destek alanların bulgularının ilk yayın hakkını NGS'ye bırakması beklenmektedir. Bu destek programı eğitim harçlarını karşılamaz, herhangi bir şekilde burs da vermez.</p> <p>Verilen destekler projeye doğrudan ilgili olmayan harcamalar için kullanılamaz: Herhangi bir kişi veya kurum için tanınan ek olanaklar, akademik kadrosu olanlar için maaş, veya diğer mesleki ödenekler hariç tutulmaktadır. Fonlar, bilimsel /mesleki toplantılara veya konferanslara yapılacak yolculuklar veya araştırma sonuçlarının yayınlanması amacıyla da kullanılamaz.</p> <p>Fonlar yolculuk, malzeme ve gündelikler için kullanılabilir. 500 dolardan fazla tutan malzemelerin alımı gerekçelendirilmesi ve bazı durumlarda projenin tamamlanmasından sonra NGS'ye teslim edilmelidir. Bilgisayar ekipmanı ve taşıtlarla ilgili giderler ancak istisnai durumlarda karşılanır. Laboratuvar giderleri, laboratuvar araştırması alan çalışmasının mantıklı bir uzantısı ise kabul edilebilir.</p>
Uygun kuruluşlar	Yabancı ülkelerde çalışmayı planlayan araştırmacılar ekiplerine o ülkeden en az bir kişiyi almalıdır.

	<p>Başvuru sahiplerinin doktora ve dengi derecelere sahip olması ve bir eğitim kurumuyla ilişkili olması beklenmektedir. Bağımsız araştırmacılar veya doktora derecesi almak için çalışanlar başvurabilir, ancak çok sayıda başvurunun rekabet etmesi nedeniyle doktora sahibi olmayanlara nadiren ödül verilmektedir. Genel olarak bütün başvuru sahiplerinin bilimsel dergilerde en az üç makale yayınlamış olması beklenmektedir.</p>
Tercih edilen proje uzunluğu	<p>CRE tarafından sağlanan destek bir yıllık alan ve laboratuvar çalışması için verilmektedir. İstisnai durumlarda en fazla iki yıllık araştırmalara da destek sağlanır. Baş araştırmacı iki yıllık bir başvuruda bulunmak için somut nedenler olduğunu hissediyorsa, başvurular arasında yoğun bir rekabet olduğunu ve iki yıllık desteklerin nadiren verildiğini göz önünde bulundurmalıdır.</p>
Verilen destek	<p>Destek miktarı büyük ölçüde değişmekle birlikte genellikle 15.000 ile 20.000 Amerikan Doları arasında olmaktadır. National Geographic Society fonları tamamlayıcı destek olarak düşünüldüğünden, başvuru sahiplerinin diğer kuruluşlardan ek destek arayışına gitmesi önerilmektedir.</p>
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	<p>Araştırma ve İnceleme Komitesi yıl boyunca internet üzerinden başvuru kabul etmektedir. Komitenin başvurunuzu incelemesi altı aylık bir süre alacağından, ön-başvurular alan çalışmasının başlayacağı tarihten en az 8 ay önce yapılmalıdır. Araştırma ve İnceleme Komitesi internet üzerinden yıl boyunca başvuru kabul etmektedir.</p>
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	<p>Araştırma ve İnceleme Komitesi'nden bir destek almak için iki aşamalı bir başvuru süreci izlenir:</p> <p>I. Adım: Ön-Başvuru</p> <p>Başvuru formu almadan önce baş araştırmacının internet üzerinden bir ön-başvuru formu doldurması gerekmektedir. Baş araştırmacının akademik yayınlarını içeren özgeçmişini cre@ngs.org adresine iletiniz.</p>

	<p>2. Adım: Başvuru Başvuru formunu alan baş araştırmacı bunu doldurarak cre@ngs.org adresine iletmelidir.</p>
Özel başvuru formları	Belirtilmemiştir.
İletişim bilgileri	<p>Committee for Research and Exploration National Geographic Society 1145 17th Street NW Washington, D.C. 20090-8249 U.S.A.</p>

Rockefeller Kardeşler Fonu (Rockefeller Brothers Fund)

Fonun ana hedefleri nedir?	Ekolojik temelli, ekonomik açıdan sağlam, kültürel açıdan uygun bir çevre yönetimini teşvik etmek.
Fonun teması / kriterleri? etkinlik / proje tipi?	<p>Küresel düzeyde, iklim değişikliği ve biyolojik Ana çeşitliliğin korunması konusunda uluslararası tartışmayı geliştirmek; uygulanabilir ve verimli modelleri desteklemek ve tanıtmak suretiyle bu konular hakkında uluslararası anlaşma sağlanmasına katkıda bulunmak.</p> <p>İklim değişikliği alanında, enerji verimliliği, yenilenebilir enerji, ulaşım, yeşil vergiler konularına odaklanılmalıdır. Biyolojik çeşitlilik alanında, karasal bağlamda ılıman yağmur ormanları ve deniz bağlamında balıkçılık ve kıyı yönetimi konularına ağırlık verilen bir ekosistem yaklaşımı kullanılmalıdır.</p> <p>Özellikle iklim ve biyolojik çeşitlilik konularıyla ilgili olarak; ekonomi, uluslararası ticaret ve iş dünyasının etkisi ve çok taraflı finans ve destek kurumlarının rolü gibi konuların üstünde durulmalıdır.</p>
Coğrafi odak	Fonun Sürdürülebilir Kaynak Kullanımı konusunda destek verdiği bütün bölgelerde, maksimum sinerji sağlamak için, farklı coğrafi bölgelerdeki faaliyetler entegre edilmeye çalışılacaktır.

Uygun olmayan proje tipleri	Belirtilmemiş.
Uygun kuruluşlar	Yabancı bir kurumun RBF'den destek alması için, ABD'de vergiden muaf tutulacak özellikte olması veya destek alacak projenin ABD'de eğitim veya yardım projesi olarak kabul edilebilmesi şartı aranmaktadır.
Tercih edilen proje uzunluğu	1-3 yıl
Verilen destek	RBF, ilgilendiği kurum ve programlara önemli miktarlarda bağış yapmaktadır. Ancak fonun verdiği parasal destekler genellikle 25.000 ile 300.000 dolar arasında olmaktadır. Bunların çoğu bir yıldan uzun bir sürede (ancak genelde üç yıldan uzun olmamak üzere) ödenmektedir.
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	Belirtilmemiş.
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Müracaat mektupları RBF'nin bir veya daha fazla çalışanı tarafından incelenir, mevcut program talimatlarına veya bütçe kısıtlamalarına uymaması söz konusu olursa başvuru sahibi bu konuda bilgilendirilir. Proje desteklenmek üzere değerlendirmeye alınır, ayrıntılı bir proje önerisi dahil olmak üzere ek bilgiler ve projeyi organize eden sorumlu kişi ile bir görüşme talep edilecektir. Destekler, yıl boyunca düzenli olarak toplanan, mütevellî heyeti tarafından verilmektedir.
Özel başvuru formları	http://www.rbf.org/howapply.html
İletişim bilgileri	Michael F. Northrop, Program Officer (Global, A.B.D.) ROCKEFELLER BROTHERS FUND 437 Madison Avenue, 37th Floor New York, New York 10022-7001 USA Tel: 212.812.4200 Faks: 212.812.4299 http://www.rbf.org/sustainprog.html

Kuşların Korunması İçin Club 300 Fonu

Club 300 İsveç sınırları içinde en az 300 farklı kuş türü tespit etmiş, herkese açık olan ve kar amacı gütmeyen bir kuruluştur. Club 300 1984'te kurulmuş olup, bugün için 1300 üyeye sahip bulunmakta ve bu rakam hızla artmaktadır. Üyeler şüphesiz ki, ülkedeki en deneyimli ve kabul görmüş kuş bilimcilerdir ve kuşlar ile kuş gözlemine çok büyük bir ilgi duymaktadırlar.

Fonun ana hedefleri nedir?	Klasik kuş gözlem profiline paralel olarak Club 300 aynı zamanda kuşların korunması için yoğun çaba harcayan bir kuruluştur. Club 300'ün ana amacı, İsveç'te nadir görülen kuşlara ilgiyi etkilemek ve onlar hakkında sahip olunan bilgiyi artırmaktır.
Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	Kuşların korunmasıyla ilgili projeler.
Coğrafi odak	Dünya çapında
Uygun olmayan proje tipleri	Belirtilmemiş.
Uygun kuruluşlar	Kuruluş, herkese açıktır; kurul bütün başvuruları değerlendirmektedir.
Tercih edilen proje uzunluğu	Başvurular yıl esasına göre kabul edilmekte ve ödüller o yıl için verilmektedir. Bir yıldan daha uzun bir süre için fon talep eden adaylar, her yıl için başvurularını sunmaya davet edilirler.
Verilen destek	Belirtilmemiş.
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	Son başvuru tarihleri 1 Ocak ve 1 Temmuz'dur. Başvuru, dört kopya halinde (asıl + üç kopya) Mikael Rosen'e gönderilmelidir. Başvuru, aşağıdaki bilgileri içermelidir: <ul style="list-style-type: none">• Adayın isim ve adres bilgileri (eğer varsa e-posta adresini de ekleyiniz)• Projenin ayrıntılı açıklaması- Bütçe ve maliyet tahminleri (Harcamaların dağılımını detaylı olarak içermeli)- Başvurulan diğer kuruluşlar ve/veya mali destek kaynaklarını listesi• Talep edilen paranın ne için kullanılacağına belirtilmesi.

	<ul style="list-style-type: none"> • Proje için uzun vadeli plan, planlanmış takip eden işler, vs - Kurul projeyi onaylamaya karar verirse Club 300'den destek alındığının nasıl duyurulacağını belirtiniz. <p>E-postalara iliştirilen belgelerin hepsi .rtf formatında olmalıdır.</p> <p>Başvurunuzu sadece normal postayla gönderiniz, taahhütlü posta ile göndermeyiniz. Sadece e-posta ile gönderilen başvurular değerlendirmeye alınmayacaktır. Dört adet kağıt kopya son başvuru tarihine kadar gönderilmelidir.</p>
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Belirtilmemiş.
Özel başvuru formları iletişim bilgileri	<p>Özel başvuru formu yoktur</p> <p>Mikael Rosén</p> <p>The Club 300 Foundation for Bird Protection</p> <p>Department of Animal Ecology, Ecology building</p> <p>223 62 LUND Sweden</p> <p>Tel: +46 (0)706 059 772</p> <p>E-posta: birdprotection@club300.se</p>

Heinrich Böll Vakfı

Fonun ana hedefleri nedir?	Türkiye'de demokratik yaşamın gelişmesine katkı
Fonun teması / kriterleri? etkinlik / proje tipi?	Çevre, sağlık, insan hakları, demokratikleşme, AB Ana uyumu konuları gibi çeşitli konularda toplantı organizasyon desteği, teknik projelere yardım
Coğrafi odak	Türkiye
Uygun olmayan proje tipleri	Belirtilmemiş
Uygun kuruluşlar	Sivil toplum kuruluşları, platformlar

Tercih edilen proje uzunluğu	Belirtilmemiş
Verilen destek	Ortalama 5.000 Euro
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	Belirtilen bir zamanlama yok
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Vakfın İstanbul'daki Türkiye Temsilciliği
Özel başvuru formları	Belirtilmemiş
İletişim bilgileri	Ulrike Dufner Heinrich Böll Vakfı Türkiye Temsilciliği İnönü Caddesi, Hacı Hanım Sokak, No: 10/12 Gümüşsuyu 34439 İstanbul Tel: (0212) 249 15 54 Faks: (0212) 245 04 30 Udufner@hbstr.org

B. ÖDÜL PROGRAMLARI

ST Andrews Çevre ödülü

St Andrews Ödülü İskoçya'daki St Andrews Üniversitesi ile ConocoPhillips enerji şirketinin uluslararası girişimidir. Bilim, ekonomik realite ve politik kabul edilebilirliği birleştirebilen, uygulanabilir çevresel fikirler için bir buluşturmadır. Ödül, bugüne kadar her yıl kırkın üzerinde ülkeden yarışmacıyı çekmeyi başarmıştır.

Fonun ana hedefleri nedir?	St Andrews Ödülünün temel amacı, çevre sorunlarına pratik ve özgün çözümler bulmaktır. Önemli hedeflerinden bir tanesi de bu fikir ve çözümlerin uygulanmasına yardımcı olmak için başlangıç finansmanı sağlamaktır.
Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	<p>Adaylar diledikleri problemi seçmekte serbesttirler, yeter ki konu mümkün olduğunca net biçimde açıklanabilsin ve sunulan çözümler uygulamaya elverişli olsun.</p> <p>Aşağıda, üzerinde çalışılabilecek konulara ilişkin bazı örnekler yer almaktadır.</p> <ul style="list-style-type: none">• Tanım ve Yiyecek desteği - Adaylar, tarımın geleceği hakkında ve tarımın bel bağladığı çevreyi ve doğal sermayeyi (su, toprak, vb.) koruyup geliştirirken, büyüyen nüfusun gereksinimlerini karşılayacak yiyecek ve/veya yiyecek olmayan yeterli miktarda mahsulün nasıl sağlanacağı konusunda çalışabilirler.• Topluluk yenilenmesi - Gezegeni temizlemeye başlamak için en iyi yerin kendi arka bahçemiz olduğu düşüncesinden hareketle adaylar, kendi toplumlarının çevresini yaşamak ve çalışmak için daha iyi bir yer haline getirmek için özgün, yaratıcı ve uygulanabilir proje teklifleri hazırlayabilirler. Yerel nüfus, projeyi desteklemeye nasıl motive edilebilir? Bu, genel anlamda çevre bilincini nasıl artırabilir?• İletişim ve eğitim - Adaylar, daha fazla insanın çevre tartışmasına ilgi göstermesini, katılmasını ve bu konuda birşeyler yapmasını sağlayacak hangi pratik ve özgün teklifleri sunabilirler?• Yenilenebilir enerji - Adaylar, yerel talepleri karşılayacak yenilenebilir enerji çözümleri sağlamak

	<p>veya mevcut enerji hizmetlerinin çevresel etkilerini minimize etmek için özgün ve uygulanabilir fikirler sunmak isteyebilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atık ve geri dönüşüm - Atık oluşumunu sınırlamak veya geri dönüşümünü sağlamak için ve kalınlardan kurtulmak için özgün ve uygulanabilir fikirler, adayların uğraşmak isteyecekleri konular olabilir.
Coğrafi odak	Dünya çapında
Uygun olmayan proje tipleri	Belirtilmemiş.
Uygun kuruluşlar	Bireyler, çok disiplinli takımlar veya halk grupları
Tercih edilen proje uzunluğu	Belirtilmemiş.
Verilen destek	Ödül, 30000 Amerikan doları ve bir madalyadan oluşmaktadır. Dereceye girenler için, her biri 5000 Amerikan dolarlık ilave ödüller vardır.
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	<p>Başvuru tarihleri yıl yeniden duyurulmaktadır. Teklifler iki aşamada toplanmaktadır. İlk aşamada adaylardan, uygulanabilir çevresel çözümlerinin tek sayfalık özeti istenmektedir. Bu tek sayfa, problemin kapsamını ve sunulan çözümü, etki, maliyet, uygulanabilirlik vb gibi ilgili detayları vurgulayarak en fazla 500 kelimeyle açıklamalıdır.</p> <p>Hakemler tarafından, özetlerinin en umut verici fikirleri sunduğu değerlendirilen adaylar, ikinci ve daha büyük, daha önemli sunuşu en fazla 2000 kelimeyle yapmaya davet edilirler.</p>
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Mütevelli heyeti, St Andrews Çevre Ödülü yönetimi ve politikaları ile ve seçim süreci ile ilgili bütün sorumluluğu taşımaktadır.
Özel başvuru formları	http://www.thestandrewsprize.com/howtoenter.html
İletişim bilgileri	<p>prize@st-andrews.ac.uk The St Andrews Prize Office University of St Andrews St Salvator's College St Andrews Fife KY16 9AL Scotland Tel: +44 (0) 1334 462161 Faks: +44 (0) 1334 467458</p>

Marchig Hayvan Refahı Ödülleri (Marchig Animal Welfare Awards)

Ödülün amacı hayvanların korunması ve hayvanlara yapılan işkencelerin önlenmesi için çalışmalar yapan kişi ve kuruluşları cesaretlendirmektir.

Fonun ana hedefleri nedir?	Hayvanların iyi yaşamı
Fonun teması / kriterleri? etkinlik / proje tipi?	Bütün başvurular hayvanların yaşamlarını hakça Ana sürdürülebilirliğine ve faydalarına yönelik çalışmaları içermelidir. Özellikle deneylerde hayvan kullanımına alternatif yöntemlerin ve deneylerde hayvan kullanımının düşürülmesi ile sonuçlanacak pratik uygulamaların geliştirilmesi projelerini desteklemektedir.
Coğrafi odak	Belirtilmemiş
Uygun olmayan proje tipleri	Belirtilmemiş
Uygun kuruluşlar	Kuruluşlar ve bireyler katılabilir.
Tercih edilen proje uzunluğu	Belirtilmemiş
Verilen destek	Belirtilmemiş
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	Her yıl web sayfasında duyurulmaktadır.
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Belirtilmemiş
Özel başvuru formları	Web sayfasında bulunabilir.
İletişim bilgileri	The Marchig Animal Welfare Trust, 10 Queensferry Street, Edinburgh EH2 4PG, Scotland. Tel: 0044 (0) 131-225-6039 Faks: 0044 (0) 131-220-6377 E-posta: marchigtrust@marchigawt.org www.advocatesforanimals.org.uk

Whitley ödülleri

Whitley Laing Derneği her yıl koruma ve sürekli gelişim projelerine geniş bir yelpazede tüm dünyada ödüller vermektedir. Whitley Ödülleri, "Royal Geographical

Society" ortaklığı ile 1993 başlatılmış ve takip eden yılda artan ilgi ve sayı olarak büyümüştür.1998 yılında Rufford Vakfı "Rufford Ödülü" ve "Daniel Kelly Ödül" lerini sunmaya başlayarak bu oluşuma katılmıştır. 1999 yılında Rufford Vakfı Rufford Küçük Bağış Olanakları kurulmuştur.

<p>Fonun ana hedefleri nedir?</p>	<p>Whitley Laing Demeği doğa koruma projelerini tüm dünyada geniş bir yelpazede ödüllendirmektedir. Ödüllerin ortak amaçları katılımcıların yaşadıkları yerlerdeki vahşi yaşamı ve habitatı korumanın faydalarını desteklemektir.</p>
<p>Fonun teması / kriterleri? etkinlik / proje tipi?</p>	<p>Whitley Altın Ödülü vakfın en önemli ödülüdür. Ana Ödülü her yıl, çalışmalarını ve amaçlarını jüri üyelerini en çok etkileyen Whitley ödül sahiplerinden biri kazanır. Daniel Kelly anısına Whitley Uluslararası Doğa Koruma Ödülü ve Maurice Laing Vakfı sponsorluğunda verilen Whitley Doğa Koruması ve Eğitimi ödülleri, doğa koruma, çevre eğitimi ve sürekli gelişim ekiplerinin liderlerine bireysel olarak verilmektedir. Studs Vakfı Sponsorluğunda verilen Whitley Kuş Ödülü, konuların kuşların kendi habitatlarında yaşamalarını temel alan projeleri desteklemektedir. WWF-UK sponsorluğundaki İnsan Hakları ve Çevre Ödülü, yerel halkın çevreye katkıda bulunduğu ispatlanan koruma projelerini ödüllendirme amacı gider. Ödül, söz konusu topluluğun sürekli çabalarını ve diğerlerine örnek olmasını desteklemektedir. Ashden Yenilenebilir Enerji Ödülü Ashden Jüri Komitesi, adaylarının aşağıdaki kriterlerinden çoğuna sahip olmasını beklemektedir: Çevrede kalıcı olmalı. Bu projenin yerel ve küresel çevrede uygulanabilir olması demektir. Projeler, yerel çevredeki etkileri azaltmalı, yerleşimin yaşam kalitesi üzerinde ölçülebilir pozitif etkisi olması gerekir. Sting ve Trudie Styler İnsan Hakları ve Çevre Ödülü, yerel halk kaynaklı doğayı kalıcı koruma projelerine verilmektedir. Ödül insan hakları ve çevre çalışmalarına eşit önem vererek, ve her ikisinin birbirinden ayrılmaz</p>

	<p>parçalar olduğunu vurgulamaktadır. Rufford Küçük Bağışları, kalıcı doğa koruma projelerinden daha küçük çaplı olanları hedef alır. Pilot projeler de bu gruba dahildir.</p>
Coğrafi odak	<p>Whitley Laing Vakfı, ödüller ve bağışlar için dünyanın her yerinden adayları davet etmektedir.</p>
Uygun olmayan proje tipleri	<p>Adayların nitelikli bilim adamları olmalarına gerek yoktur. Lisans ve okul düzeyindeki çalışmalar uygun değildir. Whitley Laing Vakfı, projenin mali ihtiyacının yüksek bir oranının karşılanması amaçlamaktadır. Rufford Küçük Bağışları doğrudan saha çalışmalarına sağlar. Konferanslara katılım ücretleri ya da harçlarını karşılamamaktadır. Lisans projelerini de desteklememektedir.</p>
Uygun kuruluşlar	<p>Tüm ödüller ve bağışlar dünyanın her tarafındaki doğa korumacılarına açıktır. Hayatının önemli bir bölümünü, belirli bir alanda çalışmaya adanmış ve konuk olduğu ülkedeki kişileri de kapsayan bir takımla görünür operasyonlarda bulunan kişiler tercih edilmektedir.</p>
Tercih edilen proje uzunluğu	<p>Belirtilmemiş.</p>
Verilen destek	<p>Whitley Altın Ödülü 25.000 GBP'lik ödül Altın Ödülün sahibine garantilenmiş bir ikinci yıl finansmanı sağlamaktadır. Whitley Kuş Ödülü 25.000 GBP tutana kadar çıkmaktadır. Rufford Küçük Bağışlar Her yıl her biri 5.000 GBP tutana kadar çıkabilen 30 adet bağış yapılmaktadır. Ashden Yenilenebilir Enerji Ödülü 30.000 GBP'lik Ashden Ödülü 5.000 GBP'lik Ashden küçük ödül. Büyük ödüle başvuran her ödül küçük ödül için de başvurmuş sayılacaktır.</p>

Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	Jüri Komitesi Ocak aylarında toplanır. Projeler genellikle temmuz aylarında kabul edilmektedir. Ayrıntılı bilgi ve değişikliklerin takibi web sayfalardan yapılabilir.
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Belirtilmemiş.
Özel başvuru formları	http://www.whitley-award.org/appdocs/Whitley_application.doc http://www.whitley-award.org/appdocs/RSG_application.doc http://www.whitley-award.org/appdocs/Ashden_application.doc
İletişim bilgileri	The Whitley Laing Vakfı, 139 Elgin Crescent London W11 2JH UK Tel: +44 (0)20 7229 7554 Faks: +44 (0)20 7229 7578 E-posta: info@whitleyaward.org http://www.whitleyBelirtilmemiş.award.org/ Rufford Small Grants Faks: +44 (0)20 7925 2583 E-posta: rsg@whitleyaward.org

Yaşayan Çevreyi Geliştirme Konusundaki En İyi Uygulamalara Verilen Uluslararası Dubai Ödülleri

En İyi Uygulamalar ödülleri oluşturma fikri, 1995 yılında İkinci Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı (Habitat II) hazırlıkları sırasında, yaşama şartlarını sürdürülebilir olarak iyileştirme konusunda nelerin etkili olduğunu belirleyebilmek amacıyla ortaya atılmıştır. En İyi Uygulamalar, dünyanın çeşitli yerlerindeki şehirlerde ve topluluklarda yaşam kalitesini artırma konusunda önemli katkılarda bulunmuş olan girişimlerdir. En İyi Uygulamalar veritabanında 1100'den fazla İyi ve En İyi Uygulama belgelenmiş durumdadır.

Fonun ana hedefleri nedir?	Yaşama ortamını İkinci Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı - Habitat II'de ve Dubai Deklarasyonu'nda belirlenen temel kriterler uyarınca geliştirmek konusunda kazanılan önemli ve sürdürülebilir başarıları ödüllendirmek ve bu konuda bilincin artmasını sağlamak.
----------------------------	--

	<p>Birleşmiş Milletler ve uluslararası topluluklar düzeyinde En İyi Uygulamalar şu şekilde tanımlanmaktadır:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Halkın yaşam kalitesini geliştirmede somut ve gözlemlenebilir etkiye sahip girişimler • Toplumun, özel ve kamu sektörleri arasında etkili bir ortaklığın ürünü olan girişimler • Sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel anlamda sürdürülebilir girişimler
<p>Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?</p>	<p>Ödül kazanacak en iyi uygulamaların seçimindeki en önemli kriterler şunlardır:</p> <p>1. Etki: Uygulama, özellikle yoksul kesimin yaşama ortamını iyileştirmek açısından somut ve olumlu bir etki sergilemelidir. Sürdürülebilir barınak temini ve yaşam şartlarının geliştirilmesi,ucuz ev ve sosyal hizmet temini, arazi kullanımı, toplum tabanlı planlama ve karar verme ve kaynak paylaşımı süreçlerine katılım, güvenilir ve temiz su temininin yaygınlaştırılması, şehir merkezi, mahalle ve yerleşimlerin canlandırılması ve rehabilitasyonu, güvenilir ve sağlıklı inşaat malzemeleri ve teknolojileri, sürdürülebilir kentsel ve bölgesel kalkınma, iş yaratma ve yoksulluğun giderilmesi, kirliliğin azaltılması ve çevre sağlığının geliştirilmesi, kitle ulaşım ve iletişim araçlarına daha kolay erişim, atık toplanması, geri dönüşümü ve yeniden kullanımının iyileştirilmesi, kentin yeşillendirilmesi ve kamu alanlarının etkili kullanımı; yenilenemez kaynakların ikamesi / kullanımının azaltılması dahil olmak üzere, iyileştirilmiş üretim ve tüketim döngüleri; doğal kaynakların ve çevrenin korunması; enerjinin daha verimli kullanımı ve üretimi; tarihsel/ kültürel açıdan önemli alanların korunması; entegre ve kapsayıcı kentsel kalkınma stratejilerinin formülasyonu ve uygulanması, yerleşimlerin sürdürülebilir, verimli ve şeffaf yönetimi, daha etkili ve verimli yönetim ve bilgi sistemleri, cinsiyetler arası eşitlik ve karar verme, kaynaklardan yararlanma ve program tasarımı ve uyulama süreçlerine eşit katılım, suçun azaltılması ve</p>

önlenmesi, felaketlere karşı daha hazırlıklı olma; etkileri hafifletme ve yeniden inşa etme, sosyal entegrasyon ve dışlanmanın azaltılması, kamu politikalarında değişim de dahil olmak üzere eylem ve değişikliklere ön ayak olma konusunda liderlik; şeffaflığın teşvik edilmesi, sosyal eşitlik ve adaletin tesis edilmesi, kurumlar arası koordinasyonun geliştirilmesi.

2. Ortaklık: Uygulama, yukarıda belirtilen aktörlerden en az ikisinin ortaklığına dayanmalıdır.

3. Sürdürülebilirlik: Uygulama, aşağıda belirtilen alanlardan en az birisinde kalıcı değişiklikler meydana getirmelidir:

- Ele alınan sorunlarla ve konularla ilgili yasal düzenlemeler, yönetmelikler, tüzükler,
- Başka yerlerde tekrarlanma potansiyeli taşıyan ulusal (ulus içi) sosyal politikalar ve veya sektörel stratejiler,
- Merkezi ve yerel hükümet kurumları ve toplum tabanlı örgütler gibi değişik düzeydeki unsurlara açık roller ve sorumluluklar veren kurumsal çerçeveler ve karar verme süreçleri,
- İnsani, teknik, parasal ve doğal kaynakların daha etkili kullanılmasını sağlayacak verimli ve şeffaf işletme sistemleri.

Diğer Kriterler

Teknik Danışmanlık Komitesi ve Jüri, iyi, en iyi ve ödül kazanan uygulamaları belirlemek üzere şu kriterleri kullanacaktır:

4. Liderlik & topluluğa iktidar kazandırmak:

- Kamu politikaları konusundaki değişimler dahil olmak üzere eylem ve değişim ilham etme konusunda liderlik,
- Halka, mahallelere ve yerel topluluklara iktidar kazandırma ve onların katkılarının genel politikalarla bütünleştirilmesi;
- Sosyal ve kültürel çeşitliliği kabullenme ve buna yanıt verme;
- Uyarılma ve başka yerlerde tekrar edilme potansiyeli;

	<ul style="list-style-type: none"> • Yerel koşullara ve kalkınma düzeylerine uygunluk. <p>5. Cinsiyet Eşitliği ve topluma katma: Sosyal ve kültürel çeşitliliği kabullenen ve buna yanıt veren girişimler; gelir, cinsiyet, yaş, fiziksel / zihinsel durum gibi farklılıkları gözetererek sosyal eşitliği ve adaleti teşvik eden girişimler.</p> <p>6. Yerel bağlamda yenilik ve nakledilebilirlik:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Girişimden başkalarının öğrendikleri ve sağladıkları faydalar. • Bilgi, uzmanlık ve alınan derslerin paylaşılması ve nakledilmesi için kullanılan araçlar.
Coğrafi odak	Dünya çapında.
Uygun olmayan proje tipleri Uygun kuruluşlar	<p>Belirtilmemiş.</p> <ul style="list-style-type: none"> • İki taraflı yardım kuruluşları dahil olmak üzere hükümet kuruluşları; • Ulusal Habitat komiteleri ya da Odak Noktaları; • Çok taraflı kuruluşlar (Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, vs.) • Şehirler, yerel yetkililer ya da onların kuruluşları; • Sivil toplum kuruluşları (STK'lar); • Toplum tabanlı örgütler; • Özel sektör; • Üniversiteler ve araştırma kurumları; • Medya; • Kamu vakıfları veya özel vakıflar; • Şahıslar; <p>En İyi Uygulamalar kriterlerine uyan belirli bir girişimi ya da projeyi sunmaları koşuluyla Dubai Uluslararası Ödülleri'ne katılma hakkına sahiptir.</p>
Tercih edilen proje uzunluğu	Belirtilmemiş.
Verilen destek	<p>Toplam ödül tutarı 400.000 dolardır. Bu miktar, şu şekilde bölüştürülecektir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 10 En İyi Uygulama için 300.000 dolar. • Ödül kazanan en iyi uygulamaları temsil eden ikişer kişinin seyahat ve konaklama gibi idari giderlerini karşılamak üzere 100.000 dolar. • En İyi Uygulama ödülünü alanlara ayrıca bir sertifika ve plaket verilecektir.

<p>Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları</p>	<p>Ödül iki yılda bir verilecektir. Başvurular İngilizce olarak yapılmalıdır.</p> <p>Başvuru sahiplerinin şu destekleyici malzemeleri temin etmeleri beklenmektedir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gazetelerde, mesleki dergilerde, bültenlerde ya da diğer yayınlarda yer almış makaleler; • 10 dakikadan kısa olmak üzere Beta-Cam veya diğer standart formatlarda video kasetler; • Fotoğraflar ve/veya diğer grafik malzemeler • Broşürler veya diğer tanıtım malzemeleri
<p>Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. En İyi Uygulamalar kriterlerine uygun bütün başvurular bağımsız bir Teknik Danışmanlık Komitesi (TDK) tarafından gözden geçirilecektir. 2. TDK bütün başvuru gözde geçirecek ve şu unsurları içeren kapsamlı bir rapor hazırlayacaktır. 3. Başvurular arasında en fazla 40 tanesinin seçilerek ödül kazananların belirlenebilmesi için En İyi Uygulamalar Jürisine gönderilecektir. 4. En İyi Uygulamalar Jürisi bu listeyi inceleyerek, Dubai Uluslararası Ödüllerini almaya hak kazananları belirleyecektir. 5. Jürinin seçimini tamamlamasından sonra bütün başvuru sahiplerine durumları bildirilecektir.
<p>Özel başvuru formları</p>	<p>http://www.bestpractices.org/bp2002/</p>
<p>İletişim bilgileri</p>	<p>Dubai Municipality, United Arab Emirates, Tel: (971 4) 215555 • Faks: (971 4) 246666; E-posta: dubai-award@dm.gov.ae ; info@dm.gov.ae http://www.dm.gov.ae UNCHS/Habitat, Nairobi, Kenya. Tel: (254 2) 624328/623029 Faks: (254 2) 623080/ 624266/ 624267 E-posta: bestpractices@unhcr.org En İyi Uygulamalar Ortakları Youth for Habitat, Youth Association for Implementation of the Decisions of Habitat II and Agenda 21, Şişli Belediyesi 12. Kat, Esentepe, İstanbul, Türkiye Tel/Faks: (90 212) 2889844; E-Posta: youthforhab@turk.net http://www.youthforhab.org.tr; http://www.bestpractices.org/</p>

Tyler Ödülü (Tyler Award)

John ve Alice Tyler Ödülü insanlığa önemli yarar sağlayan çevre bilimi, enerji ve tıp alanında verilir. Tyler Ödülünün yönetimi Güney California Üniversitesi tarafından gerçekleştirilmektedir.

Fonun ana hedefleri nedir?	Tyler ödülü sahipleri, keşifleri ve çözümleriyle çevresel problemlere dünya çapında ilgi ve dikkat çekmişlerdir.
Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	Ödüller, aşağıdakilerden herhangi birisi için verilir: <ul style="list-style-type: none">• Dünya üzerindeki herhangi bir coğrafyada çevresel veya ekolojik şartların korunması, bakımı, geliştirilmesi veya anlaşılması.• Bilinen veya yeni enerji kaynaklarının keşfi, daha da geliştirilip, iyileştirilmesi veya anlaşılması.• İnsan sağlığına çevresel yönden belirgin fayda sağlayan dünya çapındaki tıbbi uygulamalarla ilgili keşif ve ilerlemeler.
Coğrafi odak	Dünya çapında
Uygun olmayan proje tipleri	Kendini aday gösterenlerin başvurulan geçersizdir.
Uygun kuruluşlar	Herhangi bir ulustan bireyler ve kamu kuruluşları ile özel kuruluşlar aday gösterilmeye uygundur. Aday gösterme hakkına sahip kişiler (sadece aşağıdakilerle sınırı değildir): Biyoloji, okyanus bilimi, jeoloji, tıp, halk sağlığı, kimya ve fizik gibi alanlarda aktif olan kişiler; inşaat çevre, petrol veya kimya mühendisleri; coğrafya, siyaset bilimi, ekonomi ve hukuk alanlarında çalışan sosyal bilimciler ve üniversiteler, araştırma kuruluşları ile üyeleri.
Tercih edilen proje uzunluğu	Belirtilmemiş.
Verilen destek	Tyler ödülü sahipleri senelik \$200,000 para ödülü almaya hak kazanırlar ve altın madalya ile onurlandırılırlar.
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	Tyler Ödülü adaylıkları her yıl 15 Eylül'e kadar kabul edilir. İlgili teminat mektupları, destekleyici malzeme ve referans mektupları da son başvuru tarihine kadar teslim edilmelidir.

Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Belirtilmemiş
Özel başvuru formları	Belirtilmemiş.
İletişim bilgileri	Dr. Linda Duguay Executive Director, The Tyler Prize Office of the Provost University of Southern California 3551 Trousedale Parkway, 300 Los Angeles, CA 90089- 4019 USA Tel: 213-740-9760 Faks: 213-740-1313 E-posta: tylerprz@usc.edu

Rolex ödülleri

Rolex Girişim Ödülleri 1976 yılında, şirketin teknik başarısının 50. yıldönümü anısına başlatılmıştır. Rolex, sayısız Rolex Ödülü sahibinin alanlarında çığır açan projelerini sonuçlandırmalarına yardımcı olmuştur.

Fonun ana hedefleri nedir?	Rolex Girişim Ödülleri'nin amacı, insan bilgisini ve refahını artıran alanlardaki üstün çalışmalarını destekleyerek, dünyanın her yerinde bireylerin girişim ruhunu teşvik etmektir. Rolex Ödülleri somut projeleri uygulamak isteyen kişilere parasal destek sağlamaktadır. Gelecekte başlaması öngörülen veya kısmen tamamlanmış projelerle başvurulabilir. Tamamlanmış işler değerlendirmeye alınmaz.
Fonun teması / kriterleri? proje tipi?	Seçme Kurulu şu alanlardaki projeleri Ana etkinlik / değerlendirmektedir: <ul style="list-style-type: none"> • Bilim ve tıp • Teknoloji ve buluşlar • Araştırma ve keşifler • Çevre • Kültürel miras Projelerin dünyamız hakkındaki bilginizi genişletmesi, gezegenimizde hayat kalitesini artırması, veya insanlığın refahına katkıda bulunması gerekmektedir. Projeler ayrıca uygulanabilirlikleri,

	<p>özgünlükleri ve dünyaya ve topluma yapacakları etki ile değerlendirilecektir.</p> <p>Rolex Ödülünün bir projeye ne ölçüde katkıda bulunacağına Seçme Kurulu karar verecektir. Rolex Ödülleri yeni ya da devam etmekte olan çalışmalara destek olur. Kazananlar projelerini uygulamak için parasal destek ve bir Rolex kronometresi sahibi olur, çabaları ve amaçları uluslararası düzeyde tanınır.</p>
Coğrafi odak	Dünya çapında.
Uygun olmayan proje tipleri	Sadece bireyler başvurabilir. Üçüncü taraflar aday gösteremez. Her bir Rolex Ödülü serisine sadece bir projeye başvurulabilir. Başvuru sahipleri kendi fikirlerini ve önerilerini sunmalıdır.
Uygun kuruluşlar	Her yaşta ve ulustan kişiler başvurabilir. Kurumsal ya da toplu başvurular kabul edilmez. Bir proje çeşitli kişilerin çabasıyla gerçekleştiriliyorsa, bütün grubu temsilen bir kişi başvuru formunu imzalamalıdır. Böyle bir grup çalışmasının seçilmesi halinde ödülü grubu temsil eden kişi alır. Rolex diğer grup üyelerine karşı sorumlu değildir. Daha önce Rolex ödülü almış olanlar; Rolex çalışanları; Rolex müessileri, perakendeciler ve onların çalışanları; reklamcılık, halkla ilişkiler veya Rolex'e hizmet veren diğer ajansların çalışanları; bunların aile bireyleri ve Rolex'le yakın ilişkisi olanlar ödül için başvuramaz.
Tercih edilen proje uzunluğu	Belirtilmemiş.
Verilen destek	Seçme Kurulu, her biri 100.000 dolarlık bir çek ve özel bir altın Rolex kronometresi kazanacak olan beş kişiyi belirler. Seçme Kurulu ayrıca desteklemeye değer bulduğu diğer kişilere de ikincil ödüller dağıtabilir. Bu ödüllerin sayısına ve miktarına Kurul karar verecektir.
Son başvuru tarihi ve koşulları	Ödüller iki yılda bir verilir ve web sayfasında başvuru duyurulur. Başvurular İngilizce olarak yapılmalıdır.

Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Ödül sahipleri bağımsız bir Seçme Kurulu tarafından belirlenir. Seçim Kurulu, çeşitli disiplinleri temsil eden, uluslararası düzeyde tanınmış uzmanlardan oluşmaktadır. Seçme Kurulunun kararları nihaidir ve itiraz edilemez.
Özel başvuru formları	Önce şu adrese kayıt olunması gerekmektedir: http://www.rolexawards.com/oaf/servlet/Subscribe Kayıttan sonra başvuru formuna ulaşılabilir.
İletişim bilgileri	The Rolex Awards for Enterprise P.O. Box 1311, 1211 Geneva 26 Switzerland The Rolex Awards for Enterprise Rolex SA Rue François Dussaud 7 1211 Geneva 24 Switzerland Tel: +41 22 302 22 00

Ramsar Sulakalan Koruma Ödülleri ve Evian Özel Ödülü

Fonun ana hedefleri nedir?	Ramsar Sulakalan Koruma Ödülü 1966 yılında Sulakalan Sözleşmesi tarafından dünyanın her yanında sulakalanların korunması ve sürdürülebilir kullanımı konusunda önemli katkıda bulunmuş bireyleri, kuruluşları ve hükümet birimlerini üç yılda bir onurlandırmak amacıyla kurulmuştur.
Fonun teması / kriterleri? etkinlik / proje tipi?	Ödüller, şu alanların uzun vadeli korunması ve Ana sürdürülebilir kullanımı konusunda önemli katkı sağlamış veya katkı sağlama potansiyeli taşıyan başvurulara verilecektir: <ul style="list-style-type: none"> • belirli bir sulakalan; • bir ülke içinde veya birden fazla ülkeye dağılmış bir grup sulakalan; • belirli bir il, eyalet, bölge, ülke veya birden fazla ülkenin kapladığı bir alandaki sulakalan ekosistemleri; Ayrıca branşlarında sulakalanlarla ilgili bilimlerin gelişmesine katkıda bulunanlar da değerlendirmeye alınacaktır.
Coğrafi odak	Dünya çapında.

Uygun olmayan proje tipleri	Belirtilmemiş.
Uygun kuruluşlar	Bir veya bir grup sulakalanın uzun vadeli korunması ve sürdürülebilir kullanımı konusunda önemli katkılar sağlamış girişimlerde bulunan kişilerin, kuruluşların veya hükümet birimlerinin başvuruları kabul edilmektedir. Başkalarına esin kaynağı veya uygulama örneği olabilecek girişimler özellikle yeğlenmektedir. Bütün ülkelerden kurum ve bireyler, bütün ülkelerden bireyleri,- resmi veya hükümet dışı - kurumları veya özel sektör girişimlerini aday gösterebilir.
Tercih edilen proje uzunluğu Verilen destek	Belirtilmemiş. Ramsar Ödülleri, Ramsar Sözleşmesine destek programı çerçevesinde Danone Grubu'na (Fransa) ait Evian Maden Suları adına verilen 10.000 dolarlık Evian Özel Ödülü ile tamamlanmaktadır. Daimi Komite her fırsatta, hükümetlerden, hükümet dışı kurumlardan, özel sektör girişimlerinden veya bireylerden Ramsar Ödülü'ne eklenmek üzere nakit kabul edebilir. Nakit ödül vermenin mümkün olmadığı durumlarda, kazananlara birer sertifika ve mektup verilmektedir.
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	Web sayfasında duyurulmaktadır.
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Ramsar Bürosu'na ulaşan aday gösterme başvuruları değerlendirilmek üzere Ramsar Daimi Komitesi iletilmektedir. Ödül sahipleri Daimi Komite tarafından seçilecektir. Komitenin kararı nihaidir.
Özel başvuru formları	http://ramsar.org/key_award_form_e.htm
İletişim bilgileri	Ramsar Convention Bureau Rue Mauverney 28, CH-1196 Gland, Switzerland; Faks: +41 22 999 01 69, E-posta: ramsar@ramsar.org

UNEP Sasakawa Çevre Ödülü

Uluslararası bir çevre ödülü oluşturulması, Stockholm'de 1972 yılında toplanan Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı'nda tavsiye edilmiştir. O sırada Pehlevi Ödülü olarak anılan bu ödül, ilk olarak 1976 yılında verilmiştir. Şu anda UNEP Sasakawa Çevre Ödülü adıyla bilinen ödüller her yıl çevrenin korunması ve yönetimi konusunda üstün katkıları olan kişilere verilmektedir.

Fonun ana hedefleri nedir?	Ödül, çevrenin korunması ve yönetimi konusunda üstün katkıları bulunan kişileri teşvik etmeyi amaçlamaktadır.
Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	Çevre koruma ve çevre yönetimi.
Coğrafi odak	Dünya çapında.
Uygun olmayan proje tipleri	Şahıslar kendilerini aday gösteremez. Daha önce ödül kazanmış olanlar aday gösterilemez.
Uygun kuruluşlar	Çevrenin korunmasına ve çevre yönetimine UNEP'in politikalarına, amaçlarına ve hedeflerine uygun, önemli katkılarda bulunmuş bireyler. Adaylar çevre ile ilgili herhangi bir dalda çalışıyor olabilir. Aday gösterebilecekler arasında çevre bilimleri uzmanları, bilim, mühendislik ve araştırma kurumları, Birleşmiş Milletler sisteminin üyeleri, hükümetler ve hükümetlerarası kuruluşlar, sendikalar ve sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır.
Tercih edilen proje uzunluğu	Belirtilmemiş.
Verilen destek	200,000 Amerikan Doları
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	Ödül, her yıl kasım ayında verilir. Adaylar yıllık olarak değerlendirilir. Her yıl, yeni bir aday gösterme mektubu ve başarıların güncellenmiş bir tanımı gönderilmelidir. Son başvuru tarihi her yıl web sayfasından duyurulur. Başarıların özeti Bireyin ödülün verileceği alandaki başarılarının kısa bir özeti (1-2 sayfa) yapın.

	<p>Katkının tanımı Yapılan katkılan ayrıntılı olarak açıklayın ve her birinin hangi nedenlerden ötürü değerli ve etkili olduğunu belirtin.</p> <p>Referanslar Adayın katkılarını değerlendirebilecek olan kişilerden üç adet tavsiye mektubu ekleyin.</p>
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Belirtilmemiş.
Özel başvuru formları	UNEP Sasakawa Çevre Ödülü için aday gösterme formları şu adresten de temin edilebilir: The Secretary (Sekreteryaya) http://www.unep.org/sasakawa2/form.htm
İletişim bilgileri	The Secretary UNEP Sasakawa Environment Prize United Nations Environment Programme (UNEP) Communication and Public Information Branch P.O. Box 30552 Nairobi, Kenya Tel: (254 2) 62 3401/623 128 Faks: (254 2) 62 3692/623 927 E-posta: elisabeth.guilbaud-cox@unep.org ya da ipainfo@unep.org

Global 500 Ödülleri

UNEP, çevre yararına bireysel ve toplumsal eylemleri teşvik etmek amacıyla 1987 yılında Global 500 Onur Listesi'ni ortaya atmıştır. Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) dünyanın her yerinde bireylerin ve kuruluşların çevre konusundaki başarılarını ödüllendirmek için Global 500 Onur Ödülleri Sahipleri Listesi'ni oluşturmuştur.

Fonun ana hedefleri nedir?	Dünyanın her yerinde bireylerin veya kuruluşların çevre koruma konusundaki başarılarını ödüllendirmek.
Fonun teması / kriterleri? etkinlik / proje tipi?	<p>Şu bireylerin veya kuruluşların aday gösterilmesi Ana beklenmektedir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Belirli bir çevre sorununu başarıyla çözen ya da çevrenin sürdürülebilir kalkınmayla ilişkisi dahil olmak üzere çevre sorunları konusunda önemli bir adım atanlar;

	<ul style="list-style-type: none"> • Kamuoyunun dikkatini önemli çevre sorunlarına çekmeyi başaran veya bunların çözümü için yerel veya ulusal bir hareket başlatanlar; • Çevre meselelerine önemli entelektüel, bilimsel ya da teorik yaklaşımlar getirenler; • Başkalarına örnek olma potansiyeli taşıyanlar. <p>Alanlar:</p> <p>Toksik kimyasallar ve tehlikeli atıklar, Ormanlar ve ekosistemler, Toprak ve çölleşme kontrolü, Gen kaynakları /biyolojik çeşitlilik, Yaban hayatı ve koruma alanları, Atmosfer kaynakları ve iklim, Gen mühendisliği, Su, Çevre sağlığı kontrolü, İnsan yerleşimleri, Enerji, Endüstri, Okyanuslar, Planlama ve kalkınma entegrasyonu, Eğitim ve öğretim, Yasama, Kamuoyu bilinci (medya, enformasyon ve sanatlar)</p>
Coğrafi odak	Dünya çapında.
Uygun olmayan proje tipleri	Belirtilmemiş.
Uygun kuruluşlar	Bu ödüller, dünya çapında çevre eylemlerinin ön safalarında yer alanların başarılarını taçlandırmak üzere çevrenin korunmasında ve geliştirilmesinde önemli katkıları olan bireylere ve kuruluşlara verilmektedir.
Tercih edilen proje uzunluğu	Belirtilmemiş.
Verilen destek	Onur ödülü.
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	Başvuru formunun doldurarak, adayın çevre konusundaki başarılarının 250 kelimelik bir özeti, güncel literatür ve basında çıkmış yazılar ve aday gösteren kişi/kurum dışında iki referansla birlikte her yılın son gününden önce Birleşmiş Milletler Çevre Programı'na (UNEP) ulaştırılması gerekmektedir.
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Belirtilmemiş.
Özel başvuru formları	http://www.global500.org/rollofhonour.html http://www.global500.org/nomination_adult.html

İletişim bilgileri	<p>UNEP bölge ofisleri Global 500 Roll of Honour, P.O. Box 30552, Nairobi, Kenya Tore J. Brevik UNEP Chief, Information Tel: (254-2) 62 3292 Faks: (254-2) 62 3692 E-posta: Tore.Brevik@unep.org Elisabeth Guilbaud-Cox Coordinator, Special Events Tel: (254-2) 62 3084 Faks: (254-2) 62 3692 E-posta: Elisabeth.Guilbaud_cox@unep.org</p>
--------------------	---

Mavi Gezegen Ödülleri (The Blue Planet Awards)

Asahi Glass Vakfı, Rio de Janeiro'da Dünya Zirvesi'nin yapıldığı 1992 yılında, küresel çevre sorunlarını çözmeye yönelik önemli katkılarda bulunan bireylere ve kuruluşlara uluslararası bir ödül olan Mavi Gezegen Ödülünü dağıtmaya başlamıştır. Ödüle Mavi Gezegen Ödülü adı, mavi gezegenimizin insan hayatını uzun bir gelecekte sürdürülebilmesi umudunu sembolize etmek üzere verilmiştir.

Fonun ana hedefleri nedir?	Küresel çevre sorunlarını çözmeye yönelik bilimsel araştırmalar ve uygulamalarda önemli başarılar sağlamış olan bireylere ve kuruluşlara verilen uluslararası bir ödüldür.
Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	<ul style="list-style-type: none"> Küresel ısınma, asit yağmuru, ozon tabakasının incilmesi, tropik yağmur ormanlarının yok edilmesi, ekosistemlerin yok edilmesi ve türlerin tükenmesi, çölleşme, su kirliliği, ve çevre felaketleri. Enerji, kirlilik, gıda, su, çevre etiği, politikalar, çevresel değişikliklerin yol açtığı hastalıklar, atık işleme ve yeniden kullanım gibi çevre konuları.
Coğrafi odak	Dünya çapında.
Uygun olmayan proje tipleri	Belirtilmemiş.
Uygun kuruluşlar	Bireyler ve kuruluşlar başvurabilir.
Tercih edilen proje uzunluğu	Belirtilmemiş.
Verilen destek	Kazananlara bir başarı sertifikası, bir plaket ve 50 milyon yenlik bir ödül verilmektedir.

Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	Belirtilmemiş.
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Her yıl, Japonya'dan ve dünyanın diğer yerlerinden gösterilen adaylar arasında seçilen iki adaya ödül verilmektedir.
Özel başvuru formları	Belirtilmemiş.
İletişim bilgileri	The Asahi Glass Foundation 2nd Floor, Science Plaza 5-3, Yonbancho, Chiyoda-ku, Tokyo 102-0081, Japonya Tel.: +81 3 5275 0620 Faks: +81 3 5275 0871 E-posta: post@af-info.or.jp

Goldman Çevre Ödülü (Goldman Environmental Prize)

1990 yılında Richard ve Rhoda Goldman tarafından kurulmuştur. Uluslararası düzeyde tanınmış çevre örgütlerinden oluşan bir ağ ve çevre uzmanlarının oluşturduğu bir kurul tarafından aday gösterilen girişimler arasından çevre konusunda önemli ve sürdürülebilir başarıları imza atmış olanlar ödüllendirilmektedir. Bu ödül başlatılırken, çevre sorunlarının uluslararası boyutunun sergilenmesi, kamuoyu dikkatinin kritik öneme sahip küresel sorunlara çekilmesi, önemli çevre girişimlerinin ödüllendirilmesi ve başkalarının da özendirilmesi umulmuştur.

Fonun ana hedefleri nedir?	Goldman Ödülü, dünyada, alanda çalışan çevrecilere verilen en büyük ödüldür.
Fonun teması / kriterleri? etkinlik / proje tipi?	Goldman Çevre Ödülleri, doğal çevreyi koruma Ana konusunda gösterilen sürdürülebilir ve önemli çabaları ödüllendirmektedir. Ödüller, şu konularla ilgilidir (ancak sadece bunlarla sınırlı değildir): Tehlike altındaki türleri ve ekosistemleri korumak, yıkıcı kalkınma projeleriyle mücadele etmek, sürdürülebilirliği özendirme, çevre politikalarında etkili olmak ve çevresel adalet için çalışmak.
Coğrafi odak	Dünya çapında.
Uygun olmayan proje tipleri	Kişiler kendi adlarına başvuramaz, istek üzerine olmayan aday gösterimleri kabul edilmez.

Uygun kuruluşlar	Sadece iki kaynak tarafından gösterilen adaylar kabul edilir: uluslararası düzeyde tanınan 26 çevre örgütünün oluşturduğu ağ (bakınız web sayfası), ve 45 ülkenin çevre uzmanlarından oluşan bir kurul. Vatandaşlara ve alan girişimlerine, bilimsel akademik veya resmi faaliyetlere göre, öncelik verilmektedir. Hükümet çalışanları ancak kendi resmi sorumlulukları dışında yaptıkları çalışmalarla aday gösterilebilir.
Tercih edilen proje uzunluğu	Belirtilmemiş.
Verilen destek	125.000 dolar ve bir Ouroboros heykelciği. Goldman Çevre Ödülü her yıl altı kitadan çevre kahramanlarına verilen 750.000 dolardan oluşmaktadır. Ödül sahipleri çevre alanındaki sürekliliği ve önemli başarıları dolayısıyla seçilirler. Ödül, bu çevre kahramanlarına çabalarının gerektirdiği tanınırlığı ve itibarı sağlar.
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	Her yıl nisan ayında duyurulmaktadır.
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Adaylar, aday gösteren kurumun ve bireylerin kaynaklarına dayanarak incelenmektedir. Adayların kimlikleri aday gösterme ve inceleme süresince gizli tutulacaktır. Son seçme Goldman Ödülü jürisi tarafından yapılmaktadır.
Özel başvuru formları	www.goldmanprize.org
İletişim bilgileri	The Goldman Environmental Foundation One Lombard Street, Suite #303, San Francisco, CA 94111 USA Tel: 415.788.9090 Faks: 415.788.7890 E-posta: info@goldmanprize.org http://www.goldmanprize.org

Enerji Küre ödülü (Energy Globe Award)

Fon'un ana hedefi nedir?	Enerji etkinliği ve yenilenebilir enerji kaynakları alanlarında en başarılı, göze çarpan projelerin onurlandırılması
Fonun teması / kriterleri? Ana etkinlik / proje tipi?	Proje veya başvuru, enerji etkinliği veya yenilenebilir enerji kaynaklarını ya da bu ikisinin karışımını içermelidir.
Coğrafi odak	Dünya çapında
Uygun olmayan proje tipleri	Belirtilmemiş
Uygun kuruluşlar	Şirketler, kamu kuruluşları, özel kuruluşlar ve dünyanın her yerinden bireyler
Tercih edilen proje uzunluğu	Belirtilmemiş
Verilen destek Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	10,000 Euro Her yıl yeniden duyurulmaktadır.
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Belirtilmemiş
Özel başvuru formları	Başvurunuzla lütfen projenin kısa bir özet ve açıklamasını, bağlantı kurulacak bir kişinin adını, resimleri ve diğer belgeleri ekleyiniz.
İletişim bilgileri	O.Oe. Energiesparverband, Landstrasse 45, A-4020 Linz, Austria E-posta: energy.globe@esv.or.at http://www.esv.or.at/aktuelles/energyglobe

Akdeniz Onur ödülü

Ekolojik İnisiyatifler Merkezi, Mediterrània, 1993 yılında kurulmuş ekolojik bir örgüttür. Temelinde çevre sorunları karşısında tepki gösteren ve çevreyle ilgili konularda bilgi yaymayı ve toplumun bütün kesimlerini işbirliği içine sokmayı amaçlayan Katalan mahalle demekleri hareketi olarak ortaya çıkmıştır. Dünya Çevre Koruma Birliği (The World Conservation Union - IUCN), Akdeniz Çevre, Kültür ve Sürdürülebilir Kalkınma Enformasyon Ofisi (MIO-ECSDE) ve Avrupa Çevre Bürosu (EEB) üyesidir. Etkinlikleri özellikle iki konuya odaklanmaktadır: çevre eğitimi ve kalkınmada işbirliği.

Fonun ana hedefleri nedir?	Mediterrània ödülü, bilinçlendirme projeleri veya çevreyi korumaya yönelik faaliyetler gerçekleştiren kişilerin, birliklerin, kurumların veya şirketlerin çalışmalarını ödüllendirmek üzere oluşturulmuştur.
Fonun teması / kriterleri? etkinlik / proje tipi?	Projeler herhangi bir Akdeniz ülkesiyle veya tüm Ana Akdeniz ülkeleriyle ilgili olabilir ve şu başlıklarla ilgili olmalıdır: <ul style="list-style-type: none">• Bilgi ve bilinç,• 'Temiz' teknolojilerin uygulanması,• Doğal mirasın korunması• Çevre konusunda işbirliği
Coğrafi odak	Akdeniz
Uygun olmayan proje tipleri Uygun kuruluşlar	Belirtilmemiş. Bu ödül Akdeniz'in korunması ve geliştirilmesi için çalışan bütün kuruluşlara açıktır.
Tercih edilen proje uzunluğu	Belirtilmemiş.
Verilen destek	MIO, Akdeniz Foku'nun bir heykeli, bir sertifika ve bir Onur Ödülü vermektedir.
Son başvuru tarihi ve başvuru koşulları	Son başvuru tarihi içinde bulunulan yılın nisan ayının son cuma günüdür.
Adaylar nasıl, nerede ve kimin tarafından değerlendiriliyor?	Akdeniz Onur Ödülü jürisi altı kişiden oluşmaktadır.
Özel başvuru formları İletişim bilgileri	www.mediterran.org Rosa Llop Simón Mediterrània, Centre for Ecological Initiatives C/ Francoli, 56-58. 43006 Tarragona (Spain) Tel: +34 977 55 13 00 • Faks: +34 977 55 09 28 E-posta: mediter@tinet.fut.es -

III. EK AÇIKLAMA: SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ MALİ MEVZUATI HAKKINDA GENEL BİLGİ

Sivil toplum kuruluşları dendiğinde ilk başta akla gelen "demek" ve "vakıf" ların mali açıdan belli yardımları alabilmeleri ve gelir getirici faaliyetlerde bulunabilmeleri için çeşitli hukuki koşullar söz konusudur. Bu hukuki koşullar dernekler için Dernekler Kanunu, Vakıflar için de Vakıflar Kanununda bulunmaktadır. Ayrıca Medeni Kanun, Yardım Toplama Kanunu, Yardım Toplama Kanununun Uygulama Esasları Hakkında Yönetmelik, Demek Gelirlerinin Toplanmasında Kullanılacak Alındı Belgeleri Hakkında Yönetmelik ve Kurumlar Vergisi Kanunu da belli faaliyetler açısından hükümler içermektedir.

Aşağıda önce dernekler daha sonra da vakıflar için mali konularda geçerli olan hukuki yükümlülükler ilgili kanunların ilgili maddeleri altında sunulmaktadır. Bu listede, sivil toplum kuruluşu yöneticilerinin bilmesi gereken belli başlı konular belirtilmişse de, dernek-vakıf mevzuatı, her sivil toplum kuruluşunun kütüphanesinde bulunması gereken kitaplar arasındadır.

Dernekler

Dernekler Kanunu

Beyanname Verme Yükümlülüğü ve Denetim

Madde 45. - Demekler, faaliyetleri ile gelir ve gider işlemlerinin sonuçları konusunda, İçişleri Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikte belirtilen şekilde uygun olarak düzenleyecekleri beyannameyi yıl sonu itibarıyla mahallin en büyük mülki amirine verirler.

Gerek görülen hallerde derneklerin yönetim yerleri, müesseseleri ve her çeşit eklentileri, defterleri, hesap ve işlemleri, İçişleri Bakanlığı veya buldukları yerin en büyük mülki amiri tarafından her zaman denetlenebilir. İçişleri Bakanlığı, bu denetlemeyi Demekler Daire Başkanlığı Personeli veya Bakanlık Teftiş Kurulu aracılığıyla; en büyük mülki amirler, bizzat veya görevlendirecekleri memur veya memurlar aracılığıyla yaptırırlar.

Kamu Yararına Çalışma Niteliği

Madde 58. - Bir derneğin kamu yararına çalışan demeklerden sayılabilmesi için;

1. Derneğin en az bir yıldan beri faaliyette bulunması,
2. Derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek için giriştiği faaliyetlerin ülke çapında yararlı sonuçlar verecek nitelik ve ölçüde olması şarttır.

Kamu Yararına Çalışan Dernek Sayılma

Madde 59. - Bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılması, ilgili bakanlıkların görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığı'nın önerisi, Danıştay İdari İşler Kurulunun karar ve Bakanlar Kurulunun onayına bağlıdır.

Kamu yararına çalıştıklarına karar verilen demeklerin, olağan denetimleri sırasında veya yaptırılacak özel denetimler sonunda, bu niteliklerini kaybettikleri tespit edilirse, birinci fıkrada öngörülen yöntemle haklarında alınan kamuya yararlı dernek kararı kaldırılabilir.

Ayrıntılı Bilgi: Kamu Yararına Çalışan Dernek Sayılanlara Yasaların Tandığı Ayrıcalıklar

1-Demekler Kanununun 61. maddesi uyarınca Genel ve katma bütçeli dairelerle mahalli idareler, kamu iktisadi teşebbüsleri ile bunlara bağlı müesseseler ve sermayesinin yarısında fazlası Devlete ait kuruluşlardan yardım alma,

2-Demekler Kanununun 64. maddesi uyarınca, konutları ile amaç ve faaliyetleri için gerekli olanlardan başka taşınmaz mal edinebilme,

3- 2860 sayılı Yardım Toplama Kanununun 6. maddesi uyarınca, izin almadan yardım toplayabilme,

4- 748 sayılı Emvali Milliye ve Metrukedden veya Mazbut Vakıflardan Bazı Müessesat ile Belediyelere Satılabilecek Arazi ve Arsalar Hakkında Kanunun 1. maddesi uyarınca, mili emlak yada vakıflardan uygun görülecek arazi ve arsaların Bakanlar Kurulu Kararı ile alınabilmesi,

5- 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 3. maddesi uyarınca, veraset ve intikal vergisinden muaf tutulması,

6- 1080 sayılı Menafii Umumiyeye Hadim Müessesattan Hususi Binası Olmayanlara Birer Bina Satılmasına Dair Kanununun 1. maddesi uyarınca, özel binası olmayanlara milli emlaktan yada diğer emlaktan birer bina Bakanlar Kurulu Kararı ile bedeli karşılığında satılabileceği,

7- 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 4. maddesinin e fıkrası uyarınca, binalarının bina vergisinden muaf tutulması,

8- 4250 sayılı İspirto ve İspirto Lu İçkiler İnhisarı Kanununun 21. maddesi uyarınca, bu derneklere bağılı insan yada hayvan sağılığı ile ilgili örgüt ve kuruluşlara gerekli ispirtonun satış fiyatından tenzilat yapılarak satılmasının Bakanlar Kurulu Kararı ile mümkün olması,

9- 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 483. maddesi uyarınca, bu derneklere tecavüz ve hakarete bulunanların, eylemlerinin niteliğine göre 480 yada 482. maddelerde yazılı cezalarla cezalandırılması,

10- 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 14. maddesinin 6.fıkrası ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 89. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, bu derneklere makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımların mükelleflerin gelirlerinden indirilmesi, Ancak ,yapılan bağış ve yardımların toplamı o yıla ait beyan edilecek gelirin %5 ini aşması halinde bir takvim yılı içinde fazlası indirilemez.

11- 1615 sayılı Gümrük Kanununun 8. maddesinin 1.fıkrası uyarınca, bu dernekler tarafından kurulan müze, kitaplık gibi merkezleri için okunmak yada yararlanmak üzere, gelen her türlü eşyanın gümrük vergisinden muaf tutulması,

Yine aynı kanunun 8. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, yabancı ülkelerde kurulmuş dernek ve kuruluşlar tarafından aynı maksatlarla, Türkiye'de çalışan bu derneklere bağış yoluyla gönderilen yada yurtdışında sağlanan para ile alınıp getirilen Bakanlıkça kabul edilecek eşyanın gümrük vergisinden muaf tutulması,

12- 488 sayılı Damga vergisi-Kanununun 2 sayılı tablosunun IV/11. fıkrası uyarınca, bu derneklere verilen bağış ve yardım makbuzlarının damga vergisinden muaf tutulması,

13- 492 sayılı Harçlar Kanununun 59. maddesinin b fıkrası uyarınca, bu demeklerin itisap edecekleri taşınmaz malların tescil ve terkinleri ile aynı haklarının şerhlerinin harçtan muaf tutulması ayrıcalık ve bağışıklığına sahiptirler,

14- 237 sayılı Taşıt Kanunu'nun 1. maddesi (d) bendi uyarınca kamuya yararlı demeklerden Başbakanlıkça lüzumlu görülenler tarafından kullanılacak taşıtlara resmi (siyah) plaka verilmesi.

15- Kamu yarar alan demekler devlet protokolünde yer alırlar.

(Demekler Kanunu devam ediyor...) **Demeklerin Gelirleri**

Madde 60. - Demeklerin gelir kaynakları;

1. Üye aidatı,
2. Demeklerce yapılan yayınlar; tertiplenen piyango, balo, eğlence, temsil, konser, spor yarışması ve konferans gibi faaliyetlerde sağlanan gelirler,
3. Demeklerin mal varlığından elde edilen gelirler,
4. Bağışlar ve yardımlar,
5. Yardım toplama hakkındaki mevzuat hükümlerine uygun olarak toplanacak bağış ve yardımlardan ibarettir.

Demeklerin dış ülkelerdeki gerçek veya tüzel kişilerden veya diğer kuruluşlardan yardım alması İçişleri Bakanlığının izni ile olur.

Bir demneğin yurtdışı kaynaklı bir yardım / bağış aldığı anda izlemesi gereken prosedür nedir?

İlgili demneğin aldığı yardımı açıklayan bir dilekçe ile bağlı bulunduğu Valilik makamına başvurması gerekir. Valilik aldığı dilekçeyi İl Emniyet Müdürlüğü yoluyla Demekler Masasına havale eder. Demneğin, yardımla ilgili onayı destek kuruluşundan aldığı anda izin için başvurması ve izin almadan mali kaynağı harcamaması gerekmektedir. Aksi takdirde suç işlemiş olur.

Demekler Kanunu 60. Madde uyarınca, yurtdışı kaynaklı fonlar için İçişleri Bakanlığı izin başvuru dilekçesinde yer alması gereken hususlar:

Projenin:

- tam adı,
- kim tarafından yapılacağı, sorumlusu,

- içeriği, konusu, (nasıl bir çevre sorununun ele alınacağı)
- maddi kaynak için başvuru kurum/fon kaynağı
- projenin ortakları ve ilgi gruplarına dair bilgi (eğer ortaklık protokolü/işbirliği sözleşmesi vs. eklenecek ise)
 - Projenizin başvuru fon kaynağınca desteklenmesine karar verildiği;
 - YK'nun projenin gerçekleştirilmesi yönündeki kararı; ve
 - İlgili dokümanların birer kopyasının ekte sunulduğu bilgilerinin aktarılması gerekir.

Ayrıca, dilekçede:

- Projenin süresi,
- Fonun derneğe ödeme koşulları hakkında bilgi (fonun miktarı, ve kaç taksitle, derneğin hangi banka hesabına yatırılacağı gibi) ile
 - proje faaliyetlerinin başlatılmasının Dernekler Kanunu'nun 60. Maddesi uyarınca İçişleri Bakanlığı'ndan alınacak izne tabi olduğu belirtilerek;
 - izin alımı için gerekli işlemlerin başlatılması istemi ile dilekçe Dernek Yönetim Kurulu Başkanı veya bir YK Üyesi tarafından imzalanmalıdır.

Ek:

- Projenin başvuru fon kaynağınca desteklenmesine karar verildiğini bildiren yazının fotokopisi
- Yönetim Kurulu Kararı fotokopisi (Projenin dernek YK tarafından kabul edildiğini ve İçişleri Bakanlığı'ndan gerekli iznin alınması için başvuru yapılmasına karar verildiğini; aynı zamanda projenin adını, projenin fon kaynağını, sorumlusunu ve maddi kaynağın miktarını belirten YK kararı)

Ortaklıklar olması halinde; varsa ortaklar arasında imzalanmış sözleşme, protokol gibi belgeler (Teyit edilme gerekliliği nedeniyle izin sürecini uzatma riski bulunmakla beraber eklenmesinde fayda olan bir belge)

NOT: Dernekler Masası Dernek adı ve iletişim bilgilerinin mutlaka, Derneklerin kayıt no'sunu ise tercihen dilekçede belirtilmesi gerektiğini ifade ediyor. Bu nedenle, eğer derneğin bir antetli kağıdı yok ise, bu bilgilerin dilekçenin başında veya sonunda ayrıca belirtilmesi gerekmektedir.

Derneklere Yapılacak Yardımın Şartları

Madde 61. - Demekler, tüzüklerinde gösterilen amaçları, çalışma konuları veya çalışma biçimleri arasında açıkça belirtilmek kaydıyla siyasi partilerden, işçi ve işveren sendikalarından ve mesleki kuruluşlardan maddi yardım kabul edebilirler ve adı geçen kurumlara maddi yardımda bulunabilirler.

Genel ve katma bütçeli dairelerle mahalli idareler, kamu iktisadi teşebbüsleri ile bunlara bağlı müesseseler ve sermayesinin yansından fazlası Devlete ait kuruluşlar, ancak kamu yararına çalışan demeklere; yardım edebilirler.

Defter ve Kayıtlar

Madde 62. - Demekler tarafından tutulacak defterler ile ilgili usul ve esaslar İçişleri ve Maliye Bakanlıklarınca birlikte çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. Bu defterlerin noterden onaylı olması zorunludur.

Gelir ve Giderlerde Usul

Madde 63. - Demek gelirleri, alındı belgesi ile toplanır ve giderler harcama belgesi ile yapılır. Bu belgelerin saklama süresi, özel kanunlarda gösterilen daha uzun süreye ilişkin hükümler saklı kalmak üzere, beş yıldır. Demek gelirlerinin alınmasında kullanılacak alındı belgesi Maliye Bakanlığınca bastırılır. Bu alındı belgelerinin, biçimi, bastırılması, demeklere verilmesi, kullananların denetlenmesi ve alınacak ücret, İçişleri ve Maliye Bakanlıklarınca düzenlenecek yönetmelikle belirlenir.

Alındı belgesinde, ödeme ve bağışta bulunanın açık kimliği ve imzası bulunur.

Maliye Bakanlığı yazılı istemden itibaren otuz gün içinde alındı belgesini sağlayamazsa, ilgili demек, özel olarak bastıracağı alını belgelerini mahallin en büyük mülki amirliğine onaylatarak bağış ve aidat kabul edebilir.

Mahallin en büyük mülki amirliği, bu alındı belgelerini, liste halinde, bir tutanağa bağlayarak onaylar.

Maliye Bakanlığınca resmi alındı belgesi sağlandıktan sonra özel alındı belgeleri kullanılamaz. Bağış ve aidat toplayacak kişi veya kişileri, demек yönetim kurulu bir kararla belirtir ve bu karar o yerin en büyük mülki amirliğine tescil ettirilir.

Demekler adına gazete, dergi ve öteki basılı eserler vererek, bunlar karşılığında para veya başkaca yardım toplamak yasaktır.

Taşınmaz Mal Edinme

Madde 64. - Demekler ikametgahları ile amaç ve faaliyetleri için gerekli olanlardan başka taşınmaz mala sahip olamazlar.

Demeklerce satın alınan veya bağış ve vasiyet yoluyla derneklere intikal eden taşınmaz malların dernek adına tapuya tescilinden itibaren üç ay içinde İçişleri Bakanlığına bildirilmesi zorunludur. Bunlardan birinci fıkra esaslarına göre dernek ihtiyacından fazla olduğu tespit edilenler, İçişleri Bakanlığınca belli edilen süre içinde dernek tarafından paraya çevrilir. Bakanlar Kurulu, kamu yaranna çalışan demeklerden gerekli gördüklerine, birinci fıkraya göre tespit edilecek ihtiyaçlardan fazla taşınmaz mala sahip olma yetkisi verilebilir.

Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 42)

Derneklerin Kurumlar Vergisi karşısındaki durumu

5422 sayılı kanunun 1 inci maddesine göre Dernekler tüzel kişilikleri itibariyle kurumlar vergisi mükellefi değildirler. Ancak, bunlara ait iktisadi işletmeler aynı maddenin (D) bendinde kurumlar vergisi mükellefleri arasında sayılmıştır.

Derneklerin Tutacakları Defter, Muhasebe Hesap Kayıtlarıyla İlgili Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik (İçişleri Bakanlığından)

Resmi Gazete Tarihi: 05.04.2003

Resmi Gazete Sayısı: 25070A

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Hukuki Dayanak

Amaç

Madde 1- Bu Yönetmeliğin amacı; dernekler ve bu derneklerce oluşturulan üst kuruluşların tutacakları defterler, muhasebe hesap ve kayıtları, mali durum ve faaliyet sonuçları ile ilgili usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönetmelik, dernekler ve bu derneklerin oluşturdukları üst kuruluşların tutacakları defter, muhasebe hesap ve kayıtları, mali durum ve faaliyet sonuçları ile ilgili usul ve esasları kapsar.

Hukuki Dayanak

Madde 3- Bu Yönetmelik 6/10/1983 tarihli ve 2908 sayılı Dernekler Kanununun, 3/8/2002 tarihli ve 4771 sayılı Kanun ile değişik 62 nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

Tutulacak Defterler ve Belgeler

Defter Tutma Esasları

Madde 4- Dernekler işletme hesabı esasına göre defter tutarlar. Ancak, yıllık brüt gelirleri 64 Milyar TL'yi (2002 yılı için belirlenen tutar) aşan dernekler, aşağıdaki koşulların gerçekleşmesini takip eden hesap döneminden başlayarak bilanço esasına göre defter tutarlar. Yukarıda belirtilen had her yıl bir önceki yıla ilişkin olarak Vergi Usul Kanunu uyarınca Maliye Bakanlığınca belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılabilmek suretiyle uygulanır.

Bir hesap dönemi brüt gelirleri birinci fıkrada belirtilen haddten %20'yi aşan oranda fazla olursa, veya arka arkaya iki hesap dönemi brüt gelirleri birinci fıkrada yazılı hadde nazaran %20'ye kadar bir fazlalık gösterirse, işletme hesabı esasından bilanço esasına geçilir.

İşletme hesabı esasına göre defter tutan dernekler belirtilen hadlere bağlı kalmaksızın bilanço esasına göre defter tutabilirler.

Bilanço esasına geçen demekler yukarıda belirtilen hadlerin altına düşülse dahi bir daha işletme hesabı esasına dönemezler.

Tutulacak Defterler

Madde 5- İşletme Hesabı esasına tabi olan demeklerin;

- Üye kayıt defteri,
- Karar defteri,
- İşletme hesabı defteri,
- Envanter defteri,

Bilanço esasına tabi olan demeklerin ise;

- Üye kayıt defteri,
- Karar defteri,
- Yevmiye defteri,
- Büyük defter,
- Envanter defteri,

tutulan ve bu defterlerin noterden tasdik zorunludur.

Hesap Dönemi

Madde 6- Demeklerde hesap dönemi bir takvim yılıdır. Hesap dönemi 1 Ocak'ta başlar ve 31 Aralık'ta sona erer. Yeni kurulan demeklerde hesap dönemi kuruluş tarihinde başlar ve 31 Aralık'ta sona erer.

Tasdik Zamanı

Madde 7- Bu Yönetmelikte yazılı defterleri kullanacak demekler, bunları aşağıda yazılı zamanlarda tasdik ettirmeye mecburdurlar;

- a) Öteden beri faaliyetine devam etmekte olanlar, defterin kullanılacağı yıldan önce gelen son ayda;
- b) Yeni kurulan ve sınıf değiştirenler, kurulma ve sınıf değiştirme tarihinden önce,
- c) Tasdike tabi defterlerin dolması dolayısıyla veya sair sebeplerle yıl içinde yeni defter kullanmaya mecbur olanlar, bunları kullanmaya başlamadan önce,

tasdik ettirmeye mecburdurlar.

Belgeler

Madde 8- Demek gelirleri Maliye Bakanlığınca basılan alındı belgesi ile toplanır. Aynı bağış ve yardımlar için de rayiç bedel üzerinden alındı belgesi düzenlenir. Alındı belgelerinde ödeme ve bağışta bulunanların kimlik bilgileri ve imzaları bulunur.

Demek giderleri ise harcama belgesi ile yapılır. Belgelendirilmeyen giderler için Vergi Usul Kanununun 234 üncü maddesinde yer alan gider pusulasındaki asgari bilgileri bulunduracak şekilde gider makbuzu düzenlenir.

Demek tarafından bedelsiz olarak yapılan mal ve hizmet teslimleri, demenin yetkili organlarının kararı ile buna bağlı olarak düzenlenecek gider makbuzu ile tevsik edilir.

Saklama Süresi

Madde 9- Defter ve belgelerin, özel kanunlarda belirtilen süreler saklı kalmak üzere, 5 yıl süre ile saklanması zorunludur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Düzenlenecek Raporlar

İşletme Hesabı Özeti

Madde 10- İşletme hesabı esasına göre kayıt tutan demekler EK-1'de sunulan biçimde yıl sonlarında (31 Aralık) "İşletme Hesabı Özeti" düzenlerler.

Alacak-Borç Tablosu

Madde 11- İşletme hesabı esasına göre kayıt tutan demekler EK-2'de sunulan biçimde yıl sonlarında (31 Aralık) "Alacak-Borç Tablosu" düzenlerler.

Bilanço Esasına Göre Raporlama

Madde 12- Bilanço esasına göre defter tutan demekler, muhasebe ve mali raporlarını, Maliye Bakanlığınca yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğlerini esas alarak düzenler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Son Hükümler

Yürürlük

Madde 13- Maliye Bakanlığı ve Sayıştayın görüşü alınarak hazırlanan bu Yönetmelik, 1/1/2003 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 14- Bu Yönetmelik hükümlerini İçişleri ve Maliye Bakanları yürütür.

Vakıflar

Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük

Vergi muafiyetinden yararlanma ve muafiyet kaybı

Madde 37. - Bakanlar Kurulunca, gelirlerinin en az yüzde seksenini, nevi itibarıyla genel, özel ve katma bütçeli idareler bütçeleri içinde yer alan bir hizmet veya hizmetlerin yerine getirilmesini istihdaf etmek üzere tahsis kurulacağı kabul edilen Vakıflara, bunlara tahsis edilen miktar için vergi muafiyeti tanınabilir.

Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıfların İş ve İşlemlerinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ

Defter Tutma

Madde 3. - Vergi Usul Kanununun 117 inci maddesinin (5) numaralı bendi uyanınca işletme hesabı esasına göre defter tutmalarna izin verilenler dışında kalan vakıflar, bilanço esasına göre defter tutarlar.

Vakıflar Genel müdürlüğünce yapılan gereği bilanço esasına göre defter tutmalarna imkan ve gerek görülmeyenlerin işletme hesabı esasına göre defter tutmalarna izin verilebilir.

Ancak; yeni kurulan vakıflar, tescilli izleyen en geç bir yıl içinde Vakıflar Genel müdürlüğünce yapılacak teftişe kadar işletme hesabı esasına göre defter tutabilirler.

Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıfların bilanço esasına göre defter tutmaları zorunludur.

Vergi ile ilgili kanunlarla müracaat mercii

Madde 7. - Vakıflara ait vergi mükellefiyetlerinin yerine getirilmesinde tereddüt hasil olan hususlarda defterdarlıklara veya Maliye Bakanlığına başvurulur.

Bağış ve yardım makbuzları

Madde 8. - Vakıfların, bağışlara ve yardımlara dayalı değil, sağlam gelir kaynaklarına göre faaliyet yapmaları esastır.

Vakıfların, bağış ve yardım alabilmeleri için vakıf senedinde konuya ilişkin hüküm bulunması ve Vakıflar Genel müdürlüğünce bastırılan bağış ve yardım makbuzlarını kullanmaları zorunludur.

Yurtdışında yardım ve bağış toplama

Madde 11. - Vakıfların yurt dışında bağış ve yardım toplaması için vakıf senedinde bu hususla ilgili açık hüküm bulunması zorunludur.

Senetlerinde yurtdışında yardım toplama konusunda hüküm bulunan vakıflar, Dışişleri Bakanlığı ile İşişleri Bakanlığının olumlu görüşünü almak mecburiyetinde olup, alınan izin belgesinin bağış yapana ibrazı zorunludur.

Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 42)

Vakıfların İktisadi İşletmelerinin Vergi Muafiyeti Karşılığındaki Durumu

5422 sayılı Kanunun 1 inci maddesine göre vakıflar tüzel kişilikleri itibarıyla kurumlar vergisi mükellefi değildirler. Ancak, bunlara ait iktisadi işletmeler aynı maddenin (D) bendinde kurumlar vergisi mükellefleri arasında sayılmıştır.

IV. İLGİLİ DİĞER MEVZUAT

Türk Medeni Kanununda “Dernekler” Bölümü:

4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu 22 Kasım 2001 de TBMM’de kabul edilerek 8 Aralık 2001 tarihinde 24607 Sayılı Resmî Gazetede yayımlandı. Yenilenen bu kanunun demeklerle ilgili İkinci Bölümü aşağıdadır;

TÜRK MEDENİ KANUNU

İKİNCİ KISIM

Tüzel Kişiler

İKİNCİ BÖLÜM

Dernekler

A. Kuruluşu

I. Tanımı

Madde 56- Demekler, gerçek veya tüzel en az yedi kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır.

Hukuka veya ahlâka aykırı amaçlarla demek kurulamaz.

II. Dernek Kurma Hakkı

Madde 57- Herkes, önceden izin almaksızın demek kurma hakkına sahiptir.

Demek kurucularının fiil ehliyetine sahip olması gerekir.

III. Tüzük

Madde 58- Her demenin bir tüzüğü bulunur.

Demek tüzüğünde demenin adı, amacı, yerleşim yeri, kurucuları, gelir kaynakları, üyelik koşulları, organları ve örgütü ile geçici yönetim kuruluna gösterilmesi zorunludur.

Demek tüzüğü, kanunun emredici hükümlerine aykırı olamaz.

Demek tüzüğünde düzenlenmemiş konularda kanun hükümleri uygulanır.

IV. Tüzel Kişiliğin Kazanılması

I. Kazanma Anı

Madde 59- Demekler, kuruluş bildirimini, demek tüzüğüünü ve gerekli belgeleri yerleşim yerinin bulunduğu yerin en büyük mülki amirine verdikleri anda tüzel kişilik kazanırlar.

Kuruluş bildiriminin içeriği ve gerekli belgelerin nelerden ibaret olduğu, yönetmelikte gösterilir.

2. İnceleme

Madde 60- Kuruluş bildirimini ve belgelerin doğruluğu ile demek tüzüğü, en büyük mülki amir tarafından alınmış gün içinde dosya üzerinden incelenir.

Kuruluş bildiriminde, tüzükte ve belgelerde kanuna aykırılık veya noksanlık bulunmaz ya da bu aykırılık veya noksanlık tespit edildiği takdirde bunların giderilmesi veya tamamlanması derhal kuruculardan istenir. Bu istemin tebliğinden başlayarak otuz gün içinde belirtilen noksanlık tamamlanmaz ve kanuna aykırılık giderilmezse; en büyük mülki amir, yetkili asliye hukuk mahkemesinde demenin feshi konusunda dava açması için durumu Cumhuriyet savcılığına bildirir. Cumhuriyet savcısı mahkemeden demenin faaliyetinin durdurulmasına karar verilmesini de isteyebilir.

Kuruluş bildiriminde, tüzükte ve belgelerde kanuna aykırılık veya noksanlık bulunmaz ya da bu aykırılık veya noksanlık belirli sürede giderilmiş bulunursa; keyfiyet derhal demeye yazıyla bildirilir ve demek, demekler kütüğüne kaydedilir.

3. Dernek Tüzüğüünün İlanı

Madde 61- Demek tüzüğü, demeye yapılan pazılı bildirimden başlayarak on beş gün içinde yerel bir gazete ile ilan edilir.

Tüzük ve yerleşim yeri değişikliklerinde de aynı usul uygulanır.

4. İlk Genel Kurul Toplantısı

Madde 62- Demekler, tüzüklerinin gazetede yayımlandığı günü izleyen altı ay içinde ilk genel kurul toplantılarını yapmak ve zorunlu organlarını oluşturmakla yükümlüdürler.

B. Üyelik

I. Kazanılması

1. Kural

Madde 63- Hiç kimse, bir demeye üye olmaya ve hiçbir demek de üye kabul etmeye zorlanamaz.

2. Koşulları

Madde 64- Fill ehliyetine sahip bulunan her gerçek kişi ile tüzel kişiler, demeklere üye olma hakkına sahiptir.

Yazılı olarak yapılacak üyelik başvurusu, tüzükte başkaca bir düzenleme koks, demek yönetim kurulunca en çok otuz gün içinde karara bağlanır ve sonuç yazıyla başvuru sahibine bildirilir. Başvurusu kabul edilen üye, bu amaçla tutulacak deftere kaydedilir.

II. Sona Ermesi

1. Kendiliğinden

Madde 65- Üyeli için kanunda veya tüzükte aranılan nitelikleri sonradan kaybedenlerin demek üyeliği kendiliğinden sona erer.

2. Çıkma İle

Madde 66- Hiç kimse, dernekte üye kalmaya zorlanamaz. Her üye yazılı olarak bildirmek kaydıyla, demekten çıkma hakkına sahiptir.

3. Çıkarılma İle

Madde 67- Tüzükte üyelerin çıkarılma sebepleri gösterilebilir.

Tüzükte çıkarma sebepleri gösterilmişse, çıkarma kararına bu sebeplerin haklı sayılmayacağı iddiasıyla itiraz edilemez.

Tüzükte çıkarma düzenlenmemişse üye, ancak haklı sebeple çıkarılabilir. Bu çıkarma kararına, haklı sebep bulunmadığı ileri sürülerek itiraz edilebilir.

III. Kapsamı

1. Üyelerin Hakları

a. Eşitlik İlkesi

Madde 68- Dernek üyeleri eşit haklara sahiptirler. Demek, üyeleri arasında dil, ırk, renk, cinsiyet, din ve mezhep, aile, zümre ve sınıf farkı gözetemez; eşitliği bozan veya bazı üyelere bu sebeplerle ayrıcalık tanıyan uygulamalar yapamaz.

Her üyenin, derneğin faaliyetlerine ve yönetimine katılma hakkı vardır.

Demekten çıkan veya çıkarılan üye, demek malvarlığında hak iddia edemez.

b. Oy hakkı

Madde 69- Her üyenin genel kurulda bir oy hakkı vardır; üye, oyunu şahsen kullanmak zorundadır.

Onursal üyelerin oy hakkı yoktur.

2. Üyelerin Yükümlülükleri

a. Ödenti Verme Borcu

Madde 70- Üyelerin ödenti verme borcu tüzükle düzenlenir. Tüzükte düzenleme yoksa üyeler, demek amacının gerçekleşmesi ve borçlarının karşılanması için zorunlu ödentilere eşit olarak katılırlar. Demekten çıkan veya çıkanları üye, üyelikte bulunduğu sürenin ödentisini vermek zorundadır.

Onursal üyeler ödenti vermek zorunda değildir.

b. Diğer Yükümlülükler

Madde 71- Üyeler, demek düzenine uymak ve derneğe sadakat göstermekle yükümlüdürler.

Her üye, derneğin amacına uygun davranmak, özellikle amacın gerçekleşmesini güçleştirici veya engelleyici davranışlardan kaçınmakla yükümlüdür.

C. Organlar

I. Genel Olarak

Madde 72- Derneğin zorunlu organları, genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kuruludur.

Demekler zorunlu organları dışında başka organlar da oluşturabilirler. Ancak bu organlara zorunlu organların görev, yetki ve sorumlulukları devredilemez.

II. Genel Kurul

I. Niteliği ve Oluşumu

Madde 73- Genel kurul, derneğin en yetkili karar organı olup; derneğe kayıtlı üyelere oluşur.

2. Toplanması

a. Olağan Toplantı

Madde 74- Genel kurul, tüzükte belirtilen zamanda yönetim kurulunun çağrısı üzerine toplanır.

Olağan genel kurul toplantılarının en geç iki yılda bir yapılması zorunludur.

b. Olağanüstü Toplantı

Madde 75- Genel kurul, yönetim veya denetim kurulunun gerekli gördüğü hallerde veya demek üyelerinden beşte birinin yazılı başvurusu üzerine, yönetim kurulunca

olağanüstü toplantıya çağılır.

Yönetim kurulu, genel kurulu toplantıya çağırmasa; üyelerden birinin başvurusu üzerine sulh hakimi, üç üyeyi genel kurulu toplantıya çağırarak görevlendirir.

c. Toplantısız veya Çağrısız Alınan Kararlar

Madde 76-Bütün üyelerin bir araya gelmeksizin yazılı katılımıyla alınan kararlar ile demek üyelerinin tamamının kanunda yazılı çağrı usulüne uymaksızın bir araya gelerek aldığı kararlar geçerlidir.

Bu şekilde karar alınması olağan toplantı yerine geçmez.

3. Toplantıya Çağrı

Madde 77- Genel kurul, yönetim kurulunca, en az onbeş gün önceden toplantıya çağırılır.

Bu amaçla toplantının günü, saati, yeri ve gündemi, yerel bir gazete ile ilan edilir ve aynı zamanda üyelere bir yazıyla bildirilir.

Toplantıya çağrı usulü ve toplantının ertelenmesine ilişkin konular, yönetmelikle düzenlenir.

4. Toplantı Yeri ve Toplantı Yeter Sayısı

Madde 78- Genel kurul toplantıları, tüzükte aksine hüküm olmadıkça, dernek merkezinin bulunduğu yerde yapılır.

Genel kurul, katılma hakkı bulunan üyelerin salt çoğunluğunun, tüzük değişikliği ve demenin feshi hallerinde üçte ikisinin katılımıyla toplanır; çoğunluğun sağlanamaması sebebiyle toplantının ertelenmesi durumunda ikinci toplantıda çoğunluk aranmaz. Ancak, bu toplantıya katılan üye sayısı, yönetim ve denetim kurulları üye tam sayısının iki katından az olamaz.

Genel kurul toplantısı, bir defadan fazla geri bırakılmaz.

5. Toplantı Usulü

Madde 79- Genel kurul toplantısının açılışından sonra, toplantıyı yönetmek üzere, bir başkan ve yeteri kadar başkan vekili ile yazman seçilir.

Genel kurul toplantısında yalnız gündemde yer alan maddeler görüşülür. Ancak, toplantıda hazır bulunan üyelerin en az onda biri tarafından görüşülmesi yazılı olarak istenen konuların gündeme alınması zorunludur.

Genel kurul toplantılarına hükümet komiseri katılır. Ancak, komiserin toplantıya katılmaması toplantının yapılmasını önlemez.

Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkileri:

2004 yılında çıkarılan bir kanunla demek ve vakıfların kamu kuruluşları ile ilişkileri düzenlenmiştir. (Kanun No: 5072, TBMM Kabul Tarihi: 22.1.2004, 25361 Sayılı ve 29.1.2004 tarihli Resmî Gazetede yayımlanmıştır.)

Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine

Dair Kanun

Amaç ve kapsam

MADDE 1. - Bu Kanun; kamu kurum ve kuruluşlarını, kamu hizmetlerini veya personelini desteklemek üzere kurulan demekler ve Türk Medenî Kanununa göre kurulan vakıflar ile bunların kamu kurum ve kuruluşları ile ilişkilerini düzenler ve kapsar:

Kanunla kurulan demek ve vakıflar, bu Kanun kapsamı dışındadır. Ancak, bu vakıfların hangi esas ve usullere göre faaliyette bulunacakları Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

Temel ilkeler

MADDE 2. - a) Demek ve vakıflar, kamu kurum ve kuruluşlarının ismini alamaz, bu kurum ve kuruluşların hizmet binaları ve müstemilatı içinde faaliyet gösteremez ve bu kuruluşlara ait araç ve gereci kullanamaz.

b) Demek ve vakıflar kamu kurum ve kuruluşlarının sunduğu hizmetlerle ilgili olarak gerçek ve tüzel kişilerden ücret, bağış, katkı payı ve benzeri adlar altında herhangi bir karşılık alamaz.

c) Kamu hizmetlerinde kullanılan araç, gereç, evrak, form ve benzeri malzemenin, bu Kanun kapsamındaki demek ve vakıflardan temin edilmesi istenemez.

d) Kamu görevlileri görev unvanlarını kullanarak demek ve vakıf organlarında görev alamaz.

e) Demek ve vakıf organlarında görev alan kamu görevlileri, bu görevleri nedeniyle ücret, huzur hakkı veya başka bir ad altında herhangi bir karşılık alamaz.

f) Demek ve vakıfların yardım toplama ve bağış kabul hizmetlerinde kamu görevlileri çalıştırılmaz.

g) Kamu kurum ve kuruluşlarının bütçelerinden bu Kanun kapsamındaki demek ve vakıflara ödenek, yardım veya herhangi bir kaynak aktarılamaz.

6. Genel Kurulun Görev Ve Yetkileri

Madde 80- Genel kurul, üyeliğe kabul ve üyelikten çıkarma hakkında son karar verir; demek organlarını seçer ve demenin diğer bir organına verilmemiş olan işleri görür.

Genel kurul, demenin diğer organlarını denetler ve onları haklı sebeplerle her zaman görevden alabilir.

7. Genel Kurul Kararları

a. Karar Yeter Sayısı

Madde 81- Genel kurul kararları, toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğuyla alınır. Şu kadar ki, tüzük değişikliği ve demenin feshi kararları, ancak toplantıya katılan üyelerin üçte iki çoğunluğuyla alınabilir.

b. Oy hakkından Yoksunluk

Madde 82- Hiçbir demek üyesi, demek ile kendisi, eşi, üstsoyu ve altsoyu arasındaki bir hukuki işlem veya uyuşmazlık konusunda alınması gereken kararlarda oy kullanamaz.

Tüzel kişi adına oy kullanacak kişi hakkında da yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır.

c. Kararın İptali

Madde 83- Toplantıda hazır bulunan ve kanuna veya tüzüğe aykırı olarak alınan genel kurul kararlarına katılmayan her üye, karar tarihinden başlayarak bir ay içinde; toplantıda hazır bulunmayan her üye karar öğrenmesinden başlayarak bir ay içinde ve her halde karar tarihinden başlayarak üç ay içinde mahkemeye başvurmak suretiyle kararın iptalini isteyebilir.

Diğer organların kararlarına karşı, demek içi denetim yolları tüketilmedikçe iptal davası açılmaz.

Genel kurul kararlarının yok veya mutlak butlanla hükümsüz sayıldığı durumlar saklıdır.

III. Yönetim Kurulu

I. Oluşumu

Madde 84- Yönetim kurulu, beş asıl ve beş yedek üyeden az olmamak üzere demek tüzüğünde belirtilen sayıda üyeden oluşur.

Yönetim kurulu üye sayısı, boşalmalar sebebiyle üye tamsayısının yarısının altına düşerse; genel kurul, kalan yönetim kurulu üyeleri veya denetim kurulu tarafından bir ay içinde toplantıya çağınır. Çağrı yapılmazsa, üyelere birin istemi üzerine, sulh hakimi, üç üyeyi genel kurulu toplantıya çağırarak görevlendirir.

2. Görevleri

Madde 85- Yönetim kurulu, demneğin yürütme ve temsil organıdır; bu görevini kanuna ve demnek tüzüğüne uygun olarak yerine getirir.

Temsil görevi, yönetim kurulunca, üyelere birine veya bir üçüncü kişiye verilebilir.

IV. Denetim Kurulu

Madde 86- Denetim kurulu, üç asıl ve üç yedek üyeden az olmamak üzere demnek tüzüğünde belirtilen sayıda üyeden oluşur.

Denetim kurulu, denetleme görevini, demnek tüzüğünde belirtilen esas ve usullere göre yapar; denetleme sonuçlarını bir raporla yönetim kuruluna ve genel kurula sunar.

D. Sona Erme

I. Kendiliğinden

Madde 87- Demnekler, aşağıdaki hallerde kendiliğinden sona erer:

1. Amacın gerçekleşmesi, gerçekleşmesinin olanaksız hale gelmesi veya sürenin sona ermesi,

2. İlk genel kurul toplantısının kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organların oluşturulmamış olması,

3. Borç ödemedede acze düşmüş olması,

4. Tüzük gereğince yönetim kurulunun oluşturulmasının olanaksız hale gelmesi,

5. Olağan genel kurul toplantısının iki defa üst üste yapılamaması

Her ilgili, sulh hakiminden, demneğin kendiliğinden sonra erdiğinin tespitini isteyebilir.

II. Genel Kurul Kararı İle

Madde 88- Genel kurul, her zaman demneğin feshine karar verebilir.

III. Mahkeme Kararı İle

Madde 89- Demneğin amacı, kanuna veya ahlaka aykırı hale gelirse; Cumhuriyet savcısının veya bir ilgilinin istemi üzerine mahkeme, demneğin feshine karar verir . Mahkeme, dava sırasında faaliyetten alkoyma dahil gerekli bütün önlemleri alır.

E. Derneklerin Faaliyetleri

I. Genel Olarak

Madde 90- Demnekler, amaçlarını gerçekleştirmek üzere, tüzüklerinde belirtilen çalışma konuları ve biçimleri doğrultusunda faaliyette bulunurlar.

Yasaklanan veya izne bağı faaliyetlerle ilgili kamu hukuku nitelikli özel kanun hükümleri saklıdır.

Dernek faaliyetleri ile ilgili yasak ve sınırlamalara aykırılık halinde, Cumhuriyet savcısının istemiyle mahkemece faaliyetten alıkoyma kararı verilebilir.

II. Uluslararası Faaliyet

I. Faaliyet Serbestliği

Madde 91. (Değişik: 2.1.2003-4778/34. Md.) Dernekler, tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere uluslar arası faaliyette ve işbirliğinde bulunabilirler, yurt dışında şube açabilirler ve yurt dışında kurulmuş dernek ve kuruluşlara üye olarak katılabilirler.

2. Yabancı Dernekler

Madde 92. (Değişik: 2.1.2003-4778/35. Md) Yabancı demekler, uluslar arası alanda işbirliği yapılmasında yarar görülen hallerde ve karşılıklı olmak koşuluyla Dışişleri Bakanlığının görüşü alınmak suretiyle İçişleri Bakanlığının izniyle Türkiye'de faaliyette ve iş birliğinde bulunabilirler, şube açabilirler, üst kuruluş kurabilir ve kurulmuş üst kuruluşlara katılabilirler.

III. Yabancıların Dernek Kurma Hakkı

Madde 93- Türkiye'de yerleşme hakkına sahip olan yabancı gerçek kişiler, karşılıklı olmak koşuluyla demek kurabilirler veya kurulmuş demeklere üye olabilirler.

Onursal üyelik için bu koşul aranmaz.

F. Derneklerin Örgütlenmesi

I. Şube Açmaları

1.Kuruluşu

Madde 94- Demekler, gerekli görülen yerlerde genel kurul kararıyla şube açabilirler. Bu amaçla demek yönetim kurulunca yetki verilen en az üç kişilik kurucular kurulu, şube açılacak yerin en büyük mülki amirine şube kuruluş bildirimini ve gerekli belgeleri verir.

2. Şubenin organları ve Uygulanacak Hükümler

Madde 95- Her şubede genel kurul ve yönetim kurulu ile denetim kurulu veya denetçi bulunması zorunludur.

Bu organların görev ve yetkileri ile şubelere ilişkin diğer hususlar hakkında bu kanun hükümleri uygulanır.

II. Üst Kuruluşlar Kurmaları

I. Federasyon

Madde 96- Federasyonlar, kuruluş amaçları aynı olan en az beş demneğin amaçlarını gerçekleştirmek üzere üye sıfatıyla bir araya gelmeleri suretiyle kurulur.

Her federasyonun bir tüzüğü bulunur.

Federasyon kuruluş bildirimini, tüzük ve gerekli belgelerin yerleşim yerinin en büyük mülki amirine verilmesiyle tüzel kişilik kazanır.

2. Konfederasyon

Madde 97- Konfederasyonlar, kuruluş amaçları aynı olan en az üç federasyonun amaçlarını gerçekleştirmek üzere üye sıfatıyla bir araya gelmeleri suretiyle kurulur.

Her konfederasyonun bir tüzüğü bulunur.

Konfederasyon, kuruluş bildirimini, tüzük ve gerekli belgelerin yerleşim yerinin en büyük mülki amirine verilmesiyle tüzel kişilik kazanır.

3. Ortak Hükümler

Madde 98- Demekler, bağlı oldukları federasyonun; federasyonlar da bağlı oldukları konfederasyonun genel kurulunda en az üçer üye ile temsil olunurlar. Temsilci üyeler, ilgili demeklerin ve federasyonların genel kurullarınca seçilirler.

Federasyon ve konfederasyonlara ilişkin diğer hususlar hakkında bu Kanun hükümleri uygulanır.

G. Dernek Gelirleri

Madde 99- Dernek gelirleri, üye ödentisi, dernek faaliyetleri sonucunda veya dernek malvarlığından elde edilen gelirler ile bağış ve yardımlardan oluşur.

II. Saklı Hükümler

Madde 100- Kamuya yaralı demekler ve özel kanunlarla kurulan demekler hakkındaki özel hükümler saklıdır.

H. Faaliyetten Geçici Alıkoyma

Madde 115- İçişleri Bakanlığı, Anayasa'da öngörülen hallerde ve belirlenen usullerle uygun olarak, denetim makamının da görüşünü almak suretiyle mahkemeye bir karar verilinceye kadar vakfi geçici olarak faaliyetten alıkoymabilir ve derhal mahkemeye başvurur. Hakim başvuruyu gecikmeksizin karara bağlar.

h) Kamu kurum ve kuruluşları, personel maaş ve ücretlerinden, kaynağında kesinti yaparak bu Kanun kapsamındaki demek ve vakıflara aktarma yapamaz.

ı) İhaleyi yapan kurum ve kuruluş bünyesinde bulunan veya bu kurum ve kuruluşlarla ilgili her ne amaçla kurulmuş olursa olsun vakıf ve demekler ile bunların sermayesinin yansından fazlasına sahip oldukları şirketler, bu kurum ve kuruluşların 2886 sayılı Devlet İhale Kanununa göre yapacakları ihalelere katılamazlar.

Cezalar

MADDE 3. - 2 nci maddede belirtilen ilkelere aykırı hareket eden kamu görevlileri ile demek ve vakıf yöneticileri, eylemleri başka bir suç oluşturmadığı takdirde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ayrıca demek ve vakıf yöneticileri hakkında görevden alma işlemleri uygulanır.

Hizmetin verilebilmesi için demek veya vakfa bağış yapılması ya da kullanılacak malzemenin demek veya vakıftan temin edilmesinin zorunlu kılınması nedeniyle, kamu hizmeti engellenmiş veya geciktirilmiş ise ceza yan nispetinde artırılarak tatbik edilir.

Demek tüzüğü veya vakıf senedi bu Kanuna aykırı olan veya bu Kanuna aykırı işlemleri tespit edilen demek ve vakıflar, genel hükümlere göre kapatılır. Kapatılan demek malları Hazineye, vakıf malları ise Vakıflar Genel Müdürlüğüne intikal eder. Bu demek ve vakıfların yöneticileri hakkında birinci fıkraya hükümleri uygulanır.

GEÇİCİ MADDE 1. - Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce kurulan demek ve vakıflar, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde, demek tüzüklerini veya vakıf senetlerini bu Kanun hükümlerine uygun hale getirir.

Demek tüzüğünü veya vakıf senedini altı ay içinde bu Kanuna uygun hale getirmeyen veya bu Kanuna aykırı işlemleri tespit edilen demek ve vakıflar, genel hükümlere göre kapatılır. Kapatılan demek malları Hazineye, vakıf malları ise Vakıflar Genel Müdürlüğüne intikal eder. Ayrıca, demek tüzüğünü veya vakıf senedini bu süre içinde bu Kanuna uygun hale getirmeyen yöneticiler hakkında 3 üncü maddenin birinci fıkrası hükümleri uygulanır.

Yürürlük

MADDE 4. - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 5. - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Derneklerin Federasyon, Konfederasyon Kurması:

Demekler Kanununun 34., 35. ve 36. maddeleri ile Türk Medeni Kanununun 96., 97. ve 98. maddeleri bu konu ile doğrudan ilgilidir. Federasyon, Konfederasyon Kurma başvurularında istenilen bilgiler aşağıdadır;

Federasyon kuruluş amaçları aynı olan en az beş demeğin, konfederasyon ise kuruluş amaçları aynı olan en az üç federasyonun bir araya gelmesi ile kurulabilmektedir.

Kurucuların yönetim kurulu başkanlarının imzalarını taşıyan ve ilgili formun (Dernekler Dairesi Başkanlığından temin edilebilir.) doldurulmuş olarak hazırlanan üç adet kuruluş bildirimini, Federasyon veya konfederasyonun kurulacağı yerdeki mahallin en büyük mülki amirliğinden havale ettirilerek demekler birimine verilir.

Bu bildirimde;

- Kurucular tarafından her sayfası imzalanmış federasyon veya konfederasyonun tüzüğünden üç adedi (Her tüzüğün son sayfasına 100.000.TL.'lik damga pulu yapıştırılır.),
- Federasyon oluşturacak dernekler ile konfederasyonu oluşturacak federasyonların genel kurullarında üst kuruluşa katılma hakkında alınmış olan kararların üç adedi,
- Yapılacak yazışma ve tebligatı almaya yetkili kişi veya kişilerin adı, soyadı, adresi ve imzalarını belirten liste,
- Kurulacak federasyon veya konfederasyonun müstakil ikametgahı bulunması gerekiyor. Ancak, muvafakat almak şartıyla üyelerin veya başka gerçek ve tüzel kişilerin işyerleri (avukatlık yazihaneleri/büroları hariç) ikametgah adresi olarak gösterilebilir.

İkametgah olarak kullanılacak yer;

- a-) Kendi gayrimenkulu ise tapu örneği,
- b-) Kiralanmış ise kira kontratı örneği,
- c-) Bedelsiz tahsil edilmiş ise tapu örneği ve malikin muvafakat yazısı.

Ayrıca ikametgah,

a-) Başkalarına ait işyeri ise, iş yeri sahibi veya yetkilisinin muvafakat yazısı,

b-) Mesken olarak kullanılan bir yapı ise, bütün kat maliklerinin muvafakati,

c-) Kamu hizmeti görülen bina ve tesislerle her türlü resmi ve özel eğitim ve öğretim kurumlarında veya bunların eklentilerinin içerisinde ise, (Oda ve yer belirtilmek suretiyle) yetkili kurum amirinin muvafakati ve mahallin en büyük mülki amirinin onay yazısı eklenir.

NOT : Federasyon veya konfederasyon kurulması ile ilgili başvuru ilçeye yapılacak ise, kuruluş bildirim ve ekleri dört adet olarak verilir.

İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı:

AB Müktesebatına uyum çerçevesinde hazırlanarak yürürlüğe konulan 03.08.2002 tarih ve 4771 sayılı Kanunun 3. maddesi ile 2908 sayılı Dernekler Kanununun 46.maddesinde yapılan değişiklikle; Dernekler ile ilgili hizmetleri yürütmek üzere İçişleri Bakanlığı bünyesinde Dernekler Dairesi Başkanlığının kurulması ve aynı Kanununun 73. maddesinde yapılan değişiklikle de; İçişleri Bakanlığınca, derneklere ilişkin iş ve işlemleri yürütmek, hizmetleri görmek üzere illerde valilikler, ilçelerde de kaymakamlıklar bünyesinde demeklerle ilgili bir birim oluşturulması hükmü getirilmiştir

31.07.2003 tarihinde çıkarılan 4970 sayılı yasa ile 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'da yapılan düzenleme ile, İçişleri Bakanlığında Dernekler Dairesi Başkanlığının amaçları ve görevleri belirlenmiştir. Bu kanun ile demek ve birlikler ile ilgili her türlü iş ve işlemlerden Dernekler Dairesi Başkanlığı sorumludur.

Demeklere ait her türlü iş ve işlemler sivil memurlar aracılığıyla yürütülmektedir. Dernekler Daire Başkanlığının demek ve birlikler ile ilgili görevlerinden bazıları şunlardır;

- Demek ve birliklerin iş ve işlemlerini yürütmek,
- Demek ve birliklere ait dosyaları tutmak,
- Demeklerin, izne tabi kelimeleri kullanma taleplerini sonuçlandırmak,
- Derneklerin, kamu yararına çalışan derneklerden sayılma taleplerini sonuçlandırmak,
- Demek ve birliklerin amaç ve faaliyet alanlarına göre tasnifini yapmak
- Demek ve birliklerin faaliyetleri ve üyeleri hakkında ilgili kuruluşlarla koordineli çalışma yapmak
- Dernek ve birliklere kütük numarası verilmesi, kütükten silinmesi ile ilgili işlemleri yürütmek ve izlemek
- Vakıfların faaliyetten alı konması ile ilgili işlemleri yürütmek,
- Demeklerin yurtdışından yardım alma taleplerini sonuçlandırmak.

Dernekler Dairesinin taşra teşkilatının kurulması çalışmaları sürdürülmektedir. 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu uyarınca yapılacak müracaatları değerlendirmek üzere Dernekler Dairesi Başkanlığına bağlı Bilgi Edinme Birimi kurulmuştur.

Bu birime başvurular için faks numarası: (0312) 417 45 13

Elektronik posta ile yapılacak başvurular için: dbilgiedinme@icisleri.gov.tr
Başvurular için gerçek ve tüzel kişiler için farklı hazırlanan bilgi edinme başvurusu formları elektronik ortamda mevcuttur.

Dernekler Dairesi Başkanlığı ile ilgili ayrıntılı bilgilere (<http://www.dernekler.gov.tr>) adresinden ulaşılabilir.

KÜRESEL DENG E DERNEĞİ

Attar Sokak Kent Sitesi C Blok No: 6, 06700 G.O.P. / Ankara

Tel: (0312) 467 84 90 • Faks: (0312) 467 84 89

kureseldenge@yahoo.com

OKUYUCULARA DUYURU

İlk bölümü Prof. Dr Nükhet Turgut tarafından yazılan, ikinci bölümü Güneşin Aydemir tarafından hazırlanan ve editörlüğünü Prof. Turgut'un üstlendiği, **Çevrecinin Rehberi Haklarımız - Fonlarımız** adlı, derneğimizce yayınlanan, kitabın (2004) başlığı ile ithaf ve "Önsöz ve Giriş" kısmı (son teşekkür paragrafı hariç) da, Prof. Turgut tarafından yazılmıştır.

Yayının ikinci baskısındaki güncellemeler Derneğimiz tarafından, Prof. Nükhet Turgut'un bilgisi ve katkısı dışında yapıldığından, Prof. Turgut gerek kendi yazdığı kısımda kendisinin bilgisi dışındaki ve kendisine ait olmayan açıklamalardan ve bunların kitabın ilk şeklindeki ifade uyumunu ve fikir akışını bozmasından ve olası yanlışlardan (sayfa 44, 1. -son cümle hariç-, 2. ve 3. paragraf; sayfa 46, 3. paragraf ilk cümle; sayfa 47, 3. paragraf; sayfa 48, 49 ve 50 tümüyle) gerek editör olarak kitabın ikinci bölümünde yapılan eklerden (sayfa 174-192 arası) bağımlı ve sorumlu değildir.

Prof. Turgut işbu açıklamanın kitapta basılması karşılığında bu baskısının dağıtımına onay vermiştir.

Küresel Denge Derneği